

Міністерство освіти і науки України
Чернігівський національний технологічний університет (ЧНТУ)
Навчально-науковий інститут економіки ЧНТУ
Гомельський філіал міжнародного університету «МИТСО», Білорусь
Батумський державний університет ім. Шота Руставелі, Грузія
Гомельський державний університет імені Франциска Скорини, Білорусь
Господарська академія ім. Д.А. Ценова, Болгарія
Карагандинський державний технічний університет, Казахстан
Інститут менеджменту інформаційних систем, Латвія

**Міжнародна
науково-практична конференція
студентів, аспірантів і молодих вчених**

**ЮНІСТЬ НАУКИ – 2016:
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ГУМАНІТАРНІ
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА**

18-19 травня 2016 року

ЗБІРНИК ТЕЗ

ЧАСТИНА 1

|| **Теорія і практика соціально-економічного
розвитку суспільства: аспекти сталості та
транскордонної безпеки**

Чернігів, 2016

УДК 34
ББК 65.9:67:74
М 34

*Друкується за рішенням вченої ради
Чернігівського національного технологічного університету
(протокол № 5 від 30 травня 2016 р.)*

М 34 **Юність науки – 2016: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства** : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 18-19 травня 2016 р.) : у 7 ч. / Чернігів : Черніг. нац. технол. ун-т, 2016. – Ч.1: – 160 с.

УДК 34
ББК 65.9:67:74
М 34

Редакційна колегія:

Гонта О.І. – д.е.н., проф., директор навчально-наукового інституту економіки ЧНТУ

Ремньова Л.М. – к.е.н., проф., декан фінансово-економічного факультету

Юрченко М.С. – к.ф.-м.н., доц., декан обліково-економічного факультету

Башлакова О.С. – к.е.н., доц., зав. каф. фінансів і кредиту Гомельського державного університету ім. Ф. Скорини

Коваленко С.О. – к.с.-г.н., доц., зав. каф. економіки і фінансів Гомельського філіалу Міжнародного університету «МИТСО»

Гечбаія Б.Н. - керівник департаменту бізнесу і адміністрування Батумського державного університету ім. Ш. Руставелі, доктор економіки, асоційований проф., факультет економіки та бізнесу

Кормило І.М. - провідний спеціаліст відділу підготовки науково-педагогічних кадрів, відповідальний секретар оргкомітету

У збірник увійшли тези доповідей студентів, магістрантів, аспірантів, викладачів, які брали участь у Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Юність науки – 2016: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства», яка відбулася у навчально-науковому інституті економіки Чернігівського національного технологічного університету 18-19 травня 2016 року.

У першій частині збірника наводяться тези доповідей учасників конференції, які брали участь у засіданні секції «Теорія і практика соціально-економічного розвитку суспільства: аспекти сталості та транскордонної безпеки».

Матеріали надруковані в авторській редакції. Автори матеріалів відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел та посилання на них.

© Чернігівський національний технологічний університет, 2016

Министерство образования и науки Украины
Черниговский национальный технологический университет (ЧНТУ)
Учебно-научный институт экономики ЧНТУ
Гомельский филиал международного университета «МИТСО», Беларусь
Батумский государственный университет им. Шота Руставели, Грузия
Гомельский государственный университет имени Франциска Скорины, Беларусь
Хозяйственная академия им. Д.А. Ценова, Болгария
Карагандинский государственный технический университет, Казахстан
Институт менеджмента информационных систем, Латвия

**Международная
научно-практическая конференция студентов,
аспирантов и молодых ученых**

**ЮНОСТЬ НАУКИ-2016:
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ И ГУМАНИТАРНЫЕ
АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВА**

18-19 мая 2016 года

СБОРНИК ТЕЗИСОВ

ЧАСТЬ 1

|| **Теория и практика социально-экономического развития общества:
аспекты устойчивости и трансграничной безопасности**

**International
Scientific-Practical Conference students and young scientists**

**YOUTH SCIENCE – 2016:
SOCIO-ECONOMIC AND HUMANITARIAN
ASPECTS OF SOCIETY DEVELOPMENT
May 18-19, 2016**

ABSTRACT BOOK

PART 1

|| **Theory and practice of socio-economic development of society: sustainability
and cross-border security**

**Чернигов, 2016
Chernihiv, 2016**

УДК 34
ББК 65.9:67:74
М 34

*Печатается по решению ученого совета
Черниговского национального технологического университета
(протокол № 5 от 30 мая 2016 г.)*

М 34 **Юность науки - 2016: социально-экономические и гуманитарные аспекты развития общества:** сборник тезисов Международной научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых (г. Чернигов, 18-19 мая 2016): в 7 ч. / Чернигов: Черниг. нац. технол. ун-т, 2016. - Ч.1: - 160 с.

УДК 34
ББК 65.9:67:74
М 34

Редакционная коллегия:

Гонта Е.И. - д.э.н., проф., директор учебно-научного института экономики ЧНТУ

Ремнёва Л.М. – к.э.н., доц., декан финансово-экономического ф-та

Юрченко М.Е. – к.ф.-м.н., доц., декан учетно-экономического ф-та УНИ экономики

Башлакова О.С. – к.э.н., доц., зав. каф. финансов и кредита УО «Гомельский государственный университет имени Франциска Скорины»

Коваленко С.А. – к.с.-х.н., доц., зав. каф. экономики и финансов Гомельского филиала Международного университета «МИТСО»

Гечбаия Б.Н. - руководитель департамента бизнес-администрирования Батумского государственного университета им. Ш. Руставели, доктор экономики, ассоциированный профессор, факультет экономики и бизнеса

Кормыло И.Н. – ответственный секретарь оргкомитета, ведущий специалист отдела подготовки научно-педагогических кадров

В сборник вошли тезисы докладов студентов, магистрантов, аспирантов, преподавателей, принимавших участие в Международной научно-практической конференции студентов аспирантов и молодых ученых «Юность науки - 2016: социально-экономические и гуманитарные аспекты развития общества», которая состоялась в учебно-научном институте экономики Черниговского национального технологического университета 18-19 мая 2016 года.

В первой части сборника приводятся тезисы докладов участников конференции, которые принимали участие в заседании секции «Теория и практика социально-экономического развития общества: аспекты устойчивости и трансграничной безопасности».

Материалы опубликованы в авторской редакции. Авторы материалов несут ответственность за достоверность изложенного материала, за правильное цитирование источников и ссылки на них.

© Черниговский национальный
технологический университет, 2016

ЗМІСТ/ СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

Теорія і практика соціально-економічного розвитку суспільства: аспекти сталості та транскордонної безпеки	
Теория и практика социально-экономического развития общества: аспекты устойчивости и трансграничной безопасности	
Theory and practice of socio-economic development of society: Sustainability and cross-border security	
<i>Підсекція - Теоретичної та прикладної економіки</i> <i>Подсекция - Теоретической и прикладной экономики</i> <i>Subsection - Theoretical and applied economics</i>	
Апріясов Р.Ю., Дударенко В.М., Тарабара О.В. КРЕАТИВНА РЕЦИКЛІЧНА ЕКОНОМІКА І МАЛИЙ БІЗНЕС	8
Астапенко В.Д. БЫТОВЫЕ ОТХОДЫ КАК РЕШЕНИЕ ПРОБЛЕМЫ СНИЖЕНИЯ ТОПЛИВНЫХ РЕСУРСОВ	10
Башманова З.Г. ПОДОЛАСМО КРИЗУ?	13
Бобор Л.М. СУЧАСНИЙ СТАН НАЦІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ	14
Васюк М.Н. РОЛЬ ПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ В РАЗВИТИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ	18
Вініченко К.О., Гутнікова Н.Ю. ЛКІ ВІД ВСЬОГО? (ПРО МОНЕТАРИЗМ)	21
Войтенко Н.В. КОРУПЦІОГЕННІ ДОХОДИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ: ДИЛЕМА ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ	23
Войтеховский А.В. ИДЕЯ МИРОВОГО ДЕМОКРАТИЧЕСКОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА	25
Гаврусенко І.В. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ	27
Гапоненко Г.М., Макей Н.М. ФРАНЧАЙЗИНГ В УКРАЇНІ	31
Емельянова Е.С. СОСТОЯНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОГО КЛИМАТА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ	34
Ключко Т.А. НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПОДОХОДНОГО НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ	37
Коваленко Ю.С. ТРУДОВІ РЕСУРСИ ТА ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУСПІЛЬСТВА	41
Науменко Д.Г. ФУНКЦІОНУВАННЯ І ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ПРАЦІ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ	42
Ольховик Ю.П. СОЦІАЛЬНО - ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ ЯК СИСТЕМА	46

Пальчиковська В.О. ТРУДОВА КАР'ЄРА: ПОНЯТТЯ, ЗНАЧЕННЯ, ВИДИ, ПЛАНУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ	49
Хоменко І.О. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСІВ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	53
Чустіль І.О., Бороденчик В.Ю. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗЕЛЕНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЕКО-ІННОВАЦІЙ	55
Штирхун Х.І. НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ОРГАНІЧНЕ СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО»	58
<i>Підсекція - Економічної теорії</i> <i>Подсекция - Экономической теории</i> <i>Subsection - Economic theory</i>	
Lobzhanidze N. THE PROSPECTS FOR GREEN GROWTH	62
Булавін Д.Г. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТА УСТАНОВ	64
Закарадзе Т.О. ПРИНЦИПЫ И МЕТОДЫ ОЦЕНКИ РЕГИОНАЛЬНОЙ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ	66
Беренда Ю.В. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	68
Гладун Т.В., Савченко В.Ф. ІНФЛЯЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ	71
Боярчук Л.В. ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ	74
Бундя В. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	77
Возна Т.С. НАСЛІДКИ ПРИЄДНАННЯ УКРАЇНИ ДО СОТ	80
Глущенко А.А. ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗДЕРЖАВЛЕННЯ ТА ПРИВАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	83
Горбенко К.М. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКСПОРТУ СОНЯШНИКОВОЇ ОЛІЇ В УКРАЇНІ	86
Гонта С.В. ЕЛЕМЕНТИ САМООРГАНІЗАЦІЇ СТРУКТУРНОЇ ПЕРЕБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	89
Гривко С.Д. ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В РАМКАХ ЄВРОРЕГІОНУ – МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ	92
Дейкун Л.В. ЗАЛУЧЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНОЗЕМНИХ КРЕДИТІВ В УКРАЇНІ	95
Долгополов М.Г. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ	99

Дьякова К.В. ЗМІНА МІЖНАРОДНОЇ БОРГОВОЇ ПОЗИЦІЇ УКРАЇНИ У 2015 РОЦІ	101
Климчук О.С. ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	104
Козляченко О.М. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ	107
Комар В.І., Роскін М. БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ	111
Лобода Н.О. МОЛОДІЖНЕ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ	112
Михайленко Б.С. ОСОБЛИВОСТІ ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	115
Паніматченко В.С. ПРОБЛЕМА «ВІДПЛИВУ ІНТЕЛЕКТУ» З УКРАЇНИ	118
Перець І.В. ОСНОВНІ ФАКТОРИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	121
Пустовойт Д.В., Савченко В.Ф. ПРОБЛЕМИ ТІНЬОВОГО СЕКТОРА В УКРАЇНІ	124
Пустовойт Д.В. ТЕНДЕНЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ	128
Ремесник В. О. НОВІ ФОРМИ МІЖНАРОДНОГО КРЕДИТУВАННЯ	131
Росохач О.В. СУЧАСНИЙ СТАН ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	135
Середюк І.О. ПРОДОВОЛЬЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ	137
Сидоренко А.В. ДЕМОГРАФІЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	139
Топал А.С. РОЛЬ МАЛОГО БІЗНЕСУ У ФОРМУВАННІ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ В УКРАЇНІ	141
Черняк К.А. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ В УКРАЇНІ	144
Шатирко Д.В. ЗАЛУЧЕННЯ ВЕНЧУРНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ІННОВАЦІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ В УКРАЇНУ	146
Шестаковська Т.Л. БЕЗПЕРЕРВНА ОСВІТА ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЕФЕКТИВНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО РЕСУРСУ	150
Шкода О.В. ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНІ	153
Юрченко С.В. УКРАЇНА НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ	155

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА: АСПЕКТИ СТАЛОСТІ ТА ТРАНСКОРДОННОЇ
БЕЗПЕКИ**

Теория и практика социально-экономического развития общества: аспекты
устойчивости и трансграничной безопасности

Theory and practice of socio-economic development of society:
sustainability and cross-border security

Підсекція - Теоретичної та прикладної економіки

Подсекция - Теоретической и прикладной экономики

Subsection - Theoretical and applied economics

Анрієсов Р.Ю., Дударенко В.М., Тарабара О.В.,

студенти групи МОА-111

Науковий керівник – к.е.н., доцент Петраков Я.В.

Чернігівський національний технологічний університет

КРЕАТИВНА РЕЦИКЛІЧНА ЕКОНОМІКА І МАЛИЙ БІЗНЕС

Розвиток будь-якої економіки залежить від кількох чинників, зокрема:

а) частки інноваційних підприємств та їх продукції на внутрішньому та зовнішніх ринках,

б) відкритості економіки;

в) нейтральності та недискримінаційності її основних систем регулювання (зокрема, фінансової і податкової) [1].

Для країн, що розвиваються, кожен з наведених вище чинників є передумовою довгострокового зростання і конкурентоспроможності.

Найважливішим трендом розвитку світової економіки є її рециклічність (circularity) – здатність поглинати та переробляти відходи задля збереження навколишнього середовища та його самовідтворення, та креативність (creativity) – схильність до формування нових ринків та продуктів нематеріального характеру.

Недискримінаційність та нейтральність економічної системи можна оцінити за можливостями для будь-якого бізнесу будь-якого розміру генерувати цінності та їх продавати на відкритих ринках. Саме тому спроможність малого бізнесу конкурувати в жорсткому ринковому середовищі і свідчить про адекватне ставлення держави до усіх учасників ринку.

Як показують дослідження, одним з найпотужніших інструментів стимулювання інновацій в країнах, що розвиваються, є національні агенції, які формуються необхідний первісний попит на інноваційні розробки креативних та рециклічних малих підприємств, підприємців, старт-апів. Різноманітні форми фінансової підтримки, які вони можуть застосовувати на кількох рівнях (національному, регіональному, місцевому), в сукупності з конкурсним

способом розподілом коштів дозволяє їм максимально підтримувати нові види діяльності [2].

Відкритість економіки – це відкритість її суб'єктів, їх спроможність аналізувати та удосконалювати свою бізнес-модель, оцінювати ефективність використання спожитих ресурсів та створювати цінності для широкого кола стейкхолдерів. Одним з проявів такої відкритості стала Глобальна ініціатива зі звітності (Global reporting initiative – GRI), результатом якої є інтегровані звіти транснаціональних та міжнародних компаній, які подають не тільки фінансову, а й соціальну, екологічну та іншу не фінансову інформацію в одному звіті [3]. Попри існуючі виклики, така ініціатива робить істотний крок вперед для суспільного розвитку, адже краща обізнаність зацікавлених сторін підвищує ефективність бізнесу.

Найбільшим викликом для країн, що розвиваються, є інституційна відсталість їх систем регулювання, зокрема, - фінансово-податкової системи, які попри постійні спроби модернізації зберігають свій деструктивний характер [4]. Незавершені реформи податкової та фінансової політик створюють загрозу для інноваційного малого бізнесу, дестимулюючи його спроби формувати нові ринки, що негативно впливає на міжнародну конкурентоспроможність країни.

В який спосіб можна досягнути ефективного стимулювання креативної рециклічної економіки? Як свідчить досвід розвинених країн (зокрема, Норвегії, Швеції), це перехід від життєвого циклу товару до життєвого циклу підприємства, врахування в бізнес-моделі соціальних та екологічних викликів, перехід від конкуренції до кооперації [5].

Отже, виклики розвитку креативної рециклічної економіки мають стати предметом дискусій як малого бізнесу, так і громадянського суспільства і влади, об'єктом досліджень науковців і практиків, що дозволить компенсувати інституційні недоліки та відновити економічне зростання в Україні.

Список використаних джерел:

1. World Economic Forum Report 2015-2016. [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/downloads/>
2. Макаренко І.П. Національні агенції з фінансування інновацій: міжнародний досвід та рекомендації для України / І.П. Макаренко, Я.В. Петраков // Вісник Чернігівського державного технологічного університету: зб. – Чернігів: ЧДТУ, 2010. – №41. – С.123-132; №44. – С.268-279.
3. Shulga S. Integrated Reporting as Competitive Advantage for Ukrainian Companies: Determinants vs. Biases / I. Petrakov, S. Shulga // Business-inform. - 2015. - №10. - С.26-30.
4. Модернізація фінансової системи України в процесі Євроінтеграції: Монографія у 2 т. / Т.І. Єфименко, С.С. Гасанов, В.П. Кудряшов та ін.; за ред. О.В.Шлапака та Т.І. Єфименко; ДННУ «Академія фінансового управління». – К.2014. – Т.1. – 760 с.
5. Circulation Economics: Theory and Practice/ ed. by Stig Ingebrigsten and Ove Jakobsen. – Bern: Peter Lang AG, 2007. – 349 p. (Frontiers of Business Ethics Series, Volume 3).

Астапенко В.Д., студентка группы 1571Э
Научный руководитель – Шестакович Н.Н., старший преподаватель
Гомельский филиал Международного университета «МИТСО»
(г. Гомель, Республика Беларусь)

БЫТОВЫЕ ОТХОДЫ КАК РЕШЕНИЕ ПРОБЛЕМЫ СНИЖЕНИЯ ТОПЛИВНЫХ РЕСУРСОВ

Топливо – это горючие вещества, основной составной частью которых является углерод, применяемые с целью получения при их сжигании тепловой энергии [1].

Не каждое вещество способное гореть может быть использовано в качестве топлива. Топливо представляет собой вещество, умышленно сжигаемое для получения теплоты и должно отвечать следующим требованиям: при сгорании выделять как можно больше теплоты; сравнительно легко загораться и давать высокую температуру; быть достаточно распространенным в природе; его количество и нахождение должно быть рентабельным при добыче; дешевым при использовании; сохранять свои свойства при хранении и транспортировке.

Этим требованиям наиболее полно отвечают вещества органического происхождения: такие как нефть, ископаемый уголь, горючие сланцы, торф. По агрегатному состоянию все виды топлива могут быть разделены на газообразные, жидкие и твердые, а по происхождению на естественные и искусственные (см. таблицу 1) [2].

Таблица 1

Классификация промышленного топлива

Агрегатное состояние	Топливо естественное	Топливо искусственное
Газообразное	Природный и нефтепромысловый газы	Газы (генераторный, водяной, светильный, коксовый, нефтеперерабатывающих заводов)
Жидкое	Нефть	Бензин, керосин, дизельное топливо, смазочное масло, спирт, различные смолы
Твердое	Ископаемые угли, горючие сланцы, торф, дрова	Каменноугольный кокс, брикетированное и пылевидное топливо, древесный уголь

К главным требованиям, предъявляемым к технологическому топливу, относятся: низкая стоимость добычи, низкая стоимость транспортирования, удобство применения, возможность использования с высоким коэффициентом полезного действия, малое содержание вредных примесей.

Методы переработки твердого топлива основаны на гетерогенных, главным образом некаталитических процессах в системах «твердое – газ», «твердое – жидкость – газ» и многофазных, осуществляемых при высоких температурах.

При нагревании уголь и другие виды топлива претерпевают сложные изменения, ведущие к образованию новых твердых, жидких и газообразных продуктов.

Основными методами, переработки твердого топлива являются коксование, полукоксование, газификация и деструктивная гидрогенерация.

Деструктивная гидрогенерация – это метод прямого получения искусственного жидкого топлива – заменителя нефтепродуктов – из бурых и каменных углей, сланцев и других видов твердого топлива.

Сырьем служат каменные и бурые угли, содержащие в своей массе минимум серы, азота, кислорода, но максимум водорода. Угли подготавливают; дробят, измельчают, обогащают и сушат. Тонко измельченный угольный порошок смешивают с тяжелым маслом. Полученную массу нагревают в автоклавах под давлением в присутствии водорода и катализатора. В этих условиях уголь насыщается водородом – гидрогенизуется. Одновременно с гидрогенерацией происходит расщепление (деструкция) больших молекул, составляющих уголь, в смесь жидких и газообразных веществ с меньшим молекулярным весом. В результате образуются углеводороды (Cn Hm), аналогичные молекулам веществ, составляющих нефть. В зависимости от степени гидрирования можно получить бензин, керосин, дизельное топливо и другие вещества.

В Беларуси с твердыми бытовыми отходами закапывается до 700 тыс. тонн топлива в условном исчислении. В переводе на каменный уголь это составляет порядка 800 тыс. тонн в год [3]. Это столько, сколько затрачено, например, в 2008 году на производство в республике 4,4 млн тонн цемента. С переработкой твердых бытовых отходов в альтернативное топливо для цементных заводов, а это самый рациональный способ утилизации ТБО, республика отстает от стран ЕС на 20–25 лет. Чтобы в корне пересмотреть технологию утилизации ТБО, сложившуюся в Беларуси, и перенять опыт стран ЕС в практическом применении отходов в цементных печах, необходимо построить мусороперерабатывающие заводы во всех крупных городах республики. Их технология должна быть ориентирована на получение альтернативного топлива. А цементные заводы должны быть оборудованы устройствами для приемки и сжигания АТ из твердых бытовых и других отходов, а также отработанных автомобильных шин. При этом важно учесть соблюдение экологических норм, для чего необходимы соответствующие технологии и система контроля.

Зарубежный опыт наглядно свидетельствует о технологических решениях, способных извлекать из мусоропереработки колоссальную пользу. И это особенно видно на примере производства строительных материалов.

В качестве начального примера речь идет о выпуске цемента. Его производство требует значительного количества энергии и затраты на энергоносители составляют в условиях Республики Беларусь 40–50 %, причем доля топлива составляет 70 % этой величины.

В настоящее время в республике топливом для производства цемента является в основном природный газ. Кроме технологических решений по снижению расхода топлива в производстве цемента, таких как перевод старых

заводов на «сухой» способ и строительство новых заводов по «сухому» способу, существуют альтернативные пути решения данной проблемы – это использование в качестве топлива различных топливосодержащих отходов с одновременным решением экологических проблем.

Например, в Европе существует целое направление мусоропереработки – производство альтернативного топлива из бытовых отходов. Оно представляет собой измельченные легкие фракции мусора, в основном это полимеры и бумага, отдельное направление – это применение в качестве альтернативного топлива измельченных и неизмельченных изношенных автопокрышек. На таком и других видах АТ работает ряд цементных заводов в Германии, Австрии, Бельгии, Франции и в других странах.

Так, на цементном заводе «Дукерхофт» в г. Ленгерих (Германия) доля альтернативного топлива составляет примерно 60 % от общего расхода топлива, на цементном заводе «Редерсдорф» (Германия) – до 70%, на цементном заводе «Витерсдорф» (Австрия) – более 50 %, а на цементном заводе Zementwerke Rognbeumker (Германия) – 100 %.

Природный газ в европейской цементной промышленности используется только как вспомогательное топливо – для поддержания горения трудносгораемого топлива, топливосодержащих отходов и розжига печей.

По данным Ассоциации Производителей Резины США в 2006 году цементная промышленность использовала в качестве топлива 130 млн. изношенных покрышек из 290 млн., которые выбрасывались ежегодно. В 2004 году 43 цемзавода получили административное одобрение на использование в качестве альтернативного топлива покрышек. Есть опыт обеспечения АТ цементного завода мощностью 1,6 млн тонн цемента в год с помощью мусороперерабатывающей установки, окупаемость которой составляет до 3 лет.

Цементные заводы в Европе получают горючие отходы даже с доплатой за их утилизацию, так как использование печей цементных заводов для этой цели обходится как местным властям, так и предприятиям дешевле, чем вывоз мусора на свалку или утилизация в специальных установках с дорогостоящей технологией и значительными капитальными затратами на строительство.

Оборудование цементных заводов, в которых технологические процессы проходят при температуре до 1700 градусов С, обеспечивает снижение до минимума содержание вредных веществ в отходящих газах, а также химическое связывание в клинкерных минералах токсичных материалов, выделяющихся из отходов в процессе их переработки за счет более высоких температур, чем, например, в топках мусоросжигательных заводов, котельных и топках других промышленных производств.

Список использованных источников:

1. Характеристика топлива [Электронный ресурс] / Stroitelstvo-New.ru. – Режим доступа: <http://www.stroitelstvo-new.ru/steklo/toplivo.shtml>.
2. Технология переработки топлива [Электронный ресурс] / Технологии производства. – Режим доступа: <http://proiz-teh.ru/pererabotka-topliva.html>.
3. Твердые бытовые отходы – альтернативное топливо для производства цемента [Электронный ресурс] / EnergoBelarus.by. – Режим доступа: <http://energobelarus.by/articles/188/111966/>.

ПОДОЛАЄМО КРИЗУ?

Системна криза, в якій опинилась Україна, не має простих шляхів подолання. Політична криза має вирішуватись шляхом перевиборів, які в умовах недостатності розвитку громадянського суспільства і системної корупції, виглядають як довгий багатоступеневий процес. Монетарне управління, як панацея від всіх хвороб, зокрема за суцільної безвідповідальності законодавчої і виконавчої влади, виглядає непереконливо. Технократичний Кабмін, про який вже давно йде балаканина, залишається нездійсненою мрією суспільства. Системна фінансово- економічна криза має долатись системно, швидко, рішуче. Маємо світовий досвід.

Правління Гувера, обраного президентом в 1928р., ознаменувалося важкою економічною кризою - Великою депресією; політика «державного невтручання в економіку» довела своє повне банкрутство. Заходи, що були впроваджені урядом США, боляче нагадують дії нинішніх урядовців України. Задля «національної єдності», з лідерами АФТ була досягнута угода про відмову від страйків.

Було відхилено всі пропозиції щодо державної соціальної допомоги безробітним і запроваджена федеральна система страхування. Прийнятий у червні 1930 р. закон підняв тарифи на тисячі імпортованих товарів, що призвело до дзеркальної відповіді країн - партнерів, міжнародна торгівля скоротилась, депресія поглибилась.

В 1931 р. було створено Національну кредитну корпорацію з капіталом у 3,5 млрд. дол. і Федеральне фермерське бюро для надання допомоги великим фермерам і підтримання цін на сільськогосподарську продукцію.

З метою підвищення купівельної спроможності американців було запроваджено «сухий закон», що спричинило вибух корупції і злочинності. Як наслідок, у США випивали за рік удвічі більше спиртного, ніж до його прийняття. Почався соціальний вибух - масові страйки, «голодні» походи безробітних на Вашингтон. В результаті виборів 1932р. президентом став Франклін Делано Рузвельт. Першим його кроком було прийняття заходів спрямованих на оздоровлення банківської системи. Цитата з інаугураційної промови Рузвельта : «Брудні дії банків і фінансистів вже засуджені судом громадської думки, вони огидні серцю і розуму народу.. Прийшла пора вигнати міняя з храму нашої цивілізації, як це зробив Христос».

Президент оголосив загальнонаціональні банківські канікули, що заморозило валютно - грошовий рух і валютні спекуляції, на сьомий день був прийнятий закон Гласса- Стігола, розморожений грошовий рух, ввелись в обіг нові гроші , запровадилось кредитування для уповноважених банків.

Список використаних джерел:

- 1.usa_info.com.ua/history/grat_deprecion.html
- 2.www.profi-forex.org>> Журнал "Биржевой лидер"№ 15»Кризис в США. Великая депрессия 1929-1933 годов».

СУЧАСНИЙ СТАН НАЦІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Інформаційне суспільство – новий етап розвитку цивілізації. Доба інформаційної революції, яка вносить кардинальні якісні зміни в життя людства і яку прогнозували вчені, настала. На початку 60-х років ХХ століття під тиском нових інформаційних технологій, які зароджувалися в надрах індустріального розвитку, докорінно змінилося навколишнє середовище і людське світосприймання. Наприкінці ХХ – початку ХХІ століть заговорили про „золоту добу” інформації і становлення інформаційного суспільства. Матеріальну основу такого суспільства практично створено і вона бурхливо розвивається далі. Це не тільки становлення глобальної інформаційної індустрії, інформаційних технологій і техніки, а й ті кардинальні зміни, що відбулися під впливом цього процесу в соціально-політичному житті та свідомості людства [1]. Найбільшим досягненням інформаційного суспільства є те, що завдяки створенню нового інформаційно-технологічного середовища, інформація миттєво долає значні відстані. Завдяки глобальній комп’ютеризації, телефонізації, Інтернету ця інформація стає доступною нині кожному членові суспільства у розвинених країнах.

Світовий інформаційний вибух спричинив переворот у суспільній свідомості, примусив по-новому мислити, шукати нові підходи у всіх сферах суспільного життя. Вчені світу, як і українська вітчизняна наука, осмислюють нову якість постіндустріального суспільства, дають йому теоретичне обґрунтування, прогнозують майбутнє. Саме поняття інформаційного суспільства не має загальноприйнятої точної і всеохопної дефініції. Дослідники сприймають його як наступний ступінь розвитку людства, на якому домінуючим об’єктом у сферах виробництва та споживання стають інформаційна продукція та послуги. І перелічують характеристики, притаманні такому суспільству: значні інформаційні ресурси; виробництво, зберігання та передача як аудіовізуальної продукції, так і ділової й розважальної інформації стає найважливішою частиною економіки; сформована інформаційна індустрія, яка включила в себе комп’ютерну і телекомунікаційну промисловість, розробників аудіовізуального змісту та програмного забезпечення, виробників елементної бази та побутової електроніки, мультимедійну промисловість; громадяни мають технічні та правові можливості доступу до різноманітних джерел інформації тощо.

В інформаційному суспільстві новий імпульс і нові якості отримує вся система масової комунікації, а надто та частина соціальної інформації, яка входить до її складу та охоплює світоглядну, духовну, естетичну, публіцистичну, побутову інформацію тощо. Базовим у розумінні масової комунікації є інформаційний простір, в якому вона реалізується, живе та розвивається. Якщо виходити з латинського значення слова "інформувати" – це “зображати, складати уявлення про що-небудь”, то стає зрозумілим, що простір (поле)

означає те середовище, в якому і завдяки якому виробляється, існує, циркулює, обертається інформація. І це поняття не космічне (хоча повітряний і космічний простір можуть входити і входять до складу інформаційного поля), не географічне (хоча територія є його невід'ємною частиною), не технічне (хоча уявити його поза науково-технічним прогресом неможливо), не економічне (хоча тісно пов'язане з економікою і є важливим її складником). Це поняття – соціально-політичне і вбирає в себе як територіальний, космічний, технічний, економічний фактори, так і людський, оскільки суспільна інформація призначається для людини, людина – її споживач, без людини вона втрачає свій сенс.

Отже, коли йдеться про інформаційне поле конкретної держави (а кожна держава його має), то його межі зазвичай ототожнюються з її кордонами, охоплюючи національні територію, акваторію, повітряний простір та економіку. Саме у цих сферах діють засоби інформації, які й інформують, тобто повідомляють, зображають, складають про щось уявлення. А от що саме повідомляють, як саме зображають і яке саме уявлення складають – це вже стосується сфери політики й залежить від інформатора. Наприклад, українське телебачення і радіо та московське про одну і ту ж подію нерідко розповідають по-різному. Українське телебачення має виражати інтереси української держави, московське ж – російської, а ці інтереси, як відомо, не збігаються. Але чужоземний інформатор нерідко використовує наш національний інформаційний простір проти нашої ж держави [2]. Загалом же поняття державного інформаційного простору не обмежується самою тільки територією країни. До складу цього поняття входять його суб'єкти, все матеріально-технічне середовище, вся інтелектуально-інформаційна власність цих суб'єктів. Це досить великий і складний комплекс.

Суб'єктами національного інформаційного простору є, передусім, юридичні особи:

- державні та недержавні інформаційні агентства;
- органи державної влади, інші державні і недержавні установи (організації) — через створені ними у встановленому порядку інформаційні служби;
- державні та недержавні установи, служби і центри збирання, зберігання, дослідження та поширення статистичної, соціологічної, економічної, іншої суспільно значущої інформації;
- спеціальні галузеві та міжгалузеві (проблемні, банково-інформаційні, довідкові тощо) установи і центри (бюро) наукової та науково-технічної інформації;
- державні та недержавні аудіовізуальні і друковані засоби масової інформації, структури, які їх об'єднують (компанії, корпорації, асоціації, спілки тощо);
- видавництва всіх типів, різних форм власності;
- професійні творчі об'єднання громадян у галузях науки, літератури і мистецтва, винахідницької та раціоналізаторської діяльності, збереження й охорони історико-культурної спадщини, інформаційного обслуговування (творчі спілки, товариства, асоціації тощо);
- виставкові організації та центри;

- бібліотечні, музейні, клубні та інші культурно-просвітницькі установи, які використовуються в інформаційній діяльності;
- поліграфічні підприємства;
- підприємства зв'язку та іншого матеріально-технічного забезпечення життєздатності національного інформаційного простору, збирання, дослідження та поширення інформації;
- торговельні та інші установи з розповсюдження матеріальних носіїв інформації (книжкової продукції, і преси, компакт-дисків, відео- та аудіокасет);
- зарубіжні і міжнародні організації, представництва, спільні підприємства, належним чином зареєстровані (акредитовані) в Україні;
- органи захисту державних таємниць, національного інформаційного простору та охорони інформації;
- філії (представництва) суб'єктів національного інформаційного простору України за кордоном;
- інші, причетні до збирання, зберігання, дослідження і поширення інформації, державні та недержавні формування, створені і зареєстровані в Україні відповідно до чинного законодавства.

Суб'єктами національного інформаційного простору визнаються також фізичні особи – громадяни України та інших країн, які здійснюють відповідно до законодавства України професійну творчу діяльність у галузі інформації індивідуально.

Національний інформаційний простір – надзвичайно важливе політичне поняття, яке у вартісній шкалі соціальних цінностей можна поставити на друге місце після державної незалежності. Держава зобов'язана забезпечити використання свого інформаційного поля в інтересах саме держави та її громадян. Якщо вона цього не зробить, то її інформаційний простір буде використаний проти неї самої. І це ми бачимо на власному досить сумному прикладі [3].

До розпаду Радянського Союзу на всій його території, з Україною включно, був єдиний комуністично-радянський інформаційний простір, який суворо охоронявся і куди не допускалась жодна інформація, що не вкладалась у рамки панівної ідеології. З цією метою була створена система компартійної преси та розгалужені ретрансляційні теле- і радіомережі. Коли Україна стала незалежною, в її інформаційному просторі за традицією продовжували безперешкодно хазяйнувати інформатори іншої країни. У перші роки незалежності наша держава зі свого бюджету навіть фінансувала теле- і радіопередачі з Москви, які дуже часто мали, як, до речі, і нині мають, антиукраїнське спрямування.

В Україні на початку нинішнього століття було зареєстровано 791 телерадіомовну організацію (513 приватних, 29 державних). Сотні приватних телекомпаній в регіонах України, створених не без сприяння російського капіталу, ведуть передачі, як правило, російською мовою. На жаль чимало регіональних і центральних телекомпаній, які отримали ліцензії на роботу в українському телеєфірі, не дотримуються вимоги закону, що не менше половини телепродукції має бути виготовлена в Україні. Деякі компанії взагалі спеціалізуються на ретрансляції передач російського телебачення.

Держкомінформполітики (нинішня назва – Держкомтелерадіо), не маючи законодавчих важелів. Особливий протест в українських патріотів викликала брудна кампанія очорнення і шельмування найбільш українського за всі роки незалежності і найбільш реформаторського уряду Віктора Ющенка, який вперше добився конкретних позитивних результатів в економічному і соціальному житті суспільства. Виконуючи замовлення тодішнього президентського оточення і самого гаранта, чи не найагресивніше у цій брудній справі вправлялося державне телебачення. Заангажованість, пересмикування фактів, відверта дезінформація в подачах інформації – все це нагадало українській спільноті методи роботи комуністичної пропаганди і викликало широкі протести. При занепаді української друкованої періодики надзвичайно зростає вплив на соціум електронних засобів масової інформації – вони практично доступні кожній родині завдяки теле- і радіотрансляційним мережам, які дісталися нам у спадок від радянської системи. Крім політичних дивідендів, що виражаються в продуманому ідеологічному впливові на населення країни, в чиему інформаційному просторі хазяйнують іноземні компанії, вони мають також чималий фінансовий зиск [4].

Тому висновки із наведеного випливають такі:

1. Україна інтенсивно витісняється зі свого інформаційного простору, в якому все більше хазяйнують іноземні громадяни, при цьому грубо порушуючи українське законодавство.

2. Тисячі журналістів та операторів або позбуваються робочих місць, або змушені застосовувати свій талант і фахові знання не для користі своєї держави, а для створення іміджу інших країн.

3. З України відтікають за кордон десятки мільйонів доларів.

4. Через національний інформаційний простір України ведеться цілеспрямована робота щодо денационалізації, деукраїнізації населення через його зрощіщення та обездуховлення за допомогою низькопробної телепродукції.

5. Процеси, які відбувалися і за інерцією відбуваються й досі в інформаційному полі України, загрожують її інформаційному суверенітету а, отже, безпеці держави і самому її існуванню.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми інформаційної безпеки України. – Журн. «Національна безпека і оборона». – 2001. – № 1.
2. Драч Іван. Як облаштувати інформаційний простір. “Людина і влада”. – 2001. – №1-2. – с.68.
3. Карпенко Віталій. Журналістика: Основи професійної комунікації. Л., Нора-прінт, 2002.
4. Чічановський А. А., Шкляр В. І. Національний інформаційний простір: потенціал і ресурси // Вісн. Київ. ун-ту. – Сер. Журналістика. – 1997. – Вип. 4.

Васюк М.Н., студентка группы 1271зС
Научный руководитель – Коваленко С.А., к.с.-х.н., доцент
Гомельский филиал Международного университета «МИТСО»
(г. Гомель, Республика Беларусь)

РОЛЬ ПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ В РАЗВИТИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Промышленному комплексу принадлежит основополагающая роль в развитии национальной экономики, обеспечении экономической безопасности страны, размещении производительных сил и формировании научно-технического потенциала. Промышленный комплекс Республики Беларусь включает более 100 отраслей и в структурном отношении представляет собой сложную систему, на долю которой приходится около 30 % ВВП. Он формирует более 90 % объема экспорта и основную сумму валютных поступлений в республику, обеспечивает рабочими местами четверть экономически активного населения страны.

Вместе с тем на развитие промышленного комплекса Республики Беларусь сдерживающее влияние оказывает ряд негативных факторов:

- низкая производительность труда (по добавленной стоимости), по данному показателю в обрабатывающей промышленности Беларусь более чем в 4 раза отстает от ЕС–27, что делает отечественную промышленную продукцию недостаточно конкурентоспособной на мировом рынке;

- неэффективная отраслевая и технологическая структура промышленного комплекса, на долю высокотехнологичных производств в Республике Беларусь приходится порядка 5,5 % выпускаемой промышленной продукции, в развитых странах – 15 %, что является одной из причин отставания по уровню производительности труда от экономически развитых стран;

- высокая затратность промышленных производств при медленных темпах снижения материало- и энергоемкости промышленной продукции, что отрицательно сказывается на финансовых возможностях предприятий и качестве выпускаемой продукции;

- недостаточный уровень реализации на экспорт и существенная импортоспособность промышленного комплекса, что усиливает дисбаланс внешней торговли и оказывает нагрузку на валютный рынок страны;

- высокий износ производственных фондов и морально устаревшая инфраструктура, (промышленные коммуникации, внутривзаводская транспортная и складская система (внутренняя логистика)), что не позволяет применять современные технологии и выпускать продукцию с высоким удельным весом добавленной стоимости;

- недостаточная обеспеченность предприятий собственными оборотными средствами, имеет место дефицит финансовых ресурсов как для поддержания объемов производства, так и для инвестирования в техническое перевооружение;

– неэффективная система государственного управления, выраженная в множественности государственных органов, осуществляющих регулирование промышленных организаций, в России, Украине, Казахстане и других странах СНГ промышленностью курирует одно–два министерства, в Беларуси – 8 отраслевых органов управления, что ведет к заорганизованности подведомственных организаций и отсутствию должного взаимодействия в вопросах совершенствования и развития промышленного комплекса республики;

– недостаточно развитая система сервиса и технической поддержки выпускаемой продукции в течение всего жизненного цикла изделия;

– слаборазвитая система менеджмента качества (несоответствие международным стандартам качества, включая систему контроля, техническое регулирование, культуру производства) [1].

Все это остро ставит задачу проведения структурных преобразований, технической и технологической модернизации, замещения производств устаревших технологических укладов и ускоренного развития наукоемких производств, совершенствования системы государственного управления промышленного комплекса с созданием Министерства промышленной политики, осуществляющего единую промышленную политику.

Новая промышленная политика должна быть ориентирована на проведение структурных преобразований промышленного комплекса, совершенствование системы его государственного управления, развернутую систему качественных целевых индикаторов развития промышленности и их достижение, кооперацию с промышленными производствами других стран, определение точек роста и перспективных рыночных «ниш». Развитие производства промышленной продукции должно иметь социально ориентированный, ресурсосберегающий характер и происходить в пределах емкости экосистемы страны.

В качестве приоритетов развития промышленного комплекса в Программе социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016–2020 гг. выделены: переход к преимущественно инновационному развитию промышленных видов деятельности; ориентация на ресурсосбережение (снижение материало- и энергоемкости) и импортозамещение; повышение производительности труда и рост конкурентоспособности продукции; последовательные системные преобразования в организационной, технологической и отраслевой структуре [1].

Формирование эффективной промышленной политики предусматривает селективный отбор наиболее эффективных производств в каждом секторе промышленности – возможных «точек роста» с одновременным осуществлением технологического прорыва в перспективных промышленных видах деятельности и увеличение на их «локомотивной» функции общей конкурентоспособности промышленного комплекса страны, сокращение его отставания от промышленно развитых стран мира.

Переход к преимущественно инновационному развитию промышленных видов деятельности будет осуществляться в соответствии с поставленными приоритетами и возможностями самодостаточного развития с учетом

ориентации на использование собственных кадровых и сырьевых ресурсов, инновационный характер применяемых технологий и выпускаемой продукции и ее выхода на новые формирующиеся рынки, а также соответствие приоритетов тенденциям развития мирового промышленного производства.

На 2016–2020 гг. приоритетные направления развития промышленного комплекса будут связаны с мировым научно-техническим прогрессом и формированием экономики «знаний» на основе интеллектуализации основных факторов производства и ускоренного развития высокотехнологичных производств и наращивания их экспортного потенциала. Целевые индикаторы:

- удельный вес промышленных видов деятельности, относимых к высокотехнологичным и средневысокотехнологичным – более 45 % к концу 2020 года, в том числе высокотехнологичных – 15 %;

- производительность труда по валовой добавленной стоимости – не менее 50 % от уровня стран ЕС–27;

- увеличение доли добавленной стоимости в объеме промышленной продукции до 35–37 %;

- снижение материалоемкости в фактических ценах на 8–10 % за пятилетие;

- численность работников, принятых на дополнительно введенные высокопроизводительные рабочие места – более 400 тыс. человек (с производительностью рабочего места более 60 тыс. долл. США) [1].

Формирование экономики «знаний» предусматривает переход к крупносерийному и крупнотоннажному производству в наукоемких секторах, использование полностью автоматизированных «безлюдных» производств, преимущественный выпуск продукции, соответствующей мировым стандартам качества, и освоение выпуска товаров V и VI технологических укладов.

Реформирование структуры промышленного производства в этот период предусматривает перенос материалоемких и сборочных производств в другие страны с сохранением и развитием на территории республики производства наиболее ключевых и наукоемких технологических цепочек.

Также следует отметить, что в рамках Евразийского экономического союза основными задачами отрасли промышленности должны стать: опережающее развитие экспортоориентированных и высокотехнологичных производств с постепенным сокращением объемов в неэффективных видах деятельности, модернизация традиционных направлений специализации и формирование на этой основе рациональной структуры промышленности, обеспечивающей рост производительности труда; качественное улучшение производственного потенциала, снижение материало- и импортоемкости продукции; формирование центров технологического превосходства; экологизация промышленного производства. В отдельное направление выделено развитие промышленной производственной кооперации со странами-партнерами по ЕАЭС и повышение уровня использования потенциала Общего рынка [2].

Подводя итог вышесказанному, можно отметить, что в условиях инновационной экономики существенно расширяются возможности действия всех факторов повышения эффективности производства. Осуществляется модернизация важнейших отраслей промышленности на основе высоких

технологий, преодоление отставания от мирового научно-технического уровня, финансовое оздоровление экономики. В результате этого формируется хозяйство, которое является действенным средством, стимулирующим рост производительности труда, повышение эффективности всего общественного производства, приумножение общественного богатства в интересах повышения благосостояния народа.

Список использованных источников:

1. Основные положения программы социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016–2020 годы [Электронный ресурс] // Белорусский союз предпринимателей. – 2015. – Режим доступа: http://belsp.com/news/rassmatrivaem_proekt_programmy_socialno_ekonomicheskogo_razvitiya_respubliki_belarus_na_2016_2020_gody/. – Дата доступа: 24.07.2015.

2. Об Основных направлениях промышленного сотрудничества в рамках Евразийского экономического союза [Электронный ресурс] // Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь. – 2015. – Режим доступа: <http://www.pravo.by/>. – Дата доступа: 10.09.2015.

Вінніченко К.О., Гутнікова Н.Ю., студентки гр. ЕК-131
Науковий керівник – Башманова З.Г., ст. викладач
Чернігівський національний технологічний університет

ЛКИ ВІД ВСЬОГО? (ПРО МОНЕТАРИЗМ)

на основі аналізу поточних економічних умов та макропрогнозу. [2]

Мета грошово-кредитної політики — досягнення на національному ринку рівноваги, що характеризується повною зайнятістю та відсутністю інфляції. Суть цієї політики полягає в регулюванні обсягу грошової пропозиції для стабілізації економіки. Так, під час спаду виробництва монетарна політика зводиться до стимулювання зростання пропозиції грошей (експансивна), а в періоди високої інфляції, навпаки, до її обмеження (рестрикційна). [1]

Грошово-кредитна політика є оперативним і гнучким доповненням політики бюджетної. Світова практика свідчить, що за її допомогою держава впливає на грошову масу та відсоткові ставки, а вони, відповідно, — на споживчий та інвестиційний попит.

Негативні моменти монетарної політики полягають у тому, що ця політика непрямо впливає на комерційні банки з метою регулювання динаміки пропозиції грошей, а тому не може безпосередньо змусити їх зменшувати чи збільшувати кредити.

Головним суб'єктом монетарної політики держави є Центральний банк, який здійснює грошову емісію та регулює грошово-кредитну діяльність комерційних банків.

Облікова ставка — це відсоток, під який Національний банк надає кредити комерційним банкам. НБУ може надавати безпосередньо позику комерційним банкам, призначаючи низьку (дисконтну) облікову ставку. Тому ця політика також називається дисконтною. Вона призводить до збільшення резервів у комерційних банках і зростання пропозиції грошей, що знижує відсоткову ставку на грошовому ринку.

Спрямування зміни облікової ставки НБУ в кінцевому підсумку залежить від типу монетарної політики (рестрикційного чи експансивного) та мети регулятивного процесу, спрямованого на обмеження чи розширення кредитних можливостей банківської системи країни.

Зниження облікової ставки, як важіль експансивної політики, обумовлює зниження ставок за кредитами комерційних банків і відповідно зростання у підприємств можливостей інвестування коштів у виробництво. Тенденції економічного розвитку України свідчать про посилення ролі банківського кредиту у забезпеченні виробничого сектору необхідними коштами. Попри досі невисокий рівень банківського кредиту у валовому внутрішньому продукті України його значення значно зросло: від 8,65 % у 1998 р. до 25,68 % — у 2003 р.

Вказані інструменти грошово-кредитної політики дозволяють здійснювати ефективне антициклічне регулювання в країнах з ринковою економікою. Уряд проводить жорстку грошово-кредитну політику, підтримуючи на визначеному рівні обсяг грошової маси, або гнучку грошово-кредитну політику, утримуючи на деякому заданному рівні ставку процента. Вибір конкретного варіанта грошово-кредитної політики залежить від того, які фактори вплинули на зміну попиту на гроші. Якщо, наприклад, його зростання пов'язане з підвищенням темпу інфляції і «перегрівом» економіки, то доцільне проведення жорсткої грошово-кредитної політики.

Кожний із вказаних елементів запускається попереднім і приводить в дію наступний важіль. Тому збій в роботі будь-якого важеля послаблює результативність проведення грошово-кредитної політики. Наприклад, слабка реакція інвесторів на помітне зниження відсоткової ставки, викликане, в свою чергу, суттєвим розширенням обсягу грошової маси, не викличе адекватного розширення сукупного попиту, а також і сукупної пропозиції, на що була направлена дія грошово-кредитної політики в цілому. При цьому може спостерігатися посилення інфляційних процесів. Така ситуація може бути пов'язана з нестабільною політичною ситуацією в країні, яка пригнічує інвестиційну активність. [1]

Ці процеси спостерігаються і в Україні. Уряд розміщує державні облигації. Емітує незабезпечену грошову масу для покриття дефіциту держбюджету жорстко стримує доходи населення, і ніяк не наважиться запустити механізми стимулювання попиту і пропозиції.

Здійснення антиінфляційної грошової стратегії під силу лише сучасній банківській системі, очолюваній незалежним від виконавчої влади Національним банком. Але регулюючий потенціал НБУ обмежений. У країнах з розвинутими ринковими відносинами функціонують механізми, що підтримують виробництво і протидіють його різкому спаду. З метою стимулювання виробництва держава створює сприятливий інвестиційний клімат, стимулює науково-технічний прогрес, застосовує заходи, спрямовані на підвищення гнучкості ринку праці, на посилення конкуренції, на підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів.

Дуже важко здійснювати обмежувальну грошово-кредитну політику у високо монополізованій економіці, де відсутні дійові ринкові механізми. У такій економіці встановлення жорстких лімітів на приріст грошової пропозиції

викличе не стільки стабілізацію цін, скільки лавиноподібне скорочення обсягів виробництва. Це означає, що перехід до антиінфляційної грошово-кредитної політики має відбуватися поступово, супроводжуючись роздержавленням економіки, її демонополізацією, розвитком ринкової інфраструктури.[1]

Список використаних джерел:

1. Базілінська О.Я. Макроекономіка: Навч. Посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 442 с.
2. Монетарна політика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=875457
3. Монетарна макроекономічна політика. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bookss.in.ua/book_makroekonomika-yak-nauka_802/10_tema-9.-monetarna-makroekonomichna-politika
4. Макроекономіка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.if.ua/book/63/4567.html>

Войтенко Н.В., студентка групи МОА-111

Науковий. керівник – к.е.н., доцент Петраков Я.В.

Чернігівський національний технологічний університет

КОРУПЦІОГЕННІ ДОХОДИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ: ДИЛЕМА ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Бюджетні корупціогенні доходи в Україні пов'язані з недосконалою системою податкової реформи, що провокує процвітання корупції. Головною складовою наповнення державного бюджету є податки та збори, а також неподаткові доходи бюджету.

Неподаткові доходи бюджету (НДБ) – це фінансові ресурси, мобілізовані до державного бюджету, позабюджетних цільових фондів, юридичних осіб публічного або приватного права за рахунок цільових, індивідуально еквівалентних, нерегулярних, компенсаційних платежів, які перераховуються суб'єктами господарювання та фізичними особами з метою набуття зустрічного представлення або послуг, що дозволяє уточнити предмет наукових досліджень відповідного напрямку фінансової науки та підвищити обґрунтованість рішень в сфері податково-бюджетного регулювання економіки [1].

Джерелами корупціогенності окремих видів доходів державного бюджету слід назвати:

- політичне встановлення розміру рентної плати за видобуток природних ресурсів [2; 6];
- збереження неефективних підприємств державного сектору економіки [3];
- необґрунтованість ставок та недосконалий дизайн механізмів стимулювання окремих податків [4; 5].

Перманентна податкова реформа, яка триває в Україні з 2010 року, незважаючи на довготривалі наукові, громадські дискусії та політичні дебати, на жаль, не змогла вирішити проблему корупції як на рівні адміністрування податків, лобювання внесення змін до Податкового кодексу України на користь окремих груп стейкхолдерів, так і на рівні платників податків з їх схемами мінімізації чи оптимізації оподаткування [6].

Українська податкова система потерпає насамперед від дискреції виконавців з боку держави, а також є структурно викривленою – з надмірним прямим оподаткуванням (особливо у частині заробітних плат та доходів дрібних підприємців, з яких сплачується ЄСВ) та майже відсутнім відчутним оподаткуванням майна.

При оподаткуванні землі та майна в Україні діють занижені ставки оподаткування, що свідчать про корупціогенність підприємств – монополістів та високопосадовців, що незаконно привласнили певний актив.

В якій спосіб можливо знизити корупціогенність доходів державного бюджету?

Це, в першу чергу, скорочення «людського фактору» за рахунок автоматизації послуг з адміністрування податків (електронний кабінет платника, розділення функцій консультування і нарахування податків між різними підрозділами та різними відповідальними особами; визначення «податково-ризикових» суб'єктів для перевірок в автоматичному режимі); по-друге, зниження рівня перерозподілу фінансових через бюджет завдяки модернізації державного сектора (приватизація підприємств, спільні державно-приватні проекти в галузях освіти, медицини, охорони здоров'я), і по-третє, усунення дискримінаційних преференційних податкових правил щодо окремих податків і зборів завдяки ліквідації податкових пільг, регулярній щорічній оцінці податкових витрат і втрат, виборі інструментів стимулювання на основі ефективних, а не номінальних ставок податків і зборів, що забезпечить справедливість, прозорість та ефективність системи оподаткування в Україні.

Висновки: Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки і пропозиції: 1) податкова реформа в Україні, на превеликий жаль не спрямована на усунення причин та проявів корупції, про що свідчить недосконала розробка податкового законодавства, що сприяє процвітанню корупції; 2) доцільною є оптимізація структури та розміру видатків бюджету на користь більш ефективних видатків, а не просто обмеження надання публічних послуг; 3) запровадити методи адміністрування НДБ, що використовувалися в ЄС, які б збільшували частку податків в загальній структурі бюджетних доходів.

Список використаних джерел:

1. Петраков Я.В. Еволюція парадигми використання неподаткових бюджетних доходів як інструменту мобілізації фінансових ресурсів до державного бюджету / Я.В. Петраков // Вісник Чернігівського державного технологічного університету: зб. – Чернівці: ЧДТУ, 2010. – №43. – С.209-217. – (Серія: Економічні науки).
2. Міщенко В.С. Щодо формування ефективної рентної політики в Україні / Барановський О.І., Міщенко В.С., Петраков Я.В. // Фінанси України. – 2008. – № 2. – С. 3-14.
3. Петраков Я.В. Трансформація приватизаційних процесів в умовах ринкових перетворень / Я.В. Петраков // Державний інформаційний бюлетень «Про приватизацію». – 2006. – № 5. – С. 44-46.
4. Shkarlet S. Environmental taxation evolution in Ukraine: trends, challenges and outlook / S. Shkarlet, I. Petrakov // Herald of Chernihiv State Technological University, 2012. – №4 (62). – P. 287-301.
5. Чешко С.О. Фіскальні інструменти державного регулювання надкористування: загальний огляд світової практики [Електронний ресурс] / Петраков Я.В., Чешко С.О. // Ефективна економіка. – 2013. – №2. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1818>
6. Потенціал рентних платежів за видобуток корисних копалин в Україні: монографія / А.М. Соколовська, Л.М. Унігівський, В.І. Башко та ін. – К: ДНУ «Академія фінансового управління», 2013.

Войтеховский А.В., студент группы 1371Ф
Научный руководитель – Минченко А.А., старший преподаватель
Гомельский филиал Международного университета «МИТСО»
(г. Гомель, Республика Беларусь)

ИДЕЯ МИРОВОГО ДЕМОКРАТИЧЕСКОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА

В настоящее время мировое демократическое правительство (МДП) – лишь теоретическая идея, и в качестве теоретической идеи его можно определить как центральный орган, имеющий собственный источник финансирования посредством единой для всех земель налоговой системы, который обладает юридическим старшинством в отношении национальных правительств. Он предполагает столь же глобальные и суверенные законодательную и судебную системы. Мировое демократическое правительство может быть эффективным только в синергии с мировым банком, эмитирующим единую для всех стран валюту, – валюту, не укорененную ни в одной из национальных экономик, как ныне американский доллар.

После развала Советского Союза в мире доминируют развитые демократии – США и страны ЕС. Китай, хоть и продемонстрировал в последние четверть века значительные темпы экономического роста, не имеет в своем идеологическом арсенале более или менее значимого глобального проекта. В 2015 году эта страна вступила в период экономической нестабильности, которая может поставить под сомнение всю китайскую модель экономического развития. Однако можно ли считать современный диктат мощных демократических сил в отношении периферии Земли демократическим правлением? Нет. Власть отдельной силы, пусть даже в самой себе силы демократической, является категорией недемократической системы. Приведем пример. Допустим, некая группировка захватывает власть в стране, и лидер этой группировки избирается «демократически» членами этой группировки. Установившаяся иерархия в этой стране не будет демократической властью. Поэтому и гегемония демократических стран над остальными недемократическими странами в глобальном аспекте не является демократической системой. Это видно по результатам вмешательства развитых стран в Ливии, Ираке, Сирии, Афганистане и т. п. До вмешательства развитых стран во всех этих странах были тирании, а развитые страны были демократиями, но их вмешательство не было актом мировой демократии, но проявлением отдельной корпоративной силы.

Организация объединенных наций (ООН) также не может считаться демократическим органом по трем основным причинам:

1. Генеральная ассамблея ООН имеет лишь только рекомендательную инициативу. Весьма ограниченный по представительству Совет Безопасности имеет право заблокировать любую инициативу Генеральной Ассамблеи ООН.

2. Совет Безопасности ООН не представляет большинства населения Земли. Небольшая Франция в состоянии заблокировать проект, поддержанный всем остальным населением Земли. Это абсурдно.

3. Каждый голос Генеральной Ассамблеи (представитель отдельной страны) имеет одинаковый вес, несмотря на то, что члены Генеральной Ассамблеи весьма разнятся по населению, так что голос, например, миллиардной Индии, имеет такой же вес, как и голос малонаселенной Андорры. Это абсурдно.

Касательно экономического плана, существует явный спрос на мировое демократическое правительство. Этот спрос связан с категорией благ коллективного пользования, т. е. таких, которые являются результатом глобального фиаско рынка и могут быть произведены только централизованным способом.

1. Международная безопасность в первую очередь может быть идентифицирована в качестве общественного блага. Ядерная многополярность не в состоянии обеспечить безопасность населения Земли. Гонка вооружений истощает ресурсы национальных государств. МДП, если когда-либо вступит в свои права, способно будет обеспечить полное разоружение и экономию огромных ресурсов, которые должны быть направлены на социальные цели. Это не только сотни миллиардов долларов сэкономленных средств, но и вопрос жизни и смерти всех жителей Земли. Геополитическая многополярность выявила свою полную несостоятельность в деле ядерного разоружения и может самым роковым образом перечеркнуть будущее человечества.

2. Управление климатом и экология становится с каждым годом все более актуальной проблемой. Если в Канаде разрабатываются нефтяные пески или в Китае сжигаются миллиарды тонн угля, страдает вся экология планеты. Национальные государства не в состоянии бороться с глобальными вызовами, возникающими ныне перед человечеством. Достаточно крупному государству отказаться от совместных проектов, требующих огромных финансовых затрат, и это государство окажется в более выгодном положении, нежели те, которые возьмут на себя основную финансовую нагрузку по обеспечению экологической безопасности планеты и управлению климатом.

3. Борьба с бедностью. Для того чтобы искоренить катастрофическую бедность на нашей планете нужны радикальные меры, требующие опять-таки колоссальных финансовых затрат. Достаточно упомянуть о проблеме сирийских и афганских беженцев, наделавшей в прошлом году столь много шума в СМИ. Здесь та же ситуация: достаточно крупному государству отказаться от этого насущного проекта, и оно окажется в более выгодном положении, чем те государства, которые будут его поддерживать.

4. Только мировое демократическое правительство имеет право уничтожить оффшоры и создать единую налоговую систему в отношении транснациональных корпораций.

Перечисленных проблем достаточно, чтобы показать жизненную необходимость мирового демократического правительства. Но существует и много других проблем, для решения которых нужен глобальный централизованный орган. Это обеспечение равных возможностей для получения образования всеми детьми на нашей планете, демократизация отсталых регионов Земли, разработка крупных месторождений полезных ископаемых на нейтральных территориях, таких, например, как Антарктида, крупные научные

проекты, единый стандарт социальных и политических прав, объективный арбитраж в споре национальных государств, свобода перемещений и многие другие.

Понятно, что глобальный централизованный орган будет эффективным лишь в том случае, если окажется подотчетным всему человечеству, а не отдельной его части, т. е. если он будет мировым демократическим правительством.

Европейский путь к глобальной демократии не может считаться эффективным. Европейцам так и не удалось создать сильное демократическое правительство, способное противостоять произволу Соединенных Штатов, и им вряд ли удастся сделать это в ближайшем будущем. Противостоять глобальной тирании, создаваемой сегодня, в самом деле, демократической страной, Соединенными Штатами, может не пресловутая многополярность, а глобальная демократия. Будет глобальная демократия – будет и многополярность: вместо диктата силы цивилизованная конкуренция концептуальных воззрений и глобальных стратегий.

Путь к МДП – в радикальном реформировании ООН. Генеральной Ассамблеи должно быть придано юридическое старшинство в отношении национальных правительств. Структура ГА должна стать более сложной. Здесь должна быть создана нижняя палата, каждый депутат которой будет избираться таким же количеством выборщиков, что и остальные депутаты. Самое трудное в этом деле – создать избирательные округа, которые не могут быть мононациональными ввиду большого числа малочисленных народов.

Было время, когда считалось, что демократия возможна только на небольших территориях, в древнегреческих полисах. Потом крупные национальные государства пошли по пути демократизации. Иногда высказывается мнение, что только богатые общества способны обеспечить демократические условия. Но пример Индии показывает обратное: демократия может оказаться одним из эффективных инструментов преодоления отсталости. В настоящее время отношение к идее мировой демократии более чем скептическое: о ней упоминают, когда желают напугать обывателей очередной конспирологической версией. Но мы верим в глобальный тренд демократического развития от крошечных рабовладельческих полисов Древней Греции до наших дней.

Гаврусенко І.В., студентка гр. ФК-131
Науковий керівник – Бобор Л.М., викладач
Чернігівський національний технологічний університет

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ

Зайнятість характеризується як соціально-економічне явище, яке відображає раціональне використання ресурсів праці, задоволення потреб народного господарства в робочій силі, забезпечення належного рівня життя зайнятого населення, задоволення потреб працівників у підвищенні професійного рівня, у всебічному розвитку особистості.

Згідно з Законом України «Про зайнятість населення» зайнятість населення визначається як не заборонена законодавством діяльність осіб, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб з метою одержання доходу (заробітної плати) у грошовій або іншій формі, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють у суб'єктах господарювання, заснованих на їх власності, у тому числі безоплатно[1].

Більш питома і ефективна зайнятість досягається завдяки державному регулюванню. Зайнятість тут повинна розглядатися як один із головних орієнтирів розвитку економічної системи, який визначає перегрупування фінансових, матеріальних і трудових ресурсів народного господарства, пріоритетних напрямів НТП, розміщення продуктивних сил, шляху підвищення якості і рівня життя[2].

Державне регулювання зайнятості – це формування і реалізація державної політики у сфері зайнятості населення з метою створення умов для забезпечення повної та продуктивної вільно обраної зайнятості і соціального захисту в разі настання безробіття[1].

Відносини у сфері зайнятості регулюються Конституцією України, Законом України "Про зайнятість населення", Законом України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття", іншими нормативно-правовими актами.

Державна політика зайнятості виконує специфічну функцію поєднання й узагальнення економічної та соціальної політики держави, детермінує ієрархію цілей та завдань регулювання макроекономічних пропорцій та сприяння соціальному розвитку і зростанню добробуту населення. Саме політика зайнятості надає визначеності системі пріоритетів державного втручання в економіку країни, дає змогу обґрунтовано розрізняти цілі державного регулювання та засоби їх досягнення[3].

Державна політика зайнятості базується на таких основних принципах:

- пріоритетності забезпечення повної, продуктивної і вільно обраної зайнятості в процесі реалізації активної соціально-економічної політики держави;
- відповідальності держави за формування та реалізацію політики у сфері зайнятості населення;
- забезпечення рівних можливостей громадянам, які проживають на території України, у реалізації їх конституційного права на працю;
- ефективного використання робочої сили та забезпечення соціального захисту громадян від безробіття;
- співробітництва уряду України, організацій працівників і роботодавців у сфері зайнятості населення на основі паритетності та рівності сторін соціального партнерства;
- пріоритетності норм чинних міжнародних договорів у сфері зайнятості населення, згода на обов'язковість дотримання яких надана Верховною Радою України.

Основними напрямками державної політики зайнятості є:

- сприяння зайнятості населення шляхом збереження ефективно функціонуючих та створення нових робочих місць на підприємствах, в установах та організаціях усіх форм власності;
- сприяння підготовці робочої сили, професійний склад і кваліфікаційний рівень якої відповідає потребам ринку праці;
- підтримка самостійної зайнятості населення, розвитку підприємництва;
- сприяння підвищенню якості робочої сили, розвитку системи професійного навчання кадрів упродовж усього життя з урахуванням потреб ринку праці;
- посилення мотивації до легальної продуктивної зайнятості;
- підтримка громадян, які не здатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці;
- соціальна підтримка безробітних, зареєстрованих у державній службі зайнятості, з метою повернення їх до продуктивної зайнятості;
- забезпечення соціального захисту громадян України, які працюють за кордоном;
- сприяння розвитку системи колективно-договірного забезпечення повної, продуктивної і вільно обраної зайнятості[4].

Основною метою державного регулювання зайнятості населення має стати досягнення, підтримання повної ефективної зайнятості населення, раціональний розподіл зайнятих за сферами застосування праці, територією. За цих умов концептуальні основи регулювання зайнятості населення в Україні мають полягати в органічному поєднанні механізму саморегулювання та державного регулювання.

Процес регулювання зайнятості населення передбачає: вибір цілей, розробку механізму регулювання, підтримку ефективної та стабільної його реалізації[3].

Держава гарантує працездатним особам: добровільність праці, вибору або зміни професії та виду діяльності, одержання заробітної плати відповідно до законодавства; захист від необгрунтованої відмови у прийнятті на роботу і незаконного звільнення, а також сприяння у збереженні роботи; безоплатне сприяння у підборі підходящої роботи; професійну орієнтацію і професійну освіту відповідно до покликання, здібностей та з урахуванням потреб ринку праці; компенсацію матеріальних витрат у зв'язку з направленням на роботу в іншу місцевість відповідно до законодавства.

Держава забезпечує надання додаткових гарантій щодо зайнятості громадянам, які потребують соціального захисту і не здатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці, у разі їх звернення за сприянням у працевлаштуванні до державної служби зайнятості. До зазначених категорій громадян належать: жінки, які мають дітей віком до 6 років; самотні батьки, які мають дітей віком до 14 років або дітей-інвалідів; молодь, яка закінчила або припинила навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладах, завершила професійну підготовку та перепідготовку, звільнилася зі строкової військової або альтернативної (невійськової) служби і

якій надається перше робоче місце, діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування; особи передпенсійного віку; особи, звільнені після відбуття покарання або примусового лікування; особи, які входять до складу сім'ї, де двоє або більше її членів є безробітними (чоловік, дружина та неодружені діти, які проживають разом з батьками); особи з обмеженими фізичними та розумовими можливостями, які не досягли пенсійного віку.

Для працевлаштування зазначених категорій громадян місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад за поданням центрів зайнятості встановлюють квоту робочих місць до 5 % від загальної кількості робочих місць, у тому числі з гнучкими формами зайнятості[2].

У разі відмови у працевлаштуванні на роботу їх у цих межах державна служба зайнятості стягує штраф за кожну таку відмову у розмірі 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

З метою реалізації державної політики зайнятості населення, професійної орієнтації, підготовки й перепідготовки, працевлаштування та соціальної підтримки громадян, які тимчасово не працюють, у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України, створюється державна служба зайнятості, діяльність якої здійснюється під керівництвом Міністерства праці та соціальної політики України, місцевих державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування.

Формування та реалізацію державної політики у сфері зайнятості населення забезпечують у межах своїх повноважень Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади у сфері соціальної політики, інші центральні органи виконавчої влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим та Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування.

З метою реалізації державної політики зайнятості Кабінет Міністрів України розробляє і затверджує основні напрями реалізації державної політики у сфері зайнятості населення на середньостроковий період, у яких визначаються шляхи та способи розв'язання проблем зайнятості населення і передбачаються заходи з консолідації зусиль усіх сторін соціального діалогу, спрямованих на регулювання процесів, що відбуваються на ринку праці, для підвищення рівня зайнятості населення.

З метою реалізації державної політики зайнятості Кабінет Міністрів України розробляє, а Верховна Рада України затверджує державну програму зайнятості населення. Державна програма зайнятості населення розробляється на підставі основних прогностичних параметрів соціально-економічного розвитку України, державних, галузевих та регіональних програм у частині їх впливу на сферу зайнятості. У державній програмі зайнятості населення визначаються пріоритети у сфері зайнятості, механізми їх реалізації, джерела фінансового забезпечення її виконання, прогностичні загальнодержавні й територіальні показники зайнятості та безробіття. Реалізація державної програми зайнятості населення здійснюється шляхом виконання планів дій та заходів щодо сприяння зайнятості населення, які розробляються з урахуванням основних показників ринку праці Міністерством праці та соціальної політики за участю інших центральних і місцевих органів виконавчої влади.

Територіальні та місцеві програми зайнятості населення є механізмом реалізації державної програми зайнятості населення в регіонах і складовими програм їх соціально-економічного розвитку. У територіальних та місцевих програмах зайнятості населення визначаються основні показники ринку праці та заходи, спрямовані на збалансування попиту і пропозиції робочої сили на територіальних ринках праці, соціального захисту безробітних, забезпечення додаткових гарантій зайнятості громадян, які потребують соціального захисту і не здатні на однакових умовах конкурувати на ринку праці[1].

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про зайнятість населення» (від 05.07.2012 № 5067-VI) [Електронний ресурс]. — <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5067-17/page>
2. Економіка праці та соціально-трудова відносини: Навч.-метод. посібник / За заг. ред. проф. Качана Є. П. – Тернопіль: ТДЕУ, 2006. – 373 с.
3. Державне регулювання зайнятості : Підруч. / Л. І. Безтелесна, Г. М. Юрчик; Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. – Рівне, 2006. – 210 с. - укр.
4. Економіка праці та соціально-трудова відносини: Підручник / О.А. Грیشова. — К. : Знання, 2011. — 390 с.

Гапоненко Г.М., студент гр. ЕК-131

Макей Н.М., студент гр. ЕК-131

Науковий керівник - Башманова З.Г., ст. викладач
Чернігівський національний технологічний університет

ФРАНЧАЙЗИНГ В УКРАЇНІ

Франшизні (франчайзингові) системи – передбачають передачу франшизером (виробником або продавцем) **франшизи** (ліцензії) на право продажу своєї продукції під назвою компанії учасника каналу (франчайзі, наприклад, роздрібним магазинам), яким часто надаються ексклюзивні права на певній території. **Типи франшиз:** франшиза між виробником і роздрібним торгівцем; франшиза між виробником та оптовиком; франшиза між оптовим і роздрібним торгівцями; франшиза між підприємством сфери послуг та роздрібними торговими фірмами щодо надання послуг споживачам.

Переваги франшизи для франшизера:

- ✓ Отримання доступу до джерела капіталу без втрати або послаблення контролю над маркетинговою системою;
- ✓ Уникнення постійних накладних витрат, характерних для системи збуту через власні магазини;
- ✓ Співпраця з незалежними бізнесменами, які є мотивованішими від найманих працівників;
- ✓ Співпраця (при виході на нові ринки) з місцевими кадрами, які краще інтегровані в середовищі на певній території;
- ✓ Створення нового джерела доходу, заснованого на комерційному ноу-хау;
- ✓ Економія на масштабі завдяки розвитку франшизної системи;
- ✓ Досягнення на основі комерційного успіху швидкого розширення продажу для створення ефекту «снігової кулі»;

Переваги франшизи для покупця (франчайзі)

- ✓ початкові послуги, які надаються франшизером, передбачають: дослідження ринку, аналіз розміщення торгової точки, підтримку на переговорах про оренду приміщення, поради щодо інтер'єру, підготовку персоналу, моделі бухгалтерського і фінансового аналізу
- ✓ поточні послуги включають спостереження за веденням справ: рекламні матеріали, перепідготовку менеджерів і персоналу, контроль якості, рекламу в масштабах країни, централізоване постачання, маркетингову інформацію, аудит, колективне страхування
- ✓ право використання торгової марки;
- ✓ можливість розпочати справу з малим початковим капіталом;
- ✓ зниження ризику і невизначеності, оскільки успіх проекту вже доведений;
- ✓ можливість створити власну справу з одночасним входженням у велику організацію;
- ✓ підвищення ринкової сили щодо постачальників у зв'язку зі створенням мережі.

Для компаній франчайзинг – це спосіб поширення бізнесу. Для підприємців франчайзинг – це один з шляхів стати власником бізнесу. На зростаючих ринках, таких як Україна, франчайзинг є швидким способом навчання підприємців практичним стандартам, що необхідні, щоб вести прибутковий бізнес.

Будь-який вид бізнесу можна перетворити у франшизу. Міжнародна Асоціація Франчайзингу виділяє 70 галузей господарства, у яких можна використовувати методи франчайзингу. Повне їх перерахування не має сенсу, але можна зрозуміти ширину застосовності франчайзингу з наступної вибірки: бухгалтерський облік, авторемонт, книгарні, дитячий одяг і навчання, будівництво, невеликі продовольчі магазини, магазини косметичних товарів, освіта, послуги по працевлаштуванню, ресторани, готелі, пральні і послуги по збиранню, приватні поштові скриньки, фотостудії, рієлторські компанії, туризм та розваги, прокат спеціального устаткування і туристичні агентства.

Вибираючи регіональний франчайзинг, франчайзер вирішує охопити своєю діяльністю якийсь географічний район, яким може бути столична область, штат або країна. Усвідомлюючи, що він не має таких коштів чи колективу, щоб розвиватися так швидко, як хотілося б, він спирається на підтримку головного франчайзі. У свою чергу, головний франчайзі має право не тільки підбирати нових франчайзі у своєму географічному районі, але і забезпечувати їхнє початкове навчання, та інші послуги, що звичайно робить сам франчайзер. Головний франчайзі однак включений у поділ платежів і внесків у рекламний фонд. Він користується всіма благами, що звичайно дає франчайзинг, для цього він теж сплачує ліцензійні внески, а також внески на рекламу безпосередньо франчайзеру. Контракт між франчайзером і головним франчайзі встановлює, що очікується від кожної сторони і який визначений період франчайзі буде виконувати цю специфічну роль. У відповідь на початкову сплату франчайзеру внесків за діяльність на винятковій території ринку головний франчайзі у майбутньому одержує від франчайзера роялті, розмір яких залежить від частки в загальному обсязі реалізації тих нових франчайзі, яких він залучив до цієї

франчайзингової системи. На відміну від інших методів цей метод вигідний для обох сторін, тому що головний франчайзі повинен одержувати підтримку протягом усього часу співробітництва, а це вигідно і франчайзеру.

Вибір франчайзингу залежить: від виду господарської діяльності; стабільності франчайзера і його місця на ринку товарів і послуг; особливостей ринку місцевого франчайзі.

Товарний франчайзинг іноді називають «франчайзинг продукту (торгового імені)». Це франчайзинг у сфері торгівлі на продаж готового товару. У товарному франчайзингу франчайзером зазвичай є виробник, що продає продукт чи напівфабрикат дилеру-франчайзі. Останній здійснює передпродажне і післяпродажне обслуговування покупців продукції франчайзера і відмовляється від продажу товарів конкурентів. Це правило є істотним змістом взаємин партнерів - франчайзера і франчайзі-дилера.

Виробничий франчайзинг - це франчайзинг на виробництво товарів. В цьому випадку фірма, що володіє технологією виготовлення якогось продукту, продає місцевим або регіональним заводам сировину для виготовлення (наприклад, завод із розливу безалкогольних напоїв).

Третім видом франчайзингу є діловий франчайзинг, який ще називають «франчайзинг бізнес-формату». При цьому франчайзер продає ліцензію приватним особам чи іншим компаніям на право відкриття магазинів, кіосків, або цілих груп магазинів для продажу покупцям набору продуктів і послуг під ім'ям франчайзера [1].

Система ринкових відносин типу франчайзинг інтенсивно формується в Україні. За різними оцінками сьогодні понад вісімдесят франчайзингових контрактів, третина з яких стосується ринку нафтопродуктів, ще чверть – системи fast food. Найбільші франчайзери – «McDonald's», «Кодак», «Фуджі», «Uno momento». "Піца Челентано" та низка інших.

Таким чином, франчайзинг в Україні є перспективним напрямком економічної діяльності і найближчими роками ми будемо спостерігати зростання цього сегменту, адже даний напрям зосереджує в собі не лише вітчизняні бренди, але й відомі світові, що безперечно є найкращим стимулом для споживачів продукції чи послуги. Загалом, система франчайзингу має ряд переваг в організації бізнесу з меншими затратами та з більшою ефективністю, що підвищує конкурентоспроможність вітчизняної економіки [3].

Переваги участі у франчайзингових відносинах для франчайзі в основному спрямовані на забезпечення в кінцевому результаті високої прибутковості діяльності його франчайзингового підприємства. Переваги франчайзингу для франчайзера загалом полягають у можливості останнього розширювати межі визнання власної торговельної марки та забезпечувати розвиток підприємницької діяльності за рахунок коштів і зусиль інших суб'єктів господарювання.

Ринок франчайзингу має ряд проблем, що потребують вирішення, зокрема:

- 1) недосконалість нормативно-правової бази. Наприклад, в США

тільки на федеральному рівні створено біля сотні законів, що так чи інакше стосуються франчайзингу, у той час як в Україні відсутній навіть загальний закон про франчайзинг;

2) необізнаність українських підприємців з основними принципами ведення бізнесу на умовах франчайзингу та недостатня кількість вітчизняних кваліфікованих спеціалістів у цій сфері;

3) нестабільність та динамічність розвитку національної економіки, відсутність у більшості власників (потенційних франчайзі) необхідного стартового капіталу для входження у франчайзингову систему та труднощі з отриманням кредитів [2].

Для вирішення вище зазначених проблем доцільно:

1) лобіювати у Верховній Раді створення законів про франчайзинг, в яких чітко окреслити всі особливості побудови франчайзингових відносин та створити орган контролю діяльності ринку франчайзингу;

2) забезпечити доступність кредитування для бажаючих розвивати власну франчайзингову мережу;

3) створити програму навчання для підготовки спеціалістів в сфері франчайзингу, шляхом створення навчально-консультаційних центрів з франчайзингу по всій Україні;

4) розробити урядову програму підтримки малого підприємництва на базі стимулювання франчайзингу та внести зміни до Податкового кодексу України, в якому передбачити створення системи початкових преференцій для франчайзі на початкових етапах формування франчайзингової системи [2].

Список використаних джерел:

1. Кругляк А.В. Проблеми та перспективи розвитку франчайзингу в Україні / А.В. Кругляк, А.О. Цибух // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2011. – Випуск ІІІ(43). – 188с.
2. International Franchise Association [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://www.franchising.org>
3. Демчишак Н.Б., Гамаровська Н.Р. Роль франчайзингу в стимулюванні інвестиційно-іноваційного розвитку економіки України / Н.Б. Демчишак, Н.Р. Гамаровська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Випуск 23.4. – С.209

Емельянова Е.С., студентка гр. 1371Л
Научный руководитель – Шестакович Н.Н., старший преподаватель
Гомельский филиал Международного университета «МИТСО»
(г. Гомель, Республика Беларусь)

СОСТОЯНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОГО КЛИМАТА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

В основе осуществления инвестирования лежат, прежде всего, прагматические мотивы. Поэтому также учитывается, что доходы от инвестирования в развивающихся странах значительно выше, чем в развитых [1].

Объем ПИИ в развивающиеся страны установил новый рекорд в 2015 г. – 741 млрд долл. США, увеличившись на 5 % в сравнении с 2014 г., при этом на долю развивающихся стран Азии выпала треть глобальных ПИИ, 548 млрд долл.

США (15 % роста). Крупнейшим реципиентом ПИИ в регионе стал Гонконг, в том числе за счет корпоративных реструктуризаций, проведенных Cheung Kong Holdings и Hutchison Whampoa. Иностранные капиталовложения в Китай увеличились на 6 %, при этом снижение поступлений ПИИ в сектор производства было компенсировано их ростом в сфере услуг. Приток ПИИ в Сингапур сократился незначительно (на 4 %), а в Индию – наоборот, увеличился практически вдвое [2].

Еще одна особенность современного периода состоит в том, что одной из движущих сил, детерминирующих уровни и пропорции зарубежного инвестирования, стал валютный фактор. Его значение на каждом товарном рынке чисто индивидуальное. Однако эмпирические наблюдения свидетельствуют, что влиянию валютного фактора особенно подвергаются рынки, характеризующиеся относительно однородной и стойкой номенклатурой.

Таким образом, можно сформулировать условие, согласно которому укрепление национальной валюты страны базирования обуславливает нарастание ее зарубежного инвестирования. Примером может служить Япония: 9 февраля 2016 г. в ходе торгов в Нью-Йорке доллар опускался до 115,17 иены – самого низкого уровня более чем за год, поскольку обвал фондовых рынков заставил инвесторов искать убежища в защитных активах, включая японскую нацвалюту. И сегодня доллар продолжил падение, отступив до 114,85 иены впервые с ноября 2014 года. Иену покупают, поскольку считают ее сравнительно безопасным активом [3].

Немалое значение при осуществлении зарубежного инвестирования имеет наличие стабильной денежной и финансовой системы в стране-импортере капитала. В частности, Япония, Южная Корея и другие страны, которые развили свою экономику благодаря эффективному привлечению и использованию иностранных инвестиций, смогли получить их только после снижения инфляции и установления финансовой стабильности.

Динамика иностранного инвестирования в значительной мере зависит от связей страны-реципиента с негосударственными международными организациями. Исследование мировой практики позволяет вывести неформальную зависимость, согласно которой инвестиции в то или иное государство начинают поступать после подписания соглашения с Международным валютным фондом и осуществления страхования. Важную роль в данном контексте играет и наличие внешней задолженности: значительная ее величина обуславливает более низкий уровень поступления внешних средств [4].

Следует отметить, что одним из «шагов» навстречу как белорусским, так и иностранным инвесторам является принятие 31 декабря 2010 года Директивы Президента Республики Беларусь № 4 «О развитии предпринимательской инициативы и стимулировании деловой активности в Республике Беларусь».

Прямые инвестиции представляют собой категорию международных инвестиций, имеющих место, когда резидент одной страны обладает контролем или значительной степенью влияния на управление организацией, которая является резидентом в другой стране.

Методологической основой формирования данных по прямым инвестициям является Руководство по платежному балансу и международной инвестиционной позиции (шестое издание, МВФ, 2009), Руководство по координированному обследованию прямых инвестиций (МВФ, 2009) и другие издания МВФ методологического характера.

По данным Национального статистического комитета Республики Беларусь, в 2015 году иностранные инвестиции в реальный сектор экономики Беларуси (без учета банков) из-за рубежа составили 11,3 млрд USD. А инвестиции организаций Беларуси, без учета банков, за рубеж в 2015 году составили 5,1 млрд USD.

Однако большую часть указанных иностранных инвестиций составили торговые кредиты, то есть финансирование на покупку белорусскими субъектами хозяйствования товаров за рубежом в целях продажи их на территории Беларуси, после чего эти кредиты возвращаются иностранным кредиторам. Кроме того, значительную часть иностранных инвестиций составили средства, которые заработали в Беларуси предприятия, созданные с участием иностранного капитала, и затем вложили тут же в Беларусь.

Таким образом, реальные инвестиции, то есть новый капитал, который был ввезен из-за рубежа и вложен в организацию предприятий в Беларусь, были намного ниже. Их величина пока неизвестна, и ее можно будет оценить после представления Национальным банком РБ данных по платежному балансу страны за 2015 год. Основными инвесторами организаций Беларуси (без учета банков) в 2015 году были субъекты хозяйствования России, обеспечившие 43,2 % от всех поступивших инвестиций. Компании из Соединенного Королевства обеспечили 20,6 % инвестиций, Нидерландов – 10,8 %, Кипра – 7,1 %, Австрии – 3,1 %, Китая – 3 %.

Поступление прямых иностранных инвестиций в 2015 году составило 7,2 млрд USD, или 63,8 % от всех иностранных инвестиций. От резидентов России в 2015 году было получено 45,1 % прямых иностранных инвестиций (с учетом задолженности за товары, работы и услуги) от общего объема прямых инвестиций, от резидентов Соединенного Королевства – 30,3 %, Кипра – 9 %.

Инвестиции из Беларуси за рубеж в 2015 году были направлены, главным образом, субъектам хозяйствования России (50,9 % от всех инвестиций), Соединенного Королевства (23,5 %) и Украины (12,8 %).

На долю прямых инвестиций Беларуси за рубеж в 2015 году приходилось 90,4 % всех заграничных инвестиций. Субъектам хозяйствования России белорусские организации направили 53,4 % прямых инвестиций (с учетом задолженности за товары, работы и услуги) от общего объема прямых инвестиций, субъектам хозяйствования Соединенного Королевства – 26 %, Украины – 13,9 % [5].

Задолженность за товары, работы, услуги в объеме валового поступления прямых иностранных инвестиций за первое полугодие 2015 года составила 2,7 млрд USD, и уменьшилась по сравнению с первым полугодием 2014 года на 1,7 млрд USD (на 39,4 %).

Таким образом, сокращение прямых инвестиций произошло за счет уменьшения долга белорусских предприятий, что указывает на снижение

импорта товаров в Беларусь. То есть, сокращение инвестиций в производство товаров и услуг в Беларуси было не столь значительным, как в торговле. Основными инвесторами организаций Беларуси были субъекты хозяйствования России, обеспечившие 39,5 % от всех поступивших инвестиций, Соединенного Королевства (21 %), Нидерландов (11,7 %), Кипра (8,7%), Австрии (3,8 %).

Примерно такой же картина была и по прямым инвестициям. От резидентов России поступило 47,2 % прямых иностранных инвестиций с учетом задолженности за товары, работы, услуги от общего объема прямых инвестиций, от резидентов Соединенного Королевства – 27,3 %, Кипра – 9,9 %.

Прочие иностранные инвестиции (не от прямого инвестора) составили 1,6 млрд USD, или 28,4 % от всего валового поступления иностранных инвестиций. По сравнению с первым полугодием 2014 года поступление прочих иностранных инвестиций уменьшилось на 771,5 млн USD (на 32,1 %).

За первое полугодие 2015 года наибольшие суммы иностранные инвесторы вложили в организации года Минска (74,8 %). На организации Гомельской области приходилось 7,8 % валового поступления иностранных инвестиций, Минской – 7,1 %, Витебской – 5 %. Столь значительная доля Минска объясняется тем, что крупнейшие оптовые торговые предприятия Беларуси сосредоточены в Минске, а именно они и привлекают значительные инвестиции в свою торговую деятельность [6].

Список использованных источников

1. Прямые иностранные инвестиции [Электронный ресурс] / Библиофонд. – Режим доступа: <http://bibliofond.ru>.
2. ПИИ в странах с переходной экономикой [Электронный ресурс] / Библиотека управления. – Режим доступа: <http://www.cfin.ru>.
3. Сущность и значение иностранных инвестиций [Электронный ресурс] / Хелпикс.Орг. – Режим доступа: <http://helpiks.org>.
4. Транснациональные корпорации [Электронный ресурс] / Финмаркет. – Режим доступа: <http://www.finmarket.ru>.
5. Укрепление национальной валюты [Электронный ресурс] / Аналитика и новости о торговле и устойчивом развитии. – Режим доступа: <http://www.ictsd.org>.
6. Об иностранных инвестициях в 2015 году [Электронный ресурс] / Национальный статистический комитет РБ. – Режим доступа: <http://old.belstat.gov.by/novosti/ob-inostrannyh-investitsiyah-v-2015-godu/>.

Ключко Т.А., магистрант 1 курса

Научный руководитель – Иванова Т.И.

*Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины
(г. Гомель, Республика Беларусь)*

НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПОДОХОДНОГО НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ

За время своего существования подоходное налогообложение постоянно видоизменялось, адаптируясь к изменениям экономической среды. Впервые подоходный налог был введён в Англии в 1798 году в качестве чрезвычайной меры во время континентальной блокады Наполеона.

К 1920-м годам было введено практически во всех развитых странах мира и стало основным источником доходов бюджета. Можно выделить несколько моделей подоходного налога, сформировавшихся в настоящее время:

- общеподоходный, когда доходы от всех видов доходов учитываются в общей сумме дохода, с которой затем и начисляется налог;

- шедулярный (парцеллярный), когда каждый доход учитывается отдельно по своим правилам, а затем и облагается отдельно.

Оптимальным считается общеподоходный налог, так как он является прогрессивным, учитывая при этом прожиточный минимум, семейное положение плательщика и пр. Этот тип налога в начале XX в. использовался в Германии, США, СССР и в большей части других государств. Шедулярный тип налога применялся в Англии, Италии, частично во Франции. Сейчас практически во всех развитых странах используется общеподоходный налог, за исключением Англии.

Практика подоходного налога связана с практически повсеместным установлением прогрессивного обложения, так как считается, что именно прогрессивное подоходное обложение обеспечивает наиболее справедливое распределение налогового бремени. Это обусловлено тем, что крупные доходы и крупное имущество по сравнению с малыми доходами и имуществом обладают прогрессивно возрастающей экономической силой, большей силой накопления. Большая экономическая сила обладает и большей платежеспособностью, а потому может вынести и большую тяжесть обложения, т.е. прогрессивный налог. За счет использования прогрессивной шкалы подоходного налогообложения в развитых странах не только решается задача справедливого налогообложения и реализуется социальная функция налогов, но и выполняется фискальная функция [1].

Пропорциональное подоходное обложение в настоящее время применяется в ряде стран бывшего СССР и социалистического лагеря (Россия, Казахстан, Украина, Чехия, Венгрия, Беларусь и др.).

История налогообложения доходов физических лиц в независимой Республике Беларусь начинается с выхода 21 декабря 1991 года Закона «О подоходном налоге с физических лиц» и Инструкции «О порядке заполнения налоговых деклараций по подоходному налогу».

Первое изменение и дополнение данного закона произошло 20 февраля 2002 года. Однако необходимо отметить, что данный закон подвергался и другим изменениям, результатом чего стало его переиздание в редакции от 1 января 2006 года. Следующим глобальным изменением являлось установление с 1 января 2009 г. единой ставки подоходного налога в размере 12 процентов вместо прогрессивной шкалы ставок (в 2015 году ставка подоходного налога установлена на уровне 13 процентов), что изменило непосредственно и сам порядок исчисления подоходного налога.

Таким образом, в современном понимании подоходный налог с физических лиц в Беларуси был введен в 1916 году. Пройдя в своем развитии несколько периодов, вплоть до практически полной отмены.

К настоящему моменту в нашей стране сформировалась зрелая система взимания подоходного налога с физических лиц и его значимость как доходного

источника бюджета увеличивается. Доля подоходного налога в сумме доходов консолидированного бюджета в 2013 году составила 14,3 процентов в доходах консолидированного бюджета, в 2014 году его доля увеличилась на 0,3 процентных пункта и составила 14,6 процентов от общей суммы доходов. Это говорит о том, что налоговая нагрузка в стране изменяет свою структуру, т.е. большее бремя налогов перекладывается с юридических лиц на физических. Это подтверждает и нестабильное соотношение других налогов, уплачиваемых в бюджет и доходов консолидированного бюджета.

Значение подоходного налога начало увеличиваться после введения в 2009 году пропорциональной ставки исчисления подоходного налога. Результатом данных изменений явилась положительная динамика доли подоходного налога в доходах консолидированного бюджета Республики Беларусь, что соответствует задачам, поставленным перед налоговой политикой. Одновременно увеличивается и налоговая нагрузка на физических лиц – плательщиков подоходного налога. Так, в 2009 году налоговая нагрузка на плательщиков снизилась с 5,55 процента в 2008 году до 4,926 процента. Дальнейшее использование пропорциональной ставки не смогло остановить рост налоговой по подоходному налогу, возлагаемой на плательщиков и в 2014 году она составила 6,147 процента. Следовательно, действующая в Республике Беларусь система подоходного налогообложения является условно-прогрессивной, что обусловлено наличием стандартных налоговых вычетов.

По данным инспекции Министерства по налогам и сборам Республики Беларусь по Гомельскому району, общая сумма подоходного налога, уплаченная в бюджет по Гомельскому району, увеличилась на 16,9 процентов. Данная тенденция является неоднозначной, так как доходные поступления местного бюджета увеличиваются, однако основным источником платежей являются физические лица. Поступления индивидуальных предпринимателей от уплаты подоходного налога снижаются, что подтверждает факт переложения налоговой нагрузки на физических лиц.

Анализируя информацию об индивидуальных предпринимателях, можно сделать выводы, что за 2013 год из общего числа индивидуальных предпринимателей, зарегистрированных в инспекции Министерства по налогам и сборам Республики Беларусь по Гомельскому району (1149 человека) у 118 предпринимателей (10,3 процента) доходы облагаются подоходным налогом. В 2013 году общий объем доходов (выручка) данных лиц составил 36441 млн. руб. Исходя из данной суммы начислено было 1925 млн. руб. налоговых доходов, а уплачено на 53 млн. руб. меньше, что составило 1871 млн. руб. Характеризуя объем начисленных и уплаченных налогов из выручки видно, что начисленные налоги составили 5,3 процентов от выручки, а уплаченные 5,1 процентов от объема выручки.

В 2014 году число зарегистрированных предпринимателей по Гомельскому району увеличилось на 29 человек и составило 1178 человек. Доля индивидуальных предпринимателей, у которых доходы облагаются подоходным налогом, сократилась на 2,2 п. п. и в 2013 году составила 8,1 процента, что составляет 95 человек. Количество данных предпринимателей по сравнению с 2013 годом сократилось на 23 человека. Общий объем доходов индивидуальных

предпринимателей, уплачивающих подоходный налог, в 2014 году составил 23 643 млн. руб., что на 12 798 млн. руб. меньше, чем за предыдущий год. За счет этого сумма начисленных и уплаченных налоговых доходов снизилась и составила соответственно 1232 млн. руб. и 1 255 млн. руб., удельный вес начисленных налогов в 2014 году в выручке предпринимателей, уплачивающих подоходный налог, составил 5,2 процентов, что на 0,1 п. п. ниже, чем за аналогичный период прошлого года. Удельный вес налоговых доходов, уплаченных в бюджет, в выручке предпринимателей увеличился и составил 5,3 процентов.

Сейчас система подоходного налогообложения Республики Беларусь требует реформации. Многие экономисты считают, что необходимо вернуться к прогрессивной шкале подоходного налогообложения, что сократит имущественное неравенство в государстве, а также увеличит долю налоговых поступлений в бюджет.

Несомненно, важным моментом также является налоговая нагрузка на заработную плату. Необходимо пересмотреть варианты ее перераспределения между работником, предприятием и государством и разработать оптимальный.

В Республике Беларусь был принят Декрет №3 «О социальном иждивенчестве». Основной целью его функционирования, несомненно, является выведение доходов из теневой экономики, но этого в большей степени можно добиться через декларирование доходов граждан. Именно реформа декларирования необходима с точки зрения борьбы с теневым сектором экономики.

Также необходимо пересмотреть систему налоговых льгот по подоходному налогу, это упростит его исчисление, а также будет способствовать тому, что останутся лишь те льготы, которые реально работают.

Важным направлением реформирования является обоснование налоговых вычетов у индивидуальных предпринимателей, которые на данном этапе функционирования подоходного налогообложения экономически не обоснованы.

Существующая в Республике Беларусь система подоходного налогообложения имеет огромный потенциал и при соответствующем регулировании позволит как увеличить доходную часть бюджета, так и поддержать население государства с социальной точки зрения.

Список использованных источников

1. Бобоев, М.Р., Мамбеталиев Н.И. Налоговые системы зарубежных стран / М.Р. Бобоев, Н.И. Мамбеталиев: Уч. пособие. – М. : Гелиос АРВ, 2002. – 240 с.
2. Налоговые системы. Методология развития: монография для магистрантов, обучающихся по программам «Налоги и налогообложение», «Финансы и кредит» / [И.А. Майбуров и др.], под ред. И.А. Майбурова, Ю.Б. Иванова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2012. – 463 с.
3. Налоги и налогообложение: Учеб. пособие/Е.Ф. Киреева [и др.]; Под ред. Е.Ф. Киреева. – Мн. : БГЭУ, 2012. – 447 с.

ТРУДОВІ РЕСУРСИ ТА ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУСПІЛЬСТВА

Соціально-економічний став держави характеризується насамперед рівнем добробуту та якістю її населення. Населення — це сукупність людей, яка історично або природно сформувалась, постійно відновлюється у процесі виробництва і проживає на визначеній території (селі, місті, районі, регіоні або країні).

Відповідно до структури населення, трудові ресурси — це частина працездатного населення, що за своїми віковими, фізичними та освітніми показниками відповідає певній сфері діяльності та забезпечує виготовлення матеріальних благ. За методикою Міжнародної організації праці, економічно активне населення — це частина населення, яка забезпечує пропозицію робочої сили для виробництва товарів та надання послуг. Кількісно економічно активне населення складається з осіб, зайнятих економічною діяльністю та безробітних.

Зайняті економічною діяльністю — це особи у віці 15—70 років, які виконують роботу за наймом за певну винагороду за умовами повного або неповного робочого часу на власних (сімейних) підприємствах, а також безоплатні працівники домашнього господарства

та зайняті на інших підприємствах. Зайнятими за цією методикою вважаються особи, які працювали впродовж тижня не менше чотирьох годин (в особистому підсобному господарстві — не менше 30 год), незалежно від характеру роботи: постійної, тимчасової або сезонної.

Безробітними є особи у віці 15—70 років, які зареєстровані у Центрі зайнятості, не мають роботи чи шукають її і готові приступити до роботи протягом наступних двох тижнів чи намагаються організувати власну справу. Згідно з українським законодавством безробітними вважаються громадяни, що не мають роботи, зареєстровані в органах служби зайнятості, шукають роботу і готові до неї приступити. У наш час офіційна система обліку безробіття в Україні має багато проблем, зокрема через заниження реальних показників внаслідок не реєстрування значної частини населення в службі зайнятості за рядом причин. До таких причин можна віднести неефективну роботу цих служб, зокрема нездатність знайти особам, які звернулись у службу, роботу за фахом. Економічно неактивне населення — це особи у віці 15—70 років, які не належать до груп зайнятих або безробітних.

Кількісні та якісні параметри населення країни або регіону використовуються при аналізі й оцінці демографічних процесів та розробці стратегії управління трудовими ресурсами і визначаються у ході перепису населення.

Кількісні зміни чисельності трудових ресурсів характеризуються низкою показників, а саме абсолютним приростом, темпами зростання та темпами приросту. Абсолютний приріст визначається на початок і кінець певного

періоду. Темп зростання обчислюється як відношення абсолютної кількості трудових ресурсів наприкінці аналізованого періоду до їх величини на початок цього періоду. До якісних параметрів населення відносять рівень освіти та професійно-кваліфікаційний рівень.

Перепис населення проводився ще в Стародавній Греції" Вавилоні, Месопотамії, Стародавньому Єгипті, Римі, Китаї і Японії і має безліч форм. Його проведення було викликано необхідністю в достовірних відомостях про населення у військових і фінансових (податкових) цілях. Таким чином обліком була охоплена тільки та частина населення, яка брала участь у військових діях і платила податки, тобто чоловіча. Один з перших переписів населення був проведений в США в 1790 р. Він тривав 18 місяців. У 1801 р. переписи населення були проведені у Великобританії, Франції, Данії і Норвегії.

У середині XIX ст. виникла необхідність створення спеціальної статистичної служби для обробки одержаної в ході перепису інформації. Це, у свою чергу, сприяло появі і розвитку статистичної науки. З другої половини XIX — першої половини XX ст. переписи населення почали проводити всі країни Європи й Америки, а з середини XX ст. — деякі країни Азії й Африки.

Згідно із Законом України "Про Всеукраїнський перепис населення" від 19 листопада 2000 р., "перепис населення — це періодичний суцільний державний статистичний нагляд, який включає збір демографічних і соціально-економічних даних, які на встановлену дату характеризують чисельність і склад населення країни, а також обробку, узагальнення, розповсюдження і використання його результатів".

Список використаних джерел

1. Єсінова Н. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Навчальний посібник/ Ніна Єсінова, - К.: Кондор, 2004. - 429 с.
2. Богиня Д. Основи економіки праці: Навч. посібник/ Дем'ян Богиня, Олена Грیشнова, - 2-е вид., стереотип.. - К.: Знання-Прес, 2001. - 312 с.

Науменко Д.Г., студент гр. ФК-131

Науковий керівник – Бобор Л.М., викладач

Чернігівський національний технологічний університет

ФУНКЦІОНУВАННЯ І ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ПРАЦІ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

На сучасному етапі економічного розвитку відбуваються глибокі зміни на міжнародному ринку праці. В умовах глобалізації міжнародний ринок праці являє собою новий рівень розвитку ринку робочої сили, який забезпечує посилення зв'язків між країнами світу. Значний розвиток світового господарства спричинив активізацію участі країн у задоволенні потреб економік світу в робочій силі незалежно від місця проживання людини. Тому особливої актуальності набуває потреба вивчення сучасних тенденцій розвитку міжнародному ринку праці.

Світовий (міжнародний) ринок праці — це система відносин, що виникають між державами з приводу узгодження попиту та пропозиції світових трудових ресурсів, умов формування робочої сили, оплати праці та соціального захисту. Ці відносини склалися у зв'язку з нерівномірністю розміщення робочої сили по країнах світу та відмінностями в її відтворенні на національному рівні. В умовах глобалізації виробництва, зростання взаємозалежності в сучасному світі національні ринки праці дедалі більше втрачають свою замкненість та відокремленість. Між ними виникають транснаціональні потоки робочої сили, котрі набирають постійного, систематичного характеру. Таким чином, поряд з міжнародним ринком товарів, послуг і капіталів значних масштабів набуває і міжнародний ринок робочої сили, який являє собою не просто сукупність національних ринків, а систему, що базується на їхніх взаємозв'язках та взаємодоповненнях.[2]

Формування міжнародного ринку праці в сучасних умовах відбувається двома шляхами: по-перше, шляхом поступового об'єднання національних ринків праці, внаслідок чого усуваються юридичні, національно-етнічні, культурні, соціальні та інші перешкоди між ними. Це приводить до утворення так званого «спільного ринку праці». По-друге, через міграцію трудових ресурсів і капіталу: виникнення і розвиток міжнародного ринку робочої сили є результатом зростання міжнародної мобільності двох головних факторів виробництва — капіталу і праці. Підвищення міжнародної мобільності капіталу в соціальному плані означає, що він пред'являє тепер попит не тільки на робочу силу країни свого базування, а й на іноземну робочу силу.

Сучасна структура світового ринку праці характеризується, насамперед, виникненням такого нового й особливого його сегмента, який пов'язаний з використанням висококваліфікованих спеціалістів (наукових працівників, інженерів, аналітиків систем та ін.), а також фахівців у галузі інформатики, менеджерів і т. д. Розвиток даного сегмента ринку робочої сили значною мірою зумовлюється стрімким зростанням світової торгівлі послугами. Специфіка цього сектора ринку праці полягає в тому, що завдяки розвинутій мережі телекомунікацій певна частина інтелектуальної робочої сили може брати участь у виробничому процесі, що здійснюється на будь-якій відстані від місця її перебування.

В різних країнах світу сформувалися нині великі групи найманої робочої сили, котрі визначаються як «транснаціональна робоча сила». Цим професійним кадрам притаманна висока міжнародна мобільність: вони готові в будь-який момент задовольнити попит на робочу силу з боку підприємств, розташованих у різних районах світу. [1]

Інтернаціоналізація резервної армії праці відбувається паралельно з глобалізацією виробництва та розвитком світового ринку товарів і капіталів. Ринок праці перетворився на важливу складову частину світового ринку. Процес розширеного відтворення капіталу відбувається тепер не тільки в межах національних кордонів, а й у взаємодії з відтворювальними процесами інших країн, тобто набирає глобальних масштабів (так званий відкритий тип відтворювального процесу). Одним з регуляторів цього процесу є інтернаціоналізація виробничого циклу. Поряд з торгівлею і рухом капіталу

міжнародний рух робочої сили стає важливим елементом, що забезпечує формування єдиного світового циклу. Рух робочої сили між країнами і спричинені ним потоки значних коштів у вигляді заробітної плати вносять істотні корективи у формування економічної ситуації в окремих країнах (перекази заробітної плати з однієї країни в іншу). Внаслідок інтернаціоналізації виробництва мільйонні маси людей з економічно відсталих країн вступили в практично пряму конкуренцію з працівниками розвинутих країн. Провідну роль у цих процесах відіграють ТНК, які завжди мають можливість перенести своє виробництво в інші країни (особливо «нові індустріальні держави» — Південна Корея, Сінгапур, Бразилія, Нігерія), тим самим знижуючи ціну робочої сили. [3]

Світовий ринок ринку праці виступає підсистемою світового господарства і, з одного боку, безпосередньо впливає на динаміку економічного зростання та макроекономічну рівновагу країн, а з іншого знаходиться під впливом усіх соціально-економічних показників і динаміки економічного зростання. Тобто основні риси сучасного світового ринку праці можна розглянути залежно від економічних факторів, які на нього впливають. (рис. 1)

1. На сучасному етапі спостерігається поглиблення міжнародного поділу праці, що базується на економічно вигідній спеціалізації виробництва окремих країн і виявляється у міжнародному обміні товарами у певних пропорціях. Зміна структури торгівлі призводить до соціальних трансформацій, що порушують інтереси працівників. [1]

2. Науково-технічний прогрес, інформатизація і зв'язок впливають на світовий ринок праці неоднозначно. З одного боку, вони призводять до того, що впровадження нових працезберігаючих технологій звужує можливості використання додаткової робочої сили і збільшує безробіття. А з іншого боку, вони зумовлюють зростання попиту на висококваліфіковані кадри і науковців, потребу в яких не в змозі задовольнити національний ринок праці. Це призводить до виникнення нового виду трудової міграції – «відтоку умів». [2]

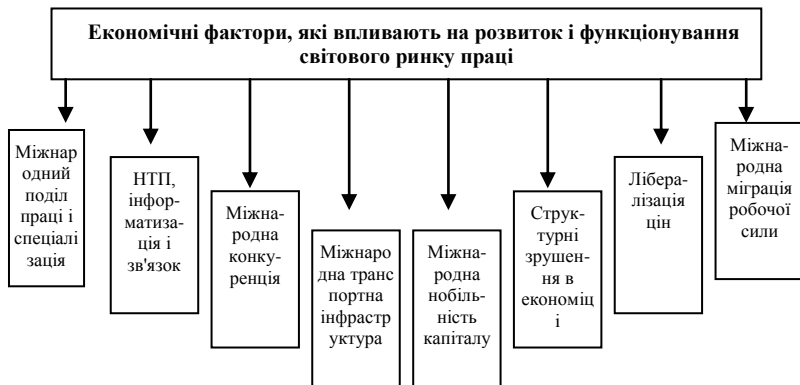

Рис1. Економічні фактори, які впливають на розвиток і функціонування світового ринку праці

3. Подолання національної ізоляції сприяло посиленню міжнародної конкурентної боротьби за сфери впливу над використанням, перерозподілом ресурсів та інформаційним простором. Відбувається прихована боротьба не тільки за нові ринки збуту, а й за інтелектуальні ресурси, носіями яких є люди.

4. Останнім часом динамічно розвивається транспортна інфраструктура. Науково-технічний прогрес сприяв прискоренню руху автомобільного, авіаційного, залізничного і водного транспорту, а також інтенсифікації мережі трубопроводів.

5. Лібералізація руху капіталу у соціальному плані означає, що він висуває попит не тільки на трудовий потенціал країни свого базування, а й на іноземну робочу силу, яка нерідко має певні переваги порівняно з національною. Підвищення міжнародної мобільності капіталу призводить до взаємовигідного масивного його переміщення з розвинених країн у країни, що розвиваються. [4]

6. У кожній країні структурні зрушення відбуваються з різним ступенем гостроти. Наслідками структурних трансформацій стали безробіття, неповна та неформальна зайнятість. Вони негативно впливають на розвиток трудового потенціалу вилученням економічно активної частини населення з виробничої діяльності, наслідком чого є недовироблення ВВП, недоотримання державним бюджетом податків..

7. На економічне зростання і зайнятість впливає лібералізація цін та тривалість цінкових коливань.

8. Міжнародна трудова міграція є одним з найбільш складних факторів, що впливає на світовий ринок праці. По-перше, це пояснюється тим, що на відміну від товарообміну чи руху капіталу у цей процес залучені люди. По-друге, всі вище перелічені фактори впливають на міграційні процеси.

Таким чином, становлення міжнародного ринку праці є свідченням того, що процеси світової інтеграції відбуваються не тільки в економічній та технологічній галузях, а й дедалі ширше охоплюють сфери соціальних та трудових відносин, які стають нині глобальними.

Для ефективного функціонування міжнародного ринку праці потрібні певні стартові умови, зокрема високий рівень міждержавних господарських взаємозв'язків. На сучасному етапі постала низка нових факторів, що зумовлюють необхідність широкої участі всіх країн у світогосподарських процесах. Нині жодна країна, навіть маючи багаті природні ресурси, розвинуту економіку, науку, кваліфіковані трудові ресурси і емний внутрішній ринок, не може залишатися осторонь від потужних загальносвітових інтеграційних процесів, адже динаміка міжнародного ринку робочої сили має складний соціально-економічний характер, що визначається розвитком трудових ресурсів, національних ринків праці, процесами розподілу та перерозподілу робочої сили

Список використаних джерел:

1. Корчевська Л.О. Функціонування світового ринку праці на основі маркетингових досліджень // Вісник Донецького національного університету: сер. В: Економіка і право. – 2008. – вип.2. – С.94-103
2. Бiliaцький С. Нові тенденції на світовому ринку праці //Україна: аспекти праці. - 2006. - № 4. - С. 3-8
3. Дяченко Б. І. Європейський ринок праці в системі міжнародної міграції трудових ресурсів // Економіка АПК. - 2005. - № 2. - С.138-143.
4. ILO, Global Employment Trends Model, 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ilo.org/public/english/employment/strat/download/getb06en.pdf>

СОЦІАЛЬНО - ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ ЯК СИСТЕМА

На ринку робочої сили люди вступають у певні соціальні відносини, тобто починають взаємодіяти один з одним. Соціальна взаємодія в сфері праці являє собою форму соціальних зв'язків, реалізована в обміні діяльністю і взаємною дією.

Соціальні відносини - це відносини між різними соціальними групами та окремими індивідами які складаються з огляду на їхнє суспільне становище, спосіб та уклад життя, умов формування та розвитку особистості, соціальних спільнот. Такі відносини нерозривно пов'язані з трудовими відносинами й обумовлені ними. Наприклад, у трудову організацію працівники вживаються, адаптуються в силу об'єктивної потреби й у такий спосіб вступають у трудові відносини незалежно від того, хто буде працювати поруч, хто керівник, який у нього стиль діяльності. Однак потім кожен працівник по-своєму виявляє себе у взаєминах один з одним, з керівником, у ставленні до праці, до порядку розподілу робіт і т. д. Отже, на основі об'єктивних відносин починають складатися відносини соціально-психологічні, що характеризуються певним емоційним настроєм, характером спілкування людей і взаємн у трудовій організації, атмосферою в ній. Соціально-трудова відносини - це взаємодія та взаємозалежність суб'єктів цих відносин, яка виникає в процесі праці та спрямована на регулювання умов трудового життя.

Соціально-трудова відносини як система існують у двох формах: як фактичні соціально-трудова відносини і як соціально-трудова правовідносини. Фактичні соціально-трудова відносини діють на об'єктивному і суб'єктивному рівнях, тобто передбачають взаємодію суб'єктів цих відносин щодо вирішення певних проблем, які виникають у соціально-трудова сфері. Соціально-трудова правовідносини являють собою проекцію фактичних соціально-трудова відносин на законодавчому і нормативному рівні. Термін "соціально-трудова відносини" ввійшов у науковий обіг і став широко використовуватися відносно недавно. Його включення в систему понять і категорій економіки праці пов'язане, із розвитком наукових і прикладних уявлень про роль людей у розвиток економіки.

Етапи в цьому розвитку характеризуються початковим уявленням про людей як спеціальний ресурс ("трудова ресурси") і про людину як про суб'єкт суспільного розвитку (що, приміром, знайшло відображення в понятті "людський фактор").

Наступний ступінь розвитку уявлень про людину як про суб'єкт економічної діяльності, мабуть, припускає використання як головне поняття "індивідуум, особистість". У цьому випадку людина розглядається як багатогранний, багаторольовий суб'єкт соціально-трудова відносин, створення необхідних умов для розвитку якого є задачею найвищої складності. Активне

включення в обіг категорії "соціально-трудова відносина" обумовлено і тим, що вирішення найважливіших задач соціально-економічної реформи в Україні: стабілізації соціально-економічної і політичної обстановки в країні, становлення і розвитку виробництва нового технологічного рівня, значного зниження інфляції і підвищення життєвого рівня населення - можливе насамперед на основі співробітництва усіх сил суспільства в проведенні погодженої політики в сфері соціально-трудова відносин і формуванні ефективної системи захисту інтересів всіх учасників соціально-трудова відносин. Становлення соціально-орієнтованої ринкової економіки в нашій країні, забезпечення її нормального функціонування можливе за умови її повноцінної інтеграції зі світовим господарством, що припускає формування соціально-трудова відносин у країні, вироблення механізму їх ефективного регулювання й убудованість національної системи соціально-трудова відносин у систему соціально-трудова відносин, визнану світовим співтовариством. Тут особливо важливо підкреслити, що наукові теорії, спрямовані на формування істинно гуманних соціально-трудова відносин і конструктивна практична діяльність західних фірм у цій сфері є одним із найбільших досягнень світової цивілізації.

Таким чином, соціально-трудова відносина дозволяють визначити соціальну значимість, роль, місце, суспільне становище індивіда і групи. Вони є сполучною ланкою між робітником і майстром, керівником і групою підлеглих, певними групами працівників і окремими їх членами. Жодна група працівників, жоден член трудової організації не можуть існувати поза такими відносинами, поза взаємними обов'язками стосовно один одного, поза взаємодіями

Основними суб'єктами соціально-трудова відносин є: найманий робітник, роботодавець, держава [1].

Принципи являють собою законодавче забезпечення прав у соціально-трудова сфері, визначення об'єктів, суб'єктів, порядку їхніх взаємодій, охоплення сфер взаємин суб'єктів, а також контроль за дотриманням цих прав.

Принцип солідарності - ідеал, вироблений людством у процесі його соціально-економічного розвитку, - припускає спільну відповідальність людей, засновану на особистій відповідальності і згоді, єдності і спільності інтересів. Його суть зводиться до того, що згуртованість дозволяє виявляти й оцінювати однакові інтереси, типові для тієї чи іншої групи населення, подібні загальні риси, а також подібний соціальний чи економічний ризик. Це, у свою чергу, створює конструктивну основу для того, щоб спільно захищати свої інтереси, протистояти небезпеці і ризику.

Принцип субсидіарності ґрунтується на особистій відповідальності. Він спрямований на збереження неослабного прагнення людини до самовідповідальності і самореалізації і покликаний запобігати перенесенню відповідальності на суспільство.

Принцип партнерства припускає здійснення захисту своїх інтересів суб'єктами соціально-трудова відносин і їхню самореалізацію в політику узгодження взаємин пріоритетів.

Принцип загальності повинен бути визначальним у механізмі соціального захисту. Звуження кола захисту на користь найбільш нужденних, малозабезпечених груп, безсумнівно, буде викликати в них утриманські настрої.

Необхідне поширення дії соціального захисту на всіх осіб: працюючих, безробітних, непрацевдатних, незалежно від соціального статусу.

Принцип адресності має актуальне значення на етапі реалізації соціального захисту. Законодавча практика найчастіше має декларативну форму. При цьому існує ряд законів і положень, практичне втілення яких відсутнє. Декларування різних положень і зобов'язань держави з питань соціального захисту не знімає гостроти проблем у цій сфері. Слідом за прийняттям законодавчих норм необхідні механізми і адресні програми їхньої реалізації.

Принцип інтегрованості містить у собі обов'язковість взаємозв'язку і взаємодії усіх форм, елементів і методів соціального захисту, організацію їх у єдину систему на всіх рівнях і структурних ланках суспільного життєзабезпечення. Ціль соціального захисту в системі соціально-трудових відносин - забезпечення стабільності функціонування всієї соціально-трудової сфери і гідного рівня життя всім її учасникам.

Партнерство - у розвинутих країнах із соціальною орієнтацією ринкової економіки переважним типом соціально-трудових відносин є соціальне партнерство у формі двопартизму і тринартизму.

Конфлікт - випадок загострення протиріч у трудових відносинах. Конфлікт може проявлятися у таких формах:

1. мовчазне невдоволення;
2. відкрите невдоволення;
3. сварка;
4. страйк та ін.

З одного боку конфлікт є бажаним, оскільки він виступає фактором соціального розвитку, сприяє формуванню нового рівня взаєморозуміння і співпраці, а з іншого - виступає фактором руйнування соціально-трудових відносин.

Дискримінація - обмеження прав суб'єктів соціально-трудових відносин, яке перешкоджає їхньому доступу до рівних можливостей на ринку праці. Дискримінація може бути:

1. за віком;
2. за статтю;
3. за національними, расовими ознаками.

Для нашої країни безсумнівно актуальність мають питання рівності можливостей чоловіків і жінок на ринку праці, а також дозвіл питань дискримінації на національній основі в умовах загострення міжнародних відносин[2].

Державна політика в системі соціально-трудових відносин представляє собою комплекс заходів впливу на кожен з елементів соціально-трудових відносин та всю систему в цілому з метою досягнення оптимальної взаємодії між ними, найбільшого задоволення потреб кожного з елементів, підвищення їх соціального рівня. Заходи державної політики носять подвійний характер: вони можуть бути як активні, так і пасивні, що використовуються відповідно до кожної сфери соціально-трудових відносин.

Активні заходи – це такі, що заздалегідь поліпшують рівень соціально-трудових відносин: зменшення рівня безробіття, підвищення

конкурентоздатності кожної людини, створення достатньої кількості раціональних робочих місць; створення законодавчої бази, спрямованої на зацікавленість кожного суб'єкта в задоволенні соціальних потреб інших суб'єктів соціально-трудоких відносин; створення умов для підвищення соціального рівня кожного громадянина та інше. Пасивні заходи, що спрямовані на виправлення негативних наслідків неврегульованих соціально-трудоких відносин, – це підтримка незахищених верств населення шляхом забезпечення первинних соціальних потреб, робота з безробітними громадянами, законодавча та бюджетна фінансова підтримка профспілок в вирішенні ними соціальних питань та інше[3].

Список використаних джерел:

1. Акулов М. Г., Драбаніч А. В., Євась Т. В. Економіка праці та соціально-трудокі відносини. Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 328 с.
2. Махсма М.Б. Економіка праці та соціально-трудокі відносини. Навч. посібник. – Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – 188 с.
3. Українець С. Соціальне партнерство в Україні: перспективи законодавчого регулювання // Україна: аспекти праці. – 1998. – №2. – С. 23.

Пальчиковська В.О., студент групи ФК – 131

Науковий керівник – Бобор Л.М., викладач

Чернігівський національний технологічний університет

ТРУДОВА КАР'ЄРА: ПОНЯТТЯ, ЗНАЧЕННЯ, ВИДИ, ПЛАНУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ

Кар'єра – це успішне просування в області суспільної, службової, наукової і іншої діяльності. Вона є невід'ємною частиною життєвого устрою тієї людини, яка хоче добитися успіху в житті. Кар'єрне зростання – це все ті ж методи і дії, які людина може застосувати для досягнення будь-яких поставлених цілей.

Побудова кар'єри в сучасному світі стає обов'язковою умовою самореалізації в професійній діяльності. Уже важко собі представити успішну й стабільну компанію, яка б не анонсувала можливості кар'єрного росту. Ще складніше уявити собі фахівця, який би не мріяв про позицію керівника відділу, департаменту, компанії, холдингу. У надрах подібних прагнень і народилося нині настільки часто вживаєме слово "кар'єрист".

Безумовно, аспектів побудови кар'єри чимало, і всі вони відіграють першорядну роль у кар'єрному рості молодих фахівців. Однак результат коштує того: успіх у професії – це насамперед успіх як особистості, це ваша професійна й особиста самореалізація.

Професійна діяльність — одна з найважливіших сфер самореалізації людини. Саме тут людина виявляє та розкриває свої здібності, особистісні та професійні якості. До того ж, професійна діяльність, як ніяка інша, дає можливість людині відчутти свою значущість для інших людей, для суспільства в цілому та отримати певну компенсацію від нього [2].

Успіхи кар'єрного зростання значною мірою залежать від ефективності перших кроків у навчанні та професійній діяльності. Чимале значення для подальшого життя та професійного становлення має освіта та вибір професії. На першому етапі особистісного розвитку молодь часто припускається помилок. Наприклад, навчаючись певній професії, дехто переконалий, що жодного дня не буде працювати за спеціальністю, бо це не престижно, не вигідно чи безперспективно. У такому випадку втрачається час, значні кошти на навчання, і головне — відсутнє подальше бачення своїх місця і ролі у професійній сфері.

Розрізняють два види кар'єри: професійну і внутріорганізаційну.

Професійна кар'єра характеризується проходженням конкретним працівником у процесі професійної діяльності різних стадій розвитку: навчання, початок трудової діяльності, професійне зростання, послідовний розвиток своїх індивідуальних професійних здібностей, припинення трудової діяльності та перехід на пенсію. Ці стадії конкретний працівник може пройти в різних організаціях.

Внутріорганізаційна кар'єра охоплює послідовну зміну стадій професійного розвитку працівника в межах однієї організації. Вона реалізується в трьох основних напрямках:

· вертикальний означає рух до вищого рівня професійної ієрархії в організації, що, як правило, супроводжується розширенням повноважень працівника;

· горизонтальний напрямок означає розширення або ускладнення завдань на тій самій сходинці службової ієрархії (з адекватною матеріальною винагородою) чи переміщення в іншу функціональну галузь діяльності (ротацію), що сприяє розширенню професійного досвіду і підтриманню інтересу до трудової діяльності;

· доцентровий напрямок внутріорганізаційної кар'єри неформальний і найменш очевидний, хоча дуже привабливий для співробітників. Він означає набуття авторитету і поваги серед колег і керівників.

Кар'єра може бути динамічною (пов'язаною зі зміною робочих місць) або статичною (здійснюється шляхом кваліфікаційного зростання на одному місці або за однією професією).

За швидкістю переходів (наприклад, за кількістю переходів з посади на посаду за визначений термін трудової діяльності) кар'єра може бути повільною, нормальною або стрімкою.

Формування трудової кар'єри здійснюється з урахуванням таких основних її етапів протягом трудового життя людини:

1. Підготовчий етап (до 25 років). Цей етап передбачає отримання людиною середньої чи вищої освіти, професії. В цей період відбувається пошук такого виду діяльності, який би задовольняв потреби людини та відповідав її можливостям.

2. Етап становлення (25—30 років). На цьому етапі працівник освоює обрану професію, набуває необхідних навичок, досвіду, формується кваліфікація, виникає потреба у незалежності, турбота про добробут.

3. Етап просування (30—45 років). Цей етап характеризується процесом росту кваліфікації, просуванням по службі, зростанням потреби в самоствердженні, досягненні вищого статусу та більшої незалежності.

4. Етап збереження (45—60 років). Для цього етапу характерне закріплення здобутих результатів, досягнення найвищого рівня кваліфікації, знань, умінь, досвіду, майстерності, можливість підйому на нові службові сходинки та найповнішого творчого самовираження.

5. Завершальний етап (60—65 років). На цьому етапі відбувається пошук заміни, передача знань, умінь молоді, підготовка до виходу на пенсію.

6. Пенсійний етап (після 65 років). Кар'єра працівника в цій організації завершена, однак з'являються можливості для самореалізації в інших сферах людського життя.

На кожному з зазначених вище етапів трудової кар'єри людина задовольняє різні потреби та керується різними мотивами, врахування яких важливе для процесу управління персоналом підприємства, зокрема кар'єрою співробітників.

Планування кар'єри — це, поряд з процесом подальшого її розвитку, складова організаційного управління розвитком персоналу. Планування кар'єри передбачає визначення цілей розвитку працівника та шляхів їх досягнення, наукове обґрунтування раціонального віку і нормативних термінів обіймання посади з урахуванням побажань та якостей працівника.

Планування трудової кар'єри спрямоване на забезпечення зв'язку між професійними цілями персоналу і потребами службового просування відповідно до стратегії управління підприємством. Підвищення рівня професіоналізму, самоствердження працівників є важливими чинниками вдосконалення роботи організації. Планування трудової кар'єри забезпечує подальший розвиток персоналу, професійно-кваліфікаційне просування працівників, їх перепідготовку. Все це потребує взаємозв'язку планування кар'єри з плануванням виробничої адаптації, атестації, професійного навчання кадрів тощо.

Організація зацікавлена у здійсненні планування та управління розвитком кар'єри з таких міркувань: підвищення мотивації та лояльності працівників, які пов'язують свою професійну діяльність з підприємством; можливість планувати професійний розвиток працівників і підприємства в цілому з урахуванням власних інтересів; плани розвитку кар'єри окремих співробітників дають змогу визначати потреби в професійному розвитку; одержання резерву зацікавлених у професійному зростанні, мотивованих працівників для просування на важливі посади тощо.

Особистий план розвитку кар'єри працівника визначає професійні інтереси та методи їх реалізації, які погоджуються з керівником, у процесі чого перевіряється реальність планування кар'єри, відбувається залучення керівника до процесу розвитку кар'єри конкретного співробітника та заручення його підтримкою. Однак реалізація плану розвитку кар'єри залежить головним чином від самого працівника, оскільки успішність виконання посадових обов'язків за нормальних умов певною мірою гарантує службове зростання.

Важливою складовою процесу управління розвитком кар'єри є оцінка досягнутого рівня розвитку. Вона може здійснюватися самим працівником, його керівником, службою управління персоналом. Оцінка здійснюється періодично з метою коригування плану, усунення перешкод для розвитку кар'єри.

Основою планування кар'єри є кар'єрограма, яка розробляється на 5—10 років та містить зобов'язання керівництва щодо просування працівника та зобов'язання працівника щодо підвищення рівня освіти, кваліфікації, професійної майстерності. Не менше значення має і особисте, самостійне планування та реалізація кар'єри працівником. Це вимагає від нього постійної і серйозної роботи, що включає: початкове формулювання і подальше постійне уточнення своїх професійних цілей; визначення та оцінку своїх професійних нахилів та здібностей; одержання хорошої базової освіти за обраною професією; активний пошук підходящої роботи з наданням переваги перспективності перед надійністю чи хорошими стартовими умовами; постійне відтворення і розвиток свого людського капіталу шляхом додаткової освіти та надбання цінного досвіду роботи, підтримання хорошої фізичної форми; професійну мобільність, під якою ми розуміємо здатність і готовність працівника за необхідності не лише змінити місце роботи, але й освоїти нову професію [1].

Змістовною складовою поняття кар'єри є просування, тобто рух вперед. Використовуються і такі поняття, як зростання, досягнення, перехід та ін. В цьому відношенні кар'єра – це процес, який визначається як проходження, послідовність зміни робочого стану людини, тобто тут розглядається не як статичний, стабільний стан, а як процес зміни подій, як активного просування людини в освоєнні та вдосконаленні способів життєдіяльності. Тип кар'єрного процесу дає уявлення про особливості його виникнення, направленості й внутрішньої організованості, зовнішніх зв'язках, взаємодіях відносно інших процесів.

Наукового обґрунтування сутності поняття кар'єри і кар'єрного процесу у нашій країні ще немає. Тому в суспільстві діє суперечливе ставлення до кар'єри, де вона розглядається не з позитивного боку, а як відхилення від соціальної норми, як кар'єризм. В Україні таке ставлення має історичне коріння. Одні вважають, що кар'єра — це шлях до успіху, досягнення видного положення у суспільстві. Це успішне просування вперед у галузі службової діяльності. Кар'єризм — це гонитва за кар'єрою, прагнення до особистого благополуччя, просування на службі в особистих інтересах. Це прагнення викликати корисними цілями в ущерб інтересів суспільної справи. Інші вважають, що кар'єра — це результат свідомої позиції і поведінки людини в галузі трудової діяльності, пов'язаної з посадовим або професійним зростанням [3].

Список використаних джерел:

1. Колот А.М., Грішнова О.О. та ін. Економіка праці та соціально-трудові відносини, Підручник ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. — К.: КНЕУ, 2009. — 711 с.
2. Еганов О.Ю. Економіка праці. — Миколаїв.: УДМТУ. -2001. —48 с.
3. Економіка праці: Навч. посіб. — К.: Наука і освіта, 2001. — 227 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСІВ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Світова практика показує те, що кластеризація економіки справляє і обумовлює вплив на процеси для прискорення інноваційної діяльності та посилення конкурентоспроможності. У цьому полягає економічний феномен, що дозволяє протистояти глобальній конкуренції та певним чином відповідати вимогам як регіонального так і національного розвитку.

Сучасний стан транспортних систем України характеризується низьким рівнем взаємозв'язків між суб'єктами ринку, відсутністю координації та синергетичної ефективності у взаємодії транспортних компаній та інших зацікавлених сторін, низькою конкурентоспроможністю, труднощами у логістиці. Пошук ресурсів для забезпечення стійкого розвитку транспортного комплексу окремих територіальних одиниць в сучасних умовах передбачає активне використання механізмів інтеграції. Досвід розвинутих країн світу свідчить, що кластерний підхід є ефективним інструментом акумулювання ресурсів (матеріальних, технічних, фінансових, інтелектуальних і т.д.) суб'єктів транспортного сектору та створення умов інноваційного і науково-технічного розвитку транспортних мереж, реалізації проєктів їх розширення та модернізації. Однак, в Україні кластерний підхід до вдосконалення транспортних мереж залишається на рівні окремих ініціатив та потребує більш ефективних методів реалізації. Тому питання використання кластерного підходу до вдосконалення транспортних мереж територій є актуальним як в теоретичному, так і у практичному плані [426].

Процеси кластеризації економіки є чинником для об'єктивного розвитку ринкової системи. Успішне функціонування галузево-територіальних об'єднань, тобто економічних кластерів є передумовою і важливим фактором для результативності підприємницької діяльності та підвищення продуктивності праці на макро- і мікрорівнях.

Кластерні системи є комбінаціями виробничих, наукових та комерційних структур, які за допомогою використання плюсів коопераційної взаємодії, сприяють ефективному використанню та формуванню конкурентних переваг галузей, підприємств, національних економік в умовах жорсткої світової конкуренції. На сучасному етапі розвитку національної економіки кластери виступають ефективним інструментом посилення розвитку вітчизняного підприємництва та інтенсифікація ринкових позицій певних суб'єктів.

Кластерна модель соціального та економічного розвитку, в умовах глобалізації стала найактуальнішою. Європейський союз розглядає політику кластеризації як інструмент для підвищення конкурентоспроможності регіонів і галузей. Кластеризація визнається одним з найефективніших методів підвищення конкурентоспроможності, зростання місцевих середніх та малих підприємств, інноваційного потенціалу на засадах регіональної галузевої

спеціалізації. Підприємства отримують велику кількість переваг в процесі кластеризації, тому на цей механізм потрібно звернути увагу.

Якби регіони використовували кластерні технології під час організації підприємницької діяльності, то це сприяло б позитивним зрушенням, які так необхідні для розвитку економіки: виникнення певних механізмів для взаємодії держави та бізнесу; застосування стратегічного планування на рівні регіону; розвиток природного механізму, що знижує навантаження на державні органи стосовно розквіту економічних механізмів; інтеграція регіону в глобальну систему господарства; виникнення високотехнологічних підприємств; збільшення фірм навколо кластера, яке буде супроводжуватись соціальним ефектом; поява в кластерах гнучких підприємницьких структур.

Політика кластеризації залежить від особливостей економічної політики, яку втілює уряд країни. Виділяють дві моделі, в межах яких здійснюється політика кластеризації: – ліберальну та «диригентську». Ліберальна кластерна модель характерна для країн, в яких проводять ліберальну політику (Канада, США, Австралія, Великобританія). «Диригентську» кластерну політику проводять уряди країн, які залучені управляти економікою країни (Японія, Франція, Швеція, Корея).

Політика уряду України з приводу кластеризації економіки може чи бути орієнтованою на неспішну підтримку пропозицій знизу та здійснюватись у режимі „запит-відповідь”, чи бути конструктивною та радикальною. Національна програма запровадження кластерних технологій повинна бути складовою соціального та економічного розвитку України і програми конкурентоспроможності української економіки. Програма політики кластеризації має бути побудована на сполученні галузевої та регіональної консолідації. Формування будь-якого міжрегіонального чи місцевого кластерів має здійснюватись на основі конкурентних переваг галузі чи регіону з обліком майбутніх змін у перспективі. Успішне формування, програмування та стимулювання кластерних структур повинно здійснюватись лише при наявності загальнонаціонального піднесення країни та має бути концептуально визначеною.

Незважаючи на труднощі та проблеми, які переживає Україна в останній час, процес кластеризації є досить динамічним, що дає надію на успіх. При аналізі сценарію процесу кластеризації в Україні за останні десять років, можна сказати, що цей важливий сегмент соціально-економічного розвитку відбувається за рамками ДБУ. Світова практика показує, що підтримка державою кластерних ініціатив дає швидке відшкодування державних витрат і значний економічний ефект. Без сумніву те, що за належного фінансування та підтримки влади, розвиток кластеризації в Україні буде прискорено.

Кластеризація призводить до створення колективного капіталу, створює взаємне розміщення бізнес-процесів, формує конкурентні переваги в ключових уміннях та навичках. Формування та виникнення концепції кластерів першочергово пов'язане із дослідженням проблем конкурентоспроможності.

Стримувальними чинниками для створення і розвитку кластеру в Україні є: відсутність орієнтації підприємств на міжнародні ринки, низька якість управління бізнесом; недостатній рівень розвитку коопераційних територіальних

структур, які самостійно не порятує із завданнями реалізації та розроблення пріоритетів для реалізації інтересів регіонального бізнесу; досягнення очікуваних результатів; недостатній рівень запланованих рішень з приводу територіального господарського розвитку. Розбудова розвинених виробничих кластерів, конкурентоспроможних, сильних транснаціональних компаній та створення умов для капіталізації економіки України, дало б країні змогу швидше пристосуватися до глобального економічного середовища, під'єднатися до ліній розвитку споживання та виробництва. Лідерство у міжнародній конкуренції можна досягти тільки за допомогою зосередження зусиль держави із досягнення ефективності розвитку регіонів та галузей України, зростання їхнього інноваційного потенціалу та на цій основі зростання економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Безушко Є. Кластери та їх роль у відродженні економіки Поділля / Є.Безушко // Перспективні дослідження. – 1999. – № 2. – С. 17.
2. Вігер І. Підвищення конкурентоспроможності національної економіки як передумова європейської інтеграції України / І. Вігер // Економіка промисловості - 2003. - № 3 (21)– С. 11-19.
3. Соколенко С.І. Кластери у глобальній економіці / С.І.Соколенко. – К.: Логос, 2004. – 848 с.
4. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) «Шляхом Європейської інтеграції». / А.С. Гальчинський, В.М. Гець, С.Г. Бабенко та ін. – Офіц. вид. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416с. – ISBN 966-7773-68-X.
5. Чевганова В. Кластери та їх економічне значення / В. Чевганов, В. Брижань // Економіка України. – 2002. – №11(492). – С. 38-39.
6. Хоменко І.О. Стратегічні орієнтири розвитку транспортної мережі міста з урахуванням процесів кластеризації / І.О. Хоменко, В.В. Концева // Управління проектами, системний аналіз і логістика. – К.: НТУ, 2014. – Вип. 13. – 314-330с.
7. Хоменко І.О.Формування та розвиток транспортних кластерів: теорія і практика / І.О. Хоменко. – Чернівці: Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2011. – 203 с.
8. Стейкий розвиток регіонів України на базі кластеризації (теоретико-методологічний аспект) / [ред. К.Ф. Ковальчука та ін.]. – Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2012. – 280 с.

Чустіль І.О., Бороденчик В.Ю., студенти гр. ЕК-141
Науковий керівник – Хоменко І.О., к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗЕЛЕНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЕКО-ІННОВАЦІЙ

Дослідивши наукові джерела можна зробити висновок, що інновації - це нововведення, при якому у продукту або технології з'являються якісно нові характеристики, послуги або цінності. Незаперечний той факт, що подібне нововведення з'являється лише в процесі підвищення ефективності процесів виробництва. За теорією Пітера Джеймса: еко-інновації – це нові продукти і процеси, які забезпечують бізнес-інтереси підприємств, але значно знижують вплив на навколишнє середовище.

Проте з огляду на існуючі проблеми стало очевидним, що необхідне не тільки скорочення забруднення, а й зменшення надмірного споживання природних ресурсів. Інновації повинні бути стратегічно стійкими і цілеспрямованими, допомагати вирішувати проблеми 21 століття.

Серед сучасних інновацій можна виділити:

- інновації у сфері зниження споживання вихідних природних ресурсів,
- використання «розумних» ресурсозберігаючих технологій, що призводять до великої економічної ефективності.
- екологічне містобудування, технології зводять до мінімуму викид забруднюючих речовин в масштабах міста.
- альтернативні джерела енергозабезпечення, що відрізняються своєю ефективністю, мінімальним обслуговуванням і оптимальною ціною.
- трансформація одного продукту в інший (перетворення використаного пластика в новий будівельний матеріал, що відрізняється своєю міцністю)

Зелені технології вигідні, попит в зеленому секторі постійно зростає, не тільки завдяки тому, що зелені технології знижують тиск на навколишнє середовище і ризик глобального потепління, а й завдяки виробникам, все більш ефективно і відповідально створюють свою продукцію.

Для виробництва електроенергії на атомній електростанції (АЕС) використовують радіоактивні речовини, опромінення від яких становить загрозу для всього живого. Найгірше, що людина не може почути чи побачити радіоактивне випромінювання, тому не відчуває загрози. Як свідчить офіційна статистика, несправності в роботі АЕС у світі стаються майже щодня. Деякі з них супроводжуються викидами радіоактивних речовин і завдають шкоди робітникам станцій, місцевим жителям та довкіллю. Аварії можливі і на інших об'єктах атомної енергетики, починаючи з шахт видобування урану і закінчуючи сховищами відходів.

Щороку через Україну транспортують понад 100 радіоактивних вантажів. Перевезення здійснюються переважно залізницею – тими самими шляхами, якими йдуть пасажирські потяги. Аварія потягу з радіоактивними відходами може зашкодити населенню в місцях, де немає радіоактивних підприємств.

Україні для користування ядерними реакторами не вистачає не тільки фінансових, а й природних ресурсів. Для роботи лише одного із 15-ти атомних блоків щогодини потрібно більше 120-ти залізничних цистерн прісної води. Регіони поблизу всіх українських АЕС постійно зазнають проблем із водою. Запаси урану вичерпаються навіть швидше, ніж нафти чи газу. Згідно з останніми даними Міжнародного агентства з атомної енергії (МАГАТЕ), урану у світі залишилось лише на 40 років.

Для припинення зміни клімату на Землі потрібно скоротити викиди парникових газів на 80% найближчими десятиліттями. Якби атомна енергетика могла допомогти, потрібно було б побудувати близько 2000 нових АЕС до 2050 року, тобто зводити новий реактор кожні 5 днів. Атомна промисловість не спроможна на таку швидкість.

Сьогодні на планеті працює 439 реакторів – на 1 менше, ніж 5 років тому. Протягом останніх 10-ти років у світі було побудовано лише 9 реакторів, а зупинено 10.

Атомна енергетика, як і інші загально поширені джерела енергії, теж відповідальна за викиди парникових газів, які руйнують клімат. В основному це відбувається під час видобутку і збагачення урану. Кількість викидів,

спричинених атомною промисловістю, у майбутньому зросте у зв'язку зі збідненням родовищ урану та необхідністю видобутку більшої кількості супутніх порід.

З 2010 в Україні мали б почати закривати старі атомні реактори. Проте енергетики планують подовжити час роботи реакторів ще на 15 років. Таке рішення збільшує ймовірність аварій. Старі станції потрібно закривати. Працюючи, вони продовжують накопичувати відходи і завдавати збитків державі. Атомній енергетиці є кращі альтернативи.

Електрична енергія становить близько 12% енергобалансу держави. АЕС виробляють лише 6% від загального споживання енергії в Україні. Атомна енергія не обігриває помешкання українців та не рухає їхні авто.

Безперечно, Україна не зможе побудувати 15 нових реакторів до 2030 року, як прогнозує енергетична стратегія. Тому не варто марно витратити час та гроші. Натомість потрібно підтримати більш реалістичні рішення – впроваджувати зелені технології для підвищення енергоефективності та використовувати альтернативні джерела енергії.

Вітрова, сонячна та мала гідроенергетика разом з ефективнішим використанням енергії дозволять зупинити зміну клімату, забезпечити енергетичну незалежність та створити нові робочі місця, а тому потрібно застосовувати зелені технології навіть в побуті.

Мета “зеленої” економіки:

- Допомога у переорієнтуванні політики, інвестицій та державних витрат у напрямі:

1. використання чистих технологій, відновлюваної енергетики, сталого сільського господарства, управління відходами;

2. розвитку сталого використання і захисту природних ресурсів та екосистеми;

- Сприяти переходу бізнес-середовища на енергоефективні та ресурсозберігаючі виробничі процеси і моделі організації бізнесу.

Таким чином, сучасна економічна система ірраціональна, про що свідчить відсутність економічних оцінок природного капіталу, не врахування рівня екологічної небезпеки при розрахунках ВВП (основного показника функціонування національної економіки), а також стану природних ресурсів, асиміляційного потенціалу і його амортизації в процесі техногенного використання. В економічних формулах, як і в макроекономічних показниках, відсутні оцінки управлінських рішень, що приймаються, стосовно раціонального використання природно-ресурсного потенціалу держави та екологічних наслідків цих рішень. Для виживання і розвитку людства потрібний перехід до «зеленої» економіки – тобто до системи видів економічної діяльності, пов'язаних з виробництвом, розподілом і вжитком товарів і послуг, які приводять до підвищення добробуту людини в довгостроковій перспективі, при цьому не піддаючи майбутні покоління дії значних екологічних ризиків або екологічного дефіциту. Концепція зеленої економіки є логічним, об'єктивно обумовленим баченням вектором подальшого розвитку людства, яка є логічним продовженням ідей інших напрямків економічної науки та ідеології сучасного розвитку.

Список використаних джерел:

1. «Зелені технології та еко-інновації». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrbukva.net/90200-Zelenye-innovacii-ili-eko-innovacii.html>
2. Розвиток «більш чистого виробництва» та відновленої енергетики. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://refs.in.ua/1-g-rudenko-2012-roku.html?page=7>
3. Екологічний аудит і «зелені» технології. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/11121103/ekologiya/ekologichniy_audit_tsinoutvorennya
4. Зелені технології проти атомної енергетики. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zeleni.biz/>
5. Савчук О.Я. Концептуальні підходи до уточнення поняття «еко-інновації». - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rc=1&q=&esrc=s&source=web&cd=6&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwj3jaiL-P7LAhXGiCwKHVmaBNgQFghCMAU&url=http%3A%2Ffirbis-nbuv.gov.ua%2Fcgi-bin%2Ffirbis_nbuv%2Fcgifirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2Fvnlntu_2012_22.4_20.pdf&usq=AFQjCNHzLbjOD31LeQRBbkwPHamJkHp0_g&sig2=NVcDsQJT5R3wSNOCmoXNAg

Штирхун Х.І., аспірант

Науковий керівник - Ільчук В.П., проф., д.е.н.

Чернігівський національний технологічний університет

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ОРГАНІЧНЕ СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО»

Органічне сільське господарство стає все більш актуальною сферою соціально-економічного розвитку України. Даний напрям визначено як один з пріоритетних напрямів у державних та регіональних програмах розвитку нашої країни. Зважаючи на те, що органічне сільське господарство в Україні знаходиться на етапі свого поширення, то існує необхідність у вивченні наукових підходів до трактування цього поняття.

За визначенням Міжнародної Федерації органічного сільськогосподарського руху (IFOAM), наданим у 2008 році, органічне сільське господарство - це «виробнича система, що підтримує здоров'я ґрунтів, екосистем і людей. Воно залежить від екологічних процесів, біологічної різноманітності та природних циклів, характерних для місцевих умов, при цьому уникається використання шкідливих ресурсів, які викликають несприятливі наслідки. Органічне сільське господарство поєднує в собі традиції, нововведення та науку з метою покращення стану навколишнього середовища та сприяння розвитку справедливих взаємовідносин і належного рівня життя для всього вищезазначеного» [1].

Постанова Ради ЄС 834/2007 визначає органічне виробництво як цілісну систему управління сільським господарством і виробництвом харчових продуктів, яка поєднує в собі найкращі методи збереження довкілля, високий рівень біорізноманіття, збереження природних ресурсів, застосування високих стандартів утримання тварин і методів виробництва відповідно до певних вимог

споживачів до продуктів, які вироблені із використанням природних речовин і процесів [2].

Міжнародний стандарт «Кодекс Аліментаріус. Органічні харчові продукти» визначає органічне сільське господарство як цілісну систему управління виробництвом, що дозволяє підтримувати і покращувати санітарний стан агроєкосистеми, в тому числі біорізноманіття, біологічний кругообіг і біологічну активність ґрунту [3, с. 2].

Департамент сільського господарства США (USDA) визначає органічне сільське господарство як систему сільськогосподарського виробництва, яка спрямована на збереження навколишнього середовища та забороняє використання найбільш синтетичних матеріалів, таких як пестициди та антибіотики [4].

Відповідно до закону України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» виробництво органічної продукції (сировини) - це «виробнича діяльність фізичних або юридичних осіб (у т. ч. з вирощування та переробки), де під час такого виробництва виключається застосування хімічних добрив, пестицидів, генетично модифікованих організмів (ГМО), консервантів тощо, та на всіх етапах виробництва (вирощування, переробки) застосовуються спеціальні методи, принципи та правила для отримання екологічно чистої продукції, а також збереження та відновлення природних ресурсів» [5].

Таким чином, вищенаведене дає можливість прийти до висновку, що єдиного підходу до визначення «органічного сільського господарства» немає. Проте у всіх визначеннях простежується головна ціль застосування органічних методів виробництва, яка полягає у збереженні навколишнього середовища шляхом використання добрив виключно природного походження без додавання препаратів з хімічними домішками, адже це середовище, у якому ми живемо та, яке безпосередньо впливає на нашу життєдіяльність та працездатність.

Серед науковців, які досліджували поняття «органічне сільське господарство», також не існує єдиного визначення. Наприклад, Кантемиров Р. Ф. під органічним сільським господарством розуміє один з напрямків сільського господарства, що представляє собою сертифіковані відповідною організацією способи (методи) ведення сільськогосподарського виробництва, при яких не використовуються генно-модифіковані організми, синтетичні хімічні добрива та засоби захисту, а всі процеси виробництва забезпечують замкнутий цикл, при якому досягається природо- і ресурсозберігаючий ефект [6, с. 5].

Берлач Н. А. стверджує, що органічне сільське господарство – це сертифікована система виробництва, що використовує енерго- та ресурсоощадливі технології і базується на мінімальному використанні механічного оброблення ґрунту та синтетичних речовин, виключенні з процесу виробництва генетично модифікованих організмів, та має на меті забезпечення суспільства здоровими й якісними продуктами харчування, а також покращення стану довкілля [7, с. 20].

Чайка Т.О. вважає, що органічне сільське господарство - багатofункціональна агроєкологічна модель виробництва органічної сільськогосподарської продукції з визначеними цілями, принципами і методами,

що базується на ретельному менеджменті (плануванні й управлінні) агрокосистем [8, с.6].

Цікавим підходом до визначення органічного сільського господарства є підхід Феценка Н. М., який розглядає органічне сільське господарство як виробничу систему, управління якою здійснюється на основі максимальної адаптації до локальних агрокліматичних умов, збереження внутрішньої екологічної рівноваги, підтримки балансу з оточуючими екологічними системами, збереження культурно-історичних традицій та обліку соціально-демографічної ситуації, характерної для навколишніх сільських територій. Життєдіяльність такої системи, на думку Феценка Н. М., гарантується інтелектуальними, інформаційними, відновлюваними матеріальними ресурсами переважно місцевого походження, а не промислового походження, та орієнтоване на задоволення потреб споживачів в якісній продукції, враховуючи існуючі умови та попит майбутніх поколінь [9, с.143].

Дещо схожою думкою є думка Зорі П. С., яка розглядає органічне сільське господарство як метод виробництва з використанням натуральних речовин і процесів, який поєднує найкращі види природоохоронної діяльності, високий рівень біорізноманіття та збереження природних ресурсів для того, щоб майбутні покоління могли ще довго користуватися природними багатствами свого краю [10, с. 46-47].

Стоволос Н.Б. вважає, що органічне сільське господарство – це практична реалізація у сфері аграрного виробництва загальної концепції сталого розвитку, що задовольняє потреби сьогодення, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби [11].

Наведені підходи доповнюють один одного, проте не враховують деякі важливі умови, визначені законом, для легітимного ведення органічного сільського господарства.

На нашу думку, органічне сільське господарство – це сертифіковане виробництво сільськогосподарської продукції виробниками, які занесені до реєстру виробників органічної продукції, яке базується на методах, принципах та технологіях, що забезпечують виробництво екологічно чистої продукції та спрямоване на охорону навколишнього середовища, збереження здоров'я споживачів та забезпечення сталого розвитку економіки.

Дане визначення поняття є багатогранним та повним, адже містить у собі особливості органічного виробництва, а саме:

- уточнює, що органічне виробництво повинно бути сертифікованим відповідним органом;
- попереджає, що виробник повинен обов'язково входити до реєстру виробників органічної продукції;
- свідчить про застосування спеціальних методів та принципів виробництва, які включають використання лише добрив органічного походження, раціональне використання та відтворення природних ресурсів, використання методів механічного виробництва, створення особливих умов для утримання тварин тощо для отримання натуральної продукції;
- визначає екологічну, соціальну та економічну спрямованість органічного сільського господарства.

Виробництво органічної продукції в Україні виконує дуже важливу соціально-економічну роль.

Соціальна спрямованість органічного виробництва полягає у тому, що воно забезпечує специфічний ринок, який відповідає потребам споживача у органічній продукції, загальне благо та сприяє захисту довкілля, належному утриманню тварин, а також розвитку сільської місцевості. Крім того, виробництво та споживання органічної продукції позитивно впливає на зростання тривалості життя, зниження захворюваності населення, рівня дитячої смертності тощо.

Економічна доцільність впровадження органічного виробництва в Україні полягає у підвищенні рівня рентабельності сільськогосподарських виробників, скороченні рівня безробіття, зміцненні конкурентоспроможності та іміджу країни на міжнародних ринках, забезпечення сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. The official website of International Federation of Organic Agricultural Movements [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifoam.bio>.
2. Council Regulation (EC) No 834/2007 of 28 June 2007 on organic production and labelling of organic products and repealing Regulation (EEC) No 2092/91 [Електронний ресурс] / Official Journal of the European Union, OJ L 189, 20.07.2007. – PP. 1-23. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:189:0001:0023:EN:PDF>. – Назва з екрану.
3. Codex Alimentarius. Organically Produced Foods. Third edition; FAO and WHO, Rome, Italy, 2007. – 51 p.
4. The official website of the United States Department of Agriculture (USDA) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.usda.gov>.
5. Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» від 03.09.2013 № 425-VII (із змінами, внесеними згідно із Законом № 191-VIII від 12.02.2015) // Відомості Верховної Ради. – 2015. - № 21. – Ст. 133.
6. Кантемиров Р. Ф. Организационно-экономические аспекты производства экологической сельскохозяйственной продукции в мире : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.14 / Р. Ф. Кантемиров. – М., 2007. – 21 с.
7. Берлач Н. А. Развитие органичного направления у сельскохозяйственном хозяйстве Украины (административно-правовые основы) : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Н. А. Берлач; Нац. акад. внутр. справ. - К., 2010. - 32 с.
8. Чайка Т. О. Развитие органичного производства в аграрном секторе экономики : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.03 / Т. О. Чайка; М-во аграр. политики та прод. України, Миколаїв. держ. аграр. ун-т. - Миколаїв, 2012. - 20 с.
9. Фещенко Н. М. Проблемні моменти ринку органічної сільськогосподарської продукції / Н. М. Фещенко // Інноваційна економіка. – 2013. – № 7 (45). – С. 141–150.
10. Зоря П. С. Виробництво екологічно чистої продукції: проблеми та виклики сьогодення / П. С. Зоря // Економіка і управління. – 2014. - №3. - С.45-50.
11. Стоволос Н.Б. Формування і реалізація стратегії розвитку органічного виробництва АПК [Електронний ресурс] / Н.Б.Стоволос // Ефективна економіка. - 2015. - № 3. - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3913>.

Lobzhanidze N. (PhD)

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
(Tbilisi, Georgia)

THE PROSPECTS FOR GREEN GROWTH

Green growth is the pathway to sustainable development. Over the past 20 years economic growth has lifted more than millions of people out of poverty and has risen the income levels of millions more, but growth has too often come at the expense of the environment. Our current growth patterns are not just unsustainable; they are also deeply inefficient. A variety of market, policy, and institutional failures mean that the earth's natural capital tends to be used in ways that are economically inefficient and wasteful, without sufficient reckoning of the true social costs of resource depletion and without adequate reinvestment in other forms of wealth. These failures threaten the long-term sustainability of growth and progress made on social welfare. Moreover, despite the gains from growth, billions of people still do not have access to electricity, to sanitation, and millions of them lack safe, clean drinking water. Growth has not been inclusive enough.

This paper argues that green growth is necessary, efficient, and affordable. It is the only way to reconcile the rapid growth required to bring developing countries to the level of prosperity to which they aspire with the needs of the more than 1 billion people still living in poverty and the imperative of a better managed environment. Indeed, green growth is a vital tool for achieving sustainable development. But sustainable development has three pillars: economic, environmental, and social sustainability. We cannot presume that green growth is inherently inclusive. Green growth policies must be carefully designed to maximize benefits for, and minimize costs to.

As to how to make growth greener, we should underline the basic instruments, with environmental taxation, norms, and regulations being the main tools of a green growth strategy. Today, technology is making it easier to implement these measures and monitor their impacts. However, making these measures work is complex in real-world settings plagued by governance failures, market failures, and entrenched interests and behaviors. It requires complementary policies, including public investments, innovation and industrial policies, education and training, labor market reforms, and communication.

What are the overall messages of the report? First, inclusive green growth is necessary, efficient, and affordable. It is necessary because sustainable development cannot be achieved without it. It is efficient in that addressing the market and governance failures that plague our economic systems will create plenty of scope for growing cleaner without necessarily growing slower. The best example is the \$1

trillion to \$1.2 trillion currently being spent on environmentally harmful subsidies for fossil fuel, agriculture, water, and fisheries. Green growth is affordable because many green policies pay for themselves directly, and the others make economic sense once externalities are priced and eco-system services are valued. Second, greening growth is constrained by social and political inertia and by a lack of financing instruments—not affordability, as is commonly believed. Entrenched behavior, special interests, and the complicated political economy of reform explain why measures that amount to good growth policies have not yet been implemented. Also, many green growth measures require increased up-front capital. Yet the debate on financing remains focused on who pays what, rather than on how to finance economically, let alone socially profitable investments. Third, greening growth should be care-fully sequenced — not occur in one fell swoop— with priority going to what needs to be done in the near years, both to avoid getting locked into unsustainable paths and to offer immediate, local benefits. Those benefits will help to reduce the cost of the transition and facilitate the political economy of reform. Urban forms that are created today will affect city structures and housing and transport options for decades or even centuries. Fourth, the search for solutions needs to shift from a search for more financial resources to getting smart. Fifth, there is no single green growth model. Inclusive green growth strategies will vary across countries, reflecting local contexts, preferences, and resources, but all countries—rich and poor—have opportunities to green their growth without slowing it.

How should policy makers design a green growth strategy that fits the country's requirements? A key principle is that individual projects need to be assessed with respect to a strategy rather than in an abstract and isolated way. Developing green growth strategies and responding to climate change entail an investment in planning. One option is for governments to develop specific green growth strategies alongside their core planning instruments. An alternative—possibly more in line with the goals of integrating climate change, growth, and poverty reduction policy objectives—is to incorporate green growth strategies in core planning instruments such as national development plans. This approach highlights the trade-offs that governments will have to weigh: between predictability and flexibility, between relevance and enforceability, and among the various policy objectives. The step-by-step process proposed here helps them resolve these trade-offs, identify synergies and co-benefits, and formulate a comprehensive green growth strategy that incorporates the range of policies available, while taking into account the deep uncertainty that characterizes climate change. The process is equally applicable at the national, local, and sector levels.

Literature:

1. Copeland, B. R. 2012. "International Trade and Green Growth." Paper presented at the Green Growth Knowledge Platform inaugural conference, Mexico City, January 12–13.
2. Bovenberg, A. L., and S. Smulders. 1996. "Transitional Impacts of Environmental Policy in an Endogenous Growth Model." *International Economic Review* 37 (4): 861–95.
3. World Bank Report 2013: "Inclusive Green Growth" 1818 H Street NW Washington DC 20433.

Булавін Д.Г., аспірант
Науковий керівник - Барматова С.П., д.с.н., професор
Академія праці, соціальних відносин і туризму (м. Київ, Україна)

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТА УСТАНОВ

Сьогодні концепцію соціальної відповідальності поширюють та намагаються інтегрувати у свою ділову активність, насамперед, усі великі вітчизняні підприємства, банки, корпорації, та інші організації. Водночас соціальна відповідальність має суттєвий вплив на малий та середній бізнес, сталий розвиток суспільства. Це в свою чергу обумовлено процесами розвитку нашого суспільства, модернізації виробництва, політичної євроінтеграції. Наприклад згідно з опитуваннями ООН, реалізацією програм у сфері корпоративної соціальної відповідальності займаються в Україні 75,8% бізнес структур. Серед майже 3800 комерційних компаній, які підписали «Глобальний Договір ООН», на початок 2008 р., за даними офіційного веб-сайт Української мережі Глобального Договору ООН, налічувалося понад 90 учасників з нашої країни. Ще одним аргументом на користь актуальності, впливовості, яке має соціальна відповідальність у світовому вимірі для багатьох країн, можуть слугувати дані з останнього опитування «Глобального Бізнес Барометру» (листопад-грудень 2007 р.), який проводився на замовлення журналу The Economist. В інтернет-опитуванні взяли участь 1122 респонденти, з яких 42% представляли європейські, 23% азійські бізнес компанії та 19% базувались у США та Канаді. На питання, яку шкалу/рівень пріоритету корпоративна відповідальність для Вашої компанії має сьогодні, «високий пріоритет» назвали 39,5 [1].

Щодо значення та смислу терміну соціальна відповідальність – це добровільна ініціатива власників та працівників компаній дотримання відносин вимог, соціальних норм, нести доповнюючий обов'язок особистого чи майнового характеру, розробки і реалізації певних соціально-спрямованих, неприбуткових заходів, що мають на меті якісне покращення для компанії або організації середовища.

Реалізація корпоративної соціальної відповідальності повинна відбуватись за умови не втручання держави та її відповідних органів до оперативної діяльності компанії. Надмірна регламентація такої діяльності позбавляє КСВ діяльність духу добровільності, соціально-спрямованої діяльності компанії або організації.

Одним зі шляхів розробки та регулювання КСВ діяльності є діалог держави, громадських організацій та представників бізнесу. Тому, політика соціальної відповідальності може бути вироблена і впроваджена в результаті соціального діалогу, і в цьому процесі ключова роль належить саме організаціям роботодавців.

Враховуючи актуальність та важливість питання, на початку 2003 року Міжнародна організація із стандартизації (International Organization for

Standardization, ISO) створила Стратегічну консультативну групу з питань соціальної відповідальності, яка у 2004 році представила звіт, одним з пунктів якого була рекомендація щодо необхідності розробки стандарту серії ISO з соціальної відповідальності [2].

У січні 2005 року члени ISO прийняли рішення про започаткування роботи із розробки стандарту серії ISO з соціальної відповідальності та доручили розробку безпосередньо самого стандарту Шведському та Бразильському інститутам стандартизації. Результатом їхньої діяльності стало розробка проекту стандарту ISO 26000 з соціальної відповідальності, який в свою чергу був презентований членам ISO у серпні 2007 року.

1 листопада 2007 року за ініціативою Держспоживстандарту в Україні пройшов круглий стіл зацікавлених представників громадськості та влади, метою якого стало формування групи експертів від країни від наступних груп громадянського суспільства - бізнесу, об'єднань громадян, профспілок, уряду, об'єднань споживачів та науково-дослідницьких організацій. Як член ISO, Держспоживстандарт та група національних експертів з розробки проекту стандарту ISO 26000 «Керівництво із соціальної відповідальності» приєдналися до цієї роботи, на жаль, лише з листопада 2007 року [3].

Світова практика показує, що соціальна відповідальність допомагає компаніям підвищити ділову репутацію, встановити збалансовані і довірчі відносини як з державою, так і з суспільством.

У відповідності до одного з наймасштабніших досліджень споживчих переваг, проведеного Cone/Roper, 78 % респондентів заявили, що з більшою ймовірністю куплять товар, який асоціюється з небайдужою для них соціальною ініціативою, а 66% задля підтримки такої ініціативи готові змінити думку щодо «свого» бренду.

З 1998 року Nestle знизила споживання води на виробництві на 28%.

Клуб «Володарки харчування Nestle» популяризує принципи здорового харчування і передає досвід домогосподарства жінкам у Нігерії та Гані.

Nestle проводить програму «Здоровий спосіб життя на робочому місці» по всьому світу.

Компанія McDonald's проводить фінансування так званих Будинків Рональда МакДональда – безкоштовне житло для членів сімей хворих дітей, які лікуються в спеціалізованих клініках. На початок 2000 року таких закладів було вже 168 у 12 країнах.

Комп'ютерний гігант «IBM» зекономив 17,8 млн. доларів завдяки програмі із заощадження електроенергії.

За даними дослідження «Монітор корпоративної соціальної відповідальності» фактори визначають імідж компанії на 49%, її бренд — на 35%, а фінансовий стан — на 10% [4].

Стратегія соціальної відповідальності – системний підхід до соціальної діяльності, яку багато підприємств проводять уже давно. Добре спланована й реалізована стратегія може приносити їй уже приносити вигоду компанії, впливає на акціонерну вартість і приносить прибуток [5].

СВБ в Україні перебуває в стадії становлення. Соціальна відповідальність українських компаній та організацій спрямовується насамперед на трудові відносини і заходи із захисту здоров'я і безпеки споживачів. Менш поширеними є заходи щодо захисту природних ресурсів та взаємодії з громадою: лише третина компаній здійснює соціальні інвестиції в розвиток громади, половина - не вживає заходів з охорони довкілля. Найбільш активними в цій сфері є, насамперед, представництва іноземних суб'єктів господарювання, які переносять на українське підгрунтя сучасні світові практики, а також великі та середні вітчизняні підприємства, які удосконалюють свою діяльність на засадах концепцій загального управління якістю. Розвиток СВБ в Україні потребує сприяння з боку держави, яка повинна визнати СВБ як бажану поведінку для вітчизняного підприємництва і розробити комплекс стимулів та заходів з поширення та популяризації СВБ у суспільстві. Для проголошення позиції держави у сфері СВБ важливим є схвалення Стратегії. Прийняття такого документа покращить міжнародний імідж української держави, продемонструє прагнення України рухатися до сучасних європейських і світових тенденцій, відповідально ставитися до проблем суспільства і навколишнього природного середовища [3].

Список використаних джерел:

1. Меморандум «О принципах корпоративной социальной ответственности». Комитет Ассоциации Менеджеров по корпоративной ответственности. – М., 2006.
2. Корпоративна соціальна відповідальність / Конкурентоспроможність бізнесу – Режим доступу: <http://www.conf.eu.org/ua/competitiveness/csr.html>
3. СТРАТЕГІЯ сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні на період до 2020 року – Режим доступу: http://www.svb.org.ua/sites/default/files/201309_strategiya_spriyannya_rozvitku_svb_v_ukrayini.pdf
4. КСВ – корпоративна соціальна відповідальність II CSR – Corporate Social Responsibility – Режим доступу: http://www.ua-marketing.com.ua/?page_id=667
5. Стратегія корпоративної соціальної відповідальності СКМ – Режим доступу: http://www.scm.com.ua/m/documents/CSR_Strategy_Presentation_6.4.07_ua.pdf

Закарадзе Т.О.

Научный руководитель - Гечбаия Б., профессор
Батумский государственный университет им. Шота Руставели
(г. Батуми, Грузия)

ПРИНЦИПЫ И МЕТОДЫ ОЦЕНКИ РЕГИОНАЛЬНОЙ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ

В традиционной регионалистике проблема собственно межрегиональной конкуренции и конкурентоспособности регионов практически не обсуждалась.

В иностранной регионалистике обсуждение вопросов микроэкономической теории конкуренции началось в 60-х годах XX века в работах таких выдающихся исследователей, как Г. Армстронг, Р. Андерсон, Б. Ашкрофт, У. Изард, Р. Ричардсон и Дж. Тейлор. Однако проблема состязательного характера межрегиональной конкуренции не рассматривалась до конца прошлого века.

Межрегиональная проблема сразу же по возникновении экономической теории федерализма стала объектом непосредственного анализа.

В конце 90-х годов началось обсуждение межрегиональной конкуренции не только в связи с экономической теорией федерализма, но и в условиях развития качественно новых информационных технологий конкурентных процессов: глобализации, регионализации и интеграции.

Конкурентоспособность регионов национальной экономики в условиях новых экономических тенденций конца XX века уже рассматривалась в качестве самостоятельной, актуальной теоретической и практической проблемы регионального развития. В современных глобальных процессах конкуренция распространяется на все уровни экономических отношений и приобретает все более жесткий характер. Регионы не только начинают участвовать в межрегиональной конкуренции национальной экономики, но и включаются в мировые конкурентные процессы.

Межрегиональная конкуренция заставляет местные самоуправления быть эффективнее и ограничивать злоупотребления властью. В свою очередь повышение эффективности межрегиональной конкуренции включает в себя развитие мобильности экономических ресурсов, а также четкое разделение полномочий и финансовых ресурсов между бюджетами разных уровней. Конкурентоспособность регионов представляет собой функцию межрегиональной конкуренции, носящую также более широкий, глобальный контекст. Конкурентоспособность региона в условиях глобализации проявляется как готовность в ответ на вызовы глобальной среды; способность адаптироваться к изменениям условий, поиску и сохранению локальных конкурентных преимуществ, поддержание и улучшение позиции экономики региона в условиях глобальной конкуренции.

Конкурентоспособность – это не самоцель, а необходимое условие для достижения успеха регионом как экономической системой. Конкурентоспособность представляет собой не только качество региона как экономической системы, но и саму систему качеств, позволяющую региону эффективно осуществлять конкуренцию для достижения своих целей. Характеристика системы конкурентоспособности региона включает в себя:

1. Цели, достигаемые посредством конкурентоспособности.
2. Взаимоотношения с внешним пространством.
3. Состав элементов, обеспечивающих конкурентоспособность региона (источники, факторы, конкурентные преимущества, критерии и оценка конкурентоспособности).
4. Взаимосвязь элементов, входящих в систему конкурентоспособности региона.

В системе конкурентоспособности также необходимо выделить источники и факторы. К источникам относится все, что характеризуется признаками редкости и может быть использовано в процессе производства. Факторы конкурентоспособности – это то, что может использоваться и актуализировать потенциальные ресурсы, превратить их в конкурентное преимущество.

В конкуренции важное значение приобретает имидж региона, становящийся конкурентным ресурсом благодаря нескольким факторам. В данной ситуации

имидж региона, его репутация в общественных, политических и деловых кругах оказываются важным фактором в реализации региональных внешнеэкономических и политических проектов. Конкурентоспособность помогает обеспечивать и повышать безопасность региона.

Роль региона в территориальном разделении труда зависит от удельной доли интеллектуальной специализации, а также от наличия центров принятия решений в компаниях региона. Регионы, отличающиеся богатыми ресурсами, но не имеющие центров принятия решений, оказываются втянутыми в процесс эксплуатации со стороны регионов, в которых расположены головные офисы фирм.

Межрегиональная конкуренция выражается в формах вертикальной и горизонтальной конкуренции.

Вертикальная конкуренция – это конкуренция между различными уровнями власти – центральным и региональным, муниципальным. Это конкуренция за большие полномочия, самостоятельность и распределяемые ресурсы.

Горизонтальная конкуренция – конкуренция между разными регионами одного ранга; например, межрегиональная, между городами, между муниципалитетами, за доступ к ресурсам и получение мобильных ресурсов.

В труде рассмотрены процессы и методы оценки региональной конкурентоспособности. Речь идет о конкурентоспособности региона в условиях глобализации, о повышении экономики региона, сохранения и улучшения позиции. Дана характеристика системы региональной конкурентоспособности. Рассмотрены факторы региональной конкурентоспособности. Речь идет о создании имиджа региона, производстве и факторах конкурентоспособности продукции региона, об обеспечении и повышении безопасности региона. Представлены преимущества экономическо-географического положения региона. Речь идет о специализации и месте региона, в системе территориального раздела труда, об инструментах привлечения форм в регион. Рассмотрены вертикальные и горизонтальные формы конкуренции.

Беренда Ю.В., студент гр. ПМ-151
Науковий керівник – Полковниченко С.О., к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Стрімке зростання обсягів виробництва та експорту аграрної продукції протягом останнього десятиліття, а також різке падіння промислового виробництва і металургійного експорту внаслідок конфлікту на Донбасі підвищили значення агросектору у структурі національної економіки та експорті. У 2014 р. даний сектор вперше став лідером за обсягами експорту в Україні, обігнавши металургію. Сьогодні аграрний сектор відіграє важливу роль у процесі розв'язання соціально-економічних проблем, підвищення його

конкурентоспроможності є ключовим етапом на шляху зростання рівня добробуту і забезпечення здоров'я населення, від результатів діяльності даної сфери значною мірою залежить подальший розвиток економіки нашої країни.

Конкурентоспроможність аграрного сектору є багатограним поняттям, яке характеризує його спроможність конкурувати на внутрішньому та зовнішніх ринках і вимірюється ступенем присутності на них вітчизняної продукції [9].

Однією з провідних галузей аграрного сектору економіки України є сільське господарство, яке має значні природні конкурентні переваги. Сільськогосподарські землі України охоплюють найбільшу площу в Європі – 41,5 млн га (70% території країни), з них 32,5 млн га використовуються для вирощування сільськогосподарських культур. Розвитку даного сектору також сприяє близькість основних ринків збуту, транспортна інфраструктура, постійне зростання світового попиту на продовольчі продукти і альтернативну енергетику та наявність відносно дешевих трудових ресурсів [1].

Основним напрямом українського агробізнесу є рослинництво (70,3% сільськогосподарської продукції у 2015 р. і 70,7% у 2014 р.). У структурі валової сільськогосподарської продукції найбільш важливе значення відіграють зернові та зернобобові культури (26,9% у 2014 р.), технічні культури (20,1%), картопля, овочі та баштанні продовольчі культури (18,5%). Тваринництво (29,7% випуску сільськогосподарської продукції у 2015 р. і 29,3% у 2014 р.) представлене вирощуванням худоби та птиці (13,5% у 2014 р.), виробництвом молока (11,2%) та яєць (3,6%) [5].

Україна – один із найбільших виробників та експортерів сільськогосподарської продукції. Зокрема, у 2015 р. валовий збір зернових склав 60,1 млн т, цукрових буряків – 10,3 млн т, насіння соняшнику – 11,2 млн т, картоплі – 20,8 млн т, овочів відкритого та закритого ґрунту – 9,2 млн т. Однак порівняно з 2013 р. і 2014 р. у 2015 р. спостерігалось скорочення виробництва основних сільськогосподарських культур, за винятком насіння соняшнику (табл. 1).

Таблиця 1

Виробництво основних сільськогосподарських культур у 2015 році¹

	Зернові та зернобобові культури		Цукрові буряки (фабричні)		Насіння соняшнику		Картопля		Овочі відкритого та закритого ґрунту	
	тис. т	у % до попереднього року	тис. т	у % до попереднього року	тис. т	у % до попереднього року	тис. т	у % до попереднього року	тис. т	у % до попереднього року
2010	37867,1	85,4	13749,2	136,6	6735,3	106,1	18338,3	95,2	7723,7	97,2
2011	54816,0	144,8	18740,5	136,3	8614,1	127,9	23780,6	129,7	9400,4	121,7
2012	45307,9	82,7	18438,9	98,4	8313,4	96,5	22906,4	96,3	9625,4	102,4
2013	62285,3	137,5	10789,4	58,5	10941,2	131,6	21851,5	95,4	9396,2	97,6
2014	63859,3	102,5	15734,1	145,8	10133,8	92,6	23693,4	108,4	9637,5	102,6
2015	60125,8	94,2	10330,8	65,7	11181,1	110,3	20839,3	88,0	9214	95,6

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: [3]

Останнім часом зросла роль аграрного сектору в загальному експорті. Якщо у 2010 р. частка сільськогосподарських товарів та продукції харчової промисловості в загальному експорті України становила 19,3%, то у 2014 р. – 30,9%, у 2015 р. – 38,2%, а в I кварталі 2016 р. – 43% [3]. У 2015 році сільськогосподарські підприємства, не дивлячись на девальвацію національної валюти, отримали рекордну суму чистого прибутку – 89,5 млрд грн або 4,1 млрд дол. (у 2014 р. – 3 млрд дол.), що свідчить про його зростання: у доларах США – у 1,4 рази, а у гривні – у 2,5 рази.

Ключовими позиціями вітчизняного експорту у 2015 році були зернові, насіння олійних культур, олія та продукція харчової промисловості, загальна частка вартості яких складала близько 90% в агропродовольчому експорті [8].

Україна експортує аграрну продукцію у 190 країн світу. За 2015 рік відкрито 11 нових ринків для реалізації м'ясо-молочної продукції, у тому числі в Китай, Ізраїль, Азербайджан, Молдову, Казахстан, Киргизію, Киргизстан, Вірменію та ОАЕ [4].

Основним імпортером вітчизняної агропродукції є країни Азії, частка яких у 2015 р. становила 45,3% від загального експорту української сільгосппродукції (38,5% у 2014 р.). Частка країн-членів ЄС у вітчизняному експорті склала близько третини – 28,4%. На частку країн Африки припадає 13,5%. Частка країн СНД в експорті української агропродукції зменшилась у 2015 році на третину – з 15,1% до 10,2% (в основному за рахунок зменшення торгівлі з Росією).

Рейтинг найбільших імпортерів української агропродукції очолює Китай з часткою 8,4% від загального експорту сільгосппродукції у 2015 р. (у 2014 р. – 4,5%). Важливими імпортерами також є Індія, Єгипет, Іспанія, Туреччина, Італія та Нідерланди. Сумарна частка цих країн в українському експорті перевищує 40% [7].

Після підписання 27 червня 2014 р. економічної частини Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом відкрилися нові перспективи розвитку європейського вектора зовнішньоекономічної діяльності аграрного бізнесу, в тому числі завдяки створенню поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Але участь національних товаровиробників у зовнішній торгівлі з країнами ЄС ускладнюється через відсутність належної сертифікації виробничих потужностей, істотні відмінності у вимогах до якісних показників виробленої продукції [2].

Рівень конкурентоспроможності аграрного виробництва на світовому ринку відносно невисокий через незадовільний стан матеріально-технічного забезпечення, використання застарілих витратних технологій, нерегульованість механізму кредитування, відсутність досвіду у більшості підприємств вести конкурентну боротьбу [6].

Незважаючи на те, що позитивна кон'юнктура світових сільськогосподарських ринків сприяла зростанню привабливості аграрного сектору для внутрішнього та зовнішнього інвестування, рівень інвестицій в його основний капітал все ще обмежений, а потенціал сектору щодо збільшення врожайності та продуктивності праці залишається невикористаним. Основними бар'єрами для інвестицій у сільському господарстві є нестабільна,

непрогнозована та непрозора державна політика; недостатнє фінансування сільського господарства; відсутність ефективної та доступної інфраструктури аграрних ринків та системи маркетингу; неефективна державна політика щодо підтримки експортерів; вразливість поточної моделі функціонування бізнесу великих агрохолдингів (залежність від зміни зовнішньої кон'юнктури, необхідності обслуговування боргів (зовнішні запозичення) та відсутності права власності на землю) [2].

Майбутнє аграрного виробництва залежить від того, наскільки оперативнo й ефективно воно адаптується до сучасних умов господарювання, в результаті яких даний сектор може зайняти гідне місце серед провідних виробників агропродовольчої продукції в світі.

Список використаних джерел:

1. Ермолаєв А. Аграрний сектор України: тенденції, суб'єкти, перспективи реформування / А.Ермолаєв, І.Клименко, В.Смець, С.Таран // «Нова Україна». Інститут стратегічних досліджень. – 2015. – С.3-9.
2. Лупенко Ю.О. Розвиток аграрного сектору економіки України: прогнози та перспективи / Ю.О. Лупенко // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2015. – Випуск 2(4). – С.30-34.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Павленко: частка РФ в експорті сільгоспродукції з України знизилася до 1% [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rbc.ua/ukr/news/pavlenko-dolya-rf-eksporte-selhozproduktsii-1459945429.html>
5. Сільське господарство України. Статистичний збірник. 2014. – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 379 с.
6. Сітковська А.О. Сутність і особливості конкурентоспроможності підприємств в аграрній сфері економіки / А.О.Сітковська // Агросвіт. – 2012. – №10. – С.34-37.
7. У 2015 році експорт агропродовольчої продукції збільшився лише до країн Азії – Інститут аграрної економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agropolit.com/news/281-u-2015-rotsi-eksport-agroprodovolchoyi-produktsiyi-zbilshivsya-lishe-do-krayin-aziyi-institut-agrarnoyi-ekonomiki>
8. У 2015 році отримано рекордну суму чистого прибутку – майже 90 млрд грн – Павленко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agropolit.com/news/731-u-2015-rotsi-otrimano-rekordnu-sumu-chistogo-pributku-mayje-90-mlrd-grn-pavlenko>
9. Чемерис І.М. Конкуренція і конкурентоспроможність аграрного виробництва в сучасних умовах [Електронний ресурс] / І.М.Чемерис. – Режим доступу: <http://elibrary.nubip.edu.ua/54931/1/0cim.pdf>.

Гладун Т.В., студентка 2 курсу, група БО-141,
Савченко В.Ф., д.е.н., професор, засл. економіст України
Чернігівський національний технологічний університет

ІНФЛЯЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Не можна недооцінювати важливість правильно розроблених і інтегрованих заходів антиінфляційної політики країни. Адже інфляція є однією з найбільш гострих проблем сучасного розвитку економіки в Україні та в багатьох країнах світу, негативно впливаючи на всі сторони життя суспільства. Високий рівень інфляції руйнує грошову систему, провокує втечу капіталу за кордон,

послаблює національну валюту, сприяє її витісненню у внутрішньому обігу іноземною валютою, підживляє можливості фінансування державного бюджету.

Термін «інфляція» (від лат. inflatio) буквально означає «вздуття». Інфляція призводить до знецінення грошової одиниці, порушення законів грошового обігу і появи маси грошей, які не забезпечені товарами. Інфляція – це переповерхнення фінансових каналів паперовими грошима. Вона проникає у всі сфери економічного життя і починає їх руйнувати. Від неї страждають держава, виробництво, фінансовий ринок, але більш за все страждають люди. Одночасно інфляція – одна із найбільш гострих проблем сучасного розвитку економіки практично всіх країн світу. Дуже гостра проблема інфляції і в Україні. Інфляційні процеси в нас викликані сукупністю взаємопов'язаних об'єктивних і суб'єктивних чинників. Це негаразди перехідної економіки, залежність від зовнішнього енергопостачання, непослідовність економічної політики, помилки в політиці бюджетних витратків тощо [1;2].

З-поміж причин інфляції найголовнішими вважаються дві: надмірний випуск паперових грошей (інфляція попиту) та скорочення виробництва товарів (інфляція пропозиції). Дослідники відзначають і деякі другорядні причини інфляції:

- імпортована інфляція (внаслідок інфляції в країні-експортері, зростання цін імпортованих сировинних товарів і товарів власного виробництва в країні-імпортері);

- інфляція очікування (очікування інфляції стимулює ажіотажний попит, що веде до підвищення цін. Одним з наслідків цього явища може бути скорочення інвестицій, що спричиняє інфляцію пропозиції в майбутньому);

- дефіцит державного бюджету (зростання внутрішнього боргу здійснює певний інфляційний тиск на курс грошової одиниці) [3].

До інфляційних причин зростання цін можна віднести диспропорційність або незбалансованість державних витрат і доходів, що проявляється в дефіциті державного бюджету. Якщо цей дефіцит фінансується за рахунок активного використання «друкарського верстата», це призводить до збільшення маси грошей в обігу, а, відповідно, і до інфляції. Зростання «відкритості» економіки тієї чи іншої країни, все більше залучення її до міжнародних зв'язків, збільшують небезпечність «імпортованої» інфляції. Вона набуває самопідтримувального характеру в результаті інфляційних очікувань [1].

Проблема інфляції має для України не стільки теоретичне, скільки суто практичне значення. Вже в 1991 році, після проголошення курсу на незалежність, державу охопила глибока інфляція, з якої вона остаточно не вийшла за 25 років. Найбільш загальною, специфічною рисою цього періоду є те, що він був перехідним, коли ринкові методи й елементи тісно перепліталися з командно-адміністративними не тільки в економічному житті, а й у свідомості творців економічної політики. Більш конкретно специфіку цього періоду можна звести до такого:

- Україна дістала у спадок від СРСР високозатратну, неефективну, високомонополізовану, з неринковою структурою (надмірно високою питомою вагою важкої промисловості) економіку, переважна частина якої не спроможна

працювати на засадах самофінансування і потребує бюджетного дотування, що провокує зростання бюджетного дефіциту;

- разом з інфляційно-орієнтованою економікою Україна дістала у спадок і великий «інфляційний навіс» у 117 млрд крб. вкладів населення в банках, насамперед в Ощадному, переважна частина яких була вимушеною, спричиненою дефіцитністю широкого асортименту споживчих товарів і готовою «згвинтити» ціни за першої спроби їх лібералізації;

- Україна не розробила чіткої програми кардинальної ринкової трансформації економіки та інших сфер суспільства, а проводила реформи скоріше шляхом «спроб і помилок», за якого «спроби» зводилися переважно до підтримки будь-якою ціною «на плаву» старого виробничого потенціалу, а «помилки» вели до неймовірного роздування бюджетних витрат на ці цілі. Чим довше утримувалась така ситуація в економіці, тим могутнішим генератором інфляції вона ставала [4, с. 94-95].

Наслідки інфляції поділяються на соціальні та соціально-економічні. Головними соціально - економічними наслідками є перерозподіл доходів, прихована державна конфіскація грошей у населення через інфляційний податок, падіння реальної відсоткової ставки, зростання невизначеності у процесі прийняття рішень суб'єктами господарювання.

В результаті знижується схильність до заощаджень і, відповідно, норма нагромадження капіталу – параметри, що визначають довгостроковий рівень економічного зростання. Найголовнішими соціальними наслідками інфляції є зменшення реальних доходів населення, знецінення заощаджень, загострення соціальних суперечностей у суспільстві та скорочення платоспроможного попиту [3;5].

Для подолання інфляції держава може використати такі напрямки антиінфляційної політики: фінскальна політика; грошова-кредитна політика; набір засобів економічної політики; економічна теорія, орієнтована на пропозицію; політика регулювання доходів; індексація; стабілізація грошового обігу.

Висновки. Управління інфляцією становить найважливішу проблему грошово-кредитної і загалом економічної політики. Реалізуючи розглянуті шляхи подолання інфляції та враховуючи досвід розвинених країн, рівень інфляції в Україні можна знизити, що приведе до більш стабільного стану вітчизняної економіки. У довгостроковій перспективі Україні необхідно створювати функціональну економічну систему, яка регулює рівень інфляції, та систему, що стимулює економічне зростання, де контроль над інфляцією є засобом для досягнення стабільного зростання, а не метою. Наявність такої системи дасть змогу в режимі саморегуляції вирішувати завдання стійкого й динамічного розвитку української економіки

Список використаних джерел:

1. Сметана Д. Ю. Інфляція в Україні та шляхи її подолання [Електронний ресурс] / Д. Ю. Сметана // Управління розвитком. - 2013. - № 15. - С. 127-128. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2013_15_57
2. Харченко Д. В. Інфляція в Україні та її безпечний рівень [Електронний ресурс] / Д. В. Харченко // Управління розвитком. - 2014. - № 12. - С. 12-14. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_12_7

3. Москальов А. А. Інфляція в Україні: прогноз та шляхи подолання [Електронний ресурс] / А. А. Москальов, П. В. Кондро, А. В. Щавінська // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. - 2013. - Вип. 2. - С. 268-273. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2013_2_51

4. Вдовиченко Н. С. Інфляція та її вплив на економіку України [Електронний ресурс] / Н. С. Вдовиченко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2015. - № 1. - С. 93-102. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2015_1_12

5. Фільштейн Л. М. Головні чинники та наслідки інфляції в Україні [Електронний ресурс] / Л. М. Фільштейн, Н. Л. Гохгелеринт // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. - 2013. - Вип. 23. - С. 244-249. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npknntu_e_2013_23_37

Боярчук Л.В., аспірант

Чернігівський національний технологічний університет

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ

Дослідження регулювання зайнятості населення в умовах структурної трансформації національної економіки є дуже важливою науково-практичною задачею. Питання трансформації зайнятості досить активно досліджується, але поки що важко виявити характер змін зайнятості від змін в економіці та правильно відобразити роль різних суб'єктів зайнятості. Тому оцінка трансформаційних тенденцій зайнятості населення враховує специфіку певних виробництв та диктує необхідність здійснення досліджень в цьому напрямку. Оскільки одним з важливих факторів, які сприяють успішному розвитку, як окремих регіонів так і країни в цілому є зайнятість населення, яка забезпечує високий рівень доходу, розвиток людського потенціалу та якісне відтворення трудових ресурсів. Тому соціально-економічні реформи нашої країни в значній мірі детерміновані поняттям трансформаційних тенденцій зайнятості, які сприяють сучасному розвитку країни.

При формуванні державної політики в сфері соціально-економічних відносин одним з головних пріоритетів виступає збільшення економічної активності населення, подолання прихованих форм безробіття та підвищення рівня життя населення. В умовах складної політичної ситуації в країні гостро постає питання вдосконалення існуючих підходів до регулювання ринку праці. У контексті обставин, які склалися в Україні постає пошук ефективних форм, важелів, методів вирішення соціально-економічних суперечностей, що виникли і виникають у процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання трудового потенціалу, розробки нової концепції зайнятості населення та формування ефективнішого механізму регулювання соціально-трудових відносин. Серед головних проблем провадження державної політики зайнятості є: норми трудового законодавства; недосконалість інформаційної системи Служби зайнятості України; недостатні обсяги перепідготовки незайнятих громадян; невідповідність попиту та пропозиції на ринку праці та інше.

Державна політика в сфері зайнятості в Україні базується на конкретних принципах, які ми пропонуємо доповнити принципами: контролю

та відповідальності роботодавців у сфері зайнятості; державної підтримки молоді та громадян, які недостатньо конкурентоспроможні на ринку праці; забезпечення заходів націлених на попередження безробіття; співпраця та стимулювання громадян в розвитку їх здібностей в виробничій та творчій праці; стимулювання безробітного до пошуку роботи через бонусну систему; участі профспілок та спілок підприємців в вирішенні проблем зайнятості за співпрацею з державними органами влади; міжнародне співробітництво в вирішенні проблем зайнятості населення (рис.1).

Таким чином принципи державної політики в сфері зайнятості повинні базуватися не лише на врегулюванні дисбалансу попиту та пропозиції робочої сили, забезпеченні рівних можливостей населення у реалізації конституційного права на працю, але й на ефективному використанні трудового потенціалу та забезпеченні соціального захисту населення від безробіття.

Дуже важливим на думку С. Мельника у діяльності органів державного управління щодо реалізації державної політики зайнятості населення є дотримання принципу субсидарності, сутність якого полягає у забезпеченні підпорядкованості цілей, завдань, орієнтирів і важелів державного управління соціальної сфери, що здійснюється на різних рівнях управління, їх інтегрованості на державному, регіональному та локальному рівнях з метою формування структурно цілісної системи реалізації політики зайнятості населення [5].

Також пріоритетом повинно стати створення умов для підготовки якісних трудових ресурсів, що володіють необхідними характеристиками та відповідають інтересам розвитку конкретного регіону країни, а також можливість адаптації професій внутрішньо переміщених осіб в інших регіонах України, а також надання можливості перекваліфікуватися на більш затребувані категорії працівників.

Як уже відмічалось, слід передбачити розширення політики зайнятості за рахунок включення в неї питань регулювання зайнятості громадян пенсійного віку. У зв'язку з цим необхідно виконати такі заходи:

- введення преференцій, що спонукають роботодавців і працівників пенсійного віку до продовження соціально-трудових відносин;
- удосконалення законодавства щодо трудової зайнятості громадян похилого віку;
- спонукання роботодавців до перепідготовки літніх працівників та отримання ними нових спеціальностей;
- формування інформаційної бази про чисельність зайнятих працівників літнього віку.

Ми вважаємо, що вище перелічені рекомендації дозволять знизити коефіцієнт навантаження на одного працюючого і використати потенціал громадян пенсійного віку для вирішення проблеми дефіциту трудових ресурсів.

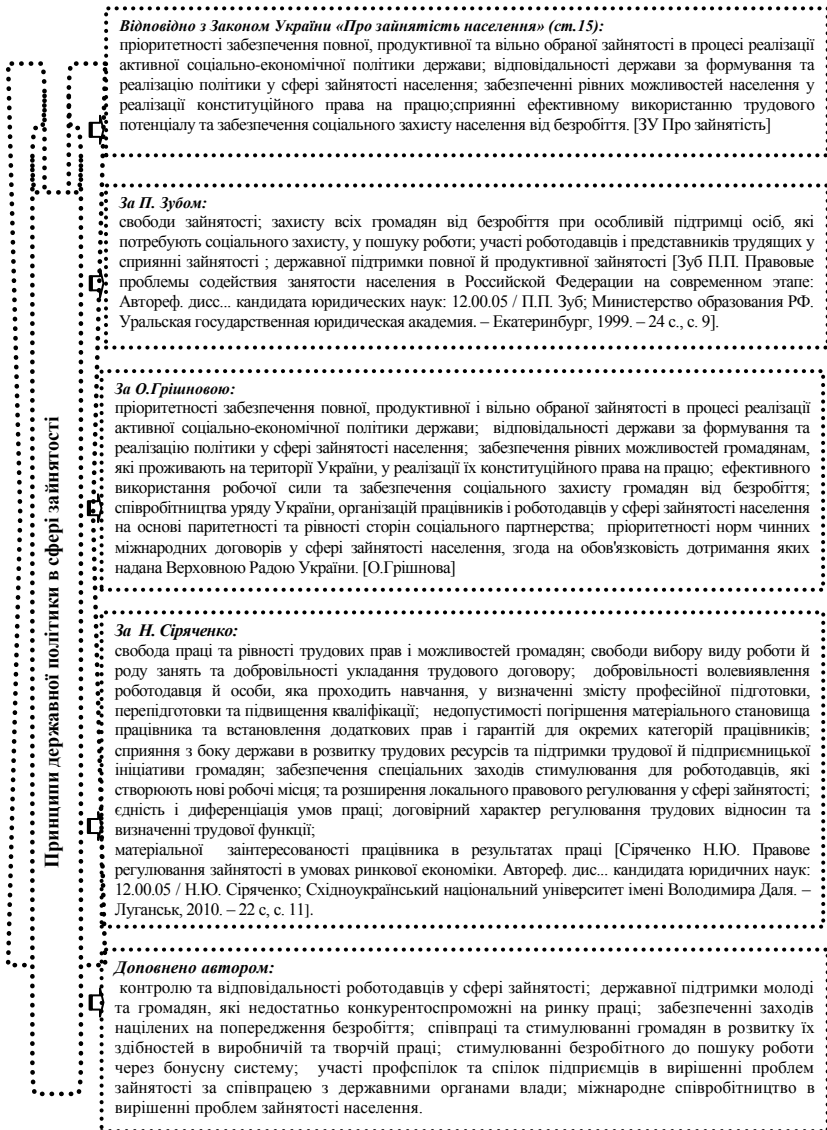

Рис. 1. Принципи державної політики в сфері зайнятості
 [Складено автором на основі [1; 2, с.9; 3; 4, с.11]]

Список використаних джерел:

1. Про зайнятість населення: Закон України від 05 липня 2012 р. № 5067-VI [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5067-17/page4>.
2. Зуб П.П. Правовые проблемы содействия занятости населения в Российской Федерации на современном этапе: Автореф. дисс... кандидата юридических наук: 12.00.05 / П.П. Зуб; Министерство образования РФ. Уральская государственная юридическая академия. – Екатеринбург, 1999. – 24 с.
3. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини. — К.: Знання, 2007. — 559 с.
4. Сіряченко Н.Ю. Правове регулювання зайнятості в умовах ринкової економіки. Автореф. дисс... кандидата юридичних наук: 12.00.05 / Н.Ю. Сіряченко; Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. – Луганськ, 2010. – 22 с.
5. Мельник С. В. Механізм регулювання соціально-трудової сфери України : моногр. / С. В. Мельник. – К. : Соцінформ, 2009. – 786 с.

Бундя В., студент гр. ЛСПГ-41
Науковий керівник – Полковниченко С.О., к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Сьогодні Україна переживає складний період розвитку національної економіки, основою відновлення зростання якої є інвестиції. Без активізації інвестиційної діяльності, створення сприятливих умов для залучення іноземних та вітчизняних інвестицій забезпечити динамічний розвиток економіки країни, впровадження інноваційних технологій та підвищення конкурентоспроможності української продукції неможливо.

Термін «інвестиції» походить від латинського слова «invest», що означає «вкладати». Інвестиції являють собою видатки на створення, розширення, реконструкцію та технічне озброєння основного капіталу, а також пов'язані з цим зміни оборотного капіталу [4]. У широкому розумінні інвестиції – це вкладення капіталу з метою подальшого його збільшення. При цьому приріст капіталу повинен бути достатнім, щоб компенсувати інвестору відмову від використання власних коштів на споживання в поточному періоді, винагородити його за ризик і відшкодувати втрати від інфляції в майбутньому періоді [1]. Серед інвестицій важлива роль відводиться капітальним інвестиціям, під якими розуміють інвестиції у придбання або виготовлення власними силами для власного використання матеріальних та нематеріальних активів.

До інвестицій у матеріальні активи належать інвестиції у землю, існуючі будівлі та споруди, нові будівлі, споруди, об'єкти незавершеного будівництва, машини, обладнання та інвентар, транспортні засоби, довгострокові біологічні активи та інші необоротні матеріальні активи. До інвестицій у нематеріальні активи належать інвестиції у придбання або створення власними силами програмного забезпечення, баз даних, прав користування природними ресурсами, майном, прав на знаки для товарів і послуг, на об'єкти промислової власності, авторських та суміжних прав [3].

Обсяги та джерела капітальних інвестицій в економіку України за період 2010-2015 рр. наведені в табл.1.

Таблиця 1

Капітальні інвестиції в економіку України у 2010-2015 рр.¹

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Капітальні інвестиції, млрд грн (у фактичних цінах)	180,6	241,3	273,3	249,9	219,4	251,2
Індекси капітальних інвестицій до попереднього року, % (у порівняльних цінах)	...	114,2	108,3	92,1	75,9	98,3
Частка капітальних інвестицій за рахунок коштів, %:						
державного бюджету	5,8	7,1	5,8	2,4	0,7	2,4
місцевих бюджетів	3,4	3,4	3,1	2,7	2,6	5,0
підприємств та організацій	60,8	58,6	59,7	63,8	71,5	67,4
кредитів банків та інших позик	12,3	16,3	17,1	15,3	8,8	7,3
іноземних інвесторів	2,1	2,8	1,7	1,8	2,7	3,1
населення на будівництво житла	11,1	7,5	8,8	10,6	10,5	12,0
інших джерел фінансування	4,5	4,3	3,8	3,4	3,2	2,8

¹Без урахування тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим, р. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції

Джерело: складено за [3]

Як свідчать дані табл.1, капітальні інвестиції в економіку України за досліджуваний період мали нестабільний характер з переважанням тенденції до їх зменшення. Так, у 2015 р. підприємствами та організаціями за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 251,2 млрд грн капітальних інвестицій, що у порівняльних цінах на 1,7% менше від обсягу капітальних інвестицій за 2014 р.

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій є власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у 2015 р. освоєно 67,4% загального обсягу. Частка залучених та запозичених коштів, а саме кредитів банків і коштів іноземних інвесторів, становила 10,4%. На іноземні інвестиції протягом 2010-2014 рр. припадало не більше 3% загального обсягу капітальних інвестицій, а у 2015 р. – 3,1%. Видатки державного та місцевих бюджетів України також не носять інвестиційної спрямованості, оскільки на частку державного бюджету в загальному обсязі капітальних інвестицій у 2010-2015 рр. припадало не більше 7,1%, а на частку місцевих бюджетів – не більше 5%. Причому частка капітальних інвестицій за рахунок коштів державного бюджету в останні три роки значно зменшилась – з 7,1% у 2011 р. до 0,7% у 2014 р., після чого зростає до 2,4% у 2015 р. Аналогічною є тенденція зміни частки капітальних інвестицій за рахунок коштів місцевих бюджетів: зменшення з 3,4% у 2011 р. до 2,6% у 2014 р. і зростання до 5% у 2015 р.

За досліджуваний період найвагоміша частка капітальних інвестицій освоєна у матеріальні активи (від 93,0% загального обсягу у 2015 р. до 96,9% у 2012 р.), з яких у будівлі та споруди – від 51,6% усіх інвестицій у 2015 р. до 56,5% у 2010 р.; у машини, обладнання, інвентар і транспортні засоби – від 36% у 2010 р. до 38,1% у 2013 р. і 37,7% у 2014 р. та 2015 р. У нематеріальні активи

вкладено від 3,1% загального обсягу капітальних інвестицій у 2012 р. до 7% у 2015 р. (табл.2). У 2015 р. на капітальний ремонт активів спрямовано 19,0 млрд грн капітальних інвестицій (7,6% від загального обсягу) [3].

Таблиця 2

Капітальні інвестиції за видами активів за 2010-2015 роки (%)¹

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Усього	100	100	100	100	100	100
інвестиції у матеріальні активи	96,2	96,1	96,9	95,8	96,6	93
житлові будівлі	14,3	11	12,5	14,5	15,1	17,3
нежитлові будівлі	20,6	20,4	20,0	18,1	18,6	14,8
інженерні споруди	21,6	24	22,5	20,7	21,2	19,5
машини, обладнання та інвентар	29,9	29,7	28,2	31,6	31,4	30,8
транспортні засоби	6,1	7,1	9,9	6,5	6,3	6,9
земля	0,7	0,9	0,6	0,4	0,5	0,5
довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва	1,0	1,2	0,7	0,9	0,9	1,0
інші матеріальні активи	2,0	1,8	2,5	3,0	2,5	2,1
інвестиції у нематеріальні активи	3,8	3,9	3,1	4,2	3,4	7
з них:						
програмне забезпечення та бази даних	1,6	1,7	1,2	1,4	1,4	1,7
права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторські та суміжні права, патенти, ліцензії, концесії тощо	1,7	1,3	1,3	2,3	1,5	4,9

¹ Без урахування тимчасово окупованої території АР Крим і м. Севастополя, за 2014 рік також без частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: розраховано за [3]

Визначаючи стратегію свого подальшого розвитку, Україні слід враховувати, що в основі механізмів, які стимулюватимуть зростання інвестицій, лежить: створення сприятливого інвестиційного клімату, законодавче забезпечення інвестиційної діяльності, правовий захист інвестицій, розробка державних, галузевих та регіональних інвестиційних програм, експертиза та відбір інвестиційних проєктів, удосконалення фондового ринку, залучення інвесторів до приватизації, надання державних грантів, пільгове оподаткування інвесторів та здешевлення кредитів. При цьому необхідно враховувати як свій досвід із залучення інвестицій у національну економіку, так і досвід із цього питання інших країн [2].

Для ефективного функціонування економіки процес залучення інвестицій має здійснюватися в комплексі з іншими антикризовими заходами загальноекономічного значення, зокрема фінансовим оздоровленням економічної ситуації та відновленням економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. Банківські операції: Підручник. – 2-ге вид., випр. і доп. / А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2002. – 476 с.
2. Борейко В.І. Інвестиційне забезпечення економічного розвитку України / В.І.Борейко // Вісник економічної науки України. – 2014. – №2. – С.13-16.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Савіна Н.Б. Інвестиційне забезпечення розвитку економічних систем / Н.Б.Савіна // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 2(12). – С.101-110.

Возна Т. С., студентка гр. ЕКК - 131
Науковий керівник – Велігорський А.М., к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

НАСЛІДКИ ПРИЄДНАННЯ УКРАЇНИ ДО СОТ

Світова організація торгівлі (СОТ) — це міжнародна організація, метою якої є розробка системи правових норм міжнародної торгівлі та контроль за їх дотриманням. Головними цілями Організації є забезпечення тривалого і стабільного функціонування системи міжнародних торговельних зв'язків, лібералізація міжнародної торгівлі, поступове скасування митних і інших торговельних обмежень, забезпечення прозорості торговельних процедур [1].

Станом на травень 2016 року членами СОТ є 162 країни світу, 22 країни ведуть переговори щодо вступу до СОТ [2].

Вступ України до світової організації торгівлі в 2008 році відкрив нові перспективи для розвитку національної економіки. Україна на абсолютно рівних умовах та правах з іншими членами організації отримала можливість безпосередньо брати участь у формуванні новітніх правил торгівлі на світовому ринку з метою максимального врахування національних інтересів нашої держави у торговельно-економічній сфері.

Як член Організації Україна отримала право використовувати механізм врегулювання суперечок в рамках СОТ, що сприяє справедливому вирішенню будь-яких протиріч з приводу дотримання положень угод СОТ, які можуть виникнути у країні з її торговими партнерами. У рамках зазначеного механізму було позитивно вирішено ряд важливих питань, а саме дискримінаційного оподаткування, ліцензування деяких видів української продукції. Україна продовжує використовувати цей механізм СОТ, оскільки це є частиною системних зусиль, спрямованих на забезпечення та розширення присутності українських товарів на інших ринках [1].

Членство у СОТ в цілому справедливо розглядається як системний фактор розвитку національної економіки, лібералізації зовнішньої торгівлі, створення передбачуваного середовища для залучення іноземних інвестицій, що відповідає національним інтересам України.

Зрозуміло, що вступ України до СОТ має як позитивні, так і негативні наслідки. Серед позитивних здобутків приєднання:

- гармонізація національного зовнішньоторговельного законодавства відповідно до правових норм СОТ; у результаті було лібералізовано і стали більш прозорими імпортерний і експортерний режими [3, с.88];
- поширення на вітчизняні підприємства принципів, норм і стандартів СОТ, апробованих протягом десятиріч у багатьох країнах світу, та відповідної трансформації українського законодавства підвищили конкурентоспроможність України у світовій спільноті (станом на 2015-2016 роки Україна займає 79 місце за рейтингом глобальної конкурентоспроможності з індексом 4,03) [4];
- збільшення відкритості ринків країн-членів СОТ, що призвело до зростання обсягів експорту та імпорту (табл.1), пошквдження виробництва у певних галузях економіки і покращення іміджу України (скасування, наприклад, кількісних обмежень на експорт зернових, соняшникової олії і насіння соняшнику дозволила експортерам суттєво наростити обсяги вивезення цієї продукції) [3, с.88];

Таблиця 1

Експорт та імпортер України з 2005 по 2015 роки (в млрд. грн.) [5]

Рік	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Експорт	227,3	253,7	323,2	444,9	423,6	549,4	708,0	717,3	681,9	770,1	1044,5
Імпортер	223,6	269,2	364,4	520,6	438,9	580,9	779,0	835,4	805,7	834,1	1084,0

- зменшення тарифних і нетарифних обмежень для українських товарів на світових ринках і витрат на транспортування товарів національного походження, враховуючи свободу транзиту товарів територією країн-членів СОТ;
- забезпечення кращих умов захисту українських виробників шляхом справедливого вирішення торговельних спорів і відповідного скорочення дискримінаційних заходів, що застосовуються до українських експортерів. Як наслідок, вітчизняні підприємства стали учасниками міжнародної торгівлі на більш стабільних умовах [3, с.89];
- лібералізація імпортерного митного режиму полегшила доступ товарів з країн-членів СОТ на український внутрішній ринок. В результаті підприємства одержують доступ до більш дешевої сировини, комплектуючих і устаткування, а домогосподарства — можливість купувати більш якісні товари та послуги; посилення відкритості змушує українських виробників конкурувати з імпортерною продукцією і вдосконалювати технологію виробництва [6, с.156];
- покращення інвестиційного клімату країни, що призвело до збільшення привабливості для іноземних інвесторів (обсяг залучених прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на 1 липня 2015 р. становив 42851,3 млн. дол. США [7]); у свою чергу притік інвестицій сприяє прискоренню структурних реформ управління галузями та удосконалення технології виробництва;
- приєднання до СОТ полегшило ведення переговорів з Європейським

Союзом щодо Угоди про асоціацію, іншими міжурядовими організаціями, а також окремими країнами. У червні 2010 року було підписано Угоду про зону вільної торгівлі між Україною і Європейською асоціацією вільної торгівлі (ЄАВТ).

24 вересня 2010 року Україна підписала протокол про приєднання до Енергетичної співдружності ЄС, а з 1 лютого 2011 року стала членом цієї організації. З 2016 року у повному обсязі запрацювала Угода про асоціацію між Україною і Європейським Союзом, включаючи створення зони вільної торгівлі. Продовжуються також переговори про формування зон вільної торгівлі з Канадою (Угода парафрована в липні 2015 р.), Туреччиною, Сінгапуром, Сербією, Ізраїлем, Мексикою, Алжиром, країнами Перської Затоки [6, с.155-158].

Серед вже існуючих та можливих негативних наслідків приєднання України до СОТ спеціалісти називають наступні:

- подальша лібералізація торгівлі підсилює вплив світової кон'юнктури на економіку України, зумовлює підвищення економічних ризиків в періоди глобальної економічної нестабільності. Ці ризики можуть неадекватно компенсуватися позитивним впливом світової кон'юнктури в періоди її сприятливого розвитку [8];

- пристосування України до принципів, норм і стандартів СОТ зумовлюють додаткові витрати як держави, так і вітчизняних підприємств [9, с. 32];

- лібералізація імпортного митного режиму полегшила доступ товарів з країн-членів СОТ на український внутрішній ринок, але при цьому зростає вірогідність використання України розвиненими країнами як ринку збуту своєї продукції [10, с.27];

- далеко не всі вітчизняні товаровиробники захищені від впливу дешевої конкурентної продукції з зовні та не готові до жорсткої конкуренції з провідними світовими фірмами за маркетинговими та техніко-економічними параметрами продукції, що може супроводжуватися банкрутством та збільшенням безробіття [8];

- суттєво зменшується підтримка сільського господарства в контексті лібералізації ринку продовольчої продукції, що може супроводжуватися збільшенням на внутрішньому ринку імпортової продукції [11].

Проведений аналіз свідчить, що за кількістю та значимістю для України переважають позитивні наслідки приєднання до СОТ. Водночас співвідношення позитивних та негативних наслідків вступу до СОТ в окремих галузях та секторах економіки може бути різним. Крім того, необхідно враховувати, що наслідки вступу до СОТ змінюватимуться в часовому вимірі. Так, негативний наслідок у перспективі може перетворитися в позитивний, або навпаки.

Список використаних джерел:

1. Світова Організація Торгівлі (СОТ). Міністерство закордонних справ України. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua/page/open/id/2542>

2. WTO: Members and Observers. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm#observer

3. Велигорский А.Н. Некоторые итоги пятилетнего членства Украины в ВТО/Членство в ВТО – новый этап участия России в международной торговой системе. Монография. Под ред. С.Ф.Сутырина и О.Ю.Трофименко – Москва: «Проспект» 2014. -320 с.

3. Индекс глобальной конкурентноспособности. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://gtmarket.ru/ratings/global-competitiveness-index/info>

4. Побудовано автором за джерелом: Экспорт и импорт (внешнеторговый баланс) Украины (2005-2015). - [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/eximp/>

5. Велигорський А.М. Україна на світовому ринку товарів і послуг/Теоретичні і практичні аспекти соціально-економічного розвитку України: макро- та регіональні рівні. Монографія. За ред.В.Ф.Савченка та Т.Л.Шестаковської – Чернігів:»Десна Поліграф», 2015. -276с

6. Інвестиційний клімат в Україні. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua/page/open/id/821>

7. Наслідки вступу України до СОТ. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://bibl.com.ua/pravo/361/index.html?page=8>

8. Шляхи вдосконалення конкурентноспроможності продукції в умовах вступу України до СОТ. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.hgi.org.ua/dip_img-09/leinek.php

9. Один рік України у СОТ. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://wto.in.ua/files/content/pdf/oneyear_membership_ukr.pdf

10. Бураковський І. Попередні підсумки і виклики членства України в СОТ. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files/Projects/2012/trade_policy/15.06.2013_workshop/0000022415-WTO_SIDA_Seminar_15_06_2013_Burakovsky.pdf

Глушенко А.А., студентка гр. ЕКК-141
Науковий керівник – Мекшун Л.М., к.е.н, доцент
Чернігівський національний технологічний університет

ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗДЕРЖАВЛЕННЯ ТА ПРИВАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

В наш час, досить актуальним є питання роздержавлення та приватизації майна. На сутність і механізм цих процесів істотно вплинула відсутність чітко обґрунтованої стратегії перетворень. Процеси приватизації, які відбулися в Україні не дали позитивного результату, саме тому гостро постає питання необхідності державного регулювання відносин власності [1].

Проблемам докорінної перебудови економічних відносин шляхом роздержавлення та приватизації в Україні присвячено значну кількість сучасних наукових праць та досліджень, зокрема це роботи В. Гриньової, І. Гуськова, І.Лукінова, В.Савченка, М. Чумаченка та ін.

В економічній теорії під роздержавленням розуміють передачу майна (засобів виробництва) державного підприємства у володіння, розпорядження та використання трудовому колективу роздержавленого підприємства за збереження незалежності цього майна суспільству та державі [2]. Приватизація - це політика чи процес продажу або передачі державної чи суспільної власності у руки приватних інвесторів [3].

До основних причин появи даних процесів належать: неправильно визначені напрями трансформації економічної системи (масова лібералізація цін,

зовнішньоекономічної діяльності, кланово-номенклатурна приватизація та ін.). Основними принципами приватизації та роздержавлення є законність надання пільг на придбання державного майна членам трудових колективів; пріоритетне право громадян України на придбання держмайна; безкоштовна передача частини державного майна кожному громадянину України тощо. Проте дотримання цих принципів здебільшого ігнорувалося. Те, що відбувалось на практиці, суперечить Конституції України, де стверджується, що головною метою процесів роздержавлення і приватизації майна державних підприємств, а також землі та житлового фонду, є «створення багатуокладної соціально орієнтованої економіки». Основні методи роздержавлення та приватизації, які використовувались у постсоціалістичних країнах, були такі: викуп державних підприємств трудовими колективами; оренда трудовими колективами засобів виробництва з наступним їх викупом; сертифікатна приватизація; продаж акцій підприємств за гроші; укладення контрактів на управління державною власністю та ін.

В Україні процес роздержавлення та приватизації майна можна розділити на 5 основних етапів:

- 1990-1992 рр. – етап становлення, або періоду початку законотворчості;
- 1993 р. – липень 1994 р. – етап початку масової приватизації;
- серпень 1994 р. – червень 1996 р. – етап інтенсивної масової приватизації;
- липень 1996 р. – 1999 р. – перехідний етап від масової до індивідуальної приватизації та розвитку інших реформ у сфері власності;
- з січня 2000 р.- по теперішній час – етап індивідуальної приватизації (роздержавлення), або сучасний період [1].

Упродовж 1993-1999 років в Україні здійснювалась сертифікатна приватизація. При цьому було використано приватизаційних майнових сертифікатів на 10,3 млрд. грн. і компенсаційних сертифікатів на майже 20 млн. грн. Таким чином в Україні кожному громадянину було надано сертифікат на частку державного майна і можливість у наступний період обміняти їх на акції підприємств. Але внаслідок невизнання приватизаційних сертифікатів справжніми цінними паперами, високих темпів інфляції, створення фіктивних трестів і хибних дій уряду у цій сфері ці сертифікати знецінились. Шляхом продажу пакетів акцій підприємств за готівку до кінця 2004 р. в Україні було приватизовано майже 77,5 тис. об'єктів, а до державного бюджету надійшло приблизно 2,4 млрд. грн. Відбувалося поширення процесів приватизації на малі та середні підприємства. З метою спрощення системи роздержавлення і приватизації всі об'єкти власності були поділені на кілька груп:

- група «А» - цілісні майнові комплекси з кількістю зайнятих до 100 осіб або понад 100 осіб, але за умови, що вартість основних фондів є меншою, ніж це необхідно для формування статутних фондів ВАТ, готелі, санаторно-курортні заклади, будинки відпочинку та ін.;
- група «Б» - цілісні майнові комплекси з кількістю зайнятих понад 100 осіб і вартістю основних фондів, достатньою для створення статутних фондів ВАТ, та деякі інші об'єкти;

- група «Д» - об'єкти незавершеного будівництва та законсервовані об'єкти;

- група «Е» - державні підприємства, акції яких (або частки, паї) розміщені у статутних фондах господарських товариств (у тому числі спільних підприємств), розташованих на території України або за її межами;

- група «Ж» - об'єкти соціально-культурної сфери (охорони здоров'я, освіти, культури, телебачення та радіомовлення, видавничої справи та ін.) [4].

Однак, поруч з законними методами приватизації та роздержавлення майна існували криміналізовані, «тіньові» схеми, до яких входили такі способи: штучне заниження вартості майна багатьох рентабельних підприємств, доведення їх до банкрутства з метою продажу наближеним до влади кланово-олігархічним структурам; відсутність реальної конкуренції між покупцями, відсторонення покупців, які іноді пропонували вдвічі або втричі вищу ціну за об'єкт; ігнорування прав акціонерів приватизованих підприємств; створення товариств з обмеженою відповідальністю, до статутного фонду яких передається державна власність, а держава отримує за це корпоративні права; продаж стратегічно важливих об'єктів компаніям-нерезидентам (зокрема, російським інвестиційним компаніям) за заниженими цінами нібито з метою залучення іноземних інвестицій у приватизовані підприємства; неефективне та антидемократичне управління державними підприємствами, що виявляється у привласненні результатів їх діяльності кланово-номенклатурною елітою і лише частково народом. Важливим є той факт, що велика кількість приватизованих підприємств здійснювала руйнівну для економіки цінову політику. Так, після приватизації «Криворіжсталі» ціни на її продукцію були підвищені у 2 рази. У травні 2003 року Верховною Радою України було схвалено рекомендації щодо наслідків та перспектив приватизації в Україні, де було зазначено про необхідність «переглянути концепцію приватизації державного майна з урахуванням її негативних результатів, відзначених учасниками парламентських слухань, стратегії економічного розвитку держави, а також урядової програми структурної перебудови економіки».

Питання приватизації державних підприємств для України і сьогодні залишається актуальним. Фонд державного майна України своїм наказом за №2064 від 30.12.2015 затвердив перелік об'єктів, які підлягають продажу в 2016 році. У планах міністерства економіки пустити з молотка більшу частину держкомпаній, відтак у власності держави має залишитися лише шоста частина (близько 575) стратегічних підприємств. Даний процес називається «Велика приватизація» і має на меті залучити до України іноземних інвесторів. Адже існуючі державні активи - це масштабне джерело корупції, оскільки більшість з них працюють в інтересах окремих бізнес-груп. Тому з метою попередження подальшого руйнування та занепаду підприємств потрібна передача їх новим власникам, які вмотивовані в їх розвитку та прибутковості. Влада вважає, що приватизація стане порятунком від економічних невдач. Однак дивлячись на процес «Великої приватизації», дуже важливим залишається питання економічної безпеки держави та захисту стратегічно важливих для національної економіки галузей [5].

Провівши дослідження процесів роздержавлення та приватизації в Україні можна дійти висновків, що дані процеси принесли як позитивні, так і негативні наслідки. До негативних слід віднести: позбавлення населення змоги отримувати товари і послуги з державного сектору за відносно дешевими цінами; зростання безробіття внаслідок капіталістичної раціоналізації державних компаній; продаж державної власності за штучно заниженими цінами; приватизація прибуткових підприємств, яка суперечить офіційно оголошеній меті оздоровити збитковий державний сектор; монополізація більшої частини державної власності у руках фінансового капіталу; зростання цін на державні товари та послуги. Позитивними ж наслідками є: значне зменшення частки державної власності і можливість у майбутньому формування на цій основі реального плюралізму форм власності; зосередження частини державної власності в руках трудових колективів; формування значної кількості формальних акціонерів, які могли б за певних умов стати реальними акціонерами.

Список використаної літератури:

1. Бойко О. Д. Приватизація та роздержавлення в Україні доби перебудови, або "наша дивна революція"/ О. Д. Бойко //Сучасність. - 2006. - № 10.- С.11-17.
2. Савченко В. Ф. Державне регулювання відносин власності у ринковій економіці/ В. Ф. Савченко // Науковий вісник Полісся. – № 3 (3).- 2015 - С.9-18
3. Основні напрями формування нової економічної системи у постсоціалістичних країнах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ebk.net.ua/Book/synopsis/ekonomika/part2/012.htm>
4. Приватизація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Приватизація>.
5. Роздержавлення власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Роздержавлення_власності.

Горбенко К.М., гр. Ф-141,

Науковий керівник - Мекшун Л.М., к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКСПОРТУ СОНЯШНИКОВОЇ ОЛІЇ В УКРАЇНІ

Для динамічного розвитку економіки України, яка володіє найбагатшими у світі чорноземами, важливу роль відіграє стабільність функціонування аграрного комплексу країни. Ринок олійних культур є одним із найперспективніших для нашої країни, адже Україна експортувала у 2015 році 4,2 млн. тонн соняшникової олії, що становить понад 60% світового експорту. У середньому за останні 5 років в Україні під вирощуванням соняшнику було зайнято близько 15% усіх посівних площ. Основна тенденція цього сегменту ринку в тому, що аграрії відійшли від продажу насіння соняшнику до реалізації соняшникової олії [1]. На внутрішньому ринку країни споживається понад 500 тис. тон соняшникової олії, тому понад 95 % її експортується. Найбільшими світовими експортерами на ринку соняшникової олії, крім України, є також Аргентина і Росія.

Як відомо, українська олійно-масляна галузь за 25 років незалежності країни переживала різні часи. Експортне мито на насіння соняшнику (23% від митної вартості експортованих партій) було запроваджено в жовтні 1999 року, в умовах екстенсивного розвитку її виробництва. Тоді майже половину вирощеного насіння соняшнику з України вивезли і наявні переробні потужності вдалося завантажити менш як на третину, тож частина підприємств збанкрутувала.

За рахунок збільшення у 2000 році обсягів переробки олійного насіння на вітчизняних підприємствах і нарощування виробництва олійно-жирової продукції (олії, маргаринів, спеціальних жирів, майонезів) надходження до держбюджету у 2001 році, порівняно з 1998-м, зросли з 345 млн. грн. до понад мільярда [2]. У 2010 році діяла ставка вивізної (експортної) мита на насіння соняшнику у розмірі 12%, а у 2012 році вона уже зменшилася до 10%. Це дало можливість українським сільськогосподарським виробникам отримати кращу ціну за свою продукцію на світових ринках і стати більш конкурентоспроможними.

Не дивлячись на нестабільну економічну ситуацію у середині країни, зовнішню агресію, політичні трансформації, зміну клімату, що дошкуляє щороку все більшими посухами, щороку український аграрний сектор нарощує виробництво сільгоспкультури, а відтак, і збільшується експорт соняшникової олії (див. рис.1).

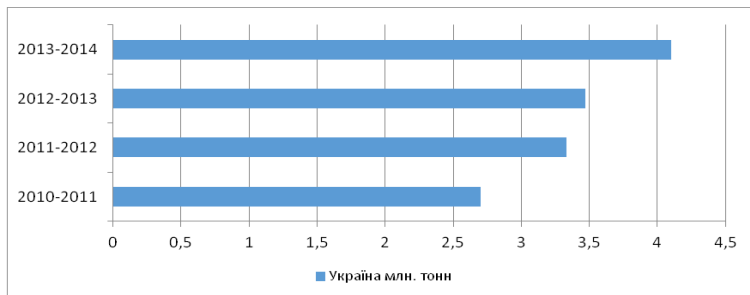

Рис.1. Динаміка експорту соняшникової олії в Україні [3].

Як видно з рис. 1 експорт соняшникової олії з України поступово зростає: у 2011-12 рр. Україна стала головним експортером соняшникової олії в світі, і в структурі світового експорту її частка перевищила 55%, або 2,7 млн. т.; у 2012-13 рр. експорт становив уже 3,47 млн. т.; а у 2013-14 рр. - 4,1 млн. т. [3].

На сьогодні українська соняшникова олія експортується в 109 країн світу. При цьому спостерігається велика концентрація поставок — 92% від її обсягів експортується в 12 країн світу. Основні країни-покупці української соняшникової олії у 2015 році – Індія (43,7%), Китай (13,6%), країни ЄС (12,9%) [3].

У 2014-15 рр. основними експортерами нерафінованої соняшникової олії з України були компанія «Кернел Трейд» (26%), «Каргілл» (12%), ПрАТ «Креатив» (7%).

За підсумками 2013 року, вирощування соняшнику виявилось найбільш прибутковою діяльністю у сільському господарстві України. За даними Державної служби статистики України, доходи сільськогосподарських підприємств від реалізації цієї олійної культури досягли майже 15 млрд грн, що дало можливість покрити понесені виробничі витрати та отримати 5,9 млрд грн прибутку. При цьому рівень рентабельності становив 64,5%.

Але сьогодні нестабільність національної валюти спричиняє зменшення виручки агровиробників та одночасне подорожчання усіх матеріально-технічних ресурсів, що негативно впливає на рентабельність. Український ринок соняшникової олії також знаходиться під тиском ринку нафти. На початку 2016 року на умовах EXW франко-елеватор, ціни на соняшкову олію опустилися до 18400 грн/т, на умовах СРТ- завод/порт — до 19600 грн/т. [4].

За прогнозами, наведеними в дослідженні OECD-FAO Agricultural Outlook 2010-2019, до 2019 року світове споживання рослинних олій повинно зрости на 30% (на 42 млн. тонн), а світовий імпорт - на 34% (на 20 млн. тонн) [5]. Таким чином, Україна має значні перспективи для нарощування обсягів виробництва та експорту соняшникової олії.

Із наведеного вище можна зробити висновок, що навіть в умовах кризи жиросімейна промисловість країни забезпечила зростання виробництва та експорту соняшникової олії. Однак для подальшого підвищення ефективності її функціонування Україні потрібно збільшити державну підтримку вітчизняних аграріїв, захистити їх від недобросовісної конкуренції з боку іноземних компаній і створити сприятливі умови для експорту жиросімейної продукції.

Список використаних джерел:

1. В 2015-16 гг. Украина сохранил первое место в мире по производству и экспорту подсолнечного масла [Електронний ресурс]. – Режим доступа : http://www.apk-inform.com/ru/conferences/ugc2015_kiev/news/1048590#.V4a26Tmk
2. Офіційний сайт Інформаційно-аналітичного агентства «Союз-Інформ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.souz-inform.com.ua>.
3. Масляна пляма від європейського союзу [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://a7d.com.ua/agropoltika/2193-maslyana-plyama-vid-yevropejskogo-soyuzu.html>
4. Ціна соняшникової олії залежить від ринку нафти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroconf.org/content/cina-sonyashnikovoyi-oliyi-zalezhit-vid-rinku-nafti>
5. Food and Agricultural commodities production / Організація по продовольству і сільському господарству при ООН // [Електронний ресурс]. –Режим доступу : <http://faostat.fao.org/site/339/default.aspx>

ЕЛЕМЕНТИ САМООРГАНІЗАЦІЇ СТРУКТУРНОЇ ПЕРЕБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Недосконалість структури національного господарства – є нормальним економічним явищем, яке може спостерігатись у будь-якій країні навіть з високим рівнем соціально-економічного розвитку. Періодична втрата оптимальних пропорцій «каркасу» економічної системи є неминучим наслідком науково-технологічних зсувів у структурі виробництва, зміни характеру взаємодії із зовнішнім оточенням, специфіки певної фази економічного циклу, яку переживає країна. Отже, можна стверджувати, що перебудова структури національного господарства – це постійно триваючий процес, який розгортається в двох режимах: 1) під впливом свідомого, цілеспрямованого регулювання з боку держави; 2) в режимі самоорганізації, коли функції контролера (*controller*) виконує природна реакція на взаємодію елементів ринкового механізму.

Методологічною основою функціонування другого режиму перебудови структури національної економіки є економічна синергетика, яка обґрунтовує нелінійні процеси суспільного розвитку. Наше розуміння методології синергетики ґрунтується на аналізі праць засновників теорії самоорганізації (синергетики, теорії змін і теорії катастроф) Г. Хакена, І. Пригожина, І. Стенгерс, Г. Ніколіса [1-4]. Помітно зросла увага до економічної синергетики як міждисциплінарного наукового напрямку у сучасних вітчизняних та зарубіжних дослідженнях, серед яких виділяються роботи А. Гальчинського, О. Васильєва, С. Єрохіна, О. Князевої, С. Курдюмова, В. Коллонтай, О. Єрохіної, Є. Ніколаєва, Л. Євстигнеєвої, Р. Євстигнеєва [5-8].

Самоорганізація складних систем проявляється у відсутності керуючої системи більш високого рівня ієрархії. Кінцевим прикладом найвищої синергетичної системи є глобальна економіка. Такими ж системами є сукупність глобалітетів. Термін *глобалітети*, який вказує на суб'єктність глобалізації, рідко вживаний, але, на наш погляд, точний. Фахівці стверджують, що сучасний розвиток структури продуктивних сил світового економічного простору визначають саме глобалітети, "*...під якими розуміються суб'єкти світової економіки і політики (транснаціональні корпорації, держави, міжурядові організації, поєднання інтересів, здатностей і можливостей яких вимагає від них і дозволяє їм діяти глобально в одній або кількох сферах життєдіяльності*" [9, с. 50]. На наш погляд, усі перелічені суб'єкти в наведеному вище визначенні належать до систем, що самоорганізуються. Отже, глобалітети – це суб'єкти, які є ініціаторами та креаторами (креатор – творець, від англ. *creativity* – творчість) глобалізації. Здійснюючи внутрішню програму перебудови структури національного господарства слід зважати на неминучий вплив на результати трансформаційних процесів глобалітетів як потужних економічних суб'єктів, що мають певні інтереси і вірогідно розглядають економічний простір інших країн як доступне поле реалізації власних довгострокових або короткострокових планів.

Так формується одна з найбільших мегасуперечностей сучасного економічного життя: проблема свідомого регулювання процесів внутрішньої структурної перебудови економіки фактично вирішується в атмосфері «глобальної самоорганізації».

Крім того, конструктивність застосування синергетичного підходу до вирішення проблем перебудови структури національного господарства пояснюється тим, що еволюційним шляхом досягти сучасних соціально-економічних і технологічних критеріїв промислово розвиненої країни неможливо. Ми переконані, що єдиний шлях вбудовування національної економіки України в архітектуру глобальної економіки – це прискорений економічний і технологічний розвиток (прорив), який можливий за двома сценаріями: ендегенним та екзогенним.

Економічна історія ХХ ст. має кілька прикладів успішної реалізації сценаріїв ендегенного прориву, які здійснили Японія, повоєнна Німеччина, Південна Корея. Проте історія таких проривів припадає на доглобалізаційний період. Нині такі сценарії нездійсненні, оскільки не відповідають сучасним закономірностям розвитку економічних систем. За нашим переконанням, єдиний шлях прискореного економічного і технологічного розвитку – це екзогенний сценарій, коли прорив досягається на основі використання факторів зовнішнього (глобального) середовища в органічному поєднанні з внутрішніми чинниками розвитку.

Пошук шляхів сучасного суспільно-економічного розвитку повинен бути у сфері взаємодії глобалітетів і національних економічних систем. Проте реалізацію неоліберального екзогенного сценарію економічного і технологічного прориву через повну відкритість економіки України та хаотичне залучення іноземних інвестицій ми відкидаємо відразу, з одного боку, поділяючи погляди науковців, які вказують на хибність і прямі загрози економічній безпеці держави такого шляху, а з іншого – на факти економічної історії, що свідчать про негативні наслідки повної лібералізації для країн, які мають гострі соціально-економічні проблеми.

Екзогенний сценарій прискореного економічного і технологічного розвитку країни полягає, на наш погляд, у **формуванні інституціональної платформи перманентної трансформації структури національної економіки**, орієнтованою на необхідність налагодження взаємовигідної взаємодії з глобалітетами. При цьому ми виходимо з того, що сутність інституціонального підходу полягає в тому, що суспільство розглядається як цілісна система, яку не можливо пізнати, виходячи з дослідження окремих її сторін. Економічні процеси досліджуються в нерозривному взаємозв'язку із соціальними, політичними, правовими, організаційними, психологічними явищами, які характерні для суспільства в конкретний історичний момент розвитку. Інституціоналізм відкидає стандартизацію моделей перебудови структури національного господарства різних країн та уніфікацію засобів втручання держави в суспільно-економічний розвиток.

З точки зору інституціональної теорії, перебудова структури національної економіки України має відбуватися на основі досягнення функціонально-цільової згоди між вітчизняними суб'єктами господарювання та глобалітетами. Трансформуючи структуру національного господарства з метою досягнення **функціонально-цільової згоди** суб'єктів цих процесів, держава має, з одного боку,

враховувати ініціативи вітчизняних суб'єктів господарювання, а з іншого – проводити логічну та прозору, обгрунтовану й зрозумілу для міжнародних організацій та світової спільноти політику щодо регулювання діяльності представників глобалітетів, які, як правило виступають у ролі іноземних інвесторів [10]. Виникає проблема пріоритетів щодо стимулювання розвитку окремих секторів економіки. В залежності від стадії економічного циклу, варіанти можуть бути різні, проте на перший план має бути поставлена соціальна значущість тієї чи іншої галузі. Адже коли втрачається внутрішній мотиваційний механізм для суб'єктів господарювання, то саморозвиток приречений на вимирання.

Зрозуміло, що введення обмежень по окремих напрямках діяльності глобалітетів в окремих секторах національного господарства на початковому етапі трансформації інституціонального порядку спричинить зрозумілий протест. Тому політика перманентної перебудови структури національного господарства має бути науково обгрунтованою, послідовною і незворотною, а також публічно заявленою в міжнародних організаціях як новий напрям державної економічної політики, що Україна починає проводити, виходячи з власних інтересів. За такого підходу, потенційні й такі, що функціонують стратегічні інвестори, насамперед ТНК, за короткий період часу повинні прийняти нові умови, які їм висувуються щодо наявності в економіці тих чи інших секторах економіки України. Адже стандартизація будь-яких правил економічної поведінки, з одного боку, обмежує дії суб'єктів, а з іншого – забезпечує стабільність і прозорість діяльності в межах певної національної економічної системи, а звідси сталість відносин з владою, типізацію і прогнозованість дій інших суб'єктів господарювання.

Важливим завданням є визначення умов досягнення функціонально-цільової згоди інституціональних суб'єктів перебудови структури національної економіки України. Під такими умовами ми розуміємо сукупність процесів та явищ, які суттєво впливають на досягнення згоди, проте перебувають поза межами сфери взаємодії інституціональних суб'єктів перебудови. До таких необхідних умов ми відносимо: щільність інституціонального ринкового середовища; прагнення влади до ліквідації позалегального сектору економіки; довіру національних і транснаціональних інституціональних суб'єктів до влади.

Щодо змістовного аспекту окреслених умов. Під інституціональним ринковим середовищем національної економічної системи слід розуміти сукупність політичних, юридичних, соціальних норм і правил, які забезпечують умови функціонування ринкового механізму в конкретному секторі економіки, виходячи з того, що середовище – це оточення, складене з елементів іншої системи, які не належать їй, але життєво необхідні для її функціонування і розвитку. Зазвичай, щільність інститутів в межах національної економічної системи розглядають як комбінацію факторів, які включають міжінституціональну взаємозалежність, колективне представництво суб'єктів взаємодії через численні інститути, загальні пріоритети і цілі розвитку країни, спільні культурні норми і цінності. Ми погоджуємось з наведеним визначенням, якщо віднести його до щільності інституціонального середовища в цілому. Але якщо йдеться про такі аспекти щільності середовища, які здатні адекватно і надійно захищати національну економічну систему від негативних викликів глобалізації, насамперед негативного впливу процесів транснаціоналізації, а також продукувати умови для

використання переваг цих процесів, то, на наш погляд, необхідно оперувати більш вузьким і конкретним поняттям – щільність інституціонального ринкового середовища. В умовах беззаперечного визнання пріоритету ринкових важелів як основи самоорганізації перебудови структури національного господарства саме механізми саморозвитку здатні забезпечити відповідну щільність інституціонального середовища, яке є своєрідним фільтром або компенсаційним механізмом з точки зору збереження цілісності національної економічної системи від небажаного для перспектив її розвитку впливу глобального середовища.

Список використаних джерел:

1. Пригожин И. Познание сложного / И. Пригожин, Г. Николис. М.: ЛКИ– 2008. – 354 с.
2. Пригожин И. Порядок из хаоса: новый диалог человека с природой / И. Пригожин, И. Стенгерс. – М.: ЛКИ, УРСС, 2008. – 296 с.
3. Пригожин И. Философия нестабильности / И. Пригожин // Вопросы философии. – 1991. – № 6. – С. 46–52.
4. Хакен Г. Информация и самоорганизация. Макроскопический поход к сложным явлениям / Г. Хакен. – М.: Мир, 1991. – 240 с.
5. Ерохина Е.А. Теория экономического развития: системно-синергетический подход / Е.А. Ерохина [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://orel.rsl.ru/nettext/economic/erohina.html>.
6. Васильев О. Синергетичні підходи в економічній теорії / О. Васильєв // Економіка України. – 2007. – № 5. – С. 75–78.
7. Гальчинський А.С. Методологія складних систем / А.С. Гальчинський // Економіка України. – 2007. – № 8. – С. 4–18.
8. Єрохін С.А. Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект) / С.А. Єрохін. – К.: "Світ знань", 2002. – 528 с.
9. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка / [Дорогунцов С.І., Заєць Т.А., Пітюренко Ю.І. та ін.]. – К.: КНЕУ, 2005. – 988 с.
10. Трансформація структури господарства України: регіональний аспект / [за ред. Балабанова Г.В. та ін.]. – К.: Міленіум, 2003. – 404 с.

Гривко С.Д., аспірант

Науковий керівник - Савченко В.Ф., д.е.н., проф.,
засл. економіст України

Чернігівський національний технологічний університет

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В РАМКАХ ЄВРОРЕГІОНУ – МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ

Про значення транскордонного співробітництва для розвитку сучасних відносин між Європою та Україною свідчать досить численні наукові дослідження в цій галузі і те, що на відміну від міжрегіонального співробітництва, яке, ґрунтуючись на широкому колі правових документів, все ж не має окремого специфічного законодавчого акту, що встановлював би базові засади та принципи його просування, вони базуються на такій основі.

Для визначення транскордонного співробітництва, переймаючи досвід наших партнерів, звернемося до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або владами, яка визначає це поняття: "...будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними общинами або

владами, що знаходяться під юрисдикцією двох або декількох договірних сторін, а також на укладання з цією метою будь-яких необхідних угод або досягнення домовленостей"[1].

Складно буде вести мову про транскордонне співробітництво та його форми, коли ми проігноруємо ще одне визначення, що міститься в цьому документі: "Поняття "територіальні общини або влади " означає громади, влади або органи, які здійснюють місцеві та регіональні функції і визнаються як такі внутрішнім законодавством кожної держави".

На яких базових принципових положеннях має ґрунтуватися транскордонне співробітництво? У вищезгаданій конвенції щодо транскордонного співробітництва зазначається, що "основоположний принцип транскордонного співробітництва полягає в тому, щоб створювати зв'язки та договірні відносини в прикордонних зонах з метою пошуку спільних рішень ідентичних проблем". Але головним принциповим положенням, що має бути покладене в основу будь-якої форми транскордонного співробітництва, є дотримання національних законодавств і повага до міжнародних зобов'язань держав, до яких належать територіальні громади або влади, що є суб'єктами договірних відносин. На цьому наголошують не тільки Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво і Додатковий протокол до неї, а й Декларація щодо регіоналізму та проект Європейської хартії про регіональне самоврядування.

До речі, Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво має розглядатися не тільки як правовий документ. Вона також покликана виконувати роль методичного посібника щодо організації та юридичного оформлення такого співробітництва як на міждержавному рівні, так і на рівні регіональних та місцевих влад.

У переважній більшості наукових праць, як закордонних, так і вітчизняних, простежується стійка тенденція до розгляду транскордонного співробітництва як різновиду співробітництва міжрегіонального. В багатьох випадках так воно і є. Але стверджувати, що транскордонне співробітництво втілюється виключно на міжрегіональному рівні, було б помилкою.

По-перше, ще раз звернемося до визначення терміну "територіальні громади або влади", запропонованого "Європейською рамковою конвенцією про транскордонне співробітництво...", і пригадаємо, що він охоплює не тільки такі, що діють на регіональному рівні, а й ті, що утворюють рівень місцевий.

По-друге, існує чимало прикладів транскордонного співробітництва, коли його суб'єктами є саме місцеві влади або громади – муніципалітети, міста, селища. Фахівці Комітету експертів з транскордонного співробітництва Ради Європи зазначають, що здебільшого такі контакти носять неформальний характер і спрямовані на спільні дії в разі виникнення надзвичайних ситуацій. Можливість будувати співпрацю на неформальній основі обумовлюється відсутністю в цих випадках взаємних фінансових зобов'язань. Коли ж співпраця місцевих влад або громад по обидві сторони кордону потребує від них довгострокових відносин і пов'язана з фінансовими компенсаціями або наданням продукції та послуг, виникає необхідність будувати таку співпрацю на договірній основі.

Фактично ми вже перейшли до розгляду існуючих форм просування транскордонного співробітництва в Європі. Отже, форма просування транскордонного співробітництва, яку ми почали описувати, класифікується як така, що здійснюється згідно з принципом ad hoc. Комітет експертів з транскордонного співробітництва вважає цю форму типовою для його первинних стадій. Як характерну рису співробітництва на основі ad hoc можна виділити її вузьку спрямованість незалежно від того, має воно неформальний характер або здійснюється на підставі угоди. Тобто таке співробітництво спрямоване на розв'язання якої-небудь спільної проблеми, що потребує зусиль територіальних влад або громад по обидва боки кордону або має у своїй основі наявність спільних інтересів у окремій галузі.

Від розгляду транскордонного співробітництва в рамках міжрегіональних асоціацій перейдемо до ознайомлення з формою єврорегіонів.

У науковій літературі зроблено чимало спроб визначити поняття "єврорегіон". Приміром, К. Содуп вважає, що "єврорегіон – це група муніципальних одиниць, які належать до держав по обидва боки кордону і мають спільну адміністративну структуру". Відомий український дослідник у галузі фінансів місцевого самоврядування Василь Кравченко вважає єврорегіони міжнародними субрегіонами економічного співробітництва. Ще один український дослідник З. Петренко дає таке визначення: "Єврорегіони – це міждержавні транскордонні регіональні асоціації, які охоплюють прикордонні області і розвиваються за погодженими планами та проектами"[2,3].

Є спроби визначити це поняття і, так би мовити, з просторової точки зору: "Єврорегіон – це певний географічний простір, який включає частини двох або більше країн, що домовляються про координацію своєї діяльності в економічній, соціальній, культурній та інших галузях суспільного життя. Територіальними елементами транскордонних регіонів є адміністративно-територіальні райони суміжних країн, що мають спільні кордони"[3].

Цей перелік дефініцій, запропонованих різними авторами, можна було б продовжити. Таке різноманіття не є наслідком дискусії з метою виробити загальноприйнятну дефініцію поняття "єврорегіон". Воно, на нашу думку, відбиває розрізнені спроби багатьох авторів визначити це поняття у дослідженнях з проблематики, в якій вони спеціалізуються. Але головним є те, що жодне з визначень не може вважатися теоретичною дефініцією, яка повинна містити вичерпний та загальноприйнятний перелік основних ознак явища.

Ідентифікуємо головні риси, що характеризують феномен єврорегіону:

- географічна – єврорегіон – це територія, яка має конкретне географічне положення;
- політична – частини території знаходяться під юрисдикцією суверенних держав, що мають спільний кордон;
- адміністративна – в цьому сенсі єврорегіон утворюють прикордонні регіони держав, що мають спільний кордон;
- функціональна – єврорегіон – форма транскордонного співробітництва.

Отже, єврорегіон – це форма транскордонного співробітництва між територіальними громадами або місцевими органами влади прикордонних регіонів двох або більше держав, що мають спільний кордон, спрямована на

координацію взаємних зусиль і здійснення ними узгоджених заходів у різних сферах життєдіяльності відповідно до національних законодавств і норм міжнародного права для розв'язання спільних проблем і в інтересах людей, що населяють його територію по обидва боки державного кордону.

Євро регіони – відносно молода форма транскордонного співробітництва. Незважаючи на це, за період, менший від півстоліття, їх виникла велика кількість і вони продовжують створюватися. Приміром, тільки вздовж кордону Німеччини близько десятка євро регіонів за участю прикордонних територій Австрії, Бельгії, Данії, Польщі, Нідерландів, Чехії, Швейцарії та Франції..

Отже, акцентувавши увагу на пошуках європейських партнерів для майбутнього ми зможемо збудувати ефективно діючі євро регіони. Своєю роботою вони принесуть вигоди для України, як економічного, так культурного, соціального, наукового напрямків.

Список використаних джерел:

1. Верховна Рада України Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями // Верховна Рада України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1435> (28.03.16)
2. Передрій О.С. Міжнародні економічні відносини: навч. посібник / О. С. Передрій. – Ужгород, 2005. – 224 с.
3. Петренко З. Прикордонні регіони як нова форма міжнародної інтеграції / З. Петренко // Економіка України. – 1999. - № 12(457).

Дейкун Л.В., студентка групи ІМ-151
Науковий керівник – Полковниченко С.О., к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

ЗАЛУЧЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНОЗЕМНИХ КРЕДИТІВ В УКРАЇНІ

Останнім часом Україна є активним позичальником на міжнародному кредитному ринку, співпрацює з багатьма іноземними державними і міжнародними фінансово-кредитними організаціями, що дозволяє залучати кошти, необхідні для розв'язання проблем фінансової системи та модернізації економіки країни.

Іноземний кредит являє собою рух позичкового капіталу у сфері міжнародних економічних відносин, пов'язаний з наданням валютних і товарних ресурсів на засадах повернення у певні строки та, як правило, з виплатою відсотка [5].

Іноземні кредити здійснюють позитивний вплив на розвиток економіки країни, якщо вони залучаються для розв'язання проблем її ринкового реформування: здійснення реструктуризації народного господарства, модернізації технологічного базису підприємств (фірм), розвитку експортного потенціалу, насичення внутрішнього ринку товарами народного споживання тощо. Іноземні кредити, що беруться лише на погашення дефіциту державного бюджету, найчастіше не поліпшують соціально-економічну ситуацію [4].

Складна соціально-економічна ситуація після Революції Гідності, необхідність виконання зовнішніх зобов'язань, різке скорочення внутрішніх інвестиційних ресурсів змусили нашу державу в черговий раз звернутись за допомогою до зовнішніх кредиторів.

У 2014 році Україна позичила 9 млрд дол. У 2015 р. тільки від найбільш великих кредиторів отримано не менше 13,5 млрд дол. (одна п'ята частина від ВВП країни за 2014 рік) [6]. В основному гроші дають на проведення реформ, а також на розвиток інфраструктури і підтримку жителів Донбасу.

Оскільки низький кредитний рейтинг України не дає можливості державі ефективно позичати кошти на відкритому кредитному ринку, особливо актуальною є співпраця з інституційними кредиторами. Основними кредиторами нашої держави виступають Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), уряди США та ЄС.

За останні два роки Україна співпрацювала з МВФ в рамках програми stand-by (2014 р., кредит на 17 млрд доларів на два роки, отримано два транші загальним обсягом 4,6 млрд дол., більше половини яких витрачено на погашення дефіциту державного бюджету, інші – на поповнення резервів НБУ) і розширеного фінансування (2015 р., обсяг фінансування – 17,5 млрд дол. США терміном на 4 роки, отримано – 6,7 млрд дол. (менше, ніж повинна була), з них 1,4 млрд доларів відразу пішли назад до фонду на оплату старого кредиту МВФ) [1; 7]. При цьому уряду довелося погодитися на всі умови МВФ, зокрема, взяти зобов'язання підвищити пенсійний вік, обмежити практику спрощеного оподаткування, скасувати мораторій на продаж землі сільськогосподарського призначення, підвищити ціни на житлово-комунальні послуги [7].

На думку директора економічних програм Центру Разумкова Василя Юрчишина, ресурси МВФ стали стабілізуючим фактором, не допустили обвал фінансової системи України [7]. Однак Кабмін не зміг надати МВФ чіткий графік виконання взятих перед ним зобов'язань і тому Україна у 2014 році отримала лише половину з домовленої суми. Не отримала наша держава запланованого обсягу коштів і у 2015 р. Через відсутність істотного прогресу в реформах, таких як боротьба з корупцією, підвищення прозорості системи державних закупівель, реформування газового сектору з початку серпня 2015 року МВФ призупинив виділення грошових траншів Україні.

Співпраця зі Світовим банком дозволила Україні отримати у 2014 р. 2,5 млрд дол. для проведення реформ, а у 2015 р. – 1,8 млрд дол. на реформу енергоринку, проекти «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей», «Розвиток міської інфраструктури – 2», заходи з дерегуляції бізнесу та боротьби з корупцією [3; 7]. Проте через пробуксовування реформ і співпраці з МВФ держава не змогла отримати всю обіцяну суму.

У рамках програм до 2018 року Україна також отримала незначну допомогу від ЄБРР, який кредитує конкретні проекти і компанії. У 2014 р. виділено понад 400 млн дол. на проекти, що стосуються енергоефективності, сільського господарства, інфраструктури. У 2015 р. виділено 65 млн дол. у березні, 40 млн дол. – у квітні, 130 млн дол. – у червні, які спрямовані «Укренерго» на будівництво електричної підстанції «Західна» та двох ліній

електропередачі, підтримку зернових господарств, підтримку одного з найбільших агрохолдингів України — «Нібулону» [3; 7].

14 жовтня 2015 р. рада директорів ЄБРР ухвалила рішення про виділення Україні кредитів а) для фінансування програми розвитку громадського транспорту – 100 млн євро, що видаються під гарантії місцевих органів влади; б) модернізацію активів державної акціонерної компанії «Укргідроенерго». 23 жовтня 2015 р. підписано державну гарантійну угоду про надання ЄБРР кредиту в розмірі 300 млн дол. для фінансування закупівлі газу «Нафтогазом України» [2].

Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) у 2015 р. надав 400 млн євро позики для розбудови інфраструктури ЖКГ та 400 млн євро для розвитку муніципальної інфраструктури. Це найдовші і найдешевші гроші для комунальних підприємств (для відновлення водопостачання та водовідведення кредит надається на 30 років, а для тепlopостачання – на 22) [2].

Особливе місце серед іноземних кредитів належить кредитам Європейського Союзу, який у березні 2014 року вирішив надати Україні 1,6 млрд євро кредиту та 1,4 млрд євро макрофінансової допомоги. Врешті вдалося отримати лише частину обіцяних грошей – в рамках двох програм спочатку було виділено 600 млн євро., а в листопаді – ще 260 млн євро [7]. Загальний бюджет нової програми макрофінансової допомоги Україні, спрямованої на подолання браку грошей у бюджеті, підтримання економічної стабілізації країни і важливі реформи, становить 1,8 млрд. євро. У лютому 2015 року перераховано 1,5 млн євро, у липні – 600 млн євро, у серпні – 8,6 млн євро. Кошти повинні піти на сферу управління державними фінансами, енергетичний сектор, систему соціальної безпеки, поліпшення бізнес-середовища і фінансовий сектор. Окремі кредитні програми спрямовані на підтримку переселенців; модернізацію прикордонної та фіскальної служб [3]. У січні 2015 року 500 млн євро надійшли з Німеччини на відновлення інфраструктури в східних областях [3].

Значну підтримку Україні надає уряд США, який у 2014 році виступив гарантом розміщення п'ятирічних українських євробондів на 1 мільярд доларів, що дало можливість позичити 1 мільярд доларів на зовнішніх ринках запозичення капіталів під 2,8% річних [7]. У червні 2015 року Україні виділено 1 млрд доларів під кредитні гарантії США. Ще 1 млрд дол. США нададуть у разі виконання програми реформ. Гроші призначені на короткострокові цілі за видатками та захисту населення, проведення реформ, пов'язаних з вимогами МВФ [3].

Україна також отримала невеликий грошовий ресурс від урядів Японії, Канади, Норвегії, Швеції. Зокрема, у травні 2015 р. Японією виділено 1,5 млрд дол., у червні – 800 млн дол. Більша частина коштів спрямована на підтримку економіки. Окремий кредит – для модернізації Бортницької станції аерації та будівництва нових очисних споруд під Києвом [3]. Канадське експортне агентство виділило у вересні 2014 року Україні близько 170 млн доларів за ставкою 2,1% річних з терміном погашення через 5 років [7]. У березні 2015 року виділено 200 млн канадських дол. (158 млн дол. США) на стабілізацію економіки [3]. Норвегією у травні 2015 року виділені два кредити: 26 млн дол. – на підтримку держбюджету і 5 млн дол. – на підтримку переселенців [3]. Швецією в 2015 році виділена кредитна програма в розмірі 175 млн євро

строком на сім років на реформи у сфері децентралізації, енергоефективності та гендерної рівності. Щорічно уряд Швеції перераховує 25 млн євро [3].

Україна планує у 2016 році одержати від усіх ключових кредиторів, включаючи Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, ЄБРР й уряди США і ЄС, близько 10 млрд дол. кредитів на бюджетні та інвестиційні потреби, зокрема, від МВФ очікується до \$5,8 млрд; від США – до \$1 млрд; від Японії, включаючи «проект Бортничі» – до \$1,3 млрд; від Швейцарії – \$0,2 млрд; від ЄС – 1,2 млрд євро, плюс 170 млн євро – у грантах; від Польщі – 100 млн євро; від Німеччини – 300 млн євро, плюс 50 млн євро – на інвестпроекти; від ЄБРР вибірково \$177 млн на реалізацію інвестпроектів, плюс \$1,1 млрд – на ініціацію нових інвестпроектів; від Європейського інвестиційного банку – \$175 млн на реалізацію існуючих проектів, плюс \$1,1 млрд – на ініціацію нових інвестпроектів; від Світового банку – \$210 млн на реалізацію інвестпроектів, плюс \$1,5 млрд – на розгортання і підготовку нових позик [8].

Проте, в порівнянні з тим, що було обіцяно Україні Заходом після Майдану, наша держава отримала мінімальні кредити і без реального наведення порядку в системі державних фінансів не може сподіватись на покращення ситуації із запозиченнями. Крім того, велика частина позичених грошей не буде влита в реальний сектор економіки, а тому прості жителі країни не відчують поліпшення свого життя.

Список використаних джерел:

1. Аналітична оцінка кредитних взаємовідносин України та Міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://docviewer.yandex.ru/?uid=225692444&url=yamail%3A%2F%2F158470411888099347%2F1.8&name=856-4682-1-PB.pdf&c=5703b21e9850>
2. Гроші для України: хто скільки дав і куди витрачаємо [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jkg-ukraine.com.ua/groshi-dlya-ukra%D1%97ni-xto-silki-dav-i-kudi-vitrachayemo.html>
3. Кто и сколько одолжил денег Украине в 2015 году [Електронний ресурс] / Український політик. – Режим доступу: <http://www.ukrpolitic.com/?p=6286>
4. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика: Навч. посіб. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. – 215 с.
5. Пересада А.А. Інвестиційне кредитування: Навч. посібник / А.А.Пересада, Т.В.Майорова. – К.: КНЕУ, 2002. – 271 с.
6. Сколько Украина одолжила в 2015 году, и куда тратит деньги? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://thekievtimes.ua/economics/446490-skolko-ukraina-odolzhila-v-2015-godu-i-kuda-tratit-dengi.html>
7. Як Захід допомагав Україні: всі кредити за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://docviewer.yandex.ru/?uid=225692444&url=yamail%3A%2F%2F158470411888099347%2F1.2&name=Як%20Захід%20допомагав%20Україні.doc&c=5703b2958f33>
8. Ярьсько рассказала, кто и сколько даст в займы Украине в 2016 году [Электронный ресурс] / Корреспондент.net – Режим доступа: <http://korrespondent.net/business/economics/3622017-yaresko-rasskazala-ko-y-skolko-dast-vzaimy>

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Економічна криза в нашій країні затягнулася і триває вже не один рік. Ситуація не може задовольняти ні уряд, ні її громадян. Тому актуальне питання сьогодення – пошук інструментів для економічного росту України. Одним з таких інструментів повинна стати підтримка розвитку малого та середнього бізнесу.

У розвинених країнах саме він створює більшу частину ВВП. В нашій державі ситуація дещо інша – обсяг виробленого ВВП розділився майже порівну між представниками великого і середнього разом з малим бізнесами. Необхідно стимулювати розвиток саме підприємництва, оскільки воно виробляє продукцію з більшим рівнем доданої вартості. Особливо гострою є ситуація з експортом виробів. Експортується продукція, яка майже не обробляється, це призводить до зменшення надходжень валюти в економіку і є однією з причин теперішнього падіння курсу української гривні.

Згідно даних Державної служби статистики України, малі та середні підприємства відіграють значну роль у зайнятості населення. Так у 2014 році в них працювало 6881,6 тис. осіб, що складає 78,23% від загальної кількості зайнятих. Кількість найнятих у 2015 році була 5184,9 тис. осіб або 73,03%. Частка зайнятих в невеликому бізнесі, в загальній кількості працюючих, з кожним роком зростає, а тому можемо підкреслити важливість зростання невеликого бізнесу у боротьбі з безробіттям[1].

В наповненні Державного бюджету України мале та середнє підприємництво відіграють більшу роль ніж велике. Згідно динаміки, наданої на рис. 1, обсяг податків і зборів, сплачених невеликим бізнесом, в декілька разів вищий, хоча у 2014 році прослідковується зменшення надходжень з малого та середнього і збільшення з великого бізнесу.

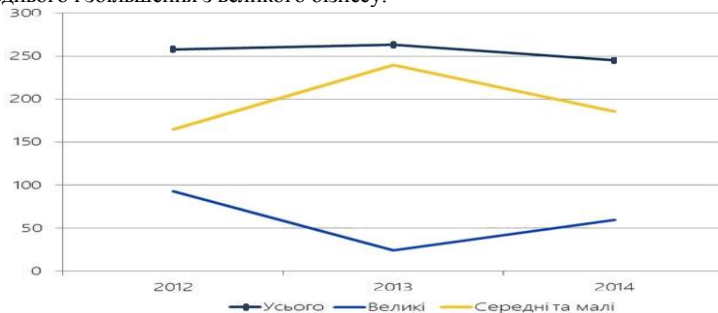

Рис.1. Обсяг податків і зборів за розміром суб'єктів господарювання, млрд грн
Джерело:[2].

Не дивлячись на те, що невелике підприємництво приносить більше коштів ніж велике, перше є збитковішим. У 2014 р. за січень-вересень збиток від діяльності по середніх підприємствах зріс більше ніж на 1 млрд грн, порівняно з 2013 р. У 2015 році сума збитку залишалась майже незмінною на відміну від збитку діяльності представників великого бізнесу, який зменшився майже удвічі. Це говорить про те, що великий бізнес знаходить можливості для подолання кризи. Водночас фінансовий результат середнього бізнесу показує, що він не зміг подолати наслідки кризи, а тому потребує допомоги з боку держави[1].

Однією з причин менших надходжень до бюджету з боку великого бізнесу є те, що його представники схильні до так званої «фінансової оптимізації», тобто використовують певні схеми для зменшення бази оподаткування, реєструють свої компанії в офшорних зонах тощо. Середній та малий бізнес цими схемами користується значно менше, навіть не дивлячись на те, що для дотримання податкового законодавства (ведення податкового обліку, візити контролюючих органів, перевірки) їм необхідно витратити значного більший відсоток від свого річного доходу. Так, згідно даних Світового Банку, вартість дотримання податкового законодавства, у відсотковому відношенні до прибутку, для різних за розміром підприємств відрізняється, а саме:

- до 300 тис. грн – 8,20%;
- 300 тис. грн – 1 млн грн – 1,86%;
- 1-5 млн грн – 0,78%;
- 5-35 млн грн – 0,21%;
- більше 35 млн грн – 0,07%[2].

Таким чином, малому бізнесу значно важче виконувати свої обов'язки перед державою. Ми переконані, що необхідно розробити різні вимоги до підприємств у залежності від їх прибутку. Доцільно зробити електронне адміністрування податків і зборів. Не тільки справляння податків невеликому бізнесу вартує більше. З іншими державними органами, які взаємодіють з підприємницькою середою, ситуація така ж сама. Це говорить про необхідність дерегуляції діяльності бізнесу. Український уряд вже працює в даному напрямку і є певні результати. Так за легкістю ведення бізнесу наша країна посідає 83 місце у рейтингу Світового Банку. Порівняно з минулими роками Україна значно покращила свою позицію за легкістю реєстрації підприємств, проте в інших сферах суттєвих змін не відбулося. Найбільш негативними факторами впливу на бізнес - клімат є:

- вирішення питання банкрутства (141 місце у рейтингу);
- отримання дозволів на будівництво(140);
- підключення до електропостачання(137);
- міжнародна торгівля(109);
- оподаткування(107)[3].

Отже, малий та середній бізнес відіграє значну роль в економічному розвитку будь-якої держави. Економіка розвинених країн Європи та світу загалом вже давно базується саме на невеликому бізнесі. Він створює більшу частку їх ВВП, надає роботу значній частині населення тощо. В

Україні він також відіграє важливу роль в економіці, але через надмірне регуляторне втручання, функціонує не на повну потужність. Взятий курс на дерегуляцію бізнесу позитивно сприйнятий підприємцями та інвесторами. Необхідно надалі рухатись в цьому напрямі для забезпечення розвитку підприємництва та економіки в цілому.

Список використаних джерел:

1. Діяльність підприємств [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze.htm
2. 8 фактів про малий та середній бізнес, які доводять: без нього Україна не виживе [Електронний ресурс] / BusinessViews. – Режим доступу: <http://businessviews.com.ua/ru/business/id/ukrajina-dosjagla-maksimalnoji-kilkosti-malih-ta-serednih-kompanij-dali-lishe-dereguljacija-1002/>
3. Doing Business in Ukraine [Електронний ресурс] / Doing Business. – Режим доступу: www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine/

Дьякова К.В., студентка гр.Ф-141

Науковий керівник – Велігорський А.М., к.е.н, доцент
Чернігівський національний технологічний університет

ЗМІНА МІЖНАРОДНОЇ БОРГОВОЇ ПОЗИЦІЇ УКРАЇНИ У 2015 РОЦІ

У 2014-15 рр. Україна пережила безпрецедентне поєднання політичної, фінансово-економічної та банківської кризи. Конфлікт на Сході України разом із накопиченими у попередні роки макроекономічними дисбаланси зруйнували макро-фінансову стабільність держави. Сучасна економічна ситуація в Україні демонструє, що одним із найвпливовіших чинників, який відчутно гальмує розвиток країни, є зростання до загрозливих параметрів боргового навантаження, надмірне залучення коштів на недосить вигідних умовах поряд з нерациональністю їх використання перешкоджають довгостроковому економічному зростанню та підривають стан фінансової безпеки [1, с.6].

Станом на кінець 2015 р. валовий зовнішній борг України становив 118.7 млрд. дол. США. Відносно ВВП обсяг боргу зріс за рік з 93.9% до 131.3%. Це стало наслідком декількох факторів: значного накопиченого боргу, що продовжує зростати, глибокого спаду ВВП, девальвації гривні, що спричинило курсову переоцінку валютної складової боргу [2].

Зовнішня заборгованість України має свою історію (Таблиця 1). Ще на передодні глобальної фінансової кризи 2008 р. в економіці України спостерігались досить високі темпи нарощення валового боргу, але: по-перше, це стосувалось в основному недержавних економічних суб'єктів, а по-друге, темпи зростання ВВП країни давали можливість говорити про відсутність у короткостроковій перспективі ризиків критичної акумуляції боргу. З настанням фінансової кризи у 2008 р. ситуація у сфері державних фінансів почала різко змінюватися, в результаті падіння ВВП у 2009 р. доходи державного бюджету почали знижуватися. В той же час, витрати, зафіксовані на певному рівні, потребували дій Уряду спрямованих на покращення

фінансового забезпечення державного сектору. Період кризи 2008-2009 рр. фактично співпав з початком президентської передвиборчої компанії, що також мало вплив на динаміку зростання державного боргу, оскільки уряд проводив досить популістичну політику та не збирався зменшувати витрати державного бюджету в умовах різкого скорочення доходів. В результаті чого у період 2008-2010 рр. борг сектору загальнодержавного управління практично збільшився удвічі - з 12 млрд. дол.США до 25 млрд.дол.США. [3,с.4].

Основою росту зовнішнього державного боргу було залучення кредитів від МВФ. Що стосується валового зовнішнього боргу, то як видно з таблиці 1, в результаті різкого падіння ВВП в 2009 році значення цього боргу для економіки країни суттєво зросло і ускладнило завдання уряду щодо збереження макроекономічної рівноваги. Фактично цей період можна назвати початком «дефолтної» політики України, яка була продовжена протягом 2010-2015 рр. Зокрема, в цей період Уряд здійснював запозичення від міжнародних організацій (МВФ, ЄБРР) та активно виходив на зовнішні ринки капіталу через розміщення євробондів. Нова фаза боргового перевантаження пов'язана з розгортанням війни з боку РФ по відношенню до України. Анексія Криму, окупація східних територій України, торговельні війни тощо, мали значні негативні наслідки для економіки України.

Таблиця 1

ВВП та валовий зовнішній борг України у 2004-2015 роках (млрд.дол. США)

Роки	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ВВП України	67,2	89,3	111,9	148,2	188,2	121,6	136	163,3	175,7	179,6	130,9	83
Валовий зовнішній борг України	30,6	39,6	54,5	80	101,7	103,4	117,3	126,2	135,1	142,5	142	126

Джерело:[5,6]

У результаті, уряд виявився неспроможним обслуговувати борги за рахунок державного бюджету, що обумовило об'єктивну необхідність у реструктуризації. Крім того, це вимога програми МВФ “Механізм розширеного фінансування” (боргова реструктуризація включена як складовий елемент програми)[2].

Критичний рівень міжнародної заборгованості обумовлений рядом факторів. Серед яких:

- безпрецедентна політична криза, анексія АР Крим та тривалий військовий конфлікт на сході країни;
- глибока економічна рецесія, викликана перегрупуванням економічних зав'язків з міжнародними партнерами та руйнуванням інфраструктури та промислових об'єктів на частині території країни;
- фінансування за рахунок державних запозичень дефіциту державного бюджету, зростання якого обумовлене в значній мірі збільшенням видатків на оборону та обслуговування державного боргу;

- необхідність потужної державної підтримки державних підприємств та банків, зокрема НАК [4].

Звісно, основним фактором зростання боргового навантаження на ВВП країни виступило фактичне скорочення ВВП. Оскільки зовнішні ринки капіталу на поточному етапі є закритими для України, основними джерелами отримання кредитних валютних надходжень є залучення фінансових ресурсів від МВФ, Світового банку, ЄБРР та деяких інших структур.

У 2015 році фінансовий та корпоративний сектори економіки скоротили обсяги зобов'язань перед нерезидентами на 5.7млрд. дол. США, натомість борг державного сектору зріс на 5.4 млрд. дол. США, переважно внаслідок залучення кредиту від Міжнародного валютного фонду(4.9млрд.дол. США).Зовнішні зобов'язання секторів загального державного управління (далі –ЗДУ) та центрального банку (далі –ЦБ) зросли до 40.4 млрд . дол. США (з 26.4% до 35.2% від ВВП за квартал). Основними чинниками були: отриманий кредит від МВФ та операція СВОП: зобов'язань за депозитами центрального банку зросли на 1.6 млрд. дол. США .Зовнішній борг банківського сектору України скоротився на 1.6 млрд. дол.США і становив 17.1 млрд. дол. США (14.9%від ВВП). Найбільше скорочувались довгострокові зобов'язання (1.4 млрд. дол. США), з них:на 1.0млрд. дол. США–за депозитами і залишками на рахунках нерезидентів (за рахунокміж банківських операцій– на 1.3 млрд. дол. США); на 0.4млрд. дол. США–за кредитами та облігаціями .Зовнішній борг інших секторів економіки скоротився на 4.4млрд. дол. США –до 58.8млрд. дол. США (51.3%від ВВП).

Заборгованість скоротилася за всіма інструментами, у тому числі на: 1.6 млрд. дол. США–за довгостроковими кредитами і облігаціями; 0.2млрд. дол. США–за короткостроковими кредитами; 2.7млрд. дол. США–за торговими кредитами.

Прострочена заборгованість за довгостроковими кредитами та облігаціями зросла на 0.9 млрд. дол. США. Міжфірмовий борг підприємств, що перебувають у відносинах прямого інвестування, зріс на 0.4млрд. дол. США –до 9.6млрд. дол. США (8.4%від ВВП).

Заборгованість інших секторів економіки (разом із міжфірмовим боргом) зменшилась на 4.1 млрд. дол. США і на кінець I кварталу 2015 року становила 68.4 млрд. дол. США; відносно ВВП цей показник зріс за квартал з 54.6% до 59.6% від ВВП. Основною валютою зовнішніх запозичень України станом на 1 квітня 2015 року залишався долар США (75.3%). Питома вага зобов'язань у СПЗ перед МВФ зрослаз 6.0% на початок року до 9.4%, а частка зовнішньої заборгованості в гривнях залишилася незначною –2.6% від валового обсягу боргу. Зобов'язання в російських рублях становили 1.6% валових зовнішніх зобов'язань українських резидентів.[7]

Згідно «Стратегічного плану діяльності Міністерства фінансів України на 2015 бюджетний рік та два бюджетних періоди, що настають (2016–2017 роки)» серед основних пріоритетів держави в борговій політиці виділено наступні:

- удосконалення системи управління державним боргом;
- ефективна реалізація національних інтересів на міжнародній арені;

-якісне управління зобов'язаннями та підтримка кредитного рейтингу країни;

-забезпечення ефективності використання інвестиційних коштів бюджету;

-залучення позик, фінансових ресурсів, спільних з МФ на впровадження інвестиційних та інфраструктурних проектів, для економічної реабілітації та відновлення Донецької та Луганської областей.[8]

Тому вдосконалення управління державним боргом та його обслуговування є важливою проблемою, оскільки тільки ефективна боргова політика може підвищити рівень боргової безпеки, дозволить знизити розмір дефіциту державного бюджету та сприяти економічній міцності країни.

Список використаних джерел:

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року №5/2015 // Урядовий кур'єр. – 2015. – №6.

2. Зовнішній борг України на кінець 2015 року. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=19241238>

3. Інститут стратегічних досліджень України: Державний борг України: оцінка ризиків загострення ситуації до кінця 2015 р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://newukraineinstitute.org/media/news/572/file/Debt0710.pdf>

4. Аналітичний огляд стану державного боргу та його впливу на фінансовий ринок України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/REVIEW_debt.pdf

5. Валовий зовнішній борг України Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/news/view/statystychni-materialy-shchodo-derzhavnoho-ta-harantovanoho-derzhavoiu-borhu-ukrainy?category=borg&subcategory=garantovaniy-derzhavoiu-borg-ukraini>

6. Валовий внутрішній продукт України. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/news/view/statystychni-materialy-shchodo-derzhavnoho-ta-harantovanoho-derzhavoiu-borhu-ukrainy?category=borg&subcategory=garantovaniy-derzhavoiu-borg-ukraini>

7. Зовнішній борг України на кінець I кварталу 2015 року. НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=19241238>

8. Про затвердження Стратегічного плану діяльності Міністерства фінансів України на 2015 бюджетний рік та два бюджетних періоди, щонастоять (2016-2017 роки). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?_Art_id=403763

Климчук О.С., студентка гр. 217

Науковий керівник – Руснак Л.Р., к.е.н.

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

У сучасних умовах Україна терміново потребує вирішення проблеми державного регулювання економічної безпеки, яка поступово стає центром усієї економічної політики, а також найголовнішим показником якості життя та стану економіки. Сьогодні негативні економічні явища набувають в економіці країни ще більшого масштабу, у зв'язку із загострення політичної та економічної ситуації в Україні.

За своїм змістом економічна безпека належить до числа тих проблем, від вирішення яких залежить стан держави, тому що її забезпечення дозволяє реалізувати ефективний розвиток, результатом якого є економічна незалежність, відновлення виробництва, раціональна зайнятість, зростання рівня життя та соціальної захищеності населення, зовнішньоекономічна рівновага. При цьому знищуються або нейтралізуються загрози докорінним інтересам як держави в цілому, так і кожного її мешканця [1].

Економічна безпека держави є однією з найважливіших складових цілісної системи національної безпеки як комплексу захисту національних інтересів, та вирішальною умовою дотримання і реалізації національних інтересів. Саме тому, проблема економічної безпеки активно досліджується представниками різних сторін і шкіл економічної науки.

Також, економічну безпеку часто трактують, як сукупність умов і факторів, які забезпечують незалежність національної економіки, її стабільність і стійкість, здатність до постійного оновлення та самовдосконалення; складну багатогранну категорію, що характеризує здатність національної економіки до розширеного відтворення з метою задоволення на визначеному рівні потреб власного населення та держави, протистояння дестабілізуючій дії чинників, що створюють загрозу стійкому збалансованому розвитку країни, забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання [2, с. 10—11].

На думку Л.І. Абалкіна, економічна безпека – це стан економічної системи, який дозволяє їй розвиватися динамічно, ефективно і вирішувати соціальні завдання та при якому держава має можливість виробляти і втілювати в життя незалежну економічну політику. Погоджуючись з динамічною теорією, в розгляді економічної безпеки завданням щодо її забезпечення є не тільки стабільність, але й розвиток і зростання [3].

І. Мішина доводить, що економічна безпека – це основа життєдіяльності суспільства, його соціально-політичної та національно-етнічної стійкості [4, с.3].

Тобто, загалом, економічну безпеку можна охарактеризувати як одну з найважливіших якісних ознак ефективної економічної системи, що вказує на її здатність підтримувати нормальні умови життєдіяльності населення та забезпечувати всіма необхідними ресурсами розвиток національної економіки.

Виходячи з ситуації в українській економіці, а також з тенденцій, які спостерігаються в процесі її реформування, можна виділити актуальні загрози економічній безпеці України: агресивні дії з боку інших держав, що здійснюються для виснаження української економіки і підриву суспільно-політичної стабільності з метою знищення держави Україна і захоплення її території; неефективність системи забезпечення національної безпеки і оборони України: не сформованість сектору безпеки і оборони України як цілісного функціонального об'єднання, керованого з єдиного центру, корупція та неефективна система державного управління; економічна криза, виснаження фінансових ресурсів держави, зниження рівня життя населення; недосконалість законодавства у сфері економічних відносин; низький рівень заробітної плати, відсутність мотивації до праці тощо [5]. Однак, в Україні ще відсутні чітко визначені національні економічні інтереси, не сформовано їхню цілісну систему.

Подальші перспективи розвитку економіки України значною мірою залежатимуть від здатності Уряду підтримати та виконати вже ініційовані позитивні структурні перетворення і започаткувати нові кардинальні інновації.

Основними вимогами до системи забезпечення економічної безпеки є функціонування в межах, визначених чинним законодавством; забезпечення надійного захисту та реалізації національних економічних інтересів; своєчасне виявлення та відвернення загроз економічній безпеці; ефективне функціонування як у звичайних, так і у надзвичайних умовах; чітка структурованість та функціональне розмежування органів законодавчої, виконавчої та судової гілок влади; відкритість та гласність у необхідних межах щодо діяльності органів забезпечення економічної безпеки [6].

Найважливішим елементом механізму забезпечення економічної безпеки суспільства є діяльність держави по виявленню й попередженню внутрішніх і зовнішніх загроз безпеці економіки, особливо при сучасному соціально-політичному становищі України. Основні напрямки цієї діяльності такі:

- виявлення випадків, коли фактичні чи прогнозовані параметри економічного розвитку відхиляються від порогових значень економічної безпеки, і розробка комплексних державних заходів для виходу країни із зони небезпеки. Заходи й механізми, що забезпечують економічну безпеку, розробляються одночасно з державними прогнозами соціально-економічного розвитку і реалізуються в програмі соціально-економічного розвитку;

- організація роботи щодо реалізації комплексу заходів із метою подолання чи недопущення виникнення загроз економічній безпеці. У ході цієї роботи розглядається концепція державного (регіонального) бюджету щодо забезпечення економічної безпеки. Уряд координує роботу місцевих органів виконавчої влади по реалізації необхідних заходів, у тому числі по підготовці законодавчих і інших нормативних актів;

- експертиза прийнятих рішень по фінансових і господарських питаннях із позиції економічної безпеки. Законодавчі й інші нормативні правові акти обов'язково повинні проходити експертизу на предмет економічної безпеки [7].

Таким чином, сьогодні як ніколи раніше постало важливе питання забезпечення економічної безпеки України, що є одним з найважливіших національних пріоритетів держави і вимагає до себе посиленої уваги з боку представників влади, громадських діячів, науковців та широкого загалу. Тому важливим та актуальним є ретельне дослідження економічного стану нашої держави і пошуку рішень щодо його покращення та подальшого ефективного функціонування.

Список використаних джерел:

1. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О.С.Власюк; Нац. інт. пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – К., 2008. – 48с. – Бібліогр.: с.11-12.
2. Економічна безпека України в умовах глобалізаційних викликів : моногр. / [А. А. Мазаракі, О. П. Корольчук, Т. М. Мельник та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. А. Мазаракі. — К. : КНТЕУ, 2010. — 717 с.
3. Андрійчук В.Г. Економічна безпека України: стан, критерії виміру та превентивні заходи її зміцнення / В.Г. Андрійчук // Економіка, фінанси, право. – 2013. – № 6. – С. 12–17.

4. Мішина І. Г. Економічна безпека в умовах ринкових трансформацій : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.01. / І. Г. Мішина. – Донецьк, 2007. – 235 с.
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України": Указ Президента України [від 26 травня 2015 року № 287/2015] // Урядовий кур'єр. — 2015. — 29 травня. — С. 18.
6. Мельник В.М. Фіскальна політика в умовах фінансової кризи /В.М. Мельник// Фінанси України. – 2011. – 216 с.
7. Кліменко Б. Використання моделі німецького бюджетного федералізму в Україні / Б.Кліменко, С.Гречана//Економіка України. – 2011. – №6. – С.44-51.

Козлянченко О.М., здобувач кафедри економічної теорії
Науковий керівник – Савченко В.Ф., д.е.н., професор,
засл. економіст України
Чернігівський національний технологічний університет

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ

Машинобудування для АПК у структурі економіки України займає одне з важливих місць – це джерело розвитку сільськогосподарської та продовольчої галузей, які є стратегічно важливими, оскільки забезпечують продовольчу безпеку держави. Проте обсяги випуску техніки вітчизняними підприємствами зменшуються, окремі підприємства не працюють або взагалі припинили існування. Ситуація критична: сільгоспвиробники забезпечені технікою лише наполовину від технологічної потреби, а наявний машино-тракторний парк майже на 90% потребує заміни. Разом з тим в Україні неефективна державна політика розвитку сільськогосподарського машинобудування.

За відсутності обігових коштів найбільш уражене кризою саме сільськогосподарське машинобудування, яке не здатне забезпечити розроблення та випуск високоякісної, конкурентоспроможної техніки. В умовах міжнародної конкуренції на ринку технічних засобів все більше розвивається сегмент імпоротної, нової та вживаної, сільськогосподарської техніки. Понад 70% техніки, яка реалізується на ринках України, є імпортованою, що в майбутньому може призвести до втрати вітчизняного виробничого потенціалу галузі, залежності аграрного сектора від імпорту технічних ресурсів, відтоку значних фінансових потоків з національної економіки. Сучасний ринок техніки для АПК характеризується суперечливими і руйнівними тенденціями. Водночас ціни на техніку й устаткування продовжують суттєво зростати [1, с. 3-4].

В таких умовах особливу роль відіграє нормативно-правове забезпечення розвитку галузі.

Основним нормативно-правовим актом, що регулює відносини у сфері державного регулювання сільськогосподарського машинобудування, є Закон України «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу» від 07.02.2002 № 3023-III зі змінами і доповненнями [2].

До сільськогосподарського машинобудування цим законом віднесено сукупність промислових підприємств, науково-дослідних, проектно-

конструкторських організацій, навчальних закладів та інших установ, незалежно від форм власності, які забезпечують організацію виробництва, технічне обслуговування, моніторинг ринку, навчання кадрів для потреб сільськогосподарського виробництва.

Також законом були визначені розміри державної підтримки галузі. Обсяги бюджетних асигнувань становлять до одного відсотка від загальних видатків державного бюджету і спрямовуються на фінансування таких заходів з підтримки пріоритетного розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу [2]:

- створення та підготовка серійного виробництва нової техніки і обладнання для агропромислового комплексу згідно із затвердженими Кабінетом Міністрів України програмами з виробництва технологічних комплексів, машин та обладнання;

- переоснащення підприємств вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу і впровадження новітніх технологій проектування та виготовлення техніки і обладнання;

- формування та розвиток ринку техніки і обладнання для агропромислового комплексу і вдосконалення його інфраструктури;

- часткова (до 70 відсотків) компенсація облікової ставки Національного банку України за кредитами банків, що надаються підприємствам вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу на виготовлення техніки і обладнання, та державна підтримка банків, які здійснюють довгострокове кредитування цих підприємств;

- часткова (до 40 відсотків) компенсація державою вартості техніки і обладнання для агропромислового комплексу, що поставляються сільськогосподарським товаровиробникам і підприємствам харчової та переробної промисловості.

Розвиток вітчизняного сільськогосподарського машинобудування законодавство визнає одним з пріоритетних напрямів національної економіки. Конкретні заходи з формування інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки були визначені Указом Президента України від 3 листопада 2001 року №1039/2001 «Про заходи щодо розвитку ринку вітчизняної техніки для агропромислового комплексу та збільшення обсягів її виробництва», а також Постановою Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2007 року № 1181 «Про затвердження Державної програми розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу на 2007-2010 роки». Нормативно-правова база щодо розвитку сільськогосподарського машинобудування наведена в таблиці.

Метою програми розвитку галузі стало створення конкурентоспроможного середовища сільськогосподарського машинобудування, здатного в умовах інтеграції та глобалізації розв'язувати завдання щодо забезпечення основних секторів економіки інноваційною продукцією власного виробництва, а також посилення її експорту.

Фінансове забезпечення передбачалося здійснювати за рахунок власних коштів підприємств та організацій, ресурсів фінансово-кредитної сфери, іноземного капіталу та державного бюджету.

Перевірка стану виконання Державної програми розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу на 2007-2010 роки засвідчила, що вона, як і попередні, не виконана, а її мета не досягнута. За час дії програми рівень виконання заходів за рахунок бюджетних коштів становив лише 18 % від передбачених обсягів. При цьому з бюджету фінансувався тільки один із трьох програмних напрямів – дослідно-конструкторські роботи. Два інші – компенсація ставок банків за кредитами на технічне переоснащення підприємств АПК та удосконалення нормативно-правової бази з питань машинобудування для АПК – не фінансувалися взагалі.

Таблиця

Державна підтримка сільськогосподарського машинобудування

Нормативно-правове регулювання	Завдання та пріоритети
Закон України «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу» від 07.02.2002 р. № 3023-III (зі змінами, внесеними згідно із Законом №1444-IV від 04.06.2009 та Законом № 5478-17 від 06.11.2012).	<ul style="list-style-type: none"> - визначення обсягів виготовлення і координація виробництва у номенклатурі техніки і обладнання; - виконання програм виробництва технологічних комплексів машин і обладнання; - зростання експортного потенціалу обсягів реалізації продукції; - розробка проектів програм розвитку сільськогосподарського машинобудування; - здійснення економічних та організаційних заходів, спрямованих на зростання обсягів реалізації техніки і обладнання за межами України.
Державна програма розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу на 2007-2010 роки (Постанова КМУ від 26 вересня 2007 р. № 1181).	<ul style="list-style-type: none"> - здійснення структурної перебудови галузі шляхом створення промислово-фінансових об'єднань на кооперативних засадах; - технічне та технологічне переоснащення підприємств галузі сучасним обладнанням; - створення і впровадження у виробництво новітньої бази сільськогосподарського машинобудування; - сприяння формуванню і розвитку внутрішнього та освоєння зовнішнього ринків сільськогосподарської техніки; - удосконалення нормативно-правової бази з регулювання фінансового, матеріально-технічного забезпечення галузі, підтримки державного захисту вітчизняних товаровиробників.
Державна цільова економічна програма розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу до 2020 року від 17.01.2013 р.	<ul style="list-style-type: none"> - дослідження перспективних технологій, аналіз стану ринку іноземної та вітчизняної техніки, вивчення тенденцій розвитку та встановлення пріоритетного переліку техніки і обладнання; - інноваційний розвиток сільськогосподарської техніки шляхом розроблення і реалізації конкретних бізнес-планів освоєння виробництва конкурентоспроможної продукції; - формування інвестиційної привабливості машинобудівних підприємств і умов стійкого інноваційного виробництва техніки за рахунок модернізації виробничих потужностей, митно-тарифного та податкового регулювання; - підтримка та регулювання ринку сільськогосподарської техніки шляхом стимулювання оновлення технічного парку за рахунок удосконалення фінансового лізингу, просування продукції машинобудування на внутрішньому і зовнішньому ринках за рахунок маркетингової політики.

Джерело: [3, с. 161-163], систематизовано автором

Проведений Рахунковою палатою у 2011 році аудит засвідчив, що в Україні відсутня дієва державна політика розвитку вітчизняного машинобудування для забезпечення потреб сільгоспвиробників. На внутрішньому ринку майже 80% обсягів продажу припадає на технічні засоби зарубіжного виробництва, яких лише у 2010 році реалізовано на 2,6 млрд. доларів США. Зазначене означає відтік із економіки України фінансових ресурсів, втрату тисяч робочих місць, науково-технічного та виробничого потенціалу машинобудівних підприємств, їх занепад і повну залежність агропромислового виробництва України від зарубіжних фірм.

За роки незалежності сільськогосподарське машинобудування отримало декілька різноманітних державних програм розвитку, які залишалися на папері. Дотацій вітчизняному машинобудування для АПК з боку держави вистачало лише на недопущення закриття заводів, що стали неконкурентоспроможними. Коштів на розвиток і модернізацію не виділялося. Як наслідок – сільгоспмашинобудування продовжувало випускати енерго- та матеріалоємні, невисокої якості та ефективності сільськогосподарські машини, а українські аграрії не отримали сучасної техніки.

Департаментом інженерно-технічного забезпечення та сільськогосподарського машинобудування і Міністерством агропромислової політики і продовольства була розроблена «Державної цільова економічна програма розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу до 2020 року» від 17.01.2013 р. (таблиця). Враховуючи складність завдань Програми, термін її виконання становить 8 років (2013-2020 роки), вона проводиться у два етапи. На першому (2013-2016 роки) необхідно забезпечити виробництво в Україні пріоритетних технічних засобів, у тому числі через створення спільних підприємств з виготовлення елементної бази. На другому (2017-2020 роки) передбачається здійснити перехід галузі на експортоорієнтовану модель розвитку та забезпечити нарощування її експортного потенціалу.

Виконання Програми дасть змогу:

- сформувати сучасну, інтегровану у світову промисловість, галузь сільськогосподарського машинобудування;
- забезпечити зростання промислового виробництва у 3,5-4 рази;
- підвищити рівень конкурентоздатності вітчизняної сільськогосподарської техніки і наростити обсяги її продажу на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- зменшити витрати валютних коштів на закупівлю імпоротної техніки для АПК.

Висновки

1. Дослідивши законодавчо-нормативну базу забезпечення сільськогосподарського машинобудування, можна стверджувати, що на сьогоднішній день державою не вироблено чіткого правового поля розвитку галузі. Створення високотехнологічного машинобудування для АПК не відбулося. Сучасні моделі сільськогосподарської техніки імпортуються, а галузь знаходиться у занепаді.

2. Для відродження галузі профільними міністерствами розроблена «Державної цільова економічна програма розвитку вітчизняного

машинобудування для агропромислового комплексу до 2020 року». Реалізація запропонованої програми забезпечить техніко-технологічне переоснащення машинобудування для АПК та перехід його на інноваційний шлях розвитку на умовах державно-приватного партнерства, підвищить конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської техніки на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Список використаних джерел:

1. Демчак І.М. Державне регулювання на ринку сільськогосподарської техніки / І.М.Демчак, А.В. Шклярська, Ю.В. Шишкін // Продуктивність агропромислового виробництва. Економічні науки. – 2013. – Вип. 23. – С. 3-11.
2. Закон України «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу» від 07.02.2002 № 3023-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Хаустова В.С. Нормативно-правова база державної підтримки розвитку промисловості України / В.С. Хаустова // Проблеми економіки. – 2015. – №1. – С. 149-167.

Комар В. І., Роскін М.

Науковий керівник - Холякко Н.І., к.е.н., доц.
Чернігівський національний технологічний університет

БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

Однією з головних проблем соціально-економічного розвитку країни на сучасному етапі розвитку є безробіття. Надмірне безробіття негативно впливає на рівень економіки всієї країни, оскільки вченими доведено, що збільшення рівня безробіття на 1%, призводить до зменшення ВВП на 2%. Головними чинниками, що впливають на збільшення рівня безробіття є такі: спад економіки і відповідне скорочення сукупного попиту на робочу силу; структурні зрушення (міжгалузеві, внутрішньогалузеві, регіональні); рух робочої сили (професійний, соціальний, регіональний).

Значної шкоди Україні завдала світова фінансова криза. Найбільшого скорочення зайнятості на початку кризи зазнали такі сектори, як промисловість та будівництво. Порівнюючи рівень безробіття серед населення віком 15-70 рр. за останні роки, можна зробити висновок, що рівень безробіття зріс з 7,3% у 2013 році до 9,3% відсотків у 2014 році та продовжує зростати у 2015 році досягнувши позначки у 10%. Рівень зареєстрованих безробітних за 2015 рік сягає у січні – 566,5 тис., у квітні – 506,8 тис., у липні – 443,9 тис., у вересні – 407,4 тис. осіб. Отже, спостерігається тенденція до зменшення числа безробітних за рахунок міграції економічно активного населення за кордон у пошуках роботи. Посилаючись на офіційні данні Державної служби зайнятості України, можна стверджувати про наступні тенденції:

- вагома частка безробітних в сукупній чисельності економічно активного населення;
- поширена неформальна економічна діяльність;
- зменшення кількості платників єдиного соціального внеску;

- зменшення кількості штатних працівників в усіх сферах економічної діяльності;
- високий рівень працівників з неповною зайнятістю;
- масове скорочення штату працівників;
- скорочення рівня попиту на працівників у більшості сфер економічної діяльності.

Головною причиною виникнення безробіття є диспропорція між попитом і пропозицією, отже необхідно проводити трирівневу політику регулювання зайнятості:

- збільшення попиту на робочу силу з боку як державного, так і приватного сектора економіки;
- підвищення конкурентоспроможності робочої сили;
- вдосконалення процесу працевлаштування.

Конкретизовано заходи зі зниження рівня безробіття в Україні можна звести до наступних аспектів: забезпечення перенавчання або підвищення кваліфікації кадрів відповідно до актуальних потреб ринку праці; надання державою пільгових кредитів для виплати зарплати додатково зайнятим на виробництві, які за розміром будуть дорівнювати зарплаті; удосконалення системи профорієнтації молоді та сприяння працевлаштуванню випускників ВНЗ; створення нових робочих місць (наприклад, за рахунок взяття кредитів для технічного переобладнання і розширення підприємств).

Список використаної літератури:

1. Котова О.В. Державна молодіжна політика: проблеми працевлаштування молоді// Наукові доробки молоді – вирішення проблем європейської інтеграції. – 2008. – Т.1 – с. 38-40.
2. Сєрьогіна Ю.С. Безробіття в Україні: проблеми та перспективи// Наукові доробки молоді – вирішення проблем європейської інтеграції. – 2008. – Т.2 – с. 171-173.
3. Чурилова О.В. Безробіття в Україні: причини, види, наслідки// Наукові доробки молоді – вирішення проблем європейської інтеграції. – 2008. – Т.2 – с. 182-184.
4. Прушківська Е.В. Світовий досвід та основні напрями державного регулювання зайнятості в Україні// Держава та регіони. – 2008. – № 4. – с. 182-186.

Лобода Н.О., студент гр. ЛСПГ-41
 Науковий керівник – Полковниченко С.О., к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

МОЛОДІЖНЕ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

Однією з найгостріших соціально-економічних проблем сучасної України є проблема зайнятості молоді, яка виступає важливою складовою трудового потенціалу держави, джерелом поповнення економічно активного населення, стратегічним ресурсом суспільства, що визначає політичне, економічне та соціальне майбутнє країни. Останнім часом спостерігається тенденція до збільшення рівня безробіття серед молоді, що призводить до втрати мотивації до праці, зниження рівня життя, зростання тіньової

зайнятості та зовнішньої трудової міграції, погіршення криміногенної ситуації. Тому ключовим завданням держави повинен стати пошук шляхів подолання молодіжного безробіття, соціальний захист молоді.

Відповідно до закону України «Про зайнятість» безробітними вважаються громадяни, які з незалежних від них причин не мають відповідної роботи, зареєстровані у державній службі зайнятості, шукають роботу і бажають приступити до праці. Згідно з Законом «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» [3], молоддю визнаються громадяни України віком від 14 до 35 років.

У табл.1 представлено рівень безробітної молоді за віковими групами, статтю та місцем проживання.

Таблиця 1

Рівень безробіття молоді за віковими групами, статтю та місцем проживання в Україні (%) у 2014-2015 роках (за методологією МОП)¹

Рік	Всього	У тому числі за віковими групами		
		15-24	25-29	30-34
Все населення				
2014	9,3	23,1	11,1	9,3
2015	9,1	22,4	11,2	9,7
Жінки				
2014	7,5	22,4	9,7	7,6
2015	8,1	21,9	10,8	8,4
Чоловіки				
2014	10,8	23,7	12,2	10,6
2015	10,1	22,7	11,4	10,8
Міські поселення				
2014	9,2	23,2	10,4	9,1
2015	9,0	23,5	10,8	9,4
Сільська місцевість				
2014	9,5	23,1	13,1	9,7
2015	9,4	20,7	12,0	10,8

¹Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [2]

Найбільше від безробіття в Україні потерпає молодь у віці від 15 до 24 років. Рівень безробіття серед таких осіб у 2015 р. був найвищий серед усіх вікових груп і становив 22,4%, дещо (на 0,7%) скоротившись порівняно з 2014 р. Проте даний показник майже у 2,5 рази перевищував середній рівень безробіття по Україні. Тенденція до скорочення рівня безробіття даної вікової групи за останній рік спостерігалась як серед чоловіків, так і серед жінок, а також у сільській місцевості. Натомість у міській місцевості рівень безробіття зріс на 0,3%. Високий рівень безробіття молоді віком 15-24 років пояснюється тим, що значна її частина не має необхідних професійних навичок і досвіду роботи, молодь у такому віці навчається та не має стійких конкурентних переваг на ринку праці.

Рівень безробіття серед молоді у віці 25-29 років за досліджуваний період зріс на 0,1% і був також вищим за середній рівень безробіття по Україні. Аналогічна тенденція характерна для рівня безробіття серед жінок та міських жителів цієї вікової групи. Водночас рівень безробіття серед чоловіків і сільських жителів зменшився.

Щодо вікової групи 30-34 років, варто зазначити, що всі наведені показники є найнижчими порівняно з іншими віковими групами і демонструють тенденцію до зростання.

Високий рівень молодіжного безробіття пов'язаний як з недостатньою чисельністю робочих місць, так і з нераціональною системою підготовки молоді та використання її праці. Загальний незадовільний стан економіки, значне податкове навантаження на бізнес з боку держави не сприяють зростанню кількості робочих місць та оплати праці найманих працівників. Підготовка молоді навчальними закладами здійснюється без урахування кон'юнктури ринку праці. Отримавши фахову підготовку, молодь не бажає працювати на безперспективних робочих місцях та отримувати низьку заробітну плату.

Серед причин виникнення молодіжного безробіття вчені виділяють:

- небажання роботодавців брати на роботу молодь через відсутність відповідного досвіду та практики застосування отриманих знань;
- відсутність дєєвих стимулів для роботодавців у працевлаштуванні молоді;
- розрив між програмами навчання у вищих та професійно-технічних навчальних закладах і вимогами підприємців до кваліфікації випускників;
- низькі офіційні зарплати молодих працівників, які пропонуються на робочих вакансіях, та, відповідно, небажання молоді їх заповнювати;
- високий рівень корупції при влаштуванні на «престижні» вакансії, особливо в державних установах [4].

Проблема молодіжного безробіття в Україні поглиблюється через недосконалість законодавчої бази, відсутність чіткої державної стратегії зайнятості молоді, невідповідність освітніх послуг реальним потребам економіки, слабкі механізми стимулювання роботодавців до працевлаштування молоді [4].

Основними шляхами подолання безробіття молоді в Україні є: реалізація територіальних та місцевих програм зайнятості населення, зокрема заходів з урахуванням можливостей працевлаштування і надання житла; встановлення рівноваги між гнучкістю ринку праці і захищеності працівників; створення економічних умов, які б заохочували роботодавців брати на роботу молодих і недосвідчених працівників (через надання дотацій, податкових пільг, особливо тим підприємствам, що забезпечують перше робоче місце, запровадження практики бронювання робочих місць для майбутніх випускників); сприяння створенню умов молодіжного підприємництва шляхом стимулювання особистої ініціативи щодо розвитку малого та середнього бізнесу; збільшення обсягів перепідготовки фахівців, введення альтернативної (дистанційної) форми навчання для працюючих осіб без відриву від виробництва [1; 5].

Як показує проведений аналіз, рівень безробіття серед молоді перевищує його середній рівень по Україні. Ефективне вирішення проблеми

працевлаштування молоді дасть поштовх до розвитку вітчизняної економіки, сприятиме становленню України як стабільної і розвиненої держави.

Список використаних джерел:

1. Боярчук Л.В. Причини виникнення та напрямки подолання молодіжного безробіття в Україні [Електронний ресурс] / Л.В.Боярчук // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2013. – № 4. – С. 84-90. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vcndtue_2013_4_12
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 01.01.2013 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
4. Терно А.В. Молодіжний ринок праці: стан, проблеми та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / А.В.Терно // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди. Економіка. – 2014. – Вип. 14. – С. 87-95. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_eko_2014_14_12
5. Яценко Н.М. Причини безробіття молоді в Україні [Електронний ресурс] / Н.М.Яценко, Я.Ю.Яковенко // Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. – 2013. – Вип. 1. – С. 143-147. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkdpu_2013_1_29

Михайленко Б.С., студент гр. ЛСПГ-41
Науковий керівник – Полковниченко С.О., к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

На сучасному етапі розвитку економіки України надзвичайно актуальним є питання щодо причин та особливостей розвитку інфляції, яку вітчизняні та міжнародні дослідники вважають важким соціально-економічним явищем, першочерговим для вирішення економічних проблем, та однією з найголовніших загроз на шляху до макроекономічної стабілізації у коротко- і, навіть, середньостроковій перспективах для нашої держави.

Інфляція являє собою тривале і відносно стійке підвищення цін на всі продовольчі і непродовольчі товари та послуги, що веде до перерозподілу національного доходу на користь певних соціальних груп. Це процес знецінення грошей, який відбувається в результаті переповнення каналів обігу грошовою масою.

Інфляція в Україні має складний характер і знаходиться під впливом багатьох чинників. Одні з них впливають у довгостроковому періоді, інші – на короткому відрізку часу, а окремі фактори проявляються епізодично.

Серед основних факторів сучасного етапу розвитку економіки України, які збільшують інфляцію, варто виділити: затяжне падіння промислового виробництва; відчутна девальвація національної валюти, що призвело до подорожчання імпортованих товарів, а також товарів, у вартості яких значну роль відіграє імпортована сировина; продовження війни на сході; високу ставку кредитів банківського сектору; зростання тарифів на газ, електроенергію, холодну та

гарячу воду, яке впливає на підвищення цін на всі вітчизняні товари; високий податковий тягар; високу корумпованість тощо. Інфляцію збільшує емісія національної валюти, яка спрямовується на покриття бюджетного дефіциту. Важливим чинником інфляції є інфляційні очікування, обумовлені недовірою суспільства до владних структур, банків, фінансового ринку, гривні.

Характерними рисами сучасного інфляційного процесу можна назвати падіння реальних доходів населення, панічне зростання попиту на валюту, її дефіцит; зняття депозитів з банківських рахунків, зростання попиту на активи, що можуть бути використаними для інвестування коштів, збільшення кількості безробітних та осіб, які зайняті неповний робочий день [1].

Як показує практика, інфляція в Україні – не стільки грошовий феномен, скільки обумовлена нестабільністю української економіки.

У минулому році наша країна зіткнулась з галопуючою інфляцією, річні темпи якої були максимальними за останні 15 років. Як свідчать дані Державної служби статистики, за підсумками 2015 року інфляція в Україні склала 43,3%, тоді як у 2014 році – 24,9%, роком раніше – 0,5% (рис.1).

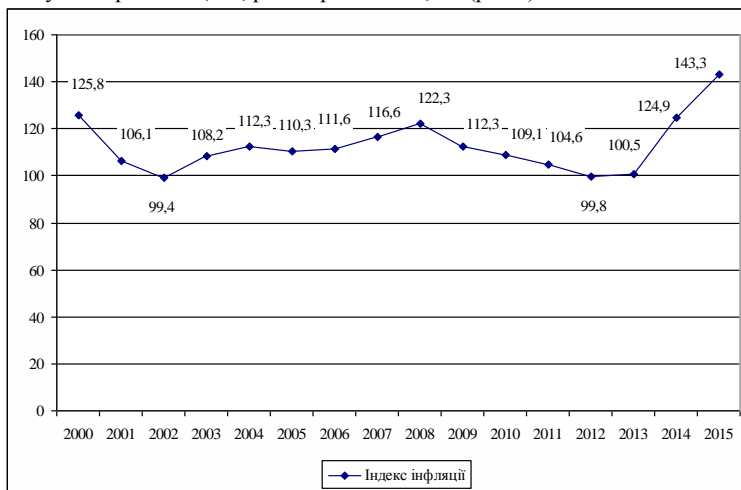

Рис. 1. Динаміка зміни індексу інфляції за період 2000-2015 рр.

Джерело: побудовано за [2; 4]

Паніка на валютному ринку в першому кварталі 2015 року призвела до неконтрольованого вибуху цін на основні споживчі товари. Навіть незважаючи на те, що більшість цих товарів виробляється в Україні та лише частково залежить від динаміки обмінного курсу. У результаті українці зіткнулися із зростанням цін на 5,3% у лютому та 10,8% у березні. Наступним шоком року для цін стало підвищення з 1 квітня в 5,5 рази тарифів на природний газ для населення. Внаслідок цього споживчі ціни зросли на 14% лише за квітень [3; 4].

В цілому за минулий рік найбільший рівень зростання цін спостерігався на: природний газ – у 3,7 рази, житло і комунальні послуги – у 2 рази, опалення і

гарячу воду – 78,4%, цукор – 69,8%, електроенергію – 66,9%, овочі – 66,7%, олію соняшникову та яйця – 59,4%, хліб і хлібопродукти – 144,6% [2; 4].

Найменше подорожчали телефонні і телефаксові послуги, всього на 5,1%, плата за власне житло (квартирна плата) – на 5,4%, залізничний пасажирський транспорт – на 12,0% [2,4].

Останнім часом в Україні проголошена політика таргетування інфляції, тобто така політика, коли саме параметри інфляції визначаються основною метою грошово-кредитної політики влади.

Варто зазначити, що інфляційні очікування залишаються все ще високими, і тому монетарна політика має бути достатньо жорсткою для зміцнення впевненості населення і бізнесу, що Національний банк серйозно налаштований щодо зниження інфляції до цільових орієнтирів.

Звичайно, економіка України є вразливою до численних шоків, як внутрішніх, так і зовнішніх. Відповідно інфляція може відхилитися від цільових орієнтирів. І в таких умовах центральному банку неможливо повернути рівень інфляції до цільового рівня за допомогою монетарних інструментів в короткостроковій перспективі – протягом місяця. Водночас послідовна монетарна політика Національного банку дозволить у випадку відхилення повернути інфляцію на цільовий рівень у середньостроковій перспективі, в якій його політика є найбільш дієвою. Для України це рік-півтора [3].

Для розв'язання проблеми високої інфляції в нашій країні необхідно: зупинити падіння виробництва, стимулювати інвестиції, тобто сприяти створенню реальної товарно-грошової бази, щоб підприємці були зацікавлені в отриманні прибутку за рахунок збільшення товарообігу і зниження собівартості продукції, а не за рахунок зростання цін; кредитну експансію банків спрямувати на стимулювання інвестицій і економічного зростання, а не покриття дефіциту державного бюджету; орієнтувати грошово-кредитну політику на вимоги об'єктивного закону грошового обігу.

Список використаних джерел:

1. Ганусик Ю.Б. Закономірності розвитку інфляції в Україні в умовах циклічності [Електронний ресурс] / Ю.Б.Ганусик // Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського. – 2015. – Вип.5. – С.818-825. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/167.pdf>
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Сологуб Д. Інфляція в 2015 році. Зрада чи перемога? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/columns/2016/01/14/576523/>
4. Фінансовий портал. Мінфін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/infl/>

ПРОБЛЕМА «ВІДПЛИВУ ІНТЕЛЕКТУ» З УКРАЇНИ

Однією із найгостріших проблем сучасності в рамках міграційних процесів вважається «відплив умів (інтелекту)». По своєму змісту - це процес виїзду з країни висококваліфікованих фахівців та вчених на тимчасове або постійне місце проживання, що згодом призводить до невтішних наслідків, а саме – відсутності потрібної кількості висококваліфікованих кадрів та занепаду вітчизняної науки.

Слід зазначити, що явище «відпливу інтелекту» властиве практично всім країнам, що стали на шлях зміни соціального устрою й економічного реформування. І особливо тим, чия економіка не дає змоги забезпечити відповідне працевлаштування фахівців, підготовлених у сфері вищої освіти. Такі країни є інтелектуальними донорами, оскільки значна частина їхніх високоосвічених спеціалістів виїжджає до багатших держав у пошуках кращого життя та гідного матеріального забезпечення. [1, с.140]

Заслужує на увагу визначення причин «відтоку інтелекту» з України. Згідно з опитуванням, що було проведене у відділі реєстрації віз, більшість потенційних та наявних мігрантів-інтелектуалів виїжджають через бажання самореалізації і можливості набуття нового досвіду. Не менш важливим є і соціальне та матеріальне забезпечення, що в країнах, де зосереджені основні потоки вчених-мігрантів з України, є значно вищим. Так, для порівняння, оклади, наприклад, українських вчених академічних інститутів у багато разів менші від зарплат їхніх американських колег. Для молодих наукових співробітників цей розрив складає не менше 15-20 разів, при цьому рівень споживчих цін в Україні складає не менше 70% від рівня цін у США. [1, с.147]

До відштовхуючих факторів, які сприяють розширенню «відпливу інтелекту», також належать: суттєве та перманентне знецінювання статусу науковця; неможливість якісного проведення наукових досліджень та експериментів (через фізично та морально застаріле устаткування); відсутність кінцевого споживача. Така ситуація, безумовно, є небажаною для науковців, адже, працюючи без гідної матеріальної нагороди та без визнання статусу, що є надзвичайно важливо для діячів науки, з'являється так званий інстинкт самореалізації, який веде до пошуку локалізації, де праця буде гідно цінуватись та винагороджуватись. За результатами дослідження «Brain Strain: Optimising Highly Skilled Migration From Developing Countries», що було проведене групою демографів із Джорджтаунського університету, кожен десятий, хто має диплом про вищу освіту, народжений у країнах, що розвиваються, сьогодні живе та працює в розвинених державах світу. [2, с.73-76]

Україна є державою, яка все ще володіє досить вагомим науково-технічним кадровим потенціалом. Але, на жаль, вона вже втратила його значну частину і продовжує втрачати внаслідок цілої низки політичних, економічних,

соціальних проблем. Щорічна інтелектуальна еміграція з України налічує приблизно 95,4 тис. фахівців, тобто мігрує кожний 25 – 26 спеціаліст з вищою освітою. Протягом останніх років Україну залишило приблизно 5 – 5,5 тис. учених, що еквівалентно втратам 4 - 4,5 млрд. дол. США. Якщо брати до уваги лише кандидатів і докторів наук, то згідно з офіційними даними Державної служби статистики України, протягом 1994 – 2014 рр. з України емігрували задля проживання і роботи за кордоном більше 1,5 тис. науковців-кандидатів (1290 осіб) і докторів (332) наук. Рекордним був 1996 рік, коли за кордон виїхали 267 науковців. З 2003 року кількість вчених-емігрантів значно скоротилась. [3,с.13-14]

Найчастіше українські вчені за цей час виїжджали до США – 420 осіб (343 кандидати і 77 докторів наук). На другому місці – Росія, куди за цей час виїхало 388 осіб (292 кандидати і 96 докторів наук). «Гостиною» для українських вчених виявилась і Німеччина, яку обрали для еміграції 251 науковець (208 кандидатів і 43 доктори наук). Значна кількість наукових емігрантів осіли в Ізраїлі (117), Канаді (109) та Польщі (52). Важливою складовою інтелектуальної міграції є так звана технологічна, якою охоплені такий сегмент ринку інтелектуальної праці, як ІТ-ринок (фахівці у сфері інноваційних комп'ютерних технологій: програмісти, розробники, системні адміністратори та інші). За неофіційними даними, ємність цього сегменту ринку інтелектуальної праці України становить близько 250 тис. осіб. [4]

Відомо, що середній вік «інтелектуального мігранта» коливається в межах 20-30 років, що є найпродуктивнішим часом працездатності. Це може також підсилити явище старіння нації та деградацію майбутнього покоління, адже з посиленням виїздом молодих талановитих громадян згодом нікому буде навчати майбутнє покоління. Крім того, слід врахувати і те, що не всі фахівці та науковці, які емігрували за кордон, працюють за спеціальністю та гідно влаштовуються на новому місці. За даними досліджень, лише п'ята частина емігрантів працює за науковою кваліфікацією, причому не менше 2- 3 років іде на адаптацію та вирішення мовних, соціальних і психологічних проблем. Багато вчених, які від'їжджають з України, практично поривають із своїми професіями, втрачають науковий потенціал і, як наслідок, декваліфікуються. І навіть у випадку їх рееміграції вони фактично втрачені для науки – як вітчизняної, так і світової. [5, с.296].

Втім є і позитивні наслідки явища «відтоку інтелекту». Це перш за все вигідно безпосередньо для самих мігрантів-науковців. Крім того така міграція виступає фактором глобального соціально-економічного розвитку. Вона сприяє світовому обміну знаннями, що отримало назву «циркуляція інтелекту». Про це свідчать роботи багатьох західних економістів, які вже протягом 40 років закликають переглянути концепцію «впливу інтелектів» і взамін пропонують концепцію «обміну розумами» (brain circulation). Ще одним позитивним фактором процесу інтелектуальної міграції є можливість формування потужного наукового контингенту вітчизняних вчених, котрі працюють в науково-дослідних та навчальних закладах різних типів за кордоном. Своєю діяльністю вони здійснюють значний внесок у розвиток світової науки й одночасно впливають на стан науково-освітнього процесу в Україні. При поліпшенні

економічного та політичного становища держави частина з них можуть повернутися в Україну і збагачувати її науково-інтелектуальний потенціал. [5,с.297-299]

В останній час активізувалася і така форма інтелектуальної міграції як виїзд талановитої молоді на навчання в інші країни. Темпи зростання кількості наших співгромадян на навчання за кордоном суттєво перевищують світові. Лише протягом останніх п'яти років кількість українців у західних університетах збільшилася на 82%, за наявними даними у 2013/2014 навчальному році їх було 40 996 осіб (Таблиця. 1).

Таблиця 1

**Кількість студентів-українців за кордоном (денна форма навчання)
у 2008-2014 роках. [6]**

	2008/9	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Польща	2831	3499	4879	6321	9620	15123
Німеччина	8557	8818	8830	8929	9044	9212
Росія	4236	4055	4919	4644	4737	Відсутні дані
Канада	715	916	1053	1203	1611	2053
Чехія	1046	1364	1456	1647	1782	2019
Італія	800	1043	1314	1556	1727	1894
США	1716	1727	1583	1535	1490	1464
Іспанія	558	641	840	1114	1323	1418
Франція	1349	1388	1447	1482	1282	1320
Австралія	463	614	636	721	692	1074
Інші країни	4403	4920	5330	5535	5924	5419

Серед найбільш бажаних для навчання країн були Польща, Німеччина, Росія, Канада, Чехія, Італія, США, Іспанія, Франція, Австралія, Великобританія. Якщо порівнювати два останні роки, то українських студентів за кордоном збільшилося на 19%. Більше 4/5 цього приросту склали українці, які навчаються в польських університетах, вони показали найбільш стрімке збільшення як в абсолютному, так і у відносному показниках - з 9 620 до 15 123 осіб. Також значний приріст українських громадян на студіях демонстрували австралійські, канадські, британські, чеські та італійські університети. Незмінно високим попитом користуються німецькі університети, які пропонують безкоштовне навчання для іноземців. Кількість українських студентів за кордоном буде зростати і частина з них залишиться за межами. Цю тенденцію не зупинить навіть падіння курсу гривні та фактичне подорожчання проживання та навчання за кордоном. По-перше, це глобальний тренд і Україна в ньому не законодавець моди. По-друге, це великий бізнес, починаючи від рекрутерів, рекламників і закінчуючи роботодавцем, який часто радше візьме на роботу мігранта з європейським дипломом, ніж співвітчизника. По-третє, реформи в Україні продовжують буксувати, економічний стан погіршується і значна частина молодих людей не бачить перспектив майбутнього працевлаштування на батьківщині. Війна в Україні також впливає на наміри будувати тут своє майбутнє. [6]

Вищевикладене дає достатньо підстав для висновку про ознаки руйнування інтелектуального потенціалу країни. Тому держава зобов'язана через реформи забезпечити реальне прискорення соціально-економічного розвитку. Це в свою чергу надасть можливість створити належні умови для якісного навчання та наукових досліджень, зупинити відтік наукового потенціалу, а також буде сприяти рееміграції фахівців. Слід розширювати співпрацю з нашими ученими, котрі працюють за кордоном, що може бути важливим механізмом розвитку кадрового потенціалу вітчизняної науки. Управління міграційними процесами у значній мірі повинне бути спрямоване на збереження та нарощування інтелектуально-трудового потенціалу нації.

Список використаних джерел:

1. Ніколасвський, В. М. Інтелектуальна міграція: причини, наслідки, виклики [Текст] / В. М. Ніколасвський, В. В. Омельченко // Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи».- 2006. - № 723. - С. 140-147.
2. Прохоренко Н. Є Інтелектуальна міграція: причини та чинники/Прохоренко Н. Є// БОСІОПРОСТІР: Міждисциплінарний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи. - 2010. - №1. - с. 73-76.
3. «Релігія та Соцум». – 2014. – №1-2 Найбільше українських науковців емігрували до США, Росії та Німеччини (статистика) [Електронний ресурс] // УНІАН . – 29 квітня 2013 р. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/society/783209-naybilshеukrajinskih-naukovtsiv-emigrivali-do-ssha-rosiji-ta-nimechchini-statistika.html>
4. Акімов, Д. І. Інтелектуальна трудова міграція: наскільки страждає Україна від «відтоку мізків» / Д. І. Акімов // Актуальні проблеми економіки.–2010. - № 11. –С. 296 –299.
5. «Студентська міграція: де українська молодь шукає кращого життя».Електронний інформаційний ресурс.
<https://www.rbc.ua/ukr/opinion/studencheskaya-migratsiya-ukrainskaya-molodezh-1430144645.html>

Перець І.В., студент групи ПМ-151

Науковий керівник – Полковниченко С.О., к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

ОСНОВНІ ФАКТОРИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В умовах міжнародної відкритості національних господарств та глобалізації економічних відносин одним з основних завдань політики держави є підвищення конкурентоспроможності економіки, яка залежить як від діяльності підприємств країни, так і від зовнішніх факторів.

Конкурентоспроможність – це здатність об'єкта або суб'єкта перевершити конкурентів в заданих умовах [2]. Фактори, що визначають конкурентоспроможність країни, досить різноманітні. Визначальний підхід до їх виділення належить М.Портеру. Відповідно до теорії вченого, розвиток національної конкурентоспроможності відбувається у чотири стадії:

– конкуренція на основі факторів виробництва – конкурентна перевага країни забезпечується завдяки факторам виробництва: природним ресурсам, сприятливим умовам для виробництва товарів, кваліфікованій робочій силі (забезпечується однією детермінантою);

– конкуренція на основі інвестицій – основою конкуренції є інтенсивне інвестування (в основному національних фірм) в освіту, технології, ліцензії (забезпечується трьома детермінантами);

– конкуренція на основі нововведень – за рахунок створення нових видів продукції, виробничих процесів, організаційних рішень та інших інновацій шляхом дії всіх детермінантів, які використовуються повністю;

– конкуренція на основі багатства – за рахунок вже створеного багатства (спирається на всі детермінанти, що використовуються не повністю). Перші три стадії обумовлюють економічне зростання, остання – застій і спад [6; 8].

Якщо до недавнього часу міжнародна конкурентоспроможність країни значною мірою визначалася наявністю природних ресурсних факторів, то в сучасних умовах її здебільшого визначають технологічні та інституційні фактори – рівень технологій, науковий потенціал, рівень освіти населення, розвиненість інфраструктури, економічна політика держави.

У 2004 р. Всесвітній економічний форум (ВЕФ) запропонував Глобальний індекс конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) – дуже широкий індекс для оцінки національної конкурентоспроможності, який бере до уваги мікроекономічні та макроекономічні основи національної конкурентоспроможності.

Згідно зі щорічною доповіддю Всесвітнього економічного форуму, що проводиться у м. Давос (Швейцарія), розглядаються дванадцять груп факторів, на основі яких будується зведений індекс глобальної конкурентоспроможності: базові (інституції, інфраструктура, макроекономічне навколишнє середовище, здоров'я та початкова освіта), підсилюючі ефективність (вища освіта і професійна підготовка, ефективність ринку товарів, ефективність ринку праці, розвиненість фінансового ринку, технології, розмір ринку), інновації та фактори вдосконалення (відповідність бізнесу сучасним вимогам, інновації).

За оцінками Всесвітнього економічного форуму, Україна не належить до країн, здатних забезпечити пропозицію товарів і послуг із застосуванням новітніх технологій, в умовах вільного та справедливого ринку й зростаючих доходів населення, внаслідок чого є низькоконкурентною державою [1].

У рейтингу глобальної конкурентоспроможності ВЕФ за 2015-2016 рр. Україна втратила 3 позиції і опустилась з 76-го місця у 2014-2015 рр. на 79 (табл.1). Причому показник конкурентоспроможності України також знизився: на 0,11 з 4,14 до 4,03 [7].

Таблиця 1

Динаміка змін позицій України в рейтингу за Індексом глобальної конкурентоспроможності

	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	204-2015	2015-2016
Кількість країн	139	142	144	148	144	140
Місце України	89	82	73	84	76	79

Джерело: [5].

Конкурентними перевагами України (факторами, за якими країна посідає 50-е і вище місце у рейтингу) є вища та професійна освіта (34 місце у рейтингу 2015-2016 рр. при 40 – у 2014-2015 рр.), а також обсяг ринку (45 і 38

позиції відповідно). Визначальними факторами національної конкурентоспроможності також є наявність енергетичної і телефонної інфраструктури, вчених та інженерів.

До групи критичних відставань України (позиція у загальному рейтингу нижче 100-го місця) належать: «Макроекономічне середовище» (134-е місце у рейтингу 2015-2016 рр.), «Інституції» (130-е місце), «Розвиненість фінансового ринку» (121-е місце), «Ефективність ринку товарів» (106-е місце).

Основними факторами, що стримують розвиток конкурентоспроможності України як на загальнодержавному, так і на регіональних рівнях, є:

- повільні темпи реформування державного сектору, корпоратизації державних підприємств та інтеграції за галузевими ознаками;

- неефективність існуючої системи управління та менеджменту суб'єктів господарювання державного сектору економіки, відсутність належної прозорості при прийнятті стратегічних рішень;

- високий ступінь фізичного і морального зносу основних фондів у галузі транспорту та зв'язку;

- нерівномірність забезпечення телекомунікаційними послугами та обмеженість доступу користувачів до загальнодоступних телекомунікаційних послуг (особливо у сільській, гірській місцевостях);

- значний рівень енергозалежності України від імпорту вуглеводнів за недостатнього обсягу залучення інвестицій у розвідку й видобуток вуглеводнів та модернізацію нафто- і газотранспортних мереж;

- низька частка енергії, виробленої з відновлюваних джерел (складає лише близько 1%). У розвинених країнах Європи цей показник становить не менше ніж 10–15% [4].

За оцінками експертів, найбільш проблемними факторами для ведення бізнесу у нашій країні визначено (в порядку зменшення): корупцію, ускладнений доступ до фінансів, інфляцію, політичну нестабільність, високі податкові ставки, неефективну державну бюрократію, складність податкового законодавства, регулювання валютного ринку, часту зміну урядів, обмежувальне регулювання ринку праці, недостатню здатність до інновацій, невідповідну якість інфраструктури, злочинність та крадіжки, низьку якість охорони здоров'я, недостатню освіченість і погану етику робочої сили [9].

На рівень конкурентоспроможності в Україні негативно впливають: вплив ресурсів, скорочення виробництва та робочих місць; розвиток і поширення «тіньової» економіки та корупції; низька якість та висока ціна національних товарів; нераціональна експортно-імпортна структура; несприятливий інвестиційний клімат; незбалансована структура державного боргу та його динаміка, що створює великі ризики для фіскальної системи; застарілі технології, обладнання, потужності [3]. Великою проблемою для нашої економіки стала окупація Криму та війна на сході країни.

Для підвищення конкурентоспроможності економіки України потрібні колосальні зміни, справжні реформи. Насамперед необхідно провести реорганізацію інституційної системи, подолати корумпованість державного апарату, забезпечити макроекономічну стабільність. При цьому важливо

зберегти конкурентні переваги країни, розвивати технології та науковий потенціал, впроваджувати інновації.

Список використаних джерел:

1. Іванова Т.Л. Детермінанти і тенденції змін національної конкурентоспроможності Т. Л. Іванова // Економіка і регіон. – 2013. – №3. – С. 29-37.
2. Конкурентоспроможність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Конкурентоспроможність>
3. Мишок С. Конкурентоспроможність економіки України: аналіз основних чинників / С.Мишок // Вісник Київського нац. університету ім.Тараса Шевченка: сер.: Економіка. – 2013. – №144. – С. 26-28.
4. Носирев О.О. Глобальна конкурентоспроможність України: тенденції та перспективи / О.О.Носирев // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2014. – Вип. 2. – С.113-118.
5. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2015-2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-0>
6. Портер М. Международная конкуренция: конкурентные преимущества стран: Пер. с англ. / Под ред. В.Д. Щетинина. – М.: Международные отношения, 1993. – 896 с.
7. Україна у рейтингу конкурентоспроможності 2015 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://reforms.in.ua/ua/news/ukrayina-u-reytingu-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2015>
8. Шкурупій О. В. Чинники динаміки економіки України та національної конкурентоспроможності / О.В.Шкурупій, Н.Г.Базавлук // Проблеми економіки. – 2014. – №2. – С.89-94.
9. The Global Competitiveness Report 2015-2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2015-16.pdf

Пустовойт Д.В., студентка гр. Ф-141

Науковий керівник: Савченко В.Ф., д.е.н., проф.,
засл. економіст України

Чернігівський національний технологічний університет

ПРОБЛЕМИ ТІНЬОВОГО СЕКТОРА В УКРАЇНІ

Тіньова економіка в Україні стала однією з найважливіших не тільки економічних, а й соціально-політичних проблем. На сьогоднішній день науковці не дійшли до єдиного тлумачення цього визначення. Розрізняють чимало дефініцій явища, зокрема підпільна, чорна, сіра, прихована, друга, неврахована, деструктивна, нерегламентована, неофіційна, мала, кримінальна, дефективна, брудна, фіктивна, паралельна, неформальна, нелегальна, позазаконна, злочинна [1, с. 60].

О. Турчинов сформулював таке визначення: тіньова економіка – сфера прояву економічної активності, спрямованої на одержання доходів від заборонених видів діяльності або на ухилення від суспільного (державного) контролю та від сплати податків при легальних видах економічної діяльності [2, с. 44]. К. Улибін вважає, що «... тіньова економіка включає у себе всі ті види діяльності, які мають негативний, деструктивний, дефективний характер, завдають шкоди суспільству і його членам» [3, с. 18]. Розбіжності у тлумаченні цього явища полягають у його багатогранності, оскільки воно включає в себе економічні, політичні, психологічні аспекти.

Тіньова економіка не контролюється державою, не враховується офіційною статистикою, внаслідок чого її обсяги не включаються у валовий

внутрішній продукт і не оподатковуються [4, с. 48], а за великих обсягів тіньового сектору суттєво зменшуються надходження до доходної частини державного бюджету, а отже, зменшується видаткова частина на виплату пенсій та інших соціальних платежів, заробітної плати, стипендій тощо. Уряд повинен зробити все від нього залежне, щоб істотно знизити рівень тінізації економіки та забезпечити сталий економічний розвиток держави.

За оцінками різних експертів, рівень тіньової економіки в Україні протягом останніх років коливався в межах 30–50 %, що здійснює вкрай негативний вплив не тільки на інвестиційний клімат в країні, а й на соціально-економічне середовище [5].

Об'єкти тіньової економіки, які підлягають оподаткуванню, збільшують свої доходи шляхом свідомого «перекручування» офіційних даних про реальні розміри витрат і прибутків у офіційній економіці та приховування даних про витрати і прибутки в незаконній діяльності. Основними чинниками, що сприяють тінізації економіки, є:

- відсутність повноцінного ринкового середовища (уповільнене здійснення економічних перетворень та незавершеність впровадження ринкових механізмів призводять до ситуації неузгодженості державної економічної політики з інтересами значної кількості господарюючих суб'єктів);

- недостатність інституційного забезпечення економічної політики (силові й адміністративні заходи, які реалізуються державою для протидії тінізації економіки, не приносять очікуваного позитивного результату внаслідок збереження несприятливого підприємницького клімату в Україні);

- неефективність управління державною власністю і захисту прав власників (тіньовий сектор найчастіше експлуатує промислові потужності державних підприємств, зумовлюючи їх некомпенсоване прискорене зношення, що позбавляє державу належних доходів);

- вади податкової системи (чинна податкова система фактично зосереджена на максимальному залученні надходжень до бюджету без урахування можливих негативних наслідків надлишкового фіскального тиску на суб'єктів господарювання та громадян);

- незбалансованість державної регуляторної політики (до цього часу недоліками законодавства залишаються надмірна множина нормативних актів, неузгодженість їх між собою, часті й не завжди виправдані зміни, значні прогалини у регулюванні тих чи інших господарських відносин);

- деформація системи зайнятості населення (у тіньовому секторі відсутні гарантії працевлаштування, оплати праці й соціального страхування, безпеки праці, створюються додаткові умови для втягування значної частини населення у кримінальні відносини);

- недоліки у діяльності судової влади (важливою в цьому контексті є неефективність механізму виконання судових рішень) [4, с. 50].

Всі ці фактори сприяють тому, що поширення в Україні тіньової економіки являє собою значну перешкоду забезпеченню сталого розвитку та сприяє деморалізації суспільства.

Тіньовий сектор економіки характеризується більшою гнучкістю та динамічністю, ніж легальний. Він насичує ринок товарами і послугами, збільшує

доходи частини населення, посилює конкурентну боротьбу, на певний час стримуючи соціальні дестабілізаційні процеси у суспільстві. Внаслідок існування тіньової економіки зменшуються доходи бюджету, зростає зовнішній і внутрішній борг, збільшується тіньовий капітал, зменшується інвестиційна привабливість держави, втрачаються можливості активної участі у глобалізаційних процесах.

Основними причинами розвитку тіньової економіки в Україні економісти вважають надмірне оподаткування доходів підприємств (до 70 %), високий рівень безробіття, зубожіння значної частини населення, кризу неплатежів, недосконалість чинного законодавства, відсутність сприятливого інвестиційного клімату, правовий нігілізм, ігнорування морально-етичних норм та ін. [6].

На початку 2015-го року в умовах поширення цінових і девальваційних шоків, ескалації військового конфлікту спостерігається подальше суттєве зростання тіньової економіки, початок якому було покладено у 2013 році. За розрахунками Мінекономрозвитку, в першому кварталі 2015 року тіньова економіка порівняно з відповідним періодом 2014 року збільшилась ще на 5 в.п., до 47% від обсягу офіційного ВВП. Причинами Мінекономрозвитку називає зневіру суб'єктів економічної діяльності у поліпшення економічної та політичної ситуації і зовнішні чинники – подальше загострення відносин з РФ і згортання економічних зв'язків із цією країною [7].

Поширення тіньової економіки негативно позначається на дієвості механізмів та інструментів глобального управління. Основними сучасними проблемами тінізації економічних відносин визнано тіньову зайнятість та тіньові фінансові потоки.

За оцінками фіскальних органів, у 2012 році загальний обсяг тіньового сектора української економіки становив як мінімум 350 млрд грн за рік. При цьому 170 млрд грн становила зарплата в «конвертах», 100 млрд – виведення безготівкових коштів у готівкову форму або на інвалютні рахунки в іноземних банках, 35 млрд – неофіційні платежі, 45 млрд грн – основні кошти, матеріальні ресурси і послуги тіньового сектора. У 2013 році у тіні опинилося біля 250 млрд грн коштів українських платників податків. 41% закупівель державні та комунальні підприємства проводили без застосування тендерних процедур. За даними СБУ, від 50 до 75% бюджетних асигнувань під час процедур держзакупівель освоюються з численними порушеннями. Через корупційні оборотки у сфері держзакупівель збитки становлять 10-15% (35-53 млрд грн) видаткової частини держбюджету щорічно [8].

У 2014 р. обсяги виробництва у переробній промисловості скоротилися на 10,1% порівняно з 2013 р. Водночас на 12 % за результатами 2014 р. збільшилася частка тіньового сектора у сфері торгівлі. Збитки галузі за рік зросли у 4,6 рази при збільшенні частки збиткових підприємств у загальній структурі на 13,4 %. Внаслідок скорочення виробництва у ключових видах промисловості спостерігається негативна динаміка оптового товарообороту (у 2014 р. його падіння становило 15 % порівняно з 2013 р.). Погіршення ситуації також спостерігалось в роздрібній торгівлі (скорочення на 8,6 %) на фоні зменшення попиту населення в умовах падіння реальної заробітної плати і погіршення очікувань домогосподарств на тлі зростання індексу споживчих цін

на 21,9 % [9]. Виявлення шляхів ефективної боротьби з тіньовою економікою є важливим загальнодержавним завданням для України. Хоча і не всім країнам вдається розробити вдалі заходи боротьби, все ж деякі обмежили тіньову економіку до мінімального рівня.

Однією з першочергових реформ, визначених Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», стали дерегуляція та розвиток підприємництва, основною метою яких є створення сприятливого середовища для ведення бізнесу, розвитку малого та середнього підприємництва, спрощення міжнародної торгівлі та підвищення ефективності ринку праці. Для цього необхідно скоротити кількість документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності та видів діяльності, що підлягають ліцензуванню, скасувати регуляторні акти, які ускладнюють ведення підприємницької діяльності, скоротити кількість органів державного контролю. Метою податкової реформи, передбаченою Стратегією, є побудова податкової системи, яка є простою, економічно справедливою, з мінімальними затратами часу на розрахунок і сплату податків, що створює необхідні умови для сталого розвитку нашої країни. Ці реформи в перспективі дозволять усунути всі системні фактори тінізації національної економіки [10].

Так як для України залишається актуальним питання вступу до ЄС, однією з перешкод виступає саме обсяг тіньової економіки, який суттєво впливає на інтеграційні процеси. Адже обмеження тіньового сектору економіки, подолання корупції та нелегальної міграції є одними із основних вимог для співпраці європейським Союзом. Реалізація зазначених та інших заходів щодо подальшої детінізації економіки сприятиме не лише формуванню повноцінного ринкового середовища, легалізації капіталу, процесу демократизації економіки і суспільства в цілому, а й значному підвищенню конкурентоспроможності та усуненню реальних загроз національній безпеці держави.

Список використаних джерел:

1. Актуальные проблемы борьбы с экономической преступностью: Тр. Акад. / [Редкол.: Алексеев А.И. (отв. ред.) и др.]. – М.: Акад. МВД РФ, 1992. – 143 с.
2. Пушкаренко П. Генезис і соціально-економічні наслідки тіньової економіки / П. Пушкаренко, М. Логвиненко // Економіка України. – 2004. – № 10. – С. 43–49.
3. Ульбин К. Теневая экономика / К. Ульбин К. – М.: Экономика, 1991. – С. 18–41.
4. Ткаченко А. В. Тіньова економіка та її вплив на економічну систему / А. В. Ткаченко // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2012. – № 10. – С. 47–51.
5. Коробков Д. В. Тіньова економічна діяльність в Україні [Електронний ресурс] / Д. В. Коробков // Международная научная конференция «MicroCAD». – 2013. – Режим доступу: <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/microcad/2013/s23/> Тіньова економічна діяльність в Україні.pdf
6. Артус М. Тіньова економіка та напрями її подолання за умов ринкових відносин / М. Артус // Галицький економічний вісник. – 2012. – № 2 (35). – С. 5–9. – (Серія “Економіка та управління національним господарством”).
7. Рівень тіньової економіки в Україні сягнув 47% [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ukr.lb.ua/news/2015/08/14/313460_riven_tinvoi_ekonomiki_ukraini.html
8. Тіньова економіка в Україні: причини та шляхи подолання [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://icps.com.ua/assets/uploads/files/t_novaeconom_kaukra_ni.pdf
9. Економіка України за 2014 рік // Урядовий кур'єр. – 2015. – 6 лют.
10. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»: схвал. Указом Президента України від 12 січ. 2015 р. № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/52015-18245>

ТЕНДЕНЦІ ЗОВНІШНЬОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Термін «міграція» означає процес просторового пересування, переміщення населення [1]. Проте слід розрізняти поняття міграції та трудової міграції. Суть терміна „трудова міграція” визначають як переміщення особи з метою тимчасового працевлаштування, що супроводжується перетинанням державного кордону (зовнішня трудова міграція) або меж адміністративно-територіальних одиниць України (внутрішня трудова міграція) [2, с. 474 - 475]. Відповідно до Європейської конвенції про правовий статус трудових мігрантів, термін „трудоий мігрант” означає громадянина Договірної Сторони, якому інша Договірна Сторона дозволила перебувати на її території для здійснення оплачуваної роботи [3].

За визначенням Конвенції МОП № 97 (1949 р.), «працівник-мігрант» – це особа, яка мігрує з однієї країни в іншу з наміром отримати роботу інакше, ніж за власний рахунок [4]. Найбільш повне визначення терміна «працівник-мігрант», на мою думку, подане в Міжнародній конвенції про захист прав усіх працівників-мігрантів ООН (1990 р.), де це поняття означає «особу, яка буде займатися, займається або займалася оплачуваною діяльністю в державі, в якій він або вона не є громадянином» [5].

На даний момент Україна виступає однією з найбільших держав-донорів трудових ресурсів у Європі. Зовнішня трудова міграція є об’єктивною реальністю сьогодення. Кризові умови перехідного періоду, у яких відбувалося формування міграційних потоків, були пов’язані з низькою заробітною платою у всіх секторах економіки, зростанням вимушеної неповної зайнятості та безробіття, а також поширенням бідності й високим рівнем майнового розшарування населення. Початок економічного зростання ознаменувався поліпшенням ситуації на ринку праці, підвищенням рівня життя населення. Проте, на жаль, більшість показників соціально-економічного розвитку залишаються далекими від європейських стандартів, спостерігається значний розрив у рівнях оплати праці в зарубіжних країнах та Україні. Саме це і спонукає наших співвітчизників шукати роботу за кордоном [6]. За даними Державної служби статистики обсяги міжнародної міграції в Україні мають наступний вигляд (див. табл.1):

Таблиця 1

Динаміка чисельності міжнародних мігрантів в Україні, осіб *

Рік	Показник	
	Обсяг іміграції	Обсяг еміграції
2000	42473	76264
2010	30810	14677
2013	54100	22187
2015	53189	24267

*Джерело: [7]

Дані, наведені у таблиці 1, навіть приблизно не відображають масштабів еміграції та імміграції в Україні. Це пояснюється тим, що значна частина мігрантів працює за межами країни на власний страх і ризик і статистично не враховується. Тому масштаби зовнішньої міграції визначають за допомогою оцінок на основі даних різних обстежень.

Дані Світового банку щодо обсягів міжнародної міграції в Україні кардинально відрізняються від даних Державної служби статистики (див. табл. 2).

Таблиця 2

Міжнародні міграційні процеси в Україні, осіб*

Рік	Показник	
	Обсяг імміграції	Обсяг еміграції
2000	5206456	5915970
2010	5190127	6216480
2013	5151378	6525145
2015	5078421	6934142

*Джерело: [8]

Отже, проаналізувавши дані табл. 2, можна стверджувати, що кількість українців, які проживають за межами рідної країни має тенденцію до збільшення; обсяги ж імміграції зменшуються.

Потоки трудових мігрантів спрямовані в основному до сусідніх країн – Російська федерація (43 %), Польща (14 %), Чеська республіка (13 %), та до країн з привабливішими умовами життя та праці – Італія (13 %), Іспанія (5 %), Німеччина (2 %) [8]. Причому до Росії та Чеської республіки виїждять в основному чоловіки, де вони працюють на будівництві, тоді як серед мігруючих до Італії та Іспанії переважають жінки, де вони працюють відповідно в якості домашньої прислуги та у сільському господарстві. Одним із найбільш важливих факторів впливу на міграційні процеси є розмір заробітної плати.

За даними обстеження середньомісячний заробіток одного трудового мігранта з 2013 по 2015 рр. становив 930 доларів, що у рази більше ніж у середньому на одного штатного працівника, зайнятого в економіці України (130 доларів). Заробіток чоловіків був вищим за заробіток жінок: 996 та 813 доларів відповідно. Розміри середньомісячного заробітку українських мігрантів в різних країнах представлені на рис. 1.

На нашу думку, негативними наслідками зовнішньої трудової міграції, по-перше, є те, що український уряд витрачає кошти на освіту і навчання громадян, а вони застосовують свої знання і вміння за кордоном; по-друге, більшість з них не мають права на отримання пенсії в країнах, куди виїжджають на роботу; по-третє, відтік кваліфікованих працівників призводить до нестачі робочих рук в Україні.

Зовнішня трудова міграція в Україні має певні позитивні наслідки. По-перше, заробітчани отримують роботу, по-друге, зменшується напруга на вітчизняному ринку праці, і по-третє, вони здійснюють перекази зароблених коштів своїм родичам в Україну. Перекази заробітчани покращують умови життя сімей мігрантів, що в свою чергу підвищує платоспроможний попит. Негативним залишається той факт, що більшість надісланих коштів витрачається

на споживання, і лише у поодиноких випадках може інвестуватися у розвиток бізнесу.

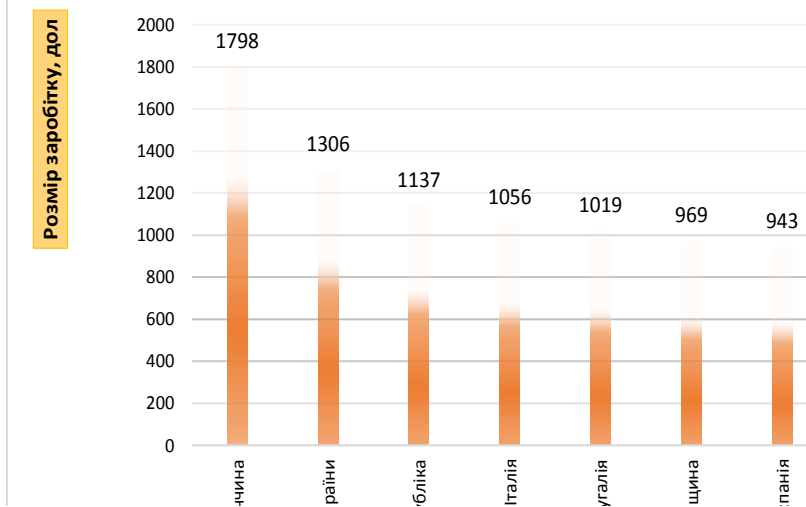

Рис. 1. Розмір середньомісячного заробітку українського мігранта в різних країнах

У сучасних умовах військового конфлікту і загрози фізичного знищення як людей, так і майна, міграційна активність населення значно підвищується і приводить до активізації внутрішніх переміщень і еміграційних потоків з країни. Слід зазначити, що для реалізації міграційних переміщень необхідні не лише бажання індивіда (усвідомлення економічної вигоди), але й певні ресурси. Таким чином, виїжджають не найбільш злиденні і знедолені, а ті, хто володіє необхідними фінансовими ресурсами для цього. Зовнішня трудова міграція означає, що держава втрачає найбільш цінне, що може бути у кожній країні – своїх громадян, людський потенціал

Таким чином, аналіз показав, що кількість зовнішніх трудових мігрантів в Україні постійно зростає. Це вимагає від держави формування концепції державної міграційної політики, яка має розроблятися на основі моніторингу та оцінки якійсї і кількісної складових міграційних процесів з прогнозами їх потенційного впливу на темпи соціально-економічного розвитку країни. Міграційна політика має розроблятися разом зі стратегією соціально-економічного розвитку країни на основі системного і комплексного підходу, спрямованого на створення привабливого інвестиційного клімату, відновлення довіри до влади, створення нових робочих місць, ефективного використання людського потенціалу, забезпечення високих стандартів життя.

Список використаних джерел:

1. Малиновська О. А. Трудова міграція: соціальні наслідки та шляхи реагування / О. А. Малиновська. – К. : НІСД, 2011. – 40 с.

2.Капітан В. Трудова міграція як аспект проблеми зайнятості в Україні / В. Капітан // Ефективність державного управління. – 2012. – Вип. 32. – С. 474-481.

3.Європейська конвенція про правовий статус трудящихся-мігрантів [Електронний ресурс] : ратифікована з Законом № 755-V (755-16) від 16.03.2007 р. – Режим доступу:<http://iom.org.ua/ua/legislation-ukr/migration-related-legislation-ukr/workers-and-members-of-their-families.html>

4.Конвенція про працівників-мігрантів [Електронний ресурс] / МОП : Конвенція від 1 лип. 1949 р. № 97. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/993_159

5.Международная конвенция о защите прав всех трудящихся-мигрантов и членов их семей [Электронный ресурс] / Конвенция ООН 995_203 от 18 декаб. 1990 г. – Режим доступа : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_j91

6.Зовнішня трудова міграція населення України (2009) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kiev-dialogue.org/fileadmin/user_upload/KG_8_2012/Foreign_labor_Migration_of_Ukr.pdf

7.Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua

8.Global Bilateral Migration [Electronic resource]: The World Bank. – Access mode: <http://databank.worldbank.org/data/views/variableselection/selectvariables.aspx?source=Global-Bilateral-Migration>

Ремесник В. О., студентка гр. БО-131
Науковий керівник – Велігорський А. М., к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

НОВІ ФОРМИ МІЖНАРОДНОГО КРЕДИТУВАННЯ

Міжнародний кредит – важлива складова сучасних міжнародних економічних відносин. Він являє собою сукупність кредитних відносин, що функціонують на міжнародному рівні, коли позичковий капітал переміщується з однієї країни до іншої. Безпосередніми суб'єктами цих кредитних відносин є банки, підприємства, держава, населення, міжнародні фінансово-кредитні інститути [1, стор.197].

Світовий кредитний ринок виконує важливі економічні функції, швидко зростає в абсолютних розмірах та характеризується постійним удосконаленням форм та механізмів надання позик. Серед нових форм міжнародного кредитування, які отримали досить широке розповсюдження в останні десятиріччя, привертають увагу синдіковані позики, кредити з плаваючою відсотковою ставкою («ролл-овер») та кредити «стенд-бай».

Синдіковані кредити з'явилися на міжнародних ринках капіталу з кінця 1960-х років. Перший такий кредит було надано Австрії Банкірським трастом (Bankers Trust). У 1970-ті роки синдіковані кредити дістали швидкого розвитку через необхідність фінансування дефіцитів платіжних балансів країн-імпортерів нафти. За даними Банку міжнародних розрахунків, які наводяться Рогачем О.І., загальна тенденція до зростання ринку синдікованих позик, незважаючи на деякі коливання, збереглася практично до кінця ХХ ст., коли цей ринок перевищував 1 трлн. дол. Надалі міжнародний ринок синдікованих кредитів почав поступатися за ємністю ринкові міжнародних цінних паперів. Найсуттєвішим фактором у цьому процесі виявилось зростання кредитних

ризиків у країнах, що розвиваються, та в офшорних зонах. За цих умов відбувся перерозподіл боргового фінансування на користь боргових цінних паперів[2].

Найбільшими банками – організаторами синдикованих кредитів у світі є такі, як Citigroup Inc., J.P. Morgan, Bank of America Corp., Deutsche Bank AG, Barclays plc, BNP Paribas, Mizuho, Sumitomo Mitsui Banking Corp, Mitsubishi Tokyo Financial Group Inc.

Розподіл синдикованих кредитів за секторами в останні роки є наступним: близько 70 % синдикованих кредитів припадає на корпоративний сектор, близько 16 % – на фінансовий сектор, близько 2 % – на суверенний сектор, решта на інші сектори.

Основними позичальниками на цьому ринку були промислові та фінансові корпорації Північної Америки (60 %), Європи (30 %) та інших регіонів (10 %) [3].

Синдиковані кредити мають низку переваг над звичайними банківськими кредитами:

- вони дають змогу розподілити кредитні ризики між учасниками синдикату і в такий спосіб знизити загальний ризик кредитування;

- завдяки синдикуванню банки незалежно від їх розмірів можуть брати участь у кредитуванні;

- об'єднання ресурсів у межах синдикату дає можливість позичальникові отримати великий кредит, який не здатний надати якийсь один кредитор;

- різниця між ставками за запозиченнями та кредитами є значно нижчою, ніж на національних ринках, і, як правило, не перевищує 1% (відсутність на євrorинках кредитних обмежень та вимог щодо обов'язкового валютного резервування дає банкам змогу підвищити ставки за вкладами, а великі суми позик і скорочення витрат на фінансову інформацію та інвестиційний аналіз через те, що позичальники є добре відомими, забезпечують банкам можливість знизити ставки за запозиченнями).

Сучасні умови надання синдикованих кредитів наближаються до параметрів цінних паперів, зокрема, дедалі частіше встановлюється плаваюча процентна ставка за синдикованими кредитами. З іншого боку, облігації досить часто стають засобом оформлення синдикованих кредитів[2].

Ролл-оверний кредит - це позика, особливістю якої є можливість змінювати процентну ставку по такій позиції протягом усього терміну кредитування. На графіку такої позиції кредит має вигляд кривої, схожої з морськими хвилями. Саме тому друга назва ролл-оверного кредиту - кредит з плаваючою ставкою.

Ролл-оверні позики на початку свого використання мали фіксовані ставки відсотка. Внаслідок краху Бреттон-Вудської системи при їх наданні почали використовувати «плаваючі» ставки відсотка[4,стр.74].

Зустрічаються такі кредити в своїй більшості серед довгострокових кредитів, рідше - середньострокових. Короткострокові позички зазвичай йдуть з твердою (незмінною) процентною ставкою, тому що протягом короткого періоду (1-12 місяців) досить низький шанс того, що відбудуться серйозні зміни на фінансових ринках.

Після отримання, ролл-оверний кредит має статичну процентну ставку, але, після 3-6 місяців вона може переглядатися залежно від економічної ситуації, політики кредитора та інших умов.

Найбільш поширеною базисною ставкою є міжбанківська ставка пропозиції (Interbank Offered Rate, ІБОР). Це середня ставка, за якою транснаціональні банки надають кредити на оптовому міжбанківському ринку (Interbank Market).

Так, ставка ЛІБОР (London Interbank Offered Rate, LIBOR) — це ставка, за якою великі банки, що розташовані в Лондоні, надають кредити один одному. Ця ставка відіграє роль основної короткострокової відсоткової ставки, що характеризує європейський грошовий ринок та являє собою еталонну ставку при виконанні широкого спектра транзакцій. Крім ставки ЛІБОР можуть використовуватись також такі ставки, як ПІБОР (Paris Interbank Offered Rate) — Паризька міжбанківська кредитна ставка, СІБОР (Singapore Interbank Offered Rate) — Сінгапурська міжбанківська кредитна ставка, прайм рейт (prime rate, США) — базова ставка за кредитами небанківського сектору тощо[5].

Кредит "стенд-бай" - форма позики, яка була введена в 1952 році. Мета такого кредиту - фінансова підтримка країни, яка входить в МВФ. Засоби, отримані від валютного фонду, мають цільову спрямованість і можуть бути витрачені на реалізацію конкретних програм. Після узгодження умов надання і схвалення з боку МВФ позичальникові видається обумовлена сума. Терміни і об'єми платежів узгоджуються заздалегідь.

Механізм кредитування "стенд-бай" організований таким чином, щоб фінансову підтримку отримували тільки ті країни, які дійсно потребують цього. Основні критерії для надання позики - низький прибуток і гострі потреби в додатковому капіталі для поповнення платіжного балансу.

Період дії кредиту "стенд-бай" від МВФ складає від року до трьох років. Його завдання - покриття короткочасних потреб країни у фінансах. У цьому тимчасовому діапазоні домовленості з МВФ можуть або анулюватися (коли мета досягнута) або ж подовжуватися (коли для вирішення завдання необхідно ще деякий час). Іноді в період дії позики можливе затвердження нових і досконаліших механізмів фінансування[6].

Залежно від цільового спрямування та умов кредитування використовуються різноманітні кредитні механізми. У межах кожного з таких механізмів встановлюються ліміти, що обмежують суму виданих кредитів відносно розміру квоти країни у Фонді. Допуск країн до фінансових ресурсів у межах відповідних лімітів визначається в кожному конкретному випадку залежно від конкретних обставин[7].

До основних особливостей взаємодії країн з МВФ за програмою «стенд-бай» належать:

1) початок нової програми потребує тривалих переговорів з МВФ щодо розроблення програми економічних реформ, яка відповідає рекомендаціям фонду;

2) до програми економічних реформ можуть бути включені заходи, що суперечать інтересам деяких соціальних груп, і це потребуватиме додаткових соціальних гарантій, офіційних роз'яснень;

3) непопулярні заходи, що здійснюються відповідно до рекомендацій фонду, можуть суперечити передвиборним зобов'язанням правлячої політичної еліти та потребуватимуть пошуку широкого політичного компромісу;

4) фінансування надається поетапно траншами відповідно до виконання офіційними органами країни узятих зобов'язань, але може бути призупинено у разі відмови від виконання програми реформ або невиконання кількісних критеріїв, цільових орієнтирів;

5) важливе значення мають постійні комунікації з фондом на всіх етапах реалізації програми: затвердження, аналізу прогресу щодо виконання цільових орієнтирів, повернення позики та сплати відсотків, моніторингу результатів завершені програми;

6) реалізація програми або успішно завершені програми кредитування є важливим сигналом для інвесторів щодо надійності позичальника [7, стор. 14].

Починаючи з часів незалежності Україна користується програмою «стенд-бай» кредитування, яку надає МВФ. У 1995-2010 роках Україна отримала доступ до ресурсів МВФ за затвердженими програмами на загальну суму 25,326 млрд. СПЗ, але лише 35% від цієї суми було фактично видано. Враховуючи, що всі кредити надавалися лише за умови реалізації програм економічних реформ, це свідчить про високі ризики невиконання кількісних критеріїв програм, а також порушення досягнутих домовленостей із Фондом. Навесні 2014 року було проведено новий раунд переговорів між Україною та МВФ і затверджено нову дворічну кредитну програму «стенд-бай» в режимі надзвичайного доступу на загальну суму 10,976 млрд. СПЗ (приблизно 17,1 млрд. доларів США). Передбачається, що участь у програмі «стенд-бай» також сприятиме залученню додаткових ресурсів інших міжнародних кредиторів на загальну суму приблизно 10 млрд. доларів США [7, стор. 12].

Протягом 2015 року МВФ уклав угоду з чотирма країнами за умовами стенд-бай кредитування. До них належать: Грузія (термін – 36 міс., сума – 100 млн.); Гондурас (термін – 36 міс., сума – 77,7 млн.); Кенія (термін – 12 міс., сума – 352,8 млн.); Сербія (термін – 36 міс., сума – 935,4 млн.) [8, стор. 45].

Список використаних джерел:

1. Бех М. С. Особливості міжнародного кредитування: Міжнародний Валютний Фонд і Україна / М. С. Бех // Збірник наукових праць – 2013 - №37 – с.197-203
2. Рогач О. І. Синдиковані єврокредити [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://westudents.com.ua/glavy/98956-sindikovan-vrokrediti.html>
3. Яшина А. М. Розвиток міжнародного синдикованого кредитування в умовах інтернаціоналізації фінансових ринків : автореф. дис. канд.екон.наук / Яшина А. М. ; НАН – К. – 2010 – 21 с.
4. Амеліна І. В. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб./ Амеліна І. В., Попова Т. Л., Владимиров С. В. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. -256 с.
5. Ролloverный кредит [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://v-kredit.net/rollovernyj-kredit>
6. Кредит "стенд-бай" [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://utmagazine.ru/posts/10654-kredit-stend-bay>
7. Петрик О., Батковський В. Фінансові програми Міжнародного Валютного Фонду для надання фінансової допомоги країнам // Вісник НБУ – 2014 - № 220 – с. 11-18
8. Решение проблемы совместными усилиями: годовой отчет МВФ 2015 – Вашингтон: МВФ, 2015- 116 с.

СУЧАСНИЙ СТАН ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Важливу роль в розвитку економіки будь-якої країни відіграє аграрне виробництво, яке постачає на ринок продукти харчування і сировину для виготовлення предметів споживання. Прискорення розвитку сільського господарства, підвищення його ефективності та конкурентоспроможності в сучасних умовах досягається переважно за рахунок активізації інноваційної діяльності.

Останнім часом інноваційна діяльність у сільському господарстві України суттєво уповільнилася. Незважаючи на поки ще наявний потужний науковий потенціал, стан справ у сфері впровадження наукових результатів в аграрне виробництво є незадовільним. Інновації в основному впроваджуються в прибутковій рослинницькій галузі: 46% підприємств застосовують нові сорти і гібриди сільськогосподарських культур, 25% – нові сільськогосподарські машини та механізми, 14% – нові системи обробітку ґрунту. Незначний рівень (5%) використання науково-обґрунтованих сівозмін. У тваринництві 52% підприємств застосовували нові породи сільськогосподарських тварин, інші ж види інновацій, зокрема високоефективні корми, нові механізми та засоби захисту рослин знаходяться майже на одному рівні (близько 16%) [4].

Інноваційний розвиток вітчизняної аграрної сфери стримують: фізичне і моральне зношення матеріально-технічної бази – на 22,7%; цінова нестабільність у галузі – на 21,8%; дефіцит фахівців і наукових працівників аграрного профілю – на 17,0%; нестабільне фінансування – на 7,6% [2]. За іншими оцінками, інноваційний розвиток аграрної сфери на 30% стримується незадовільним фінансовим станом підприємств, на 25% – низькою якістю науково-дослідницьких робіт і низьким рівнем інтеграції науки з виробництвом[4].

Незважаючи на скорочення кількості дослідників у галузі сільськогосподарських наук (на 18,9% за період 2006-2013 рр.), чисельність докторів наук серед них за останні два роки збільшилась, в тому числі й жінок – докторів наук. Аналогічна тенденція спостерігається і в Академії аграрних наук. У 2013 р. порівняно з 2006 р. збільшилась питома вага дослідників з ученими ступенями (з 29,4% до 33,5%), що значною мірою пов'язано зі зменшенням загальної чисельності працівників наукових організацій, у тому числі дослідників. Кількість наукових організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи, у 2013 р. порівняно з 2000 р. скоротилась у галузі сільськогосподарських наук на 27,4%, а їх працівників – на 27,5%, а в Академії аграрних наук – на 42,3% і 39,3% відповідно [3].

Основним шляхом впровадження інновацій у сільське господарство ми вважаємо залучення інвестицій. Фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у сільському господарстві у 2013 р. порівняно з 2012 р.

зменшилось на 1,7%, але порівняно з 2005 р. спостерігалось зростання у 2,2 рази. Проте даний показник становить лише 0,25% від загального обсягу валової продукції, створеної в сільському господарстві. При цьому основна частина коштів на зазначені цілі за останні роки була залучена із державного бюджету.

Важливими складовими інноваційного і науково-технологічного розвитку аграрного виробництва є створення високих технологій, використання об'єктів права інтелектуальної власності та раціоналізаторських пропозицій. Як засвідчують результати досліджень аграрного сектору економіки України, переважна більшість від усіх впроваджених на сільськогосподарських підприємствах інноваційних технологій (86%) – це іноземні розробки та технології, які підприємства купують і впроваджують у себе. Ще 11% впроваджених інноваційних технологій становлять винаходи та розробки українських дослідних закладів аграрної галузі, і ще 3% від реалізованих інноваційних проектів припадає на практичне впровадження раціоналізаторських пропозицій та розробок самих підприємств [5].

За даними офіційної статистики, у 2012 р., як і у 2011 р. тільки 8 сільськогосподарських підприємств України (2,5%) використовували передові технології і жодне підприємство їх не створило, а у 2010 р. ще менше – 4 (2,1%), що свідчить про незначне зростання. У 2013 році у сільському господарстві створено 19 од. нових для України передових технологій, що більше, ніж за попередні три роки (у 2012 р. – 14, 2011 р. – 5, у 2010 р. – 3). Кількість охоронних документів у створених технологіях: на винахід – 6, на корисну модель – 20 (2013 р.); у 2012 р. – 7 і 25, у 2011 р. і 2010 р. – по 6 і 7 одиниць відповідно. Крім того, у 2011 і 2010 роках охоронні документи були також на промисловий зразок – 2 і 1 відповідно [1].

Серед причин, що гальмують інноваційний розвиток аграрного виробництва, варто виділити: недостатній рівень фінансового забезпечення підприємств; низьку доступність кредитів і недостатню державну підтримку для здійснення інноваційних змін; відірваність науково-дослідних установ від ринку, роботу «на полицю»; неузгодженість державних та інших економічних форм і механізмів управління інноваційним процесом; невисоку мотивацію інноваційної діяльності; нерозвиненість системи інформаційного забезпечення інноваційного процесу; **недостатній рівень менеджменту і маркетингу інновацій**; низьку платоспроможність сільськогосподарських товаровиробників тощо. Подолання перешкод на шляху інноваційного розвитку в аграрному секторі економіки сприятиме підвищенню ефективності аграрного виробництва та відповідно, формуванню продовольчої безпеки.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Кириченко В.В. Методологія трансферу інновацій в агропромислове виробництво: моногр. / В.В.Кириченко, В.М.Тимчук. – Х., 2009. – 230 с.
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2013 році. Статистичний збірник. – К.: Державна служба статистики, 2014. – 314 с.
4. Тарабрін О.С. Інноваційний розвиток аграрного сектора України в сучасних умовах [Електронний ресурс] / О.С.Тарабрін, І.Г.Піменов. – Режим доступу: http://inb.dnsgb.com.ua/2011-2/11_tarabrin.pdf
5. Шубравська О.В. Розвиток агроінноваційної діяльності в Україні / О.В.Шубравська, К.О.Проколенко // Економіка АПК. – 2013. – №4. – С.77-81.

ПРОДОВОЛЬЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Проблеми продовольчої безпеки посідають важливе місце у загальній національній безпеці кожної країни, оскільки є обов'язковою умовою її соціальної та економічної стабільності.

Продукти харчування важливі та незамінні в життєдіяльності людини. Тому розвиток харчової промисловості і сільськогосподарська продукція, що є основою харчування, виступають демографічним чинником, який основний для забезпечення природних потреб людини.

Визначення продовольчої безпеки має наступне трактування: « Це такий стан економіки, при якому всім і кожному гарантується забезпечення доступу до продуктів харчування, питної води та інших» [1, с. 348 - 349].

Є п'ять рівнів продовольчого забезпечення населення:

- I рівень – катастрофічний. Передбачає добове споживання на одну людину 1500-1800 ккал, характеризується хронічним недоїданням;
- II рівень – критичний. Середньодобове споживання становить 1800 – 2200 ккал на особу;
- III рівень – мінімальний. Середньодобове забезпечення 2300-2800 ккал на душу населення;
- IV рівень – достатній. Середньодобове споживання перебуває у межах 2800-3300 ккал на одну людину;
- V рівень – раціональний (нормативний). Середньодобове споживання перебуває у межах 3300-3600 ккал на одну людину.

Забезпечення природних потреб населення у відновленні щоденних енергетичних затрат, переробної промисловості сировиною є основними завданнями сільськогосподарського виробництва. Водночас останніми роками особливої гостроти набувають питання якості й безпечності цієї продукції. Ситуація зумовлює необхідність підвищення юридичного впливу не лише на зростання кількості, а й на якісні та безпечні показники вироблюваної сільськогосподарської продукції [2, с. 55 - 62].

Сільське господарство розвивається на всій території України. Цьому сприяють географічне положення, кліматичні умови та природні ресурси. Традиційними складовими вітчизняної кухні є хліб і хлібопродукти, м'ясо і м'ясопродукти, молоко і молочні продукти, картопля, цукор та олія. Тому «у продовольчому забезпеченні нашої країни пріоритетне значення мають продукція тваринництва, зернового виробництва, цукроваріння, молочної, олієжирової промисловості. Інші види продовольства – картопля, овочі, фрукти, ягоди та яйця – є переважно продукцією регіонального самозабезпечення.

Вплив природно-кліматичних умов на розвиток сільського господарства загалом позитивний» [3, с. 15 - 19].

Проблема полягає також у тому, що багато вітчизняних продовольчих товарів виробляють з імпоротної сировини. Водночас експерти вбачають загрозу виникнення продовольчої кризи. Часто приховуються справжні обсяги імпорту, не враховується «сірий» імпорт й тому складно визначити об'єктивну ситуацію.

Важливим є і те, що імпортна продовольча продукція, яка завозиться в Україну, в більшості випадків є дешевою та неякісною. З такої сировини виробляють вітчизняні ковбасні вироби, пельмені (на 70%) і т. ін. Іноді невідоме реальне походження м'яса, наприклад бразильської яловичини. У м'ясопереробній галузі часто використовується імпортна неякісна «кормова» соя.

Важливість та необхідність гарантування продовольчої безпеки України потребує відповідного рівня продовольчого самозабезпечення. Це, у свою чергу, передбачає використання державної підтримки вітчизняних підприємств харчової промисловості та вжиття заходів щодо контролю над імпортом.

Від стану харчової промисловості залежить рівень продовольчої безпеки України. Для досягнення продовольчих обсягів на рівні самозабезпечуваної держави остання має базуватися на власному виробництві. Продовольче самозабезпечення передбачає задоволення основної частини потреб у продуктах харчування за рахунок вітчизняної промисловості.

Виділяючи національну продовольчу безпеку як генеральну ціль аграрної політики, науковці, що займаються даною справою, пропонують зосередити увагу на наступних її аспектах: продовольчому, сільськогосподарському, зовнішньоекономічному, агропромислового, а також соціальному.

Продовольчий аспект є вихідним в аналізі пріоритетів, оскільки слугує кількісному виразу основної цілі аграрної політики – продовольчій безпеці. Він визначає рівень забезпечення країни продовольством, обсяги необхідних резервів продуктів харчування і сільськогосподарської сировини, а також фізіологічні та платоспроможні межі попиту на продукти харчування на внутрішньому ринку.

Сільськогосподарський аспект показує використання аграрного потенціалу країни у виробництві необхідних обсягів сировини та продовольства і характеризується відповідними показниками ефективності: урожайність культур; продуктивність тварин, сільськогосподарських угідь і праці; рентабельність виробництва; фондовіддача тощо.

Агропромисловий аспект дозволяє зробити аналіз матеріально-технічної бази сільського господарства, харчової промисловості та оцінити потенціал і ефективність переробних галузей, стан функціонування маркетингової сфери.

Зовнішньоторговий аспект відображає взаємозв'язок світових і внутрішнього сільськогосподарських ринків, що характеризуються показниками обсягів імпорту та експорту кожного із продуктів; балансами ввезення і вивезення сільськогосподарської продукції та продуктів харчування.

Соціальний аспект охоплює питання платоспроможного доступу населення до продовольства, захисту малозабезпечених категорій населення, посилення адресності соціальної політики, досягнення селом рівних з містом умов отримання реальних грошових доходів.

Висновки. З огляду на проведене дослідження та українські реалії, продовольча безпека – це рівень продовольчого забезпечення населення, який гарантує соціально-політичну стабільність у суспільстві, виживання і розвиток нації, особи, сім'ї, стійкий економічний розвиток держави.

Список використаних джерел:

1. Гойчук О.І. Продовольча безпека: монографія / Гойчук О.І. — Житомир: Полісся, 2004. – 420 с.
2. Аграрне право України: підручник / В. М. Єрмоленко, О. В. Гафурва, М. В. Гребенюк [та ін.]; за заг. ред. В. М. Єрмоленка. - К.: Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.
3. Даниленко М. С. Роль земельних ресурсів у розвитку продовольчого ринку в Україні / М. С. Даниленко // Економіка АПК. – 2004. – № 3. – 150с.

Сидоренко А.В.

Науковий керівник - Холявко Н.І., к.е.н., доц.
Чернігівський національний технологічний університет

ДЕМОГРАФІЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Одним із ключових елементів продуктивних сил суспільства є праця; виключно важливим основним фактором виробництва є праця – саме людина з її фізичними та інтелектуальними можливостями безпосередньо впливає на ефективність господарської діяльності на будь-якому економічному рівні. Аналіз стану трудових ресурсів першочерговим етапом має дослідження тенденцій протікання демографічних процесів в країні.

Нерівномірних в розвитку суспільства, природно-екологічні, соціально-політичні потрясіння (АТО), економічна і політична нестабільність – це негативно відображається на рівні життя, на режимі відтворення населення, призводить до зниження показників народжуваності, зростання смертності. До подібних наслідків приводять і умови політичної і економічної нестабільності, які викликані останніми роками хиткою системою управління.

Згідно зі статистичними даними, у період 2006-2016 рр. спостерігається зменшення чисельності населення з 46929,5 тис. ос. у 2006 р. до 42590,9 млн. ос. у 2016 р. Такі процеси зумовлені різними чинниками: низьким рівнем життя, екологічною кризою, політичними і соціально-економічними проблемами тощо. Зменшення чисельності населення країни відбулося за рахунок природного скорочення та через від'єднання від України Автономної Республіки Крим, а також внаслідок проведення АТО.

Типовими для України демографічними тенденціями є старіння населення та урбанізація.

Найбільш швидко зростає чисельність населення великих міст - Київ, Харків, Дніпропетровськ, Донецьк, Одеса - за рахунок прибуття населення з невеликих міст і сіл в пошуках роботи. Серед регіональних проблем необхідно відзначити особливо низьку народжуваність в Чернігівській, Черкаській, Полтавській, Сумській, Вінницькій областях.

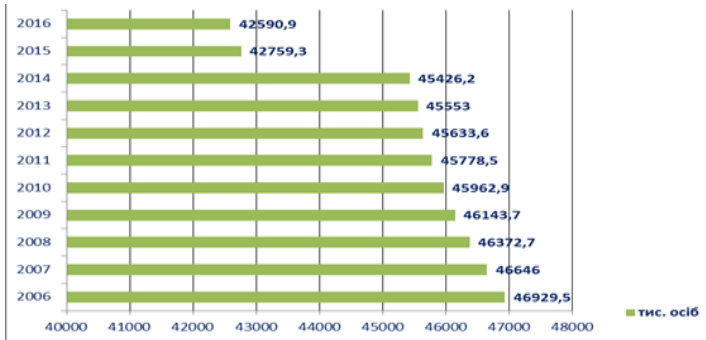

Рис. 1. Динаміка чисельності постійного населення в Україні

Джерело: [6]

В Україні жінок більше 55% в загальній чисельності населення. Крім того, більше 20% молодих жінок за станом здоров'я не можуть народжувати дітей. За розрахунками спеціалістів, щоб стабілізувати чисельність населення України, треба кожній молодій жінці народити трьох дітей.

Масштаби депопуляції протягом останніх років найбільшими були у Донецькій, Дніпропетровській, Запорізькій та Луганській областях. Низькі коефіцієнти природного приросту характерні також для Вінницької, Київської, Кіровоградської, Полтавської, Сумської, Харківської, Черкаської та Чернігівської областей.

З вищесказаного можна зробити наступні висновки. Демографічна ситуація, що склалася в Україні, цілком обґрунтовано викликала стурбованість широких верств суспільства. В останні роки природний приріст населення України став від'ємним. З метою врегулювання ситуації держава проводить демографічну політику, яка є частиною соціально-економічної політики та впливає на процеси відтворення населення через стимулювання певної демографічної поведінки людей: на стимулювання народжуваності, на зміцнення сім'ї, підвищення матеріального добробуту людей, зниження захворюваності і смертності, а також захист навколишнього середовища і відновлення довкілля

Список використаних джерел:

1. Грицик, В. Екологія довкілля. Охорона природи: навчальний посібник/ В. Грицик, Ю. Канарський, Я. Бедрій. - К.: Кондор, 2009. - 292 с.
2. Іллок Ф. Демографічна ситуація в Україні // Україна. - 2011. - №9. - С.31-32.
3. Концепція демографічного розвитку України на 2005—2015 рр. Проект. — К., 2004. — С. 6.
4. Муромцева Ю.І. Демографія: Навчальний посібник. - К.: Кондор, 2006. -299 с.
5. Стещенко В. Демографічна криза в Україні - криза національна // Україна. - 2009. - №5. - С.17-18.
6. Державна служба статистики [Демографічна статистика/Чисельність населення] // [Електронний ресурс]- Режим доступу до матеріалів: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

РОЛЬ МАЛОГО БІЗНЕСУ У ФОРМУВАННІ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі економічного розвитку людства прийнято вважати найефективнішою моделлю ведення господарства ринкову економіку. Разом з державним регулюванням ринок може забезпечити розвиток суспільства та відносну економічну стабільність, незважаючи на деякі циклічні коливання. Основним механізмом забезпечення функціонування зазначеної економічної моделі є конкуренція. Вона здатна забезпечити широке коло можливостей для задоволення потреб та інтересів споживачів. В європейських країнах ключовим елементом забезпечення конкуренції є малий бізнес. На жаль, в Україні ця практика поки що не застосовується. Проте рішення нашої держави обрати європейський напрямок розвитку вимагає забезпечення економічної та соціальної стабільності. Отже, дослідження ролі малого бізнесу у формуванні середнього класу стає актуальним у процесі економічного розвитку України.

Розробкою даного питання займалися такі провідні вчені, як З.С.Варналій, Л.І.Воротіна, Т.А.Говорушко, О.В.Кужель, Р.Р.Ларіна, С.К.Реверчук та ін. Проте залишаються невисвітленими окремі питання, зокрема особливості становлення середнього класу в Україні, його вплив на економічний розвиток країни та безпосередня роль малого підприємництва у формуванні середнього прошарку суспільства.

Як визначає Господарський Кодекс України [1], підприємництво – це «самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку». За розміром підприємництво поділяється на мікро-, малі, середні та великі підприємства. У Господарському Кодексі України [1] наведено наступне визначення суб'єктів кожного виду підприємництва.

«Суб'єктами мікропідприємництва є:

фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи - підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Суб'єктами малого підприємництва є:

фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи - підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Суб'єктами великого підприємництва є юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) перевищує 250 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України. Інші суб'єкти господарювання належать до суб'єктів середнього підприємництва». Загальні можливості, переваги, недоліки та загрози малого бізнесу зображені на рис. 1.

<p>Сильні сторони:</p> <ul style="list-style-type: none"> - спрощена система управління та швидке прийняття рішень; - невеликий обсяг початкових капіталовкладень та оборотних засобів 	<p>Слабкі сторони:</p> <ul style="list-style-type: none"> - нестача основних та оборотних засобів внаслідок низької долі власного капіталу; - слабкий вплив на кон'юнктуру ринку
<p>Можливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> - завоювання власного сегменту на ринку; - отримання державної підтримки; - самореалізація та розвиток творчого 	<p>Загрози:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ризик швидкого банкрутства; - висока вразливість до несприятливих кон'юнктурних коливань та форс-мажорних обставин

Рис. 1. SWOT-аналіз сфери діяльності малого підприємництва
Джерело: [2]

Як бачимо, малий бізнес має багато переваг та можливостей для розвитку. Але відсутність великого розміру капіталу обумовлює необхідність державної підтримки цього сегменту національної економіки.

У європейських країнах малий та середній бізнес використовується для забезпечення соціальної та економічної стабільності. По-перше, малий та середній бізнес досить динамічний та гнучкий, отже вони швидко реагують на зміну економічного середовища і появу нових потреб у споживачів, швидко завойовує нові сегменти ринку. По-друге, малий бізнес створює конкуренцію для великих підприємств, що дозволяє постійно підвищувати якість продукції та обслуговування. Це дозволяє зберегти економічну стабільність суспільства.

Але все ж таки найбільша значущість малого та середнього бізнесу полягає у забезпеченні соціальної стабільності. Зазначені види економічної діяльності забезпечують само зайнятість населення, що дозволяє державі досить ефективно вирішити проблеми зайнятості населення. Це також дозволяє

кожному індивіду реалізувати власні таланти та здібності. Малий бізнес до того ж дозволяє індивідам самостійно забезпечувати власний дохід, що дозволяє задовольнити індивідуальні потреби кожного. Забезпечення гідного життя населення дозволяє примирити протилежні інтереси різних груп населення.

Андрій Биченко, директор соціологічної служби Центру Разумкова, визначає середній клас суспільства як «людей, які отримують середні у цьому суспільстві доходи і за своєю кількістю складають більшість цього суспільства» [3]. Якщо до уваги взяти рівень життя та освіти, то до середнього класу ввійде лише 10% українського суспільства. Якщо додати політичну активність, то середній клас становитиме 5%. Ситуація покращується, коли до середнього класу включити людей, що усвідомили свою відповідальність за власне життя, то його чисельність стає 15% суспільства. Проте, при будь-яких критеріях середній клас значно поступається аналогічному прошарку європейського суспільства, який складає 60% і має значно вищий рівень життя. Європейський середній клас відзначається купівельною спроможністю, тому багато європейських виробників предметів розкоші в першу чергу орієнтуються саме на зазначений прошарок суспільства.

На жаль, в Україні переваги малого та середнього бізнесу доки ще не застосовується. Велика частина українського населення знаходиться на межі бідності або за нею. Це обумовлює значну нестабільність нашого суспільства, коли кожний прошарок захищає власні інтереси, а більша частина населення намагається вижити в умовах економічного спаду. Формування середнього класу та постійний його розвиток дозволило б впровадити європейський рівень та стандарти життя, забезпечити розвиток національної економіки. За таких умов реформування державного життя України за європейською моделлю проходило б без соціальної напруги та з більшою ініціативою населення. Про великий потенціал малого та середнього підприємництва свідчать наступні статистичні дані у таблиці 1.

Таблиця 1

Кількість зайнятих працівників, тис. осіб				
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб	Великі підприємства	Середні підприємства	Малі підприємства	Мікропідприємства
2010	2400,3	3393,3	2164,6	832,6
2011	2449,0	3252,6	2091,5	788,9
2012	2484,2	3144,2	2051,3	788,2
2013	2383,7	3012,1	2010,7	795,3
2014	1915,1	2696,5	1686,9	723,5

Джерело: [4]

Виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновок, що економічна активність нашого суспільства зменшується з кожним роком, проте за будь-яких обставин роль середнього бізнесу залишається важливою в національній економіці. Тому українське суспільство має великий потенціал у формуванні середнього класу, що є пріоритетним напрямком державної політики у рамках забезпечення стабільності українського суспільства та інтеграції до європейської спільноти.

Список використаних джерел:

1. Господарський Кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15].
2. Роль малого підприємництва у соціально-економічному розвитку країни [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2388].
3. Зануда А. Середній клас в Україні: нечисленний і не впливовий [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2013/06/130604_ukraine_middle_class_az].
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.ukrstat.gov.ua/].

Черняк К.А., студентка гр. Ф-141,
Науковий керівник – Полковниченко С.О., к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ В УКРАЇНІ

Зовнішня торгівля відіграє важливу роль у розвитку економіки будь-якої країни, забезпечуючи задоволення потреб населення та валютні надходження, сприяє посиленню конкурентоспроможності національної економіки.

Зовнішня торгівля є важливою складовою зовнішньоекономічних зв'язків держави та основним напрямом господарювання суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Зокрема, Л.Доусон та М.Мальський під зовнішньою торгівлею розуміють як продаж, так і поширення товарів за кордон [4]. Т.Мельник розглядає зовнішню торгівлю як форму зв'язку між товаровиробниками і споживачами, який виникає на основі розвитку міжнародного поділу праці. На думку автора, зміст поняття «зовнішня торгівля» полягає в тому, що обмін товарами є не зовнішньою ознакою існування світового ринку, а матеріальною основою зовнішньоекономічних відносин, які забезпечують зростаючу інтеграцію світового господарства [5].

Ми підтримуємо точку зору тих науковців, які визначають зовнішню торгівлю як систему економічних відносин між країнами, основна мета якої полягає у ввезенні та вивезенні товарів і послуг [1, с. 42].

За даними Державної служби статистики України, в останні роки спостерігалось зростання темпів скорочення обсягів експорту та імпорту товарів (рис.1). Так, обсяг експорту українських товарів у 2015 р. становив 38,1 млрд дол., скоротившись на 29,3% порівняно з 2014 р., у 2014 р. – на 13,5% порівняно з 2013 р., у 2013 р. – на 7,8% порівняно з 2012 р. Щодо імпорту, його обсяг у 2015 р. становив 37,5 млрд дол., а скорочення порівняно з попереднім роком виглядало наступним чином: у 2015 р – на 31,1%, у 2014 р. – на 28,3 %, у 2013 р. – на 9,1%. У 2015 р. вперше за останні роки торговельне сальдо було позитивне – 632,5 млн дол. (у 2014 р. від'ємне сальдо становило 527 млн дол., у 2013 р. – 13,5 млрд дол.) [3].

На обсязі зовнішньої торгівлі України у 2015 р. негативно позначилися економічні потрясіння на початку року, пов'язані з різкою девальвацією гривні та ескалацією військового конфлікту. Водночас наслідком девальвації стало

поліпшення сальдо зовнішньої торгівлі, яке, починаючи з лютого було позитивним, тобто експорт товарів стабільно перевищував їх імпорт. Цінові тенденції світових ринків сировинних товарів (зернових, енергоносіїв і промислових металів) вплинули як на зменшення експорту аграрної і металургійної продукції (основних експортних товарів України), так і імпорту енергоносіїв, які Україна не виробляє у достатній кількості для покриття своїх потреб.

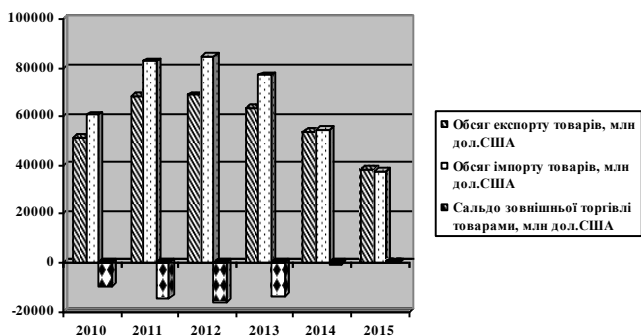

Рис.1. Динаміка розвитку зовнішньої торгівлі товарами в Україні за 2010-2015 рр.
Джерело: [3]

Особливо сильно впав експорт промислових металів, що пов'язано не тільки з зовнішніми тенденціями, але і з втратою частини металургійних виробництв в охоплених війною регіонах Донбасу. У той же час, зниження цін на енергоносії знизило витрати громадян України на їх імпорт з-за кордону [2].

Оснoву товарної структури українського експорту у 2015 р. склали недорогoцінні метали та вирoби з них – 24,8%, продукти рослинного походження – 20,9%, механічні та електричні машини – 10,3%, жири та олії тваринного або рослинного походження – 8,7%, мінеральні продукти – 8,1%, готові харчові продукти – 6,5%, продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості – 5,6% [3].

У структурі імпорту в 2015 р. домінували мінеральні продукти, які склали 31,2% від обсягу вартості імпорту, механічні та електричні машини – 16,7%, продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості – 13,3%, полімерні матеріали, пластмаси та вирoби з них – 7,1%, недорогoцінні метали та вирoби з них – 5,3%, засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби – 4,7%, готові харчові продукти – 4,3% [3].

Найвагоміші потоки експортної продукції у 2015 р. спрямовувались до Російської Федерації – 12,7%. Проте порівняно з попередніми роками її частка помітно зменшилась: у 2014 р. вона становила 18,2%, а у 2013 р. – 23,7%. Дещо меншими темпами скорочувався український експорт до Білорусі, яка у 2013-2014 рр. знаходилась на 8-му місці серед країн-імпортерів нашої продукції (з

3,1% у 2013 р. до 3,0% у 2014 р. і 2,3% у 2015 р.). Водночас зростає частка інших країн: Туреччини – з 6,0% у 2013 р. до 6,6% у 2014 р. і 7,3% у 2015 р., Китаю – з 4,3% до 5,0% і 6,3%, Єгипту – з 4,4% до 5,3% і 5,5%, Італії – з 3,7% до 4,6% і 5,2%, Польщі – з 4,1% до 4,9% і 5,2%, Індії – з 3,1% до 3,4% і 3,8% та Німеччини – з 2,5% до 3,0% і 3,5% відповідно [3].

Аналогічні тенденції спостерігаються і в імпорті товарів до України. Найбільші надходження у 2015 р., як і в попередні роки, здійснювались із Російської Федерації. Але її частка в українському імпорті значно скоротилась: у 2015 р. – 17,3% при 23,3 % у 2014 р. і 30,5 % у 2013 р. Зростання частки Білорусі з 4,7% у 2013 р. до 7,3% у 2014 р. змінилось її скороченням до 6,8% у 2015 р. Частки інших країн навпаки збільшились. Зокрема, Китаю (з 9,8% у 2013 р. до 9,9% у 2014 р. і 10,4% у 2015 р.); Німеччини (з 8,8 %, до 9,9% і 11,3% відповідно); Польщі (5,3%, 5,6% і 6,3%); Угорщини (1,8%, 2,7% і 4,3%); США (3,6 %, 3,5 % і 4,05 %). Майже незмінною залишається частка Італії: 2,7% у 2013 р., 2,8% у 2014 р. та 2,6 % у 2015 р.

Стати повноправним партнером на світовому ринку Україні перешкоджають низька конкурентоспроможність продукції; високі вимоги споживачів до якості товарів; ускладнення процедури сертифікації продукції; невідповідність міжнародним стандартам захисту прав інтелектуальної власності тощо.

Сьогодні для України важливим є не просто внарошування присутності на зовнішніх ринках, а оптимізація структури експорту, поліпшення якості, підвищення економічної та технологічної ефективності експортного виробництва.

Список використаних джерел:

1. Вишинська Т. Л. Сучасний стан зовнішньої торгівлі товарами в Україні / Т.Л.Вишинська, О.В. Генералов, І.М.Севрук // Scientific Journal «ScienceRise». – 2015. – №3(8). – С. 41-45.
2. Внешняя торговля в Украине 2015 в инфографике [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://domik.ua/novosti/vneshnyaya-torgovlya-v-ukraine-2015-v-infografike-n242171.html>
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Доусон Л.Р. Комерційна дипломатія: торговельна політика і право: навч. посібн. / Л.Р.Доусон, М.З.Мальський, І.М.Грабинський, К.Мол, М.М.Микієвич та ін. – Львів : Вид-во «Астролябія», 2006. – 704 с.
5. Мельник Т.М. Міжнародна торгівля товарами в умовах глобальної конкуренції: монографія / Т.М. Мельник. – К.: Вид-во КНТЕУ, 2007. – 396 с.

Шатирко Д.В., аспірант

Науковий керівник - Савченко В.Ф., д.е.н, проф.,
засл. економіст України

Чернігівський національний технологічний університет

ЗАЛУЧЕННЯ ВЕНЧУРНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ІННОВАЦІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ В УКРАЇНУ

Український інноваційний шлях розвитку, враховуючи неповністю сформовану венчурну систему фінансування, вимагає від державних інститутів набагато більш активної позиції. Високотехнологічний ривок для України може відбутися за умови його фінансування зарубіжним капіталом. Капітал в останні

роки стає міжнародним і посідає центральне місце в інноваційному спрямуванні розвитку.

Аналіз зарубіжного досвіду показав, що для різних країн роль держави у формуванні та розвитку національної системи венчурного фінансування відмінна: у одних держава задає правила гри і бере участь у розвитку інфраструктури (технопарки, бізнес-інкубатори і т. і.), а для інших концентрує ресурси і зусилля для інноваційного «прориву» у окремих технологічних напрямках.

За розробками фахівців, гео економічна стратифікація країн за рівнем інноваційного потенціалу та їх диференціація як інноваційних лідерів й аутсайдерів відбувається разом з уніфікацією підходів до організації та управління інноваційною діяльністю у глобальному масштабі. Тому інноваційний процес є зосередженим у сферах одержання, розповсюдження і використання нових знань; адаптації імпульсів економічних трансформацій; функціонування і використання власного науково-технологічного й інноваційного потенціалу; взаємодії національних учасників інноваційного процесу з міжнародним середовищем.

Враховуючи критерії рівня розвитку науково-технологічного й інноваційного потенціалу, інтенсивності інноваційної політики держави, інноваційної спрямованості стратегії розвитку приватного сектора, джерел ресурсів, можна встановити п'ять груп (контурів) країн, які формують «ніші» світового інноваційного процесу: I контур – «прогресивна», II контур – «активна», III контур – «наздоганяюча», IV контур – «пасивна» і V контур – «інертна». Основними характеристиками моделей виступають: темпи НТП, рівень експорту та імпорту інновацій, ступінь сприйняття інновацій і глобальних імпульсів трансформацій, специфічні особливості інноваційної стратегії (розробка і реалізація науково-технологічної й інноваційної політики, створення і розвиток інноваційної інфраструктури, розвиток системи «запозичення» і передачі технологій, розвиток людських ресурсів) [1].

Країни I контуру (Китай, Бразилія, Індія, Сінгапур, Тайвань, Південна Корея) володіють значним інноваційним потенціалом. держава активно стимулює інноваційні процеси, приватний сектор реалізує стратегію інноваційної моделі розвитку, активно сприймає інновації та адаптує їх у національному господарстві. у певних сферах країни успішно конкурують із лідерами, новітні галузі економіки і НІС активно розвиваються.

Країни-аутсайдери (III - V контур) запозичують основні принципи здійснення інноваційних процесів у країн-інноваційних лідерів. Для найуспішніших країн-аутсайдерів є характерними: підвищення економічної активності держави в інноваційній і науково-технологічній сферах; інтенсивне розгортання фундаментальних і прикладних досліджень за пріоритетними напрямками; стрімке впровадження інновацій, які запозичуються, і проведення власних НДДКР; синтез «нової економіки» та індустріального технологічного устрою; поліпшення позицій у регіональному і глобальному геополітичному та гео економічному просторах за рахунок інтенсифікації ендегенного НТП й ін. [2].

Україна віднесена до III контуру, країни якого володіють значним інноваційним потенціалом: проголошена стратегія реалізації інноваційної моделі

держави; НІС сприймає досягнення НТП переважно у вигляді готових інноваційних продуктів; у глобальному середовищі зайняті «переслідуючі» позиції (за країнами-лідерами і країнами I і II контурів); новітні сектори і НІС ризично недостатньо. Посилення диференціації країн пов'язано із збереженням гранично низького рівня науково-технологічного розвитку, обумовленим історичними причинами, військовими конфліктами, нераціональним використанням наявних природних ресурсів, політичними суперечностями.

Враховуючи вищевикладені передумови інноваційного розвитку, Україні для реалізації ефективної взаємодії з міжнародними корпораціями як країні-аутсайдеру рекомендуємо сформуванню позицію, що передбачає масштабне залучення інвестиційних ресурсів, технологій і технологічного досвіду міжнародних корпорацій та базується на ефективній системі державного менеджменту.

Необхідне створення системи державного управління інвестиційно-інноваційними процесами на засадах державно-приватного партнерства. Згідно із цією моделлю, формування суб'єктних відносин у системі державного управління відбувається між основними акторами інвестиційно-інноваційного процесу – державою в особі органів державного управління на всіх рівнях, територіальними громадами в особі відповідних органів місцевого самоврядування, суб'єктами бізнесу, суб'єктами господарювання державної, колективної, комунальної і змішаної форм власності, суб'єктами державного та недержавного секторів освіти, науки, у тому числі громадськими та неприбутковими організаціями у цих сферах, що поєднані між собою взаємозумовлюючими і взаємозалежними формальними та неформальними зв'язками. Інвестиційно-інноваційні відносини між цими суб'єктами формуються з урахуванням особливостей правового режиму щодо окремих об'єктів і видів господарської діяльності крім тих, які, відповідно до законодавства України, дозволяється здійснювати виключно державним та комунальним підприємствам.

Для України доцільним є створення внутрішніх і зовнішніх (транскордонних) кластерів (наприклад, із країнами ЄС). Кластерний підхід дозволив реалізувати інноваційний потенціал в країнах ЄС, зокрема: пряме масштабне державне фінансування кластерних програм як на національному, так і на регіональному рівнях [3].

Для активізації залучення венчурних інвестицій в інноваційні компанії, розташовані в регіонах України, і забезпечення для них рівних умов доступу до джерел венчурного капіталу необхідна відповідна інфраструктура підтримки, одним з елементів якої покликана стати мережа коучинг-центрів. Подібні спеціалізовані центри, що займаються підтримкою, консультуванням і тренінгом фахівців як для венчурних фондів, так і для інноваційних компаній, широко поширені в Європі і США (наприклад, Annual Venture Capital Institute (США), European Venture Capital Association Institute (Євросоюз)). Особливістю підготовки фахівців у таких центрах є виділення національних особливостей практики ведення венчурного бізнесу. В якості основи побудови такої мережі обрані діючі за кордоном схеми, адаптовані до українських умов [4].

Активне використання міжнародного досвіду дозволило виокремити ефективні інструменти для фінансування інноваційного підприємництва, основною передумовою яких є: координація діяльності учасників інноваційного циклу «наукові дослідження, проекти, розробки – виробництво – збут – обслуговування»; гнучке поєднання централізованих та ринкових механізмів регулювання інноваційної діяльності; орієнтація державного управління на довгострокову перспективу та налагодження комунікацій з міжнародними організаціями.

Для стимулювання венчурного інвестування в Україні необхідно остаточно сформувати систему державних пріоритетів у галузі розвитку науки і технології, регіональні та галузеві переліки пріоритетних напрямків венчурного інвестування. Але найважливішим умовою розвитку венчурного бізнесу є продумана державна політика, яка полягає у формуванні інституційного клімату шляхом зміцнення захисту інтелектуальної власності, авторських прав і торгових марок, надання допомоги у захисті цих прав інноваційному підприємству.

Розвиток фінансового сегменту інноваційної інфраструктури сприятиме зростанню підтримки інноваційної діяльності, особливо на початковому етапі впровадження інновацій, що обумовлено високим комерційним ризиком інвестування в інноваційну сферу. Виділимо чотири чинники, які можуть сприяти українському венчурному інвестуванню: зростання світового венчурного ринку, наявність в Україні кадрів і напрацювань, власні інвестиційні ресурси і впровадження дієвої системи державного стимулювання венчурного капіталу.

Таким чином, Україні на поточний момент необхідно розглянути можливість фінансування високих технологій всередині країни і за її межами за допомогою державних та / або приватних корпорацій, інститутів розвитку, а також створення високотехнологічних кластерів та участі в міжнародних кластерах з активним використанням механізмів венчурного фінансування.

Список використаних джерел:

1. Данилов О. Д. Венчурне фінансування інноваційної діяльності в Україні: проблеми та перспективи / О. Д. Данилов, Т. В. Насенко // *Бізнес-Інформ*. – 2014. – № 9. – С. 92-97.
2. Муслимова Г. Венчурное финансирование высоких технологий: опыт зарубежных стран и современные тенденции в России / Г. Муслимова. // Автореф. дис. на соис. наук. степ. канд. экон. наук.– М.: Изд-во Московского государственного университета им. М. В. Ломоносова, 2015. – 24 с.
3. Сас Б.Б. Розвиток системи венчурного фінансування в Україні / Б.Б. Сас, Г. І. Спьяк // *Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін.* – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Том 18. – № 1. – С. 195-202.
4. Усатенко О.В. Аналіз напрямів та умов розвитку венчурної діяльності / О.В. Усатенко // *Економічний простір*. – 2014. – № 89. – С. 81-91.

БЕЗПЕРЕРВНА ОСВІТА ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЕФЕКТИВНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО РЕСУРСУ

Основні форми і принципи розвитку освітньої сфери визначаються, в першу чергу, прогресом суспільних відносин та сучасними економічними умовами. Теорії освіти є опосередкованим відбиттям об'єктивних закономірностей розвитку суспільства. Певний комплекс соціально-економічних умов і породив, в кінцевому підсумку, феномен безперервної освіти.

Перехід до ринкової економіки означав перехід до нового суспільного устрою, що не могло не відбитися на теорії безперервної освіти. Під впливом змін, що відбуваються в суспільстві, термін «безперервна освіта», застосований в Україні, став тотожним терміну «навчання протягом усього життя» (lifelong education), широко розповсюдженому на Заході. Тепер під безперервною освітою з погляду трансформації української економіки розуміється «відкрита, комплексна, багаторівнева та чітко налагоджена система взаємодії державних органів влади, освітніх закладів, працедавців та приватних осіб щодо реалізації ідеї навчання упродовж всього життя, яка потребує належного нормативно-правового, фінансового, науково-методичного та інформаційного забезпечення, включає методи формального та неформального навчання, вирізняється особистісним й професійним спрямуванням та забезпечує розвиток людського капіталу нації в процесі становлення економіки знань» [2].

Одним з новітніх проявів якісної перебудови управління стосовно завдань зміни науково-технічної та інформаційної бази виробництва, підприємницьких нововведень і системи взаємозв'язків в ринковій сфері можна вважати виникнення нової функції і механізму управління знаннями. Мова йде про акумулювання інтелектуального капіталу, виявлення, нагромадження і поширення інформації та досвіду, створення передумов для поширення і передачі знань. В умовах революційних змін у виробничих та інформаційних технологіях використання інтелектуального капіталу і зростаюча професійна компетенція кадрів забезпечують виживання та економічні успіхи компанії і суспільства в цілому.

Безперервна освіта стає важливим джерелом підвищення ефективності діяльності всіх видів ринкових структур, а сучасні інформаційні і комунікаційні технології дозволяють постійно обмінюватися ідеями та інформацією.

Сучасний етап науково-технічної революції, безперервне оновлення виробництва, інноваційна економіка вимагають від фахівців не лише глибоких предметних знань в будь-якій галузі, але і методологічних навичок, умінь ставити перед собою цілі у сфері самонавчання та саморозвитку. В цьому випадку вузька спеціалізація входить у протиріччя з високими темпами змін в економіці. Виникає необхідність введення окремих програм, заснованих на міждисциплінарному підході.

В умовах, коли під впливом науково-технічного прогресу стираються відмінності між розумовою і фізичною працею, багато професій вимагає вищої і середньої професійної освіти. Підприємницька діяльність також потребує наявності у підприємців різнобачної підготовки. Стрімке застарівання раніше одержаних знань, а також поява принципово нових технологій ставить на порядок денний вирішення проблеми випереджальної освіти, яка означає, що рівень освіти учасників виробництва повинен випереджати рівень розвитку самого виробництва. Не освіта повинна забезпечувати виробництво, а навпаки – виробництво повинне доганяти рівень розвитку освіти його учасників, тобто освіта повинна задавати тон виробництву [1].

Реалізація ідеї випереджальної освіти пов'язана з розв'язанням таких завдань:

- забезпечення рівня освіти, що випереджає потреби виробництва;
- забезпечення випереджальної підготовки кадрів для регіонів;
- створення умов для саморозвитку особистості (саморозвитку інтелектуальної, вольової, емоційної сфер особистості).

З огляду на це правомірно говорити про рух до «суспільства освіти», в якому формуватимуться здібності вчитися, перетворююче мислення, компетентність і грамотність.

Розвиток інформаційно-технологічної цивілізації обумовлює такі нові тенденції, як технологізація та інформатизація освіти. Крім того, тенденції освіти, на наш погляд, потрібно розглядати в глобальному масштабі, тобто в контексті розвитку світового освітнього процесу.

Тому як перша (найбільш істотна) передумова розвитку безперервної освіти і вітчизняними, і зарубіжними вченими справедливо називається розвиток науково-технічного прогресу. Докорінні зрушення в продуктивних силах суспільства, які він спричиняє, супроводжуються глибокими і динамічними змінами їх головних елементів: робочої сили, предметів і засобів праці. Розвиток науково-технічного прогресу на сучасному етапі має дві особливості – оновлення і динамізм: постійне оновлення знань, виникнення принципово нових технологій, матеріалів, устаткування і швидке застарівання традиційних виробництв, інфляція знань та інформації. При цьому темпи НТП настільки великі, що значно випереджають розвиток освіти. У результаті освітнього потенціалу, одержаного в рамках первинного базового і спеціального навчання, стає недостатньо, щоб здійснювати свою професійну діяльність протягом усього трудового життя.

Сьогодні ці висновки досить широко підтверджені статистикою. Усе більш стає очевидним, що процес здобування освіти, підготовки фахівців необхідно погоджувати з темпами і напрямками науково-технічних змін. Причому ця мета вже не може бути досягнута лише за рахунок модернізації і прискореного оновлення навчальних програм в традиційній системі освіти. Якщо раніше, в першій половині ХХ ст., дотримувалися концепції недоодержання освіти дорослими, вже працюючими громадянами через неможливість (матеріального або соціального порядку) вчасно скористатися усіма послугами системи освіти, то в теперішній час ситуація кардинально змінилася.

Ідея компенсації недоодержаної освіти, відповідно до якої передбачалося, що із зростанням суспільного багатства, рівня життя, розширенням системи освіти все населення зможе одержувати потрібну для суспільного виробництва освіту у молодому віці (до початку трудової діяльності), в сучасній реальності виявилася недієздатною. В умовах швидкого застарівання професійних знань базової освіти, одержаної на початку трудового життя, навіть оновленої, вистачає не більше ніж на 10 років активної роботи за фахом, а з урахуванням сучасних тенденцій розвитку науково-технічного прогресу цей термін постійно зменшуватиметься.

Другою істотною передумовою становлення концепції безперервної освіти прийнято вважати «економічну еволюцію» [3]. Економічна система суспільства ускладнилася до такої міри, що без відповідних пізнань у цій галузі людині важко зорієнтуватися не лише в професійній сфері, але й в повсякденному житті. Економічна еволюція зачіпає участь працівників в управлінні виробництвом, власності, капіталі, фінансових та інвестиційних операціях, що вимагає від них, в першу чергу, економічної компетенції. Найбільш важливим досягненням сучасності став і той факт, що прогрес продуктивних сил дозволяє людині мати більше вільного часу не лише для відпочинку, але і для розвитку своїх здібностей, підвищення свого професійного рівня. Проте використовувати існуючу можливість людину змушують найчастіше не ідеї всебічного розвитку і вдосконалення, а соціальні чинники більш прагматичного характеру, пов'язані з соціальною адаптацією працівників до мінливих соціально-економічних умов. Серед цих чинників найбільш істотними є збереження робочого місця і загроза безробіття, просування по службі, підвищення заробітку або доходів.

Наступна передумова, яка ініціює перехід до безперервної освіти, пов'язана з проблемою адекватності функціонування освітньої системи відносно економічних потреб суспільства. Вона є найбільш складною і викликає істотні розбіжності в розумінні. Основний зміст може бути представлений як погодження соціальних інтересів освіти з можливостями і вимогами економіки. З одного боку, потреба у саморозвитку особистості, вдосконаленні освітнього потенціалу не повинна викликати жодних сумнівів. З іншого боку, незатребуваний економікою освітній потенціал призводить до ще більших соціальних протиріч, ніж його нестача. Досвід нашої країни переконливо довів, до якої суспільної деформації може призвести ситуація, коли освіта розвивається неадекватно економічним потребам.

Четвертою передумовою активізації концепції безперервної освіти виступають тенденції розвитку демографічної ситуації у другій половині ХХ ст. Основним демографічним чинником є збільшення частки людей літнього віку в структурі населення, пов'язане як із ростом тривалості життя, так і з падінням рівня народжуваності. Безперервна освіта у цьому випадку є не лише формою проведення вільного часу для розвитку особистості, але й може стати основою здатності до самодопомоги.

Таким чином, концепція безперервної освіти є не теоретичною розробкою ідеї діалектичного пізнання і розвитку людини, а об'єктивним наслідком соціально-економічного розвитку. Зміна пріоритетів в соціально-

економічному розвитку суспільства викликала кризу традиційної системи освіти, що склалася як в рамках капіталістичного ринку, так і в рамках тоталітарного соціалізму. Перманентна освіта з ідеї для небагатих перетворилася на необхідну потребу для всіх. Усвідомлення наукою цієї об'єктивної тенденції поставило вчених перед необхідністю систематизації нових явищ у сфері освіти і розробки принципово нових прогностичних моделей розвитку процесу навчання і професійної підготовки на основі концепції безперервності.

Список використаних джерел:

1. Каленюк І.С. Економіка освіти: навч. посіб. / І.С. Каленюк – К.: Знання України, 2005. – 316 с.
2. Кашуба О. М. Зарубіжний досвід реалізації системи безперервної освіти та перспективи його впровадження в Україні / О. М. Кашуба // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 10. – С. 43-48.
3. Сафонова В. Є. Знання як стратегічний ресурс «нової економіки»: еволюція поглядів / В.Є. Сафонова // Економічна теорія. – 2012. – № 2. – С. 43-51.

Шкода О.В.

Науковий керівник - Холявко Н.І., к.е.н., доц.

Чернігівський національний технологічний університет

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНІ

Питання покращення інвестиційного клімату в Україні досі залишається одним з найактуальніших. До головних чинників, які впливають на інвестиційний потенціал країни, відносять: рівень розвитку та стан інвестиційного клімату; політичне та правове регулювання держави; діяльність та стан фінансово-кредитної системи; інвестиційна активність населення; статус іноземного інвестора [1-2; 4].

У випадку України, головною причиною скорочення прямих іноземних інвестицій є нестабільна економічна і політична ситуація в країні. Через значне падіння гривні обсяг прямих іноземних інвестицій в першому півріччі 2015 року скоротився на 6,4%, або на 2,91 млрд. доларів – табл. 1-2.

Таблиця 1

Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україні

Рік	Прямі іноземні інвестиції (млрд.доларів)	Відтік інвестицій (млрд.доларів)
2012	6,013	1,256
2013	5,667	2,845
2014	2,45	1,17
2015(перше півріччя)	1,040	2,91

Джерело: [3]

Основними інвесторами України, за даними Державної служби статистики України, досі залишаються Кіпр, Німеччина, Нідерланди, Російська Федерація. Найбільша часта імпорту та експорту інвестицій припадає на Кіпр - 83%. Через ситуацію України з Російською Федерацією експорт українських

інвестицій зменшився на 7,4%. Із загальної суми інвестицій 31,5% було інвестовано в промисловість, в тому числі – переробну, добувну промисловість та розроблення кар'єрів.

Таблиця 2

Прямі іноземні інвестиції з країн світу в економіці України

	Обсяги прямих інвестицій на 01.04.2014 (млн.дол. США)	У % до підсумку
Усього	52179,4	100,0
у тому числі		
Кіпр	16533,6	31,7
Німеччина	6033,3	11,6
Нідерланди	5522,8	10,6
Російська Федерація	3537,8	6,8
Австрія	2890,8	5,5
Велика Британія	2400,6	4,6
Віргінські Острови (Брит.)	2224,8	4,3
Франція	1782,7	3,4
Швейцарія	1319,6	2,5
Італія	1101,2	2,1
США	919,9	1,8
Беліз	857,2	1,6
Польща	803,4	1,5
Інші країни	6251,7	12,0

Джерело: [3]

Залучення прямих іноземних інвестицій є однією із найактуальніших проблем, так як вони сприяють покращенню бізнес-стосунків між країнами та залученню коштів в бюджет України. Для покращення інвестиційного клімату України в першу чергу, потрібно створити стабільне правове поле та врегулювати ситуацію на сході.

Список використаних джерел:

1. Вігорт Т.В. Інвестиції та економічне зростання: взаємозв'язок у перехідній економіці — Х.: Харківський національний ун-т ім. В.Н. Каразіна, 2002. — 163 с.
2. Денисенко М.П. Основи інвестиційної діяльності. - К., 2003. 178 с.
3. Державна служба статистики [Електронний ресурс] (<http://www.ukrstat.gov.ua>)
4. Карпінський Б.А. Інвестиційний клімат в Україні // Фінанси України. – 2001. - №7. – С.139 – 148.

УКРАЇНА НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Важливою сферою економічної діяльності в сучасних умовах є туристична галузь, яка розвивається досить швидкими темпами і характеризується високим рівнем прибутковості. Так, на частку туризму припадає третина світової торгівлі послугами, 10% світових споживчих витрат і близько 7% світових інвестицій [2].

Згідно з даними Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), надходження від міжнародного туризму (витрати туристами грошей за кордоном на проживання, харчування, розваги та шопінг) у 2014 році досягли 1245 млрд дол., збільшившись у реальному вираженні (з урахуванням коливання обмінного курсу та інфляції) на 3,7% порівняно з 2013 р. Кількість міжнародних туристичних візитів досягла 1133 млн (при 1087 млн в 2013 році) [6].

Україна має всі умови для розвитку та підвищення конкурентоспроможності туризму, зокрема вигідне географічне положення, розвинену транспортну інфраструктуру, значну науково-технічну базу і висококваліфіковані кадри. Однак фінансові надходження України від туристичної діяльності набагато відстають від переважної більшості країн. Частка туризму в економіці складає лише 0,3% ВВП (21 місце серед європейських країн), в той час як у багатьох країнах, де ринок туристичних послуг є провідною галуззю, частка туризму в економіці досить висока (табл.1).

Туристичний сектор національної економіки не тільки формує ВВП, а й надає робочі місця населенню. Дані World Travel and Tourism Council свідчать, що у 2014 році туристична галузь України налічувала 333000 робочих місць (1,7% від усіх зайнятих), проте, за прогнозами, до 2025 на неї припадатиме лише 322000 робочих місць [5].

Таблиця 1

Надходження від туризму до країн Європи у 2014 р.

Країна	Надходження від туризму (млн. дол.)	Частка туризму в економіці (% від ВВП)
1	2	3
1. Іспанія	85,187	12,8
2. Франція	55,402	10,9
3. Італія	45,545	8,9
4. Великобританія	45,262	8,9
5. Німеччина	43,326	8,5
6. Туреччина	29,552	5,8
7. Австрія	20,559	4,0
8. Греція	17,793	3,5
9. Швейцарія	17,442	3,4
10. Нідерланди	14,716	2,9
11. Бельгія	14,268	2,8

Продовження таблиці 1

1	2	3
12. Швеція	12,695	2,5
13. Росія	11,759	2,3
14. Хорватія	9,866	1,9
15. Данія	7,260	1,4
16. Норвегія	5,543	1,1
17. Ірландія	4,866	1,0
18. Болгарія	4,134	0,8
19. Азербайджан	2,432	0,5
20. Грузія	1,787	0,3
21. Україна	1,612	0,3

Джерело: [6]

У сучасних умовах виділяють три складові туризму: внутрішній туризм, виїзний туризм та в'їзний або іноземний туризм. Виїзний туризм включає населення, яке виїжджає за кордон з метою відпочинку чи ознайомлення з культурно-історичною спадщиною іншої країни. За даними Державної служби статистики України, кількість громадян, які виїжджали за кордон, у 2015 р. становила 23141646 чол., з яких організованим туризмом було охоплено 206598 чол. або 0,9%. Якщо порівняти дані показники з 2014 р., спостерігаються незначні позитивні зміни: кількість громадян, які виїжджали за кордон, в цілому збільшилась на 3,1%, а з метою організованого туризму – на 2,5%. Але порівняно з 2013 р. кількість громадян, які виїжджали за кордон, менше на 2,4%, а з метою організованого туризму – на 41,8% [3]. Причинами цього є зменшення доходів суспільства та військово-політична ситуація в країні, що значно скорочують можливості населення до заощаджень і планування подорожей.

Основною метою виїзду за кордон є приватні поїздки, частка яких збільшилась і у 2015 р. та 2014 р. становила 98,3% при 97,3% у 2013 р. Частка організованих туристів, навпаки, зменшилась із 1,5% у 2013 р. до 0,9% у 2014 р. і 2015 р. Частка службових поїздок за кордон також знизилася з 1,2% у 2013 р. до 0,8% у 2015 р. [3]. Зростання кількості індивідуальних туристів пов'язано перш за все з розвитком мережі Інтернет та набуттям туристами більшої самостійності.

За 2015 р. нашу державу відвідало 12428286 чол., що на 2,2% менше, ніж у 2014 р. і на 49,6% менше, ніж у 2013 р. Найбільше громадян приїжджає в Україну з приватною метою (2015 р. – 92,7%, 2014 р. – 76,3%, 2013 р. – 73,6%), в той час як туристичне спрямування мало лише 1,11% у 2015 р., 1,15% у 2014 р. і 1,98% у 2013 р. Останнім часом спостерігається тенденція до спаду відвідування України з туристичною метою. Кількість іноземних громадян, які в'їхали в Україну з метою туризму, у 2015 р. зменшилась на 6,1% порівняно з 2014 р. і на 71,8% порівняно з 2013 р. [3].

Сьогодні туристичний сектор України включає більше 3 тис. оздоровчих закладів, приблизно 1,5 тис. готелів, 20 тис. місць для прийому туристів по першому та 40 тис. – по туристичному класу, але вони потребують модернізації та реконструкції відповідно до міжнародних стандартів. Також країна має

більше 150 тис. пам'ятників культури, природи та історії, 39 міст, вік яких понад тисячу років [4].

На жаль, незважаючи на багатий культурно-історичний потенціал для розвитку туризму, чудові можливості природних ресурсів, розташування в центрі Європи, Україна не отримує значної вигоди від даної сфери послуг. Розвиток туристичної галузі гальмує ряд перешкод, серед яких управлінські, соціальні, економічні та екологічні чинники, зокрема відсутність стратегії розвитку туризму; недосконалість законодавчої бази; недостатня представленість країни в міжнародних туристичних заходах; брак фінансування об'єктів туристичного та культурного призначення; недобросовісна конкуренція; агресивна маркетингова політика країн зі схожим потенціалом; збільшення рівня забруднення певних територій; неефективний менеджмент; знищення та занедбаність пам'яток природи; низька якість соціальної складової туризму в структурі зайнятості [1].

Для ефективної реалізації конкурентного потенціалу Україні необхідно удосконалити та модернізувати туристичний сектор, збільшити фінансові надходження в дану галузь, розробити ефективні стратегічні плани, що значно активізують туристичну діяльність та додадуть надходження коштів до бюджету.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко М.П. Світове господарство і міжнародні економічні відносини / М.П. Бондаренко // *Позиціонування України на міжнародному туристичному ринку*. – 2011. – №1. – С.47-50.
2. Гуслев А.П. Туристична індустрія України в контексті сучасних інтеграційних процесів (докризовий аналіз) / А.П.Гуслев // *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. – 2014. – Випуск 9-1. – Частина 3. – С.29-33.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Семенов В.Ф. Процеси розвитку туризму / В.Ф.Семенов, М.Д.Балджи // *Економіка і регіон*. – 2005. – №2(5). – С.213-216.
5. World Travel and Tourism Council [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wttc.org/>
6. UNWTO Tourism Highlights 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unwto.org/pub>

ДЛЯ НОТАТОК

ЗБІРНИК ТЕЗ У 7 ЧАСТИНАХ

1 частина

Теорія і практика соціально-економічного розвитку суспільства: аспекти сталості та трансграничної безпеки

2 частина

Фінансова стабілізація: основні чинники, стратегія і тактика

3 частина

- Удосконалення методики та організації обліково-аналітичної роботи
- Інформаційні системи в економіці

4 частина

- Проблеми та перспективи розвитку менеджменту
- Актуальні проблеми життєдіяльності суспільства:
 - Управління персоналом та економіка праці
 - Маркетинг, PR-технології та логістика
 - Перспективні напрями розвитку туризму
 - Оздоровча фізична культура та фізична реабілітація: проблеми та перспективи

5 частина

Проблеми захисту прав і свобод людини і громадянина

6 частина

Теорія і практика соціальної роботи: соціально-правовий захист і соціально-психологічна допомога населенню

7 частина

Гуманітарні науки як основа побудови фундаменту духовності держави

1 часть

Теория и практика социально-экономического развития общества: аспекты устойчивости и трансграничной безопасности

2 часть

Финансовая стабилизация: основные факторы, стратегия и тактика

3 часть

- Совершенствование методики и организации учетно-аналитической работы
- Информационные системы в экономике

4 часть

- Проблемы и перспективы развития менеджмента.
- Актуальные проблемы жизнедеятельности общества:
 - Управления персоналом и экономика труда
 - Маркетинг, PR-технологии и логистика
 - Перспективные направления развития туризма
 - Оздоровительная физическая культура и физическая реабилитация: проблемы и перспективы

5 часть

Проблемы защиты прав и свобод человека и гражданина

6 часть

Теория и практика социальной работы: социально-правовая защита и социально-психологическая помощь населению

7 часть

Гуманитарные науки как основа построения фундамента духовности общества

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**Міжнародна
науково-практична конференція студентів,
аспірантів і молодих вчених**

**ЮНІСТЬ НАУКИ – 2016:
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ
РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА**

18-19 травня 2016 року

ЗБІРНИК ТЕЗ

ЧАСТИНА 1

**Теорія і практика соціально-економічного розвитку
суспільства: аспекти сталості та транскордонної безпеки**

Підрисано до друку 30.05.2016 р. Формат 60x84/16
Гарнітура Times New Roman. Друк - цифровий.
Ум.-друк. арк. - 9,3. Обл.-вид. арк. - 10,7.

Навчально-науковий інститут економіки
Чернігівський національний технологічний університет
14027 м. Чернігів, вул. Шевченка, 95

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 4802 від 01.12.2014 р.